

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

HENRIK CAVLING
JOURNALIST
LIV

GYLDENDAL

JOURNALISTLIV

HENRIK CAVLING
JOURNALISTLIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL s NORDISK
FORLAG s KØBENHAVN s MCMXXX

COPYRIGHT 1930 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

—
ANDET OPLAG

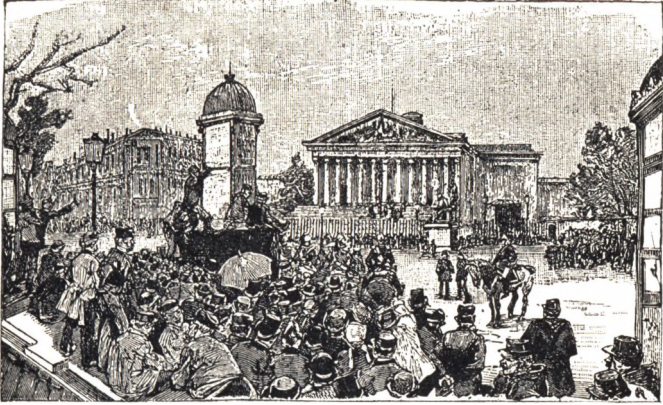
HERMED IALT TRYKT I 3000 EKSEMPLARER

—
PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLD

<i>Flyvende Korrespondent.</i>		Side
Boullanger og Pressen — Frankrigs første Reporter — — Med Fluebaad paa Seinen — Bjørnstjerne Bjørn- son — Skovtur til Meudon — Frokost og Diskussion — Dame i Vandet — Krøyers Forlovelse — Kielland, Schandorph, Michael og Anna Ancher — Bergliot Bjørnson og Marie Triepke — Jonas Lie og Strind- berg — London — Nat paa Gaden — Tre muntre Mylords — Esbjerg — Integade	7	
<i>Livlig Sommer 1888.</i>		
Udstillingsfeber — Højre og Venstre mødes — Holger Drachmann river en Salamander — St. Hans Nat — Jacob Davidsens Genfærd — Hos Bødlen Seistrup — Pressens Fest paa Skodsborg — Bille er vred — Med »Island« til New York	34	
<i>Hinsides Atlanten.</i>		
Gejsers Forlis — Hos Mark Twain — Møde med Henry George — Besøg hos Thomas Edison — Wil- kens Kælder — Louis Pio — Valgmøder i Vesten — Mellem Mormoner — Til Bal med Brigham Youngs Datterdatter — Kæk lille Københavnerinde	62	
<i>Østergade.</i>		
De lange Kjoler — G. B. kalder Kielland et Klæde- skab — Duellen — Opløbet om Storkespringvandet — En Irettesættelse af Dr. E. Brandes — Maurice Bigeon — Prinsesse Marie morer sig — De fire Drukkenbolte — Stormende natligt Møde i Utterslev — Samarita- nen — Schrøder, der havde et Barn — Med glade Franskmænd til Midnatssolen — Kongeparrets Guld- bryllup — Kejseren i Natdragt	95	
<i>Landsmænd paa Rejse.</i>		
Den gamle Banegaard — Paris 1889 — Ingeniør Eiffel — Brygger C. Jacobsen og franske Kunstnere — Schan-		

dorph siger et uartigt Ord — Dr. Donner — Sarah Bernhardt og Louise Michel — Kaminraaden paa Eiffeltaarnet — Rejsen til Rusland — Mellem russiske Journalister — Moskva — Hjem	135
<i>Journalistliv.</i>	
Holger Drachmann i Hamborg — Frøken Edith — Verdensudstilling i Chicago — Journalisterne mister deres Penge — »Den danske Dag« — Grevinde Schimmelmann — Lille Eyolf — Henrik Ibsen sint — Til Dansk Vestindien — Samtale med Bismarck — Sebastian — »Den vestindiske Soldat« — Med »Augusta Victoria« — Cairo og Jerusalem — Familien Th. Wessel — Kielkanalens Aabning — Europæisk Journalisttog til København — Da Ernst Bojesen lod Roserne drysse — Begejstring for Danmark	166
<i>Cuba.</i>	
Spanske Kvinder — Den gule Feber — 40,000 Døde — John Webb — Maceo — Fangerne skydes i Skoven — En Skuespillerindes Død — Paa Øen Key West. — Mellem Senatorerne i Washington	210
<i>Larissa.</i>	
Hos Kong Georg — Hun er en Gravso — Med Kongens Brev til Oberst Vassos — Franklin Bouillon — Esthers Seng — Til Vassos' Lejr — Nat i Larissa — Dødningskibet — Festblus i Athen — Sen Nat hos Kongen	225
<i>Rennes.</i>	
Tilløbet — »Generalinderne« — Dreyfus — Natteliv i Rennes — Aarhundredets største Skurke, Svindlere, Falsknere og Menedere — Dommen — 10 Aars Fæstningsstraf	245
<i>Med Valkyrien.</i>	
Ceylon — Paradisets Have — En Fugl overfalder Heide — Etatsraad Andersen, Baron Blixen og Professor Oscar Bloch — Juleaften i Singapore — Hos Kong Chulalongkorn — Tusind og én Nat — Shanghai — Japan — Jesso Øen — Damer med Overskæg	263
<i>Redaktør.</i>	
Hørups Død — Edvard Brandes Redaktør — Mit Forhold til Brandes — Det ny Format — En Tale til Medarbejderne	282

Boulangist-Tumult foran Deputeretkamret i Paris.

FLYVENDE KORRESPONDENT

Jeg kom til Paris og blev som alle Fremmede berust af det hemmelighedsfulde, man straks fornemmer, og som samlet er den latinske Races Væsen, Menneskenes lette indtagende Bevægelser, Gadens Rytme, Naturens milde Klarhed, Byens Lys og Luft.

Det var i Aarene 1886—87, da den boulangistiske Bevægelse opskræmte de franske Politikere. Georges Boulanger sad endnu i 1882 som Direktør i Krigsministeriet, da Clemenceau gjorde ham til Krigsminister. Det bemærkedes ved denne Lejlighed som paafaldende, at han nedefra støttedes af Anarkiet, ovenfra af Reaktionen, og lang Tid hengik heller ikke, før han indtog en saa udfordrende Holdning, at de forskrækkede Politikere besluttede at faa ham af Vejen. Han havde som Krigsminister søgt at vinde de menige Soldater ved at give dem Tilladelse til

at bære Skæg og Befalingsmændene ved at give dem højere Løn. Befolkningen i Paris vandt han ved den sorte Hingst, hvorpaa han under Militær-Revyer sprængte hen over Sletten i Boulogneskoven.

I Foraaret 1887 paagreb Tyskerne paa fransk Grund en fransk Grænsevagt ved Navn Schnäbele. Boulanger, der tragtede efter en Revanche-krig med Tyskland, pustede, bistaaet af sine Venner, denne Sag op. Det dirrede paa begge Sider af Grænsen, men lykkeligvis for Frankrig blev en Krig undgaaet. Finansmanden Rouvier, der overtog Regeringen, beordrede derefter Boulanger forflyttet til Hærkorpset i Clermont-Ferrand.

Ved Generalens Afrejse tilbød sig en længe ønsket Lejlighed for hans Venner til at maale Omfanget af hans Popularitet. En halv Time før Togets Afgang var den store Lyonerbanegaard overfyldt af Boulangister, og Tilstrømningen, der vedblev, voksede saaledes, at ikke blot Banegaarden, men Gaderne i Stationens Nærhed var et eneste bølgende Hav af Mennesker. Generalen kom kørende i Kalechevogn, men næppe var han naaet til Banegaarden, før de begejstrede Meningsfæller stormede frem og væltede Vognen, trak ham ud og bar ham hen til Banegaarden i Triumf.

Her fandt man paa Perronen samlet Blomsten af den franske Chauvinisme, hvori den $3\frac{1}{2}$ Alen lange Paul Déroulède ragede i Vejret som en Skibsmast. Han vilde tale, men i det samme sprængtes Glasdøren, og Masser af Mennesker styrtede ind, hvorfor Déroulède skyndte sig at anbringe Generalen i den nærmeste 3. Klasses

Kupé. Ved Indgangen til denne tog han Ordet og sagde:

»Borgere! Træng ikke paa! Deres Nærværelse

General Boulanger ved den aarlige Militærrevy i Boulogneskoven.

er tilstrækkelig. Man ved nok, hvad De vil. Jeg staar her for at overrække Generalen to Medaljer, en af Gambetta, en af Chanzy. De er begge døde, men de lever op igen i Boulanger. Og nu tilbage, Borgere. Vi staar jo ikke over for en Fjende!«

Derefter var der en Blusemand, som sprang

ind til Boulanger og kyssede ham. Under mægtigt Spektakel blev han halet ud igen, fulgt af Generalen, der ligbleg erklærede sig for syg. Under megen Vanskelighed lykkedes det omsider at faa ham anbragt i en Røgkupé. Dampfløjten lød, og langsomt satte Toget sig i Bevægelse, da Stillingen pludselig blev mere end betænkelig: Over tusinde Mennesker kastede sig paa Skinnerne foran Lokomotivet og raabte: Kør!

Lokomotivets Hjul rørte ved de nærmeste, et Sekund aandede man ikke, saa standsede Maskinen, tudede og indhyllede sig i Damp. En god Time igennem blev der nu holdt Taler, vildere og vildere, afbrudt af Dagens Sang:

C'est Boulang's, Boulang's, Boulanger,
C'est Boulanger qu'il nous faut,
Aa, Aa, Aa!

Paa Sporene uden for Stationen var imedens 14 indadgaaende Tog blevet holdt tilbage, og først om Aftenen lykkedes det at bringe Generalen over paa et Lokomotiv, som hastigt befordrede ham uden for Paris.

Fra Clermont-Ferrand, hvor Boulanger blev modtaget som en Kejser, skrev han et uartig Brev til Krigsministeren og fik en Maanedes Stuearrest, og da han 3 Gange, maskeret med Skæg og Briller, ukendt rejste til Paris, fik han sin Afsked. Samtidigt stillede han sig til Udfyldningsvalg i flere Krese og valgtes med et overvældende Flertal. Men Øjeblikket var nu kommet, da Skæbnen indhentede ham. Han optraadte i Deputeretkamret og rettede ærerørige Beskyldninger mod Konseilspræsidenten, Charles Floquet. Svaret var en Udfordring, og næste Morgen mødtes de to Modstandere i Grev Dillons

Have. Det blev en Kamp paa Liv og Død. Floquet, der var en gammel Politiker og dygtig Fægter, gennemborede med sin Kaarde Generalens Hals.

Da Boulanger efter et længere Sygeleje paa ny optraadte, godtgjordes det, at Orléanisterne

Pariserne styrtede til Boulevard-Cafeerne, hvor alle talte om Boulanger.

havde støttet ham med meget store Pengemidler. Regeringen anlagde Sag imod ham for Sammensværgelse og fik ham efter en opsigtsvækkende Retssag dømt til Landsforvisning. Under disse Forhold flygtede Generalen, ledsaget af sin Elskede, Madame Bonnemains, til Bryssel. Senere tog de Ophold paa Øen Jersey i Kanalen.

Af Kærlighed til Elskerinden havde Boulanger ikke alene forladt sin egen smukke Hustru og sin 18-aarige Datter. Han havde forladt La France og opgivet Drømmen om en Plads i Solen.

I Juli 1891 døde Madame Bonnemains. Hendes

sprøde Legeme bukkede under for de kolde Taager fra Atlanten, og en Dag faldt hun til Jorden som en knækket Blomst. Hendes Jordefærd fandt Sted i Bryssel. To Maaneder senere skød Generalen sig paa hendes Grav.

Mange Rejsende standser et Øjeblik ved dette lille Gravsted, hvor de begge hviler, og sælsomt slynger Tanken sig, især ved Aftentide, naar Maanen blinker ned til dem mellem forrevne, hastigt drivende Skyer —

— Jeg har dvælet ved Boulanger, fordi han i de to Aar, han »stod i Blyet«, udviklede sig til et Bladstof, der var uden Sidestykke. Man havde endnu ikke oplevet Alfred Dreyfus. Det mærkelige var desuden her, at i alt, hvad der angik Generalen, deltog Pressen ikke alene som refererende og ræsonnerende Iagttager, den var i Virkeligheden gennem sine Reportere placeret i Kullissen, ligesom den forud for Begivenhederne forhandlede med selve Generalen om Værdien af det disponible Sprængstof.

Charles Chincholle, Medarbejder ved Figaro, var paa den Tid Frankrigs mest læste Reporter; ved sin bizarre Journalistik ikke blot startede han Generalen, men gjorde ham til Folkets Afgud. Der udviklede sig nu et Dobbeltspil: I samme Grad Reporteren udnyttede Generalen, »slog Skærver af ham«, som det hedder, udnyttede Generalen *Le Figaro*, der var Orléanisternes Hovedorgan og læstes i Landets Slotte. Da ogsaa jeg flittigt fulgte den boulangistiske Bevægelse og ofte traf Chincholle, lærte jeg ham at kende og blev hans Ven.

Han var en Mand med mange mærkelige Ind-

fald. En Dag, jeg rejste sammen med ham ud til Montmorency, bad han mig sige *mon enfant* (mit Barn) til hvert Menneske, der undervejs

Den berømte franske Reporter Charles Chincholle.

tiltalte os. Han vilde studere de Paagældendes Fysiognomier og tegne dem i Mappen, som han altid førte med sig under venstre Arm. I Mappen havde han ogsaa en særligt vigtig Afdeling for sin »løbende Roman«.

Hans Indfald bragte mig selvfølgelig i Konflikt med skikkelige Medrejsende. Straks faldt det naturligt, da en lille Dreng, der kørte i Kupeen, sagde nogle Ord til mig, men da hans Mor blandede sig i Samtalen og spurgte mig, om jeg holdt af Børn, og da jeg svarede: »Ja, mit Barn,« saa undgik det ikke min Opmærksomhed, at hendes Mand, der sad i Hjørnet, haanligt trak paa Skuldren og tilkastede mig et fornærmet Blik.

Noget generet gav jeg mig til at læse en Avis, men da et Stykke Tillæg faldt paa Gulvet, og en gammel hvidhaaret Dame tog det op og spurgte, om hun maatte se det, og jeg svarede hende: »Værsgod, mit Barn,« saa begyndte det at summe, ja, at koge i Kupeen. Chincholle tegnede flittigt, mens vore Medrejsende betragtede mig som tosset Englænder. Da vi endelig stod af i Montmorency, efterlod vi os næppe noget Savn.

Fra Banegaarden tog vi Vejen langs Montmorency-Skoven, hvor Rousseau levede sit Livs skønneste Timer med Thérèse, og da vi standsede foran et pragtfuldt Landsted, sagde Chincholle: Her bor Madame de Claremonte, Hovedpersonen i den store Arvesag, der skal for Højesteret. Talen er om 50 Millioner Dollars, og Claremontes Sagfører har ment, at hans Klient, nu før Sagen paadømmes, bør forklare sig i et Interview.

En Tjener lukkede op og bød os Plads i et mægtigt Bibliotek, hvor Væggene var bedækkede af Folianter med gyldne Rygge. Chincholle sagde:

»Naar Madame Claremonte nu rækker Dem sin Haand til Kys, saa bid hende lidt i Tommel-

fingeren. Hun er fra Rio og tilhører Pramaputte-
monternes ædle Race. Et Bid i hendes Haand af
hvide Tænder er et Vidnesbyrd om dyb Under-
kastelse.«

Jeg spurgte ham, hvorfor han ikke selv vilde
bide, og han svarede:

»Man bider ikke en Pramaputtemonte med
Gebis.«

Tjeneren førte os ind i Sideværelset, og Fru
Claremonte, en mægtig, sortklædt Dame med et
kridhvidt buklet Haar, der lignede Blomkaal,
rejste sig fra en bred Liggestol. Hun rakte mig
smilende sin Haand, og skarpt iagttaget af Chin-
cholle kyssede jeg den og bed som paalagt. Det
gjorde øjensynligt Indtryk paa Madame. Hun
smilede gennem Taarer og kneb mig anerken-
dende i Øret.

Mellem Fru Claremonte og Chincholle ud-
spandt sig en længere Samtale, der ikke angik
hendes Arvesag, og som forresten heller ikke
syntes at interessere Chincholle. Han sad med
Mappen over Knæet, mens hun talte, og arbej-
dede flittigt paa sin løbende Roman.

Da jeg paa Hjemvejen gjorde en Bemærkning
desangaaende, sagde Chincholle: »Ja, Madame
troede nok, vi ønskede en Udtalelse, men den
Udtalelse af hende, vi skal bringe, har hendes
Advokat skrevet. Min Visit i Dag var udeluk-
kende en Høflighedsvisit.«

I øvrigt betroede han mig, at Parterne i store
Retssager, der havde Interesse af at faa et In-
terview i Bladene, betalte dette med op til 20,000
Francs. Medarbejdere, der skaffede Bladet disse
Indtægter, fik som Vederlag 25 pCt.

— Om Aftenen ved Apéritif-Tiden samledes

Journalister fra alle Blade i en lille Restaurant i Rue St. Anne. Her sad Charles Chincholle paa Ærespladsen, drak sin Absint i ganske smaa Nip, røg sin Cigaret, spillede sin Brik og skrev paa sin Roman. Disse Journalister, der levede og arbejdede i Byens Vrimmel, befandt sig om Aftenen vel i Restaurationens af Cigaretrøg fyldte Bagstuer. Flere af dem skrev Romaner, og enkelte som Armand Sylvestre, Catulle Mendès og Henri Lavedan fik Navn i Frankrigs Litteratur.

Imellem de franske Journalister var der en Amerikaner, John Brass, der forberedte en Jagtudflugt til Skotland. Mens han var borte, bad han mig om at overtage Tjenesten som Korrespondent til Joseph Pulitzers Blad *The World*. Det gjaldt et lille muntert Morgen-Telegram, og da jeg bad om nærmere Instrukser, sagde han:

»Stik Pulitzer en Münchhausen. Han plejer at sige: Har I ingen Nyheder, Dreng, saa lav nogle selv!«

Mr. Brass rejste, og mens han gik paa Rævejagt i Skotland, sendte jeg Mr. Pulitzer en Række opsigtsvækkende Telegrammer. Det hed bl. a.:

»En vældig Meteorsten kom i Nat dejsende ned fra Himlen. Den gik i Seinen med et Plump, saa Notre Dame Kirkens Taarne dinglede. De smaa Damer, der om Natten gaar paa Broerne, løb forskrækkede og enspændrede hjem og gik i Seng. — Hos den bekendte Koholder Chanteloup i Asnières har sidste Nat en Ko faaet et Føl. Koen havde leget komme Fremmede med en Droskehest. — Kl. 5³/₄ i Morges stod Seinen plud-

selig stille. Den løber nu igen, men ved en Misforstaaelse modsat Vej. — Fra Trakhar, Lilleasien, meddeles Fundet af et nyt Evangelium, der distancerer baade Lucas og Marcus og kommer stærkt op paa Siden af Johannes (denne Meddelelse syntes særligt at have glædet Pulitzer. Han telegraferede omgaaende: *Splendid, more!*). Fremdeles: En Pharmaceut i Rue de Mozart 67 har fremstillet en Skægpomade, der vækker megen Opsigt. Flere Drengene i Trocadero-Lyceet mødte efter Ferien med 8 Tommer langt Overskæg. — Den høje og velskabte Abe, som General Ferron bragte med hjem fra Kambodja, iførte sig forleden Generalens Uniform, der hang til Tørring, Aben gik i Militærcirklen med trekantet Hat paa Hovedet og Æreslegionens Storkors blinkende paa Brystet. Vagten præsenterede Gevær. — Fra Dag til Dag stiger Spændingen hos ældre tyske Fyrster uden Fyrstendømmer: Dronning Victoria paatænker at indgaa nyt Ægteskab.«

Flere af disse Historier, der var indstillet paa den »gule« amerikanske Presse, blev fra Amerika telegraferet tilbage til Blade i Europa. Mit Vikariat ophørte, da John Brass, opskræmt af et Telegram fra Mr. Pulitzer, vendte tilbage og med mistroiske Øjne overtog sin Plads.

— — —
— Hver Søndag Morgen i Somrene omkring 1887—88 mødtes en Kreds af Skandinaver paa Concordepladsen. Det var straks fra Morgenstunden et muntert Selskab, der under interessebet Samtale spadserede ned til Seinen. Selskabet gik her om Bord i en af Baadene, de saakaldte

Fluebaade, der fører Byens Skovgæster til det fjerne landlige St. Cloud.

Opmuntrede ved Morgenens Skønhed glider vi i lette Bugtninger hen mellem livligt vekslende Flodbredder, skovklædte Højder og grønne Enge, forbi en By af franske Villaer, der blinker inde under duvende Kastanietrær; vi løber langs med smalle Øer i Floden, hvor unge Piger, iført hvide Forklæder, breder Dugen over Bordene og i Forbifarten hilser os med et venligt Nik.

— Ser vi os om i Fluebaaden, der ved Landgangsbroen har faaet rigeligt med Passagerer, finder vi endel danske Familiefædre, ledsagede af Sønner og Døtre, der i Dag nyder Pariserrejsens første Glæder, fremdeles flere studerende unge Kunstnere og Kunstnerinder og enkelte kendte Forfattere og Malere, der er bosatte i Paris.

Den, der alene ved sin ydre Holdning gør sig bemærket i dette Selskab, er Bjørnstjerne Bjørnson, som lever i Rue de Faraday 15, i Øjeblikket optaget af sin Roman »Paa Guds Veje«. Den graanende Dame med det karakteristiske kloge Raceansigt er Fru Karoline, den høje i Klæde- dragten lidt lapsede Herre, hun taler med, er Alexander Kielland. Øjensynligt nok er han pikant, thi Damerne samler sig og lytter. Med Ryggen lænet mod Rælingen, i Samtale med den norske Maler Erik Werenskiold staar Prins Eugen, der under sit Navn, dog uden Tilføjelse af Prins, studerer Malerkunst hos Henri Gervex. I en større nærstaaende Gruppe ser vi flere kendte norske Kunstnere, Eilif Peterssen, Harriet Backer og Kitty Kielland, den sidste en kendt Malerinde og Søster til Forfatteren, fremdeles

den finske Billedhugger Runeberg, der i disse Dage fuldender sin Buste af Jonas Lie.

I højrøstet, men venlig Samtale med en fransk Pater opdager vi agterude Dr. Sophus Schan-

Bergliot Bjørnson i norsk Bondepigedragt.

dorpha blussende Ansigt og godt tildækket i en Krog hans Hustru, »min lille Kat«, fremdeles Michael Ancher, Anna Ancher og P. S. Krøyer, den sidste i graa Knæbenklæder og brandgul Jakke, stirrende skarpt igennem Lorgnetten, til han hurtigt med en kænguruagtig Bevægelse river sin Tegnemappe op og sætter sig til at tage et Rids

af Bas=Meudon, hvor Rabelais i Aaret 1550 virkede som Præst.

Genstand for den største Opmærksomhed fra de franske Rejsendes Side er to unge Damer, Bergliot Bjørnson, en 19=aarig Jente af henrivende ungpigeagtig Skønhed, og Marie Triepke, omkring de 20, mild og yndefuld som Billedet paa en Kirkerude. En høj bleg, lidt tør Mand fængsler nu Opmærksomheden. Det er den norske Journalist, Pseudonymet Spiritus asper, der Dagen forinden er kommet ned fra Norge, ladet med Nyheder. Mellem Tilhørerne er de to kendte norske Odelsbønder, Helge Wæringsaasen og Hakon Muus. Den første en Mand af usædvanligt værdigt Udseende, den sidste en sværlemmet Bondeskikkelse, som stille lurende noterer Fænomenerne og derefter vurderer dem med sit bizarre og skarpe Blik.

Efter at have sejlet paa Seinen en lille Time vandrer vi op ad Bakkerne til St. Cloud, hvor Kejser Napoleon den Tredie residerede, da Krigen i 1870 udbrød. Ved Landgangen har vi købt Brød, Æg, Smør, Ost og Vin, og nu vandrer vi under stigende fornøjelig Stemning op over Plænen for at finde den hyggeligste Plads. Her ude i Skoven bemærkes det egentlig først, hvor vidt forskellige Mennesker der er i dette Selskab, men Modsætninger, som hjemme skiller, virker i det Fremmede samlende. Madpakkerne aabnes, røde og hvide Vine skænkes i Glassene, og i en nordisk Sommersøndags=Stemning drikkes paa Broderskab og Venskab.

Schandorph holder Tale og fortæller Brudstykker af Rabelais' Gargantua, saa Damerne forfærdede flygter, og han slaar Prinsen paa

Skuldren og siger: »Der er godt fransk Underofficersblod i Dem, Prins!«

Usædvanligt munter i Dag er Bjørnson. Fru Karoline har dækket paa en Træstub, men Bjørnson holder sit Æg i Haanden, saa Blommen løber over hans Frakkeærme ned i Græsset. Han skal paa én Gang spise og holde Kielland Stangen i en Diskurs. Men Odelsbonden, Muus, kommer nu og lægger sig ugenert mellem de to Digtere, der afbryder deres Strid og tager ham i Forhør. Bonden, der liggende under Guds aabne Himmel udfolder sig som bredskuldret norsk Vikingskikkelse, er ledsaget af sin Søn, en 10 Aars Dreng, der hedder Decius Muus. Før at lære denne Dreng at orientere sig i fremmede Forhold havde den gamle Muus en Dag sluppet ham løs i Byen. Drengen skulde paa egen Haand finde Hotellet, men først 4 Dage efter bragte Politiet ham snavset og sulten til det norske Konsulat. Bjørnson skammer Bonden ud, men Muus lægger ligegyldigt Benene overkors og ler. »Hvad skal Du egentlig her i Byen?« spørger Kielland. »Aa,« siger han, »jeg undres, om jeg kunde købe mig en Plov.«

Senere oplystes det, at Muus havde været i Paris for 15 Aar siden, og da Bjørnsons Nysgerrighed nu var blevet vakt, frittede han, til de begge rejste sig og gik ind imellem Træerne. Lidt efter hørtes derindefra Bjørnsons vældige Latter. Han havde erfaret Odelsbondens Ærinde, men ingen skulde nogensinde faa det at vide. Dog, Bjørnson, der vanskeligt kunde bevare Hemmeligheder, fortalte mig paa Vejen ned gennem Skoven, at Muus ganske rigtigt var i Paris for anden Gang. Da han var her sidst og en Aften havde

været i Sarah Bernhardts Teater, stillede han sig efter Forestillingen op imellem de Nysgerrige, der ventede paa at se Kunstnerinden gaa i Vognen. Saa, i det samme, kom hun susende ned ad Trappen og rev i Farten Odelsbonden med sig, og afsted gik det i Galop hjem. —

Jordbruger Muus fra Norge var nu kommet til Paris for at se, om der var »faldet Barn«.

Bjørnson fortalte dette med en Latter saa lystigt skraldende, at han foruden Fuglene ogsaa forskrækkede et Par Spadserende, der fra Understoven traadte ud paa Stien. Det var Maleren Krøyer og Frøken Marie Triepke, begge lige bevægede og lykkelige; de blev forlovede denne Dag, og næppe nogensinde er en dansk Kunstner vendt hjem fra Udlandet med en smukkere Brud.

Mellem de unge Malere, der blev liggende, da Selskabet spredtes over Plænen, havde imedens en livlig Diskussion udviklet sig angaaende Aug. Strindberg, der opholdt sig i Byen, men sjældent vovede sig uden for venstre Seinebred. Han havde for nogle Dage siden været hos Jonas Lie og havde gjort et fattigt og ussel Indtryk. At han ogsaa syntes lidt forstyrret, havde særligt interesseret Lie, der selv kunde ligge under for sin stærke Indbildningskraft og gaa amok.

Men hvor var Jonas Lie? Han deltog ikke i Udflugten, og alle vidste hvorfor. Bjørnson var raget uklar med sin Ven og Digterbroder, og Uenigheden mellem de gamle Bundsforvandre, der begge boede i Paris, gav stærk Genlyd i den norske Presse. Man sagde, at Uvenskabet stammede fra Bjørnsons nedsættende Bemærkninger

om Jonas Lies ordensprydede Knaphul, men Grunden laa vel nok dybere. Bjørnson, som nu paa femte Aar levede i Paris, fulgte med en særlig Interesse Frankrigs Opdrift efter Krigen 1870; men efterhaanden, som han kom det franske

P. S. Krøyer og hans Forlovede Marie
Triepeke.

Folks daglige Liv nærmere, følte han sig frastødt af den tilsyneladende moralske Slaphed, der er en Side af den franske Folkekarakter. Det var netop i de Aar, da betydende franske Forfattere af realistisk Farve brød igennem og hævdede den ny Skoles Doktriner ved krasse Skildringer af Folkets Liv. Saaledes lod Zola i Sommeren 1887 sin Bog *La Terre* trykke i Boulevardbladet *Gil Blas*, og Bjørnsons Nærmeste fra den Tid vil erindre, hvorledes han paa én Gang fra-

stødtes og ophidsedes under Læsningen af dette Arbejde. Nu indtraf det stærke Sammenstød med Georg Brandes, derefter Foredraget Engifte og Mangegifte, som Bjørnson holdt i 22 danske og lige saa mange norske og svenske Byer. Forinden sin Rejse hjem ytrede han Lyst til selv at faa et Indtryk af fransk Letfærdighed, og en Aften gik jeg sammen med ham i Boule Noir, der laa, hvor nu »Den røde Mølle« ligger. Man dansede temmelig ugenert paa Stedet og underholdt de Besøgende med en Udstilling af nøgne Dameben. Disse blev fra en Sidesal stukket ud gennem en Række Huller i en Bræddevæg, saaledes at man fra Dansesalen, uden at se de paagældende Damer, kunde fortroliggøre sig med deres Ben. Det var temmelig dumt og nærmest indstillet paa engelske Misser, der brænder efter et Indtryk af fransk Usædelighed. Bjørnson besaa Stedet uden at mæle et Ord.

Hvad der ved Tiden omkring Afrejsen især skilte Bjørnson fra Lie, var deres forskellige Opfattelse af Forholdet mellem Mand og Kvinde. Lie, og endnu mere hans Hustru, Fru Thomasine, mente, at Modstanden mod større Frihed paa dette Omraade røbede en Livsopfattelse, der laa under de moderne Krav. Dette harmede Bjørnson, og end mere harmede det ham, at Tidspunktet for Ægteparret Lies fordærlige Tankegang faldt sammen med Albertine-Maleren Chr. Krohgs Ankomst til Paris.

— Men vi befinder os fremdeles paa Plænen bag St. Cloud, hvor nu en Snes unge franske Damer morer sig med at lege Tagfat. I Løbet maa de springe over et Par Grøfter, og mellem disse

har Bjørnson besteget en lille Jordvold og raa-ber til os:

»Lad os følge dem og ikke slippe dem med Øjnene, saa skal vi se en Fart i deres Spring!«

Vi stillede os op og fulgte opmærksomt de unge Damer, der under Indflydelse af de interesserede Tilskuere fordoblede deres Anstrengelser og tilsidst til Bjørnsons Glæde sprang omkring som Daadyr. Men pludseligt havde en af dem det Uheld at tabe Strømpebaandet, træde i det og gaa paa Hovedet i en Kanal med rindende Vand. Under glad Jubel optraadte vi nu som Redningskorps. Muus tog den franske Jente i stiv Arm, og under voksende Opsigt begav vi os ned til de berømte Kaskader, der hvert femte Minut udgyder tusinde Tønder Vand. Vore Damer, der vaskede Mademoiselle, savnede da ikke Væde, og Mademoiselle var henrykt, især da hun fik sat sit Haar paa Dansk-Norsk. En lystig Time tilbragte vi her, men Sarah Bernhardt havde dog vistnok rødmet, ifald hun havde set Hr. Muus sætte sig hen og vaske sine Ben.

Franskmændene dansede paa Gangene den stille Sommeraften, og i Vrimlen opløstes tilsidst det skandinaviske Selskab. Til Gengæld mødte jeg ud ad Natten to Venner og Landsmænd, senere Musæumsdirektør Karl Madsen og Antropologen Dr. Søren Hansen; vi blev hurtigt enige om at spadsere langs med Seinen til Paris. Det var en herlig Tur i Sommernatten. Ved Vejen, der bugtede sig frem i sære Kurver, laa Skænkestuer med Lys og Dans og Liv. Hist og her paa Grøftekanten sad et elskende Par omslynget. Nu snoede Vejen sig over Enge, hvor

hvide Taager langsomt bølgede hen ad Jorden, en Fluebaad gled op mod Strømmen, og i et Glimt af Lys saa vi de Hjemaddragende tæt pakket paa Baadens Dæk. Vi standser, lytter, og hører en Sanger synge et Par Vers paa Vejen, vemodigt og gribende. Folk flokkes om ham, giver ham et Par Sous og gaar videre i Tavshed. Taagerne bølger i violette Skær, sælsomt, som gik vi i en anden Verden, men snart blegner disse Forestillinger for Solens vældige Ildkugle, der langsomt hæver sig inde over Paris.

— I Frankrig gik Bølgerne i de Dage højere end sædvanligt, og det var fine Tider for en Korrespondent. Grévys Svigersøn, Wilson, overbevistes om at sælge Ordener. Byen kom i Kog, og efter voldsomme Optrin i Kammer og Senat blev Grévy, Republikens Præsident, nødsaget til at gaa. Man valgte i hans Sted Sadi Carnot.

— Men i Foraaret 1888 blev jeg kaldt hjem til Udstillingen i København. Undervejs standsede jeg i London og gik flittigt i Parlamentet, hvor al Interesse samlede sig om Gladstone, der nu var ude i Kampen for Irlands Frihed, den voldsomste af de Kampe, han havde gennemkæmpet. To Menneskealdre var forløbet, siden han fik Plads i Underhuset, og 43 Aar, siden Robert Peel udnævnte ham til Minister i en Højreregering. Nu, 80 Aar gammel, stillede han sig som radikal paa Irlands Side, i aaben Kamp mod al Magt og Indflydelse i England. Han er sindssyg, lød det fra Mand til Mand, og for første Gang blev Gladstone overmandet. Men Modstanderne hørede ikke, de ærede i Gladstone den ædleste

af alle Englændere og gav ham Hædersnavnet *The great old man*.

— Man lever ikke længe mellem Englænderne uden at iagttage deres mærkelige Evne til Justits

Gladstone har rejst sig for at tage Ordet i Underhuset.

i Dagliglivet. En lille Hændelse vil belyse dette Forhold:

Jeg deltog en Aften i en selskabelig Sammenkomst i den skandinaviske Forening, der havde Lokaler i Strand. Foreningens betydeligste Medlemmer var svenske Storhandlere i Tømmer, livskraftige Herrer, der spiste godt og drak tæt. Kun svagt indøvet i Nydelsen af Spiritus, gav jeg efter, da de elskværdige Værter nødte mig til at drikke et Par Glas. Jeg havde aldrig smagt Whisky eller Brandy før og blev højligt overrasket, da jeg uventet fornå, at Gulvet hævede

sig op og ned, som om jeg gik paa Bølger. Grebet af en alvorlig Skræk ved Tanken om, at jeg var perialiseret, bød jeg Farvel og sejlede ned ad Gaden, hvor Gyngen gik endnu livligere. Det nyttede ikke, at jeg lænede mig til en Lygtepæl; den gyngede ogsaa! Fortumlet søgte jeg i Frakkelommen efter en Gadeplan, men fik i Stedet fat i sidste Nummer af Times, hvori jeg, stadigt lystigt gyngende, forsøgte at finde mit Boarding House i Hunterstreet.

Til al Ulykke indfandt sig i samme Øjeblik en slyngelagtig Person, der først betragtede mig, som om han vilde fotografere mig, og derefter gik over til direkte Handling. Han tog min høje Silkehat af Hovedet paa mig og paasatte mig i Stedet sin egen fedtede gamle Bør af graa Filt. Jeg raabte efter Politi, men da det var over Midnat, og intet Levende viste sig, satte jeg den graa Hat paa Hovedet og sejlede videre, idet jeg sømandsmæssigt styrede efter Stjernerne. Som jeg nu dinglende drontede omkring, blev Opgangen til et Klubhus aabnet, og tre gamle let berusede Lordships kom ud og standsede ved en Kalechevogn, der ventede paa dem. Den ene af dem, der talte med en fint snørklet Stemme, mindede om Sophus Neumann. Jeg hilste og sagde fortrøligt:

»Godaften, Sophus. *How do you do!*«

Ved disse Ord slog de tre overraskede Lords Kres om mig, og Neumann, der elskværdigt interesseret pegede paa mig, sagde til de andre:

»Øjensynligt en Hollænder. Lad os lugte til ham. Rimeligvis lugter han af Ost.«

Jeg bad dem lugte til den gamle graa Hat og

gjorde et Forsøg paa at forklare dem, at den ikke var min egen, men Sophus Neumann afbrød mig og sagde:

»Ædle Herre! Den Hat, som samtlige Tilstedeværende bærer i Aften, er øjensynligt nok Selveje. Men i en lykkelig Stund, da Foden svigter, har vi Recours til Vogn og Rosinante...« og med yndefulde Dansetrin bevægede de tre lystige gamle Herrer sig i Retning af Kalechevognen, hvor Kusken dybt bukkende stod ved Døren. Maanen blinkede i Lakskoene, Kusken sprang op, og Vognen satte afsted i skarpt Trav.

Først henad Morgenstunden naaede jeg efter flere Timers Omflakken Hunterstreet og fandt Mrs. Handscombes' velrenommerede Boarding House. Jeg sov lidt længere om Morgenend sædvanligt, og da jeg tænkte mig, at jeg muligt ved Hjemkomsten havde smækket lidt med Dørene, pudsede jeg mig paa det bedste og traadte ind i Spisestuen med et uskyldigt Smil. Men i Spisestuen sad Mrs. Handscombes for Enden af Bordet, og hun var stram; ved hendes Side fremdeles sad hendes Hof, en agtet Kres af gamle Frøkner, der spiste corned beef med Fortænderne, og endelig mellem dem i lang Figurfrakke en Mand med flade hvide Hænder, flade hvide Tænder og fladt hvidt Ansigt, øjensynligt en Clergyman.

Ingen af dem sagde noget, men deres bekymrede Blikke gik dybere end strenge Ord. Jeg følte mig som Udskud, men værre var det, da jeg erfarede, hvad der sker i London, naar en velklædt, men drukken Gentleman dingler ned ad Gaden. Der sker det besynderlige, at Af-

holdsforeningerne lader Herren eskortere af en Undersøger, og at denne paa Fortovet foran Huset, hvor den Fulde hører hjemme, maler et grønt Kors. Dette Kors er ikke til at vaske af i Vand; det maa skures ud, og ingen Tjenestepige vil skure det, da agtværdige Damer og Herrer, der passerer Gaden, standser og gør nedsættende Bemærkninger. Under disse Forhold maatte jeg næste Morgen tidlig ud paa Loppetorget, hvor jeg engagerede en af Dronning Victorias laveste Undersaatte, der under min personlige Ledelse og skarpt iagttaget af de Omboende, udslettede Vidnesbyrdet om min lille Bjørn.

Og da det grønne Kors lykkeligt var af Vejen, blev Mrs. Handscombes mild igen, de magre gamle Frøkner smilede som revnet Porcelæn, og Clergyman'en med de flade hvide Tænder og det flade hvide Ansigt rakte mig broderligt sin flade hvide Haand.

— — Forbindelsen mellem Parkeston og Esbjerg syntes ikke meget benyttet 1888. Dampren, der pløjede Havet mellem de to Havne, var et lille fattigt Skib, og jeg var eneste Passager. Fra Havnen op til Esbjerg spadserede vi over en pløjet Mark, og med Besvær lykkedes det mig at banke et Hotel op og faa et Nattelogi. Først næste Aften naaede jeg København.

Tilfældet vilde, at jeg her faldt ind i et Pensionat ved Trinitatis Kirke, lige over for »Avisen«, Frederik Hansens Blad. Som jeg nu stod og indaandede den rene københavnske Gadeluft, kom en yngre forlegen Mand ind ad Døren og gav sig til at snakke, uden at jeg forstod Hensigten. Næste Morgen gengav »Avisen« en Samtale

med mig, hvori jeg skildredes som Idiot. Det be-
drøvede mig, da jeg havde modtaget et godt Ind-
tryk af den unge Mand.

Men Dagen efter ringede det igen, og ind træ-
der min Interviewer, endnū mere forlegen end i
Gaar.

»Jeg kommer ikke,« begyndte han, »som en
Nikodemus. Jeg anklager ikke mit Blad. Men jeg
vil blot sige Dem, at jeg ikke er Forfatter af
»Avisen«s Interview.

Jeg trykkede den unge Mand i Haanden og
forstod, at vi var Venner, men jeg spurgte ham
ikke om hans Navn.

Snart efter mødte jeg ham dog paa Gaden og
senere gennem Livet i fjerne Verdner. Den unge
Mand var Emil Opffer. Venner af ham vil i den
her nævnte lille Hændelse genkende det brave i
hans Karakter.

— — Med oprigtig Glæde gensaa jeg Poli-
tikens smaa Redaktionskontorer, der forekom
mig endnu mindre, end da jeg rejste. Til Dispo-
sition for en Snes Mennesker fandtes i det lille
Hjørnehus to Treværelses Lejligheder med Pige-
kammer og Køkken. I den øverste Etage havde
Hørup og E. Brandes deres smaa Værelser. Ingen
af dem modtog mange Bladvisitter, men Hørup
havde dog en Kres af Venner, hvoraf Flertallet
pudsigt nok var Officerer. Den mest kærkomne
af dem var Kapt. M. Røvsing, Lægens Fader, der
omfattede Hørup med glødende Beundring, frem-
deles Kaptajnerne J. S. Westrup og C. F. Sarauw,
Historikeren Kapt. C. Th. Sørensen og Godsejer
Frederik Oldenburg. I et Værelse ud mod Inte-
gade residerede Peter Nansen, Herman Bang og

Gustav Esmann, og i en Bagstue ud til Gaarden herskede Redaktionssekretæren Viggo Adler, der med større Behændighed end Forstaaelse samtidigt holdt fire fem Samtaler gaaende over den gule Disk.

Kendte Forfattere og andre, der var knyttede til Bladet, G. Brandes, Drachmann, Schandorph, Kapt. W. Dinesen (Boganis), Professor I. A. Fredericia, Marcus Rubin, Octavius Hansen og endnu flere, samledes i Redaktionen, naar de havde noget paa Hjerte; begyndte de ved en saadan Lejlighed at blive højrøstede, tog Medarbejderne forskrækket Flugten, forsigtigt bærende Petroleumslampe, Blækhus, Penneskraft og Manuskript.

I et Kammer tilhøjre for Opgangen fandtes »Udlandet«, der sorterede under Overretssagfører Niels Petersen. Sammesteds arbejdede Bladets Korrektører Knut Knutzen og Chr. Hjorth-Clausen, hvoraf den sidste snart gik ind i Redaktionen, fremdeles J. K. Lauridsen, Thomas Graae, Fritz Cetti og I. C. Henriksen. Hypigt blev de Skrivende afbrudt af Nyindtrædendes Samtaler, men Herman Bing alene kunde sætte sig, folde Hænderne over Maven og styrke sig ved en behagelig Middagssøvn.

Resultatet af samtlige disse Bevægelser blev et Utal af Papirstykker, som hen ad Aftenen samledes hos Viggo Adler, der lod dem gaa videre til Politikens Sæteri paa Kvisten. Mange halve Bajere tog i Aftentimerne samme Retning. Naar derefter Formene (Satsen) skulde ned paa Gaarden, var der stærkt Tilløb paa Trappen af Sætere, Bude og Medarbejdere, og det tog ofte Tid,

før de tunge Forme, hængende i Staalkæder, gled ned i Aabningen inden for Trappens rundtløbende Gelænder. Et stærkt Bump nedefra blev af de Tilstedeværende foroven paahørt med Tilfredshed. Sidste Form laa nu i Armene paa en Arbejdsmand, og ilsomt befordrede han pr. Trækvogn samtlige Forme (Satsen til Bladet næste Morgen) hen til Rasmussens og Olsens Trykkeri i Gothersgade.

At Politiken fra første Færd anlagdes som »et stort Blad«, var ikke forblevet ubemærket af Offentligheden. Men denne Forestilling om Bladets sociale Stilling svarede ikke til den beskedne Virkelighed. Det ny Blad havde endnu i 1888 kun en eneste Korrespondent og bragte ikke private Telegrammer. Det ejede ikke et Trykkeri og havde kun en enkelt Telefon.

Det var meget hyggeligt, men det var gammeldags og uden Forbindelse med Pressens Udvikling i europæiske Storbyer. Over alle Virksomheder og ogsaa over den tekniske Side af Pressevirksomheder følte stadigt Estrupiatet som et Tryk. Men nu var der Mænd, der arbejdede paa at give København Luft. Man havde op gennem Halvfjerdserne jævnet Voldene og planlagt Frihavnen, og i det københavnske Borgerskab bøjede Forholdene omsider Højre og Venstre mod hinanden, saa de forenede gik sammen om den store Udstilling i Sommeren 1888. Jeg følte dette som en glædelig Oplevelse. En hel Sommer skulde vi ikke rive ned, men bygge op. Det var en Drøm!

Halmtorvet.

EN LIVLIG SOMMER

Traadte man i 1888 ind paa Halmtorvet (nu Raadhuspladsen), kunde man tro sig hensat til Markedet i Vorbasse. Midt paa Torvet stod et aflangt Hus, det var en Vejerbod, som Halmlæsene besværligt pressede sig igennem, og rundt om Vejerboden en Holdeplads med Halm- og Mælkevogne, og mellem Vognene Bønder og Bønderkoner, Tjenestekarle og Piger, der travlt snakkende rullede sig ud af Uldtørklæderne og tog Vejen ind i en Butik.

I hvert Kælderhjørne boede en Hørkræmmer, der personligt gjorde Tjeneste i Forretningen. Han bærer høj Silkehat og veksler Haandtryk over Disken, idet han hælder Petroleum af Dunske, som i lange Snore dingler under Loftet. Alt, hvad Huset kan præstere af Artikler: Sæbe, Tov-

værk, Hør, Stangjern, Klipfisk o. lign., vejes og gaar ud paa Torvepladsen. Hestene, der staar og slikker Muleposerne, begynder ogsaa nu at dreje Hovederne og vrinsker glade, naar Herskabet omsider kommer og med kraftige Bokserstød ifører sig Kavajerne. Endnu et Haandtryk, og Bondevognen ruller langsomt ud ad Vesterbro.

Dette Landsbymarked forsvandt pludseligt i Vinteren 1888, da Martin Nyrop eventyrligt hurtigt rejste

en Udstillingsbygning, der satte europæisk Rekord. Det var et Fepalads med

monumentale Indgange, Glastage, Spir, Kupler og smældende

Flag, og bag ved dette Fepalads en By af Paviljoner, et Gadenet af Bygninger, forskellige i Stil og Udstyr, overraskende, fængslende, ved en festlig Tilpasningsevne indkilet i denne til Tivoli grænsende upaaagtede Plet Jord.

En smuk Dag i Maj Maaned aabnede Udstillingen sine Porte paa vid Gab. Solen skinnede, og Træerne, der længe havde nølet i det kolde Foraar, udfoldede sig pludseligt i en Sky af Knopskæl. Somren kom over Byen, og en Bølge af Blomsterduft hævede sig fra Tivoli og Udstillingspladsen, der under spændt Forventning i

Martin Nyrop,
der byggede Udstillingen.

Befolkningen skulde leve denne Sommer Arm i Arm.

Da var det, som om en fremmed Tone durede gennem Byen, som om noget gammelt brast, og

Et Billede fra Punch. Samtlige københavnske Redaktører synger under Ledelse af Professor Peter Hansen. Yderst tilhøjre Hørup.

noget nyt skød frem. Og man følte, det samlede sig i Kravet om et Danmark med et frit og stærkt Folk.

Efter 16 Aars hidsige politiske Kampe skulde Ven og Fjende denne Sommer række hinanden Haanden over Udstillingen. Højre og Venstre skulde paa en bestemt Dag blive enige. Det lød aldeles eventyrligt, især da Bladene skulde gaa i Spidsen og tjene Offentligheden som godt Eksempel. Var det nu muligt? Jo, virkeligt, der

skete straks noget helt løjerligt: Den gamle reaktionære Journalistforening meddelte, at den lukkede og ikke eksisterede i Somren 1888. En ny Journalistforening, der omfattede den københavnske Presse, traadte i den gamles Sted. Professor Peter Hansen overtog Formandskabet, og Foreningen fik anvist Lokaler i selve Udstillingsbygningen. Her skulde Lam og Løve sidde og spise af det samme Knippe Hø.

Endnu udøvede den konservative Presse en afgørende Indflydelse paa Hovedstaden, men under Overfladen var der op gennem Provisorieaarene foregaaet adskilligt, som svækkede Højres Magt og Indflydelse. Arbejdernes første Rejsning i Begyndelsen af Halvfjerdserne havde faaet yderligere Styrke. Der var skabt Fagforeninger, og et Par Socialdemokrater sad i Folketinget. De Nationalliberale (Embedsmandspartiet) kunde vel stadigt pukke paa deres Dannelse og Pagt med Livets aandelige Magter, men efter Georg Brandes' Optræden i Halvfjerdserne, og efter at de unge talentfulde Digttere og Kunstnere gennem Firserne næsten uden Undtagelse havde sluttet sig til Venstre, begyndte Højre at miste den Indflydelse, det sad inde med som Intelligensparti. Højres Presse rettede i disse Aar rasende Angreb mod Georg Brandes og banede derved yderligere Vejen for ham, og endelig fik de to her nævnte samtidige Bevægelser, den politiske og den literære, et journalistisk Holdepunkt i »Politiken«, der netop fandt en stigende Udbredelse. Ved en Sammenkomst paa Hotel Phønix festede Bladet i Anledning af at have naaet de 10,000. Det synes ikke imponerende, men ingen regnede

i de Tider med store Oplag. Da en af Talerne ved Festen pegede paa Muligheden af at fordoble de 10,000, sagde Hørup afgjort:

»Det sker ikke i min Tid!«

»Politiken« havde ikke fulgt Udstillingen med særlig Omhu. Den politiske Kamp prægede Tidens store og smaa Begivenheder. Paa Kong Christian den Niendes Fødselsdag d. 8. April 1888 afholdt Venstre rundt om i Landet stærkt besøgte Mindefester for Frederik den Syvende. Octavius Hansen, der kom til Roskilde for at pryde Kong Frederiks Kiste med en Sølvkrans, havde de største Vanskeligheder ved at slippe ind i Kirken. Lige op til Udstillings-Sommeren regnede det med Domme over Oppositionen; en saa stille Videnskabsdyrker som Professor Høffding fik til Overraskelse for alle en ministeriel Tilrettevisning, fordi han offentligt havde talt om *Ansvar*.

At det københavnske Højre nu ønskede Venstres Nærværelse, betragtede man i Venstre som en Svaghed, da Højre dog højtideligt havde erklæret ikke at ville spise med os, — og denne Sommer vilde det vel endda særligt komme til at staa paa Spisning! Kongen ikke blot fyldte 70, han havde ogsaa 25 Aars Regeringsjubilæum. Desuden indtraf Hundredaarsdagen for Stavnsbaandsløsningen, og hertil sluttede sig Udstillingen med endeløse Fester. Udsigterne for Somren var da saa lyse og behagelige, at ingen kunde finde det rimeligt at møde frem bevæbnet, især da det dog kun gjaldt Kyllinger og Jordbær!

Udstillingens økonomiske Forløb beskæftigede mange, og gamle bekymrede Samfundsborgere

ventede et mægtigt Underskud, ja, Landets Undergang. Alene Komiteen under Ledelse af den prægtige Etatsraad Philip Schou, Direktøren for Den kgl. Porcelænsfabrik, arbejdede utrætteligt videre og samlede efterhaanden om sig en opti-

Formand for Udstillingen, Etatsraad Philip Schou.

mistisk Kres af Medhjælpere. Udstillingen 1888, der særligt skulde bidrage til at sprede Kundskab om den danske Kunstindustri, var fra først til sidst Etatsraad Schous Værk.

Officielt hed Udstillingen »Den store nordiske Udstilling«, og videre gik Schous Tanke heller ikke. Derfor blev ingen mere overrumplet end han, da Udstillingen i sidste Øjeblik blev international, ja, egentlig en lille Verdensudstilling. Til denne glædelige Udvikling bidrog særligt Kronprins Frederik, senere Frederik den Otten-

de, der i Anledning af Prinsesse Alexandras Sølvbryllup kom til London og fik Englænderne til at gaa med. I Tyskland døde Kejser Wilhelm I (d. 9. Marts 1888). Hans Søn Kejser Friedrich, der dødssyg besteg Tronen, havde interesseret sig for Udstillingen, men han levede endnu kun 100 Dage. Da Kronprins Frederik af Danmark derefter mødte ved hans Begravelse, bevægede han ogsaa Tyskerne til at deltage, og til Tyskland sluttede sig snart efter Italien. Men den vigtigste udenrigske Deltager, *Rusland*, skaffede dog Hofjuveler C. Michelsen, der i 1887 befandt sig i St. Petersborg og gik til Kejserinde Dagmar. Straks mødte paa Czarens Bud Russerne op med ikke mindre end 225 Udstillere, mellem hvilke en Række verdenskendte russiske Forretninger i Elfenben, Sølv og Guld. I det hele kan det siges, at det var disse europæiske Udstillere, der gav Udstillingen en særlig Verdensglans.

Fra dansk Side var der ikke foretaget nogen videre Udstillingspropaganda. I Maj Maaned svigtede Besøget, og enhver Sortseer hævdede Pegefingern og sagde: Hvad sagde jeg! Det vakte endel Forskrækkelse, men Rygtet om den danske Udstilling bredte sig efterhaanden af sig selv igennem Tyskland; de første Skarer af Tyskere i Knæbenklæder, korte Trøjer, Rygsæk og Jægerhatte med Fjer, gik gennem Strøget, og da den unge tyske Kejser Wilhelm II ogsaa meldte sig, aabnedes Sluserne for en mægtig Rejsestrøm. At man fra Udstillingen uden yderligere Entré gik ind i Tivoli, var en Ordning, der sikrede Udstillingen et stærkt Besøg. Tivoli gjorde sig ikke store Anstrengelser, men i Tivoli mødte ikke

desmindre Aften efter Aften Tusinder af Tilrejsende og det halve København.

Det var Aftener, man ofte senere maatte tænke paa, milde lyse Sommeraftener med sumrende danske og fremmede Menneskesværme i den illuminerede Park, det var Skarer af fornøjede Rejsende, der følte Byens Glæde og befandt sig vel. Ved Aftenstid lejrede de rigtige Københavnerne sig om Koncertsalen, hvor Balduin Dahl, let at kende paa det vældige hvide Kravebryst, dirigerede og snoede sit store Overskæg. Tilrejsende tog snarere Opstilling om den aabne Pavillon, hvor C. C. Møller og Georg Lumbye svingede Taktstokken. Fra Labyrinten hørtes Latter og diskrete Skrig, paa Rutschebanen fløj de smaa Vogne lystigt over Sporene. Fra »Pladsen« snurrede Karusellerne, og i Fregatten, St. Georg, lod Værten, Beværter Thor, Øllet skumme, mens Sangerinderne kvædede Døgnets Vise og nu og da gik ned og tog en Bajer med en af Gæsterne.

Hos Nimb i Divan II samledes i disse Sommeraftener en Kres af Herrer, der havde Tilknytning til den københavnske Presse; mellem disse viste Drachmann sig ofte med sin brede Bulehat, som han bar paa skraa, og med sit blaablomstrede Tæppe, som han omhyggeligt viklede om sig, naar han satte sig i fri Luft. Her hændte det en Aften, han talte for Kvinden og blev saa stærkt begejstret, at han rev en Salamander, d. v. s. trak Dugen til sig, med Theservice, Glas og Smørrebrød og kastede det hele fra Terrassen ned i Haven. Digterens Fremfærd vakte almindelig Bestyrtelse, ikke mindst hos Opvarteren —

»Bankdirektøren« kaldtes han —, der skyndte sig ned for foreløbigt at vurdere Skaden. Det viste sig, at der rundt regnet var slaaet itu for 20 Kr., og da Drachmann ud ad Natten rejste sig,

Indgangen til Udstillingen, beliggende paa den nuværende Muslingeskal.

maatte de Tilbagesiddende splejse, Bankdirektøren havde taget Digterens Hat i Pant.

Jeg havde i trofast Erindring om Charles Chincholle anskaffet mig en Mappe og gjorde flittige Notater, hvoraf adskillige her vil komme mig til Gode. Da jeg en Aften i Haven foran Divan II mødte Peter Nansen og hans Forlovede, senere Frue, Louise Brock, en indtagende Skuespillerinde ved Casino, faldt Talen paa de

»kendte Navne«, der om Aftenen ved 10 Tiden viste sig paa Gangen om Balduin Dahls Koncertsal. Jeg indskrev Navnene, alt eftersom de Paa-gældende passerede os, og maaske vil de for ældre Læsere have nogen tidshistorisk Interesse. Men Døden rider hurtigt, og mange er næppe tilbage af dem, der hin skønne Time ved Solnedgang spadserede Turen rundt omkring Koncertsalen, flittigt hilsende, iagttagende de Forpligtelser, der i hine Tider paa hvilede et »kendt Navn«.

Fra min Notesbog:

Forfatteren Carl Møller, kendt fra Strøget, som han gjorde 10 Gange om Dagen, Erik Schiødte, stærkt frisindet afholdt Arkitekt, Kapt. Weiss, gammel Kriger og kendt københavnsk Type, Erik Bøgh, der bærer sin Sommerparyk, Dr. Th. Rovsing, ung, slank og selvsikker som en romersk Gladiator, C. Steen Bille, Amtmand i Holbæk, kender alle, hilser alle, Severin Abrahams, ungdommelig, men allerede i sin Gang en værdig Skuespiller, Albert Berendsen, ung vittig Gros-serer, som vi senere møder, Jacob Scavenius, i Samtale med sin Ven Redaktør C. Carstensen, Kammerherre Edvard Fallesen, Direktør for Det kgl. Teater, en af Tidens mest omstridte lige-glade Mænd, Frøken Thora Schwartz, højt skattet, smuk og livsglad Skuespillerinde fra Casino, Peter Fristrup, Forfatter til »Svend, Knud og Valdemar«, Julius Gjellerup, ung anset Boghandler, Michael Gjørup, Forfatter af »Dansken har Sejer vundet«, Johannes Marer, ung Skuespiller, senere fremragende Skriftkyndig, Slagtermester Juul, Formand for Slagterlauget, Theodor Andersen, den kendte Teaterdirektør, Kapt. W. Dine-

sen, Jagtbrevenes Forfatter, der i denne Sommer skrev »Storken«, Villiam Secher, Redaktør af »Dags-Avisen«, General v. Bahnson, Estrups omstridte Krigsminister, Georg Brandes, stærkt samtalende med en ung Dame om Nietzsche, som han netop dette Aar fremdrog, Etatsraad Gamél med gul Rose i Knaphullet, Direktør Th. Wessel, Magasin du Nord, med stærk, mandig Holdning, Lissner, der har været Stationsforstander paa Klampenborg i 25 Aar, Georges Grøn, den senere Redaktør og Forlægger, en af Strøgets unge Kavalerer, Axel Meyer, Voksdugsfabrikant og virksomt Medlem af Udstillingskomiteen, Grosserer Moresco med sit joviale Smil og sine svagelige Ben, Karl Larsen, endnu ikke Professor, i Samtale med en Anmelder, Direktør E. Suenson, Store Nordiske, for bavsende ydre Lighed med Admiral Nelson, Postholder O. Larsen, anset københavnsk Borger, V. Bergsøe, »Fra Piazza del Popolo«, tre gode Venner, Direktør Thrane, Robert Watt og Kammerraad Nimb, fremdeles Overlæge Haslund, Etatsraad Meldahl, Grosserer Løjtnant Næser, Grosserer Nissen Sommerstedt og Generalreporter ved den københavnske Presse »Dr.« Heiberg med sin Forlovede, Frøken Justine.

Jeg finder paa Listen ialt 138 »kendte Københavnere«, som denne Aften spadserede rundt om Tivolis Koncertsal. Den nederste i Rækken var dog alene kendt derved, at hans Tante netop havde vundet en Symaskine i Varelotteriet.

Som Tiden gik, begyndte nu Tilstrømningen af Foreninger fra Provinserne og af Kongresmedlemmer fra Nordens Lande. Det myldrede med

Fremmede, og der blev Lejlighed saavel til mun-
tre Avisartikler som til lærerige Timer med Ud-
sendinge fra fremmede Blade. Besynderligt nok
havde ældre danske Presseorganer, som t. Eks.
»Fædrelandet«, ikke fundet vore større Udstil-
linger værdige til Omtale. Det ses af Bladene
fra 1872, der saa godt som ikke nævner den be-
tydende Industriudstilling, der dog efterlod sig
Industribygningen. Nu maatte Højrebladene være
med, om end trevent, tilskyndede af Konkurren-
cen. Men karakteristisk for Tiden var det, at
Grove, Redaktøren af Billes Blad, »Dagbladet«,
samtidigt opfordrede sine Læsere til ikke at tale
Tysk til tyske Udstillingsgæster, men svare dem
paa Dansk. Denne Optræden i de Nationallibe-
rales Hovedorgan mishagede til alle Sider og gav
de konkurrerende Blade Udbredelse i København.

Da man rundt om i Landet erfarede, hvor
smuk og lærerig Udstillingen var, begyndte den
danske Rejsestrøm at stige, og fra mange af Lan-
dets Egne kom Lærerne ind med deres Børn.
Det gav mig Ideen til at oprette et Feriekontor,
hvor Folk i Hovedstaden kunde bytte Feriebørn
med Folk fra Landet. Jeg ofrede endel Tid paa
denne Sag og deltog bl. a. i et Møde derom i
Helsinge. Herunder fik jeg et tilfældigt Indtryk
af dansk Almueovertro, som jeg med et Par Ord
skal omtale.

— Det var St. Hansaften, da jeg ud ad Natten
kørte fra Helsinge til St. Helene Kilde. Her fandt
jeg til min Overraskelse en stor Del syge Men-
nesker, Mænd og Kvinder, unge og gamle, lig-
gende paa den ærværdige Høj, hvor Mennesker
havde søgt Helbredelse gennem Aarhundreder.

Jeg svøbte mig i min Frakke, lagde mig mellem de Syge og noterede, hvad de sagde. Natten var stille og hed, med Flagermus kresende i det dæmpede Halvlys, alt nøje svarende til Forestillinger, der fra Middelalderen er knyttet til det mærkelige Sted.

De Syges Samtaler, de dunkle Minder, Stem-

Helene Kilde St. Hans Aften.

ningen og Overtroen fortættede sig og gjorde saa stærkt Indtryk paa mig, at jeg blev liggende det meste af Natten mellem de Værkbrudne, og mens jeg laa og hørte dem sagte hviske, havde jeg en sælsom Fornemmelse af at have gjort en Udflugt til en fjern Fortid. Maleren H. N. Hansen har mesterligt skildret dette Nattebillede.

— Hvad Ombytningen af Børn angik, fik jeg Tilbud om 1200 Børn fra Landet og næsten lige saa mange fra København. Men hele Sagen faldt, da Generaldirektøren for Statsbanerne, Holst hed han, kort nægtede enhver Indrømmelse fra

Banens Side. En Del af Børnene blev desuagtet ombyttet, og jeg gav mig selv det Løfte at tage Sagen op igen, og det skete. En Tanke, man i Firserne betragtede som naragtig, blev hen mod Aarhundredskiftet glansfuldt gennemført i god Forstaaelse mellem By og Land.

— Omsider oprandt den med Spænding imødesete Time, da samtlige Herrer af Pressen, Venner og Fjender uden Personsanseelse, skulde tilbringe en Dag sammen paa Skovtur over Hillerød til Helsingør. Tidligt om Morgenen samledes vi paa Nordbanegaarden, hvor Børnevennen, Hr. Holst, havde spenderet et Luksustog med 5 Pladser i hver Kupé. Tilstede var Udstillingskomiteen med Philip Schou i Spidsen, endel norske og svenske Pressefolk, flere af Udstillingens fremmede Kommissærer og Byens samtlige Chefredaktører, indbefattet Hørup, der ellers undgik kollegial Selskabelighed. Vejret var skyet og blæsende, men Stemningen straks livlig, især da Toget ved Gentofte langsomt passerede en netop anlagt provisorisk Fæstningskanal, og endnu livligere, da selve Garderfortet kaldte alle Fremmede til Vinduerne! En halv Time senere ankom vi til Hillerød, hvor en Frokost ventede os hos Leidersdorff. Philip Schou holdt en munter lille Tale, hvorefter Orkestret spillede de forskellige Nationalhymner, men for Frankrigs Vedkommende tog fejl og spillede Orléanisternes *Partant pour la Syrie*. Man standsede Dirigenten, der dog ikke kunde finde den franske Nationalsang og bagefter ogsaa forgæves søgte efter den italienske. Det vilde være endt lidt pinligt, om ikke den italienske Kommissær, Carotti,

havde rejst sig og elskværdigt smilende tilraabt Forsamlingen: *L'Italie c'est moi!*

Efter Frokosten optog Udstillingsfotografen, Juncker-Jensen, det Billede, der ses et Par Sider fremme, og Selskabet tog Plads i en Vognrække, som langsomt satte sig i Bevægelse til Fredensborg; det skylregnede, og Passagererne maatte krybe saa tæt sammen, at to og to politiske Modstandere edderspændte sad og omfavnede hinanden under Kuskens Hestedækken. Gennem Grib Skov plaskede Vandet ned over os, saa vi ikke kunde se Træerne, men Bønderne, der kørte, beroligede os og sagde: »I skal ikke kere Jer om den Sjat Regn!«

Fredensborg Slot, hvorfra Czaren om Somren regerede sine 140 Millioner Russere, blev gennemset fra øverst til nederst, og alt blev endevendt undtagen Kejserens og Kejserindens Soveværelse, der fandtes aflaaet. Hvad Vejret angik, var ingen Forandring indtruffet, og efter at vi havde faaet en Hjertestyrkning i Kroen, forlod vi Vognene og tog med Toget til Helsingør.

Her udviklede sig ved Ankomsten til Marienlyst et pudsigt Optrin. Værten havde ved Stranden anbragt endel Vandkander og Kummer, og da vi var vaade og overstænkede, trak vi af til Skindet og ikke blot vaskede os selv, men ogsaa en og anden Nærstaaende, hvem vi maaske ogsaa tidligere havde vasket. Da vi trak Tøjet paa igen, blev flere Klædningsstykker forvekslet, og en af Pressens Veteraner, den gamle stridbare Jacob Davidsen, tidligere Redaktør af Flyveposten, kaldet Lyveposten, havde faaet en Overfrakke med Ærmer, der naaede til Albuerne. Da

han i dette Udstyr passerede Nansen og mig, glemte han sit Uheld og raabte arrigt: »Ja, mine Herrer! Jeg er ikke død endnu!« Anledningen til denne Bemærkning var den, at Gustav Esmann

Skønt Tilbudet om Vaabenhvile ikke kom fra Venstre, fandt Højrebladene Anledningen passende til Drillerier. Paa Billedet ser man en Udstillingsrestauration. Personerne fra venstre til højre er Prof. P. Hansen, Peter Nansen, Red. Otto Borchsenius, Red. C. Carstensen og Hørup.

nyligt havde skrevet Davidsens Nekrolog og opbragt den gamle Herre, saa denne rasende havde udsendt svære Trusler mod ham fra à Porta. Offentligt indskrænkede han sig til en Meddelelse i »Dagbladet« om, at han fremdeles levede og levede godt. Da Esmann herpaa svarede: »Det er en Fejltagelse, Hr. Davidsen, det er Deres Genfærd, der lever,« og da Gamlegrove samtidig

kom til at skrive »afd. Davidsen«, saa maatte denne for yderligere at dementere Meddelelsen om sin dødelige Afgang flittigt vise sig paa Strøget, men her standsede gamle Venner fra Athe-neum ham og sagde:

»Hvad Pokker, man troede, Du var pillet a'.«

Nu stod den ædle Olding skummende af Arrigskab ved Kummen. Hvad skulde han ikke opleve: Først disse korte Frakkeærmer og nu yderligere, at nederdrægtige Kolleger havde fyldt den ene af hans Galocher med Vand, den anden med vaadt Grus!

— Det blev en pragtfuld Middag med mange Retter og i Særdeleshed med mange Vine, der gjorde Underværker. Ældre indesluttede Personer blev pludseligt veltalende, de syge karske, de blege Ansigter røddefarvede. Ingen kunde høre, hvad den anden sagde, og ingen brød sig om at høre det. En Række Talere havde Ordet, selvfølgelig, men hvem kunde raabe gennem Larmen? Philip Schou bød Velkommen, og de officielle Taler holdtes derefter af Oberst Hoskiær for de fremmede Kommissærer, Etatsraad Heinrich Hansen for Udstillingskomiteen, Grev Danneskjold Samsøe for Pressen, Professor Peter Hansen for Værterne, og endelig kom Turen til Dr. Georg Brandes, der vredt raabte: »Ikke et Ord siger jeg i denne Støj!«

Man drak mere i de Aar end nu, og ved Opbrudet henimod Midnat var der adskillige, hvem det faldt vanskeligt at spadserere hen til det Skib i Havnen, der skulde føre os til Byen. Flere af de betydelige højt dekorerede Mænd, samt enkelte af Pressens Repræsentanter, var saa svage-

lige, at de maatte transporteres ind til Helsingør i Vogne, delvis liggende, og andre maatte holdes under Armen eller delvis bæres. Selv slæbte jeg mig en lille Pukkel til paa en gammel Højrejournalist, der for et Aar tilbage havde skrevet, at han ikke vilde røre ved mig med sin lille Finger. Jeg kunde ikke tænke paa det uden at trække ham lidt i Skæget!

Paa Skibet blev der yderligere drukket efter en større Maalestok, men i Erindring om sørgelige Oplevelser i London fandt jeg en Plads i Kaptajnens Kahyt og skrev et Referat paa 5 Spalter, der næste Morgen stod i Bladet. Nu som før var denne Arbejdets Time for mig Dagens største Glæde. Hvor morsomt at lade Begivenhederne falde efter hinanden i ordnet Rækkefølge. Hvor spændende, hurtigt at skære dem til, saa de passede til begge Sider, paa den ene til Kendsgerningerne, paa den anden til Læserne. Følte jeg da, at nu var der Balance, standsede jeg henrykt ved Livets Pudseerlighed og pyntede Referatet med en lille Sløjfe.

Mellem de franske Journalister, der besøgte os, var Paul Genisti, Medarbejder ved Gambettas Blad *La République Française*. Han vilde skrive — og skrev ogsaa senere — en Bog om Norden, til hvilken han under sit Ophold her i Landet søgte forskelligartet Stof. Blandt andet ønskede han at faa en Samtale med *Le bureau*, Bødlen, og en smuk Sommereftermiddag begav vi os i Droske til Valby, hvor Skarpretter, Hr. Th. Seistrup, havde en net lille Ejendom længst ude ved det bare Land. Ensom stod han selv i Haven og huggede Brænde paa en Huggeblok,

men da han saa os stige af, standsede han Arbejdet, mønstrede os med et skarpt Skarpretterblik og bad os træde nærmere. Lidt efter sad vi i hans Stue, og Talen kom i Gang.

Seistrup klagede over, at Dommerne ikke gav ham nogen nævneværdig Beskæftigelse. Et sølle Hoved hvert fjerde femte Aar, det var den rene og skære Elendighed!

Vi aabenbarede ham som fortrolig Meddelelse, at den franske Herre, der befandt sig hos ham, var selve Bødlen fra Paris. Det gav et Sæt i Seistrup. Han rejste sig og bukkede, og først noget efter fattede han sig saa vidt, at han gik hen til et lille Hjørneskab og skænkede os en Snaps.

Samtalen, der med mig som Tolk udspandt sig mellem de to Bødler, var strengt saglig. Tilsidst spurgte Frankrigs Bøddel, om ikke hans Kollega her i Staden, hvor Kongresserne florerede, havde overvejet Muligheden af en Kongres af Skarprettere.

Seistrup syntes overvældet og sad stille hensunken. Omsider rejste han sig og bød os ud i Haven. Her sagde han:

»Saa maatte vi have Blok og Økse med!«

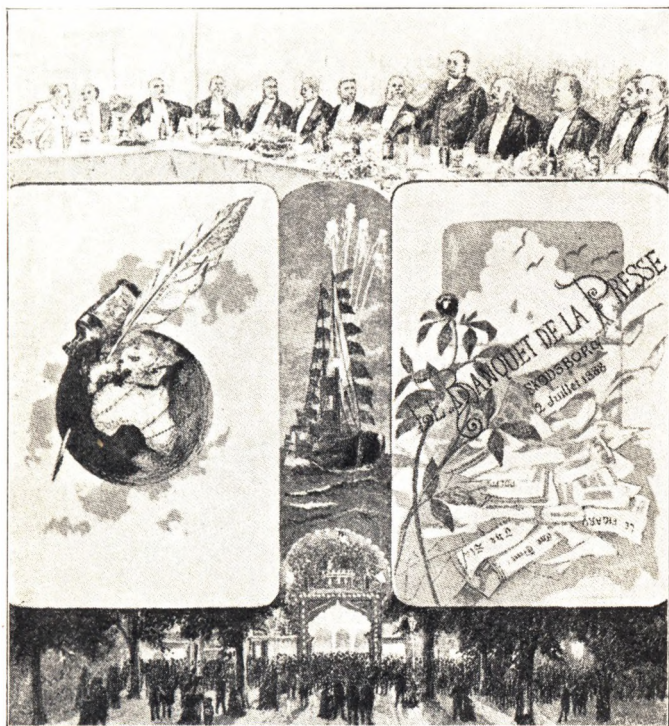
Ved disse Ord greb han en Høne, huggede Hovedet af den og sagde med Selvfølelse:

»Hug med venstre Fald!«

Efter denne Prøve paa Seistrups sikre Haandelag takkede vi og tog Afsked, men nogen Tid efter modtog jeg Tilsigelse til at møde i Forligskommissionen. Det var Hr. Seistrup, der krævede mig straffet, fordi jeg i en Omtale af Besøget havde kaldt ham »Bøddel«. I samme For-

bindelse krævede han Erstatning for Skade paa Erhverv.

Ved Hof- og Stadsretten idømtes jeg d. 24. Juli 1888 en Bøde paa 50 Kr. samt i Sagsomkostning

Foroven: Bille taler. I Midten: Spisekortet. Forneden: Indgangen til Tivoli.

ger 50 Kr. Formodentlig er jeg det eneste Menneske i Verden, der er tiltalt og dømt for at have skadet en Skarpretter i hans Næringsvej!

Senere har jeg flere Gange mødt min Ledsager, Paul Genisti, der nu indtager en høj Stilling i *Ministère des beaux arts*, og han har ikke glemt

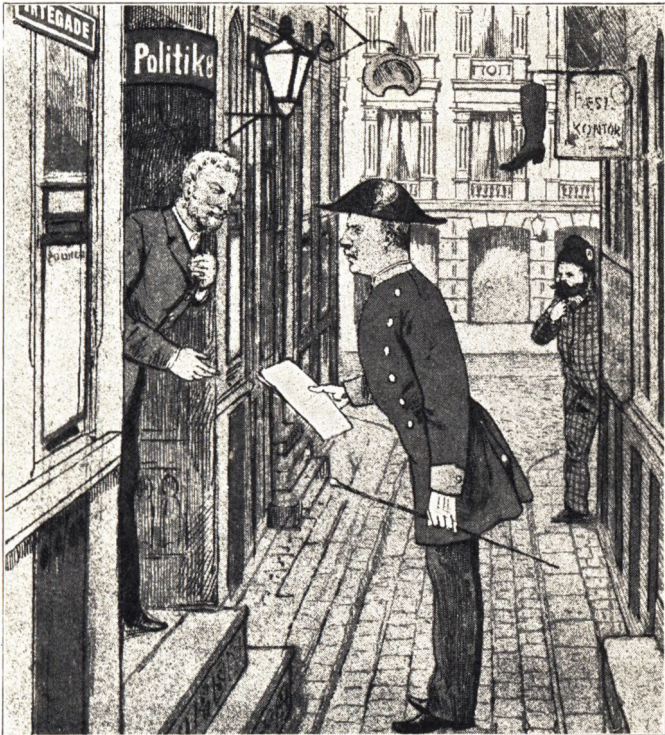
Skarpretteren i Valby, der til Ære for den franske Bøddel galant henrettede en Put-Put.

— Den 3. Juli havde københavnske Journalister indbudt Udstillingskomiteens Herrer til en Skodsborgmiddag. Det var Udflugten til Marienlyst om igen, men dog i mindre Form. En Skuffelse blev det, da Dagen nærmede sig, at den udenlandske Presse — bortset fra Sverige og Norge — kun var repræsenteret ved en eneste Korrespondent, Monsieur Marius Wachon, der forresten var en anset Medarbejder ved *Le Temps*. Det viste sig nu — fortalte man paa Ud-farten til Skodsborg, — at en Del af de store fremmede Blade havde sendt de fra Danmark modtagne Indbydelser tilbage til deres danske Meddelere. Derved opstod saa pudsige Konstellationer som: »Norddeutsche Allgemeine Zeitung«, Student Th. Gyssemann, Pistolstræde 14 Kvisten (ring paa hos Madam Madsen), eller »New York Herald«: Pastor Muggensen, Sommeradresse Gumlebjerg pr. Høve. Det var beklageligt, navnlig da denne Fest var tænkt som særlig Hyldest til de Fremmede; men vi fik Op- rejsning, da vi ved Ankomsten til Skodsborg erfarede, at Amtmand Bille, Holbæk, vilde holde Hovedtalen.

Carl Steen Andersen Bille, »Dagbladet«s Stifter, havde, siden han i 1872 udtraadte af Redaktionen, været Formand for det københavnske Byggeselskab og derefter, fra 1880—84, Danmarks diplomatiske Repræsentant i Nordamerika. Ved Hjemkomsten stod Overpræsidentens Embedet ledigt, og det ansaas almindeligt for givet, at Bille vilde faa det, men efter at Estrup

havde gjort Amtmanden i Holbæk, Kammerherre Benzon, til Overpræsident, fik Bille i 1884 Amtmandsembedet.

Som Redaktør havde Bille lagt usædvanlige

Punch: Hs. Majestæt Kongen paaskønner Politikens loyale Holdning. Prof. Peter Hansen kommer med en Indbydelse til Hørup. Paa Hjørnet af Integade lurer Skræder P. Holm.

Egenskaber for Dagen saavel i journalistisk som i teknisk Henseende. Bladet var ikke for ham Midlet, men Maalet. Der var over hans offentlige Optræden en selskabelig Holdning, som vandt ham mange Beundrere, men som maaske ogsaa

Journalisternes Tog i Frederiksberg Slotsgaard. I den store Forsamling vil en lidt ældre Læser kende saa godt som alle Ansigterne.

gjorde ham lidt almindelig. Man har ved Lejlighed kaldt ham aandfuld, men han var snarere vittig, hurtig og københavnsk rapmundet, aldrig i Forlegenhed for Svar. Af Tænkemaade udpræget nationalliberal, aristokratisk, stridig og stejl, men han lod sig afvæbne af en Spøg.

Jeg havde fra min Ungdom beundret Bille, saa vidt jeg kunde følge ham. Ved en tilfældig Anledning viste han sig venlig imod mig og forærede mig sit Arbejde: »Tyve Aars Journalistik«. Det virkede derfor paa mig som et Slag lige midt paa Panden, da jeg i Dagene før Udflugten til Skodsborg modtog et Brev fra ham, hvori det hed:

»Jeg har netop bragt i Erfaring, at det er Dem, der skriver Artiklerne undertegnet *Gil Blas* og altsaa er Forfatteren til »Buridans Æsel«. Dette har bedrøvet mig, og mon De selv kan være tjent med at lægge Navn til denne Art Artikler, som er en Protest mod al god Smag. Jeg synes, De maa skamme Dem ved saaledes at misbruge Deres Evner. Det bør siges Dem, og jeg siger Dem det her med rene Ord.«

Da dette Brev gengives efter Hukommelsen, er Ordenes Skarphed maaske blevet svækket, det var i alle Fald et Brev, som maatte ramme haardt. Og Anledningen? En ubetydelig Petitartikel, som jeg skal aftrykke; den kan tillige tjene som Prøve paa Datidens uskyldige, men ogsaa ligegyldige Lapsejournalistik.

BURIDANS ÆSEL. EN LILLE MONOLOG

Æslet Hr. Gil Blas.

Torsdag Eftermiddag.

Det er paa denne Tid af Dagen, at Livet i Udstillingsbyen svulmer op med sine Krav. Man har læst Morgenaviserne, spadseret sin Tur paa Linien, dejeuneret i Esplanaden, hørt

et Stykke Overture i Koncert-Palæet, sammesteds drukket en Diplomats-The, gjort Toilette og tændt en Cigaret —

— og da først præsenterer sig det alvorlige Spørgsmaal: Hvor skal Du tilbringe Din Aften? Denne vanskelige Afgørelse er Livets eneste Skyggeside i en Verdensstad som København.

Her er i Aften, foruden af Indfødte, Musik af Svenske, Nordmænd, Tyskere, Russere og Ungarer — jeg kan vanskeligt tælle alle de musikalske Underholdninger i denne europæiske Koncert.

Palæet, Tivoli, National, Sommerlyst, Kehlet, Esplanaden, Concert de Boulevard og Gud ved hvad foruden Renz! Var man endda Slagter eller Murmester, og havde sine bestemte Fagmøder og Middage at besørge, saa vilde det hele glide, men for en Lægmand i Millionær-Branchen er der et dødt Punkt at komme over hver Aften Kl. mellem 5 og 6.

At anstille økonomiske Betragtninger nytter ikke paa en Tid, da den fattige Mand spiser Agurkesalat med riflede Kanter. Hvor kom Restauratør D. hen i Tivoli, da han nylig serverede Slatterne? Naar Opvarterne nu i Fremtiden føler Trang til et Glas, maa de for egen Regning stikke et Fad an. Vi gennemgaar en overdaadig Periode. Selv Gamlegrove har været paa Udstillingen og faaet Middagsmad.

Saalædes er der paa en Tid som denne ingen Middelvej: Enten lukker man Øjnene for, hvad det hele koster, og styrter sig ud i Vrimlen mellem de fremmede Sprog, mellem de brogede Klædedragter og mellem de flyvende Korrespondenter og Vanderbilterne — eller man optræder som min Husevært, man bliver Totalafholdsmand, tager den kærlige Ægtefælle under Armen og traver, fulgt af hende og 7 indignerede Børn i Hælenc, ned til Bethelskibet for i den lune Sommeraften, mens Champagnepropperne flyver over Kongens Nytorv, at henvende Tanken paa sin Gud.

Nu slaar Klokken netop fem.

Og jeg er efter en grundig Overvejelse ligesom de betydende Filosofer endt ved Udgangspunktet: Hvor skal jeg smutte hen?

Top, nu har jeg det!

Jeg smutter hen til Onkel med mit Uhr!

Gil Blas.

Antagelig var det ikke den ligegyldige Petit-
artikel alene, der havde opbragt Bille, snarere i
al Almindelighed den nyere Journalistik, den
skarpere Form for Spot og vel især Ubehaget
ved Tidens Naturalisme, der udfoldede sig i
Presse som i Literatur. Ikke blot Forfatterne, og
saa Journalisterne, talte frit ud, og nu og da
maaske lidt friere end nødvendigt. Billes Brev
vendte sig i Grunden mod den virkelige Gil Blas,
hvis Navn jeg havde taget hos Le Sage. Og mere
endnu: Hans Brev fremkalder hint berømte Vers,
der er Kærnepunktet i Le Sages Digt:

Il ne faut jamais dire aux grands de vérité, qui leur déplaise.
(man bør aldrig sige Sandheden til de Store, da den mis-
hager dem)

— Men under denne lange Parentes om Bille
staar han selv og holder Hovedtalen ved Fest-
maaltidet paa Skodsborg! Det er en Tale med
mange gnistrende Vittigheder, der tager stærkt
Bifald, og en særlig Beundring vækker Taleren,
da han tilsidst fra Dansk utvungent slaar om i
Tysk, fra Tysk til Fransk, fra Fransk til Engelsk
og endelig slutter paa Svensk. Man lønner ham
fra alle Sider med den kraftigste Applaus.

— I New York levede i hine Aar en dansk
Mand, C. T. Christensen, der baade i Amerika
og Danmark nød en ualmindelig Anseelse. Som
Deltager i Borgerkrigen mellem Nord- og Syd-
Staterne havde han erhvervet sig en Generals
Titel, af borgerlig Stilling var han Bankier. —
Denne fremragende Mand, som var en Ven af
Bille, havde anmodet denne om at udpege ham
en Journalist, der kunde rejse til Amerika og

give danske Læsere et Indtryk af det forestaaende Præsidentvalg.

Det var da en Oprejsning for mig, at Bille havde opgivet ham mit Navn. Jeg var henrykt og sikrede mig straks en Plads i Damperen »Island«, der gik d. 15. August. Jeg glemmer ikke Dagen, Aftenen forinden døde C. Hall.

En Rejse til Amerika var endnu i de Tider en ualmindelig Begivenhed. Det forklarer, at Politikens Medarbejdere i en næsten andægtig Stemning fulgte mig til Larsens Bolværk, hvor Skibet laa. I Strandstræde mødte vi Georg Brandes, som dengang boede paa St. Annæ Plads. Han fulgte med til Kajen, hvor danske og svenske Emigranter, krambyrede med Bylter og Kasser, vrimlede frem fra alle Kanter. Her stod vi og ventede en lille Stund, til Brandes tog sit Uhr frem og raabte op til Kapt. Skjødt, der stod paa Broen: »Klokken er over 4. Hvorfor gaar De ikke?« Kaptajnen svarede, at de havde mere Last at tage ind, men lidt efter raabte Brandes igen: »Herregud, Menneske, hvorfor gaar De ikke,« og da der var forløbet endnu et Par Minutter, og Island stadigt blev liggende, eksploderede han og raabte vredt: »Naa, saa bliv liggende til i Morgen! Nu gaar jeg!«

Fuldt lastet med Emigranter stod vi om Aftenen ud af Sundet, ledsagede af Slægtningenes Farvelraab i et Hav af Taarer.

HINSIDES ATLANTEN

Damperen Island, der nu besindigt dampede op over Kattegattet, var en af Thingvalla Selskabets 5 Skibe; de 4 andre hed Thingvalla, Norge, Hekla og Gejser. Det var smaa langsomt gaaende Baade med Plads til 800 Passagerer. At der i Skandinavien ikke fandtes nogen anden regelmæssig Amerikalinie, gav Selskabet en god Stilling, der dog efterhaanden svækkedes ved mange Uheld. Et af disse, og et af de alvorligste, indtraf, mens vi befandt os undervejs til Christiania. Netop ankomne, erfarede vi, at Selskabets to Dampere, Gejser, Kapt. Møller, og Thingvalla, Kapt. Laub, af hvilke Gejser var for Hjemgaaende, Thingvalla for Udgaaende, var løbet paa hinanden ude paa Atlanten. Gejser gik til Bunds, 80 Passagerer druknede, Thingvalla fortsatte og naaede med knust Forstavn Halifax.

Efter Modtagelsen af denne Meddelelse satte vi med fuld Kraft over Nordsøen og ud til Ulykkesstedet, hvor vi, længe før vi naaede det, observerede Vragstykker, Luger, Rundholter, Planke, knuste Kahytværelser og flere Lig. Atlanten laa rolig med lange Dønninger, der bragte Vragene op i Vandskorpen. Ved de vuggende Bevægelser syntes det, som Ligene, rædselsfuldt at skue, bøjede sig forover og strakte Armene efter os —

Men her bekræftedes det endnu en Gang, at Glemselen er redbon paa Havet. Samme Aften, vi om Formiddagen havde set de sørgelige Spor af Gejsers Ulykke, havde vi en munter Middag med paafølgende Selskabelighed og Dans. Der befandt sig mellem Passagererne endel unge svenske Damer, som ved deres nydelige Optræden bidrog til en fornøjelig Rejse, og der var fra Norge to ægte Jenter, der straks ved Ankomsten til Amerika skulde giftes, og som nu energisk udnyttede Frihedens sidste dyrebare Minut.

Det var derfor uden mindste Overraskelse eller Glæde, at vi efter 18 Dages lystig Gyngen paa Bølgerne omsider øjnede Long Islands hvide Sandbanker og næste Morgen lagde til ved Hoboken. Paa Pladsen foran Skibet udfoldede det første Billede af Amerika sig for os. Her vrimgledede det med Jernbaneassistenter, Hyrekuske, Avissælgere, Skopudsere, Handelsmænd og aabenbare Gavtyve, der allesammen holdtes i Ave af en irsk Betjent med Stav. Spredt i Vrimlen bemærkedes nogle smart udseende Herrer med opkrammede Panamahatte, uldne Svedeskjorter og Notesbøger stukket i en lille Yderlomme. Det var Reportere. Nogle af dem havde et Thermometer fastgjort paa det ene Laarben. Disse Herrer var dog ikke kommet tilstede for at gaa om Bord i Island. De ventede en Paketdamper, der netop manøvrerede paa tværs i Hudson Flodens Udløb.

I Overtøj og feberagtig Spænding tog Islands Passagerer Opstilling paa Dækket. Vi havde i rum Sø besluttet, at vi ved Ankomsten til Hoboken vilde tilkalde en Fotograf. Men hvem skæn-

kede denne Aftale blot en Tanke! Aldeles pludseligt var vi blevet fremmede for hinanden — for de svenske Damer, som Overtøjet gjorde ukendelige, og for de norske Jenter, som med en daarlig Samvittighed og Øjnene paa Stilke opdagede deres Fæstemænd nedenfor i Vrimlen. Nu styr-

General C. T. Christensen.

ter de sig alle hulter til bulter ud paa Landgangsbroen, og med det samme er de hundrede Mile uden for Oceanbaadens Trykkeri.

— Jeg havde paa Udstillingen hjemme flygtigt talt med General C. T. Christensen og faaet et Indtryk af hans indtagende Personlighed. Nu sad jeg over for ham i hans Kontor i Wall Street og havde,

formedelst noget inderligt hos ham, faaet Følelsen af at være hans Ven. Om sig selv fortalte Generalen, at han i Aaret 1832 blev født i København, hvor hans Far var Tilskærer ved Guldhuset i Rigsgade. Han gik i Efterslægts Skole, men maatte forlade den, da hans Far døde. Han kom i Handelslære i Helsingør og gik herfra i Foraaret 1850 med et Barkskib til Amerika, hvor han ved Borgerkrigens Udbrud 1861 stillede sig i Spidsen for et frivilligt Kompagni af Danske. Herfra stammede hans Majors- og senere Generalstittel.

Efter Krigen gik han ind i Huset Drexel-Morgan & Co. Lejlighedsvis havde han vikarieret som dansk chargé d'affaires i Washington.

Da jeg om Søndagen naaede ud til Generalens smukke Hjem i Brooklyn, stod han selv i Døren og modtog sine Gæster, der efterhaanden samlede sig i Husets Hall. De Tilstedeværendes ligefremme Væsen, deres Utvungenhed og hjertelige Hilsen slog mig, et Par spøgende Ord, et venligt Smil og saa et kraftigt Haandtryk. Hvor fjernt laa ikke dette fra dansk Selskabelighed, hvor man i Ventetiden før Middagen staar og stirrer haabløst paa hinanden. Men nu klappede Generalen i Hænderne, og vi gik til Bords.

Min amerikanske Borddame, der var meget talende, gav mig Navnene paa de Tilstedeværende, men uvilkaarligt standsede jeg hende, da hun blandt disse nævnte Samuel L. Clemens (Mark Twain). Jo, virkelig. Jeg kendte den store Humorist fra Billeder og betragtede ham saa indtrængende, at han vendte sig og venligt hilste. Det glædede mig saa meget mere at se ham, som jeg netop havde læst et Udvalg af hans Fortællinger i Robert Watts Oversættelse.

Efter Middagen gik jeg hen og hilste paa den verdenskendte Digter, der var elskværdigt ligefrem som alle disse Mennesker.

»Tag op til Hartford en Aftenstund,« sagde han, »og bliv hos mig Middagen over, saa faar vi os en lille Snak.«

Denne Rejse foretog jeg et Par Dage senere og fandt uden Vanskelighed ud til Avenue Farmington, hvor Mark Twains Hus laa i Hjørnet af en Park. Det var bygget i den saakaldte Dron-

ning Annas Stil med smukt udstyrede Gavle, Hvælvinger, udbyggede Døre og Karnapper, overalt smykket med et overdaadigt levende Blomsterflor.

En Pige lod mig træde ind. Herren var ikke hjemme, sagde hun og bad mig vente i den store Dagligstue. Mark Twain (blandt Venner kaldt Mark) ejede en Mils Vej fra Byen en lille Bungalow, hvor han tog ud om Morgen og uforstyrret arbejdede til om Aftenen. Pigen fjernede sig, og jeg kunde gaa omkring i Lejligheden og se paa Husets Samlinger af Antikviteter, antike Møbler, bragt hjem fra Rejser, franske Malerier og en Statue af Mark Twain. Nu vendte Pigen tilbage og tændte Lysene i Hall'en, og paa et Broderi, der laa paa en af Stolene, læste jeg:

The ornament of a house is the friends that frequent it (Husets Pryd er Vennerne, der gæster det). Jeg forestillede mig, hvor festligt amerikansk det maatte virke i disse Omgivelser, naar Vært og Værtinde stod i Døren, og selskabsklædte Damer og Herrer strømmede ind.

Nu røg i det samme Døren op, og Mark Twain stod for mig, kastede Frakke og Vest og sagde, idet han greb min Haand.

»Naa, er det Dem! Glæder mig! Kan De spille Billard? Godt, saa spiller vi i to Sekunder. Dagen er saa kort« —

Vi gik ind i en Billardstue, hvor vi spillede, til Fru Clemens viste sig i Døren. Hun hilste hjerteligt og stilfuldt og bød os ind i Spisestuen; hendes Fremtræden viste hende som en Dame, der stod paa Højde med sit Hus.

— I New York havde General Christensen sagt mig, at denne Dame var Datter af en velstillet Dommer, J. L. Laugdon, bosiddende i Elmira, N. Y., og at Mark Twain havde truffet hende og hendes Familie om Bord paa Damperen Quaker City, der i 1867 førte dem til Palæstina. Det var en Rejse, der blev af særlig Betydning for Mark Twain, dels fordi han her traf Miss Laugdon, og dels fordi han senere om denne Udfærd skrev sin Bog »Innocents Abroad«, der gjorde ham berømt. Men endnu var han en fattig ukendt Skribent, og Laugdon afviste ham koldt, skønt den unge Dame dog havde givet ham Haab. Da saa Mark Twain ufortrødent gentog sine Henvendelser, spurgte Dommeren ham, hvor han havde levet i sin Ungdom. Mark svarede, at han havde gjort Tjeneste paa en Mississippi Floddamper (herfra stammer Navnet Mark Twain, der er et Indianer Tilraab: »Giv Agt«!). Siden havde han haft forskellige Stillinger i San Francisco og navnlig arbejdet ved Bladet *Morning Call*. Godt, sagde Dommeren, opgiv mig Navnene paa 5 derboende Mænd af Anseelse. Jeg skriver da til dem og faar Vidnesbyrd om Deres Person.

Mark Twain opgav Navnene paa 5 Mænd, Dommeren skrev til dem, og da Svarene forelaa, blev Frieren tilkaldt. Han indfandt sig og tog Plads sammen med Familien, spændt paa Indholdet af de 5 Breve, der forseglede laa paa Dommerens Bord.

Brevene blev aabnede og langsomt læste. Den første af de 5 Herrer skrev, at Mark var en døven Hund, den anden, at hans største Fornøjelse

var at sige Vittigheder om ældre Herrer; alene den femte og sidste var venlig, han sagde i det mindste, at Mark var skikkelig, men han tilføjede, at han i forstandsmæssig Henseende var en stor Torsk.

Alle sad tavse et Øjeblik; da rejste Mark sig og sagde: »Udenfor hænger mit Tøj, Frakke, Hat og Stok. Jeg skal nok passe paa at tage alting med; for her kommer jeg vel sagtens ikke mere. Farvel.«

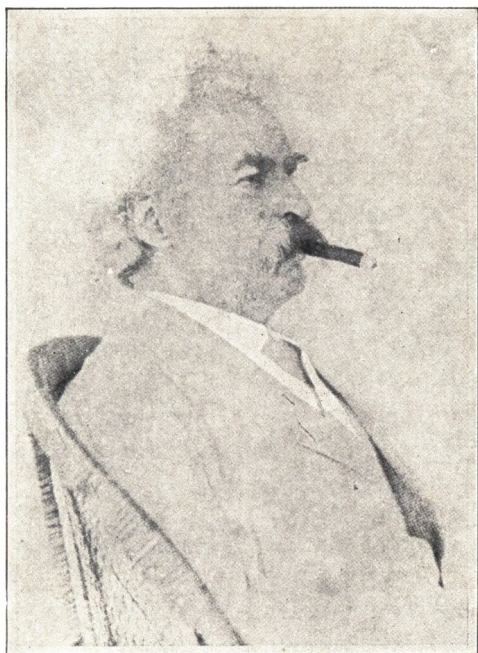
Men da Dommeren saa' sin Datter græde, trøstede han hende: »Lad os se Tiden an! Vi tager ingen Bestemmelse i Dag.«

Nu hændte det netop, at Mark var saa heldig at faa en Plads ved Bladet *Buffalo Express*, og at han i denne Stilling vakte venlige Følelser hos Dommeren. Da han tillige tjente ganske godt, besluttede han at gifte sig, idet han dog betroede sin Tilkommende, at de som Nygifte foreløbig maatte tage Ophold i et Boarding House.

Mark Twain giftede sig, og efter nogle Aar i smaa Kaar begyndte han at vække Opsigt, at blive populær og endelig at tjene Penge. For »Adventures of Huckleberry Finn« fik han 100,000 Dollars. »Gilded Age« gav ham 60,000 Dollars og Retten til at dramatisere Bogen 70,000 Dollars. I New York gik »Gilded Age« over Scenen tusinde Gange, det spillede samtidigt paa op mod 50 andre Teatre i Amerika og indbragte Forfatteren en Formue. Derefter overtog han Ledelsen af Charles L. Websters Forlag og blev sin egen Udgever. »Innocents Abroad« oversattes paa alle Sprog. I Løbet af faa Aar blev Mark Twain Millionær. Hans mest kendte Bø-

ger naaede i Amerika, England og Australien Oplag paa over en Million.

Aftenposten bliver bragt, og Mark klager over

Mark Twain.

de mange Breve, han faar tilsendt. Fru Clemens fortæller i denne Sammenhæng en lille Pudsighed:

Den engelske Forfatter Serg Ballans skrev til Mark og ventede Svar i passende Tid. Efter Sædvane svarer Mark ikke, og den korrekte Englænder, der er født pr. Omgaaende, bliver da tilsidst opbragt og sender sin Digterbroder et Stykke Skrivepapir og Frimærke. Mark Twain svarer:

»Modtaget Papir og Frimærke. Send omgaaende Konvolut!«

En anden Anekdote, der er særligt karakteristisk, fortæller Pastor J. Hyatt Smith, der i Buffalo boede lige over for Mark:

»Som jeg en Dag efter Frokosten sidder paa min Terrasse og nyder Kaffen og Cigaren, ser jeg Mark vise sig i sin Dør. Han standser og synes at betænke sig et Øjeblik. Men lidt efter kommer han herover og sætter sig i en Gyngestol. Han ryger paa sin Cigar og siger:

»Fin Morgen, denne Morgen!«

»Ja, meget fin i Sandhed!«

»Gud ved, om der dog ikke skulde falde Regn?«

»Jo, vi kunde virkelig trænge til det!«

»Hvorledes har Deres Frue det?«

»Udmærket, og Deres?«

»Ogsaa alt vel.«

Der opstaar en Pause. Mark Twain lægger Benene over Kors og siger:

»Maaske er De overrasket ved at se mig. Jeg er jo ellers ikke nogen selskabelig Nabo. Men i Dag kommer jeg, da jeg mente, det kunde være af Interesse for Dem at erfare, at der er Ild i Huset. Jeg tænkte mig« — —

»Ild!« Hele Familien springer op. I det samme bryder Flammerne gennem Taget! Folk styrter til, og Politibetjentene støder i Fløjterne af deres Lungers fulde Kraft —

— Vi gik fra Middagsbordet ind i Røgeværelset, hvor Mark Twain fremdrog nogle Ungdomsoplevelser, der har mere end anekdotisk Interesse: Paa en Rejse i England bemærkede

han en Englænder, der netop havde købt hans samme Dag udkomne Bog, »Innocents Abroad«. Paa Vejen til Edinburgh sad Englænderen og læste første Bind, uden at han til Rædsel for Forfatteren morede sig en eneste Gang. Om Aftenen i Hotellet læste han, uden at fortrække en Mine, andet Bind, skarpt iagttaget af Mark, der nu forstod, at Bogen var et Monstrum af Kedsommelighed.

Han kendte ikke Englænderne og vidste ikke, at de ler indvendigt, modsat Amerikanerne, der tilkendegiver deres Glæde ved Skoggerlatter og Slag paa Laaret. »Innocents Abroad« blev fastslaaet som Mark Twains bedste Bog. Den har moret Millioner af Mennesker.

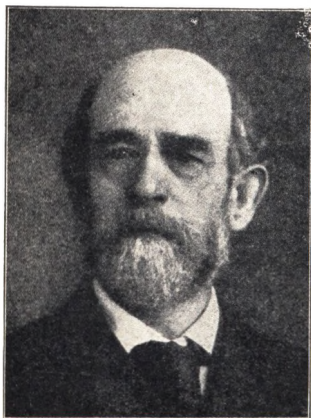
Aldrig har jeg truffet en Mand saa elskværdig som Mark Twain. Nu sad han og fortalte Anekdoter og raabte pludseligt: »De gaar med høj Hat?« Hurtigt havde han hentet Hatten og sat den paa Hovedet. Vi spillede Billard, Mark Twain med den høje Hat paa Snur. Klokken blev over 12, før han gik med mig ud og viste mig Vejen til mit Hotel.

Den næste Dag præsenterede han mig for Henry George, der var paa Foredragsrejse i Connecticut.

I dyb Ærbødighed hilste jeg paa den berømte Nationaløkonom, der i de Dage beskæftigede Politikere i alle Lande. Mr. George var en lille venligt udseende Herre i god Form, med hyggeligt Ansigt, store kloge Øjne og saadanne Bevægelser, der tyder paa en Mand af jævn solid Stand. Om Aftenen undervejs til Foredragssalen udspurgte han mig om Nordboernes Opfat-

telse af hans Skrifter, og jeg kunde uden at overdrive svare ham, at hans Værker i Norden fra at have været fængslende Problemer var endt med at blive en Trossag, en Religion.

Henry George befandt sig paa en af sine sædvanlige Foredragsrejser i Staterne. Nu stod

Henry George.

vi ved Mødesalen, en imponerende Rotunde, hvor op mod et Par tusinde Mennesker sad stuvet sammen. Da de øjnede Taleren, modtog de ham med Hujen og Piben, hvad der i Amerika betyder Bifald. Henry George spildte ikke megen Tid paa Indledning. Han tog Hat og Frakke af, og da han havde bestegt en lille Platform, sagde han: »Her er jeg.

Har nogen noget at spørge om?« Der blev et Øjeblik Tavshed, saa rejste en Mand sig og spurgte, og efter ham en anden, og hver Gang gav Henry George et Svar, der med en forbausende Formsans tilrettelagdes som et lille aandsfuldt Foredrag. Da Talen i Aftenens Løb faldt paa europæisk Opfattelse af Amerika, vinkede George mig op paa Platformen og sagde til Forsamlingen:

»For en Menneskealder siden troede Folkene i Europa, at Amerika var en oversøisk Forbryderkoloni. Nu begynder de at ville se selv; de har faaet Følelsen af, at de kan lære noget af

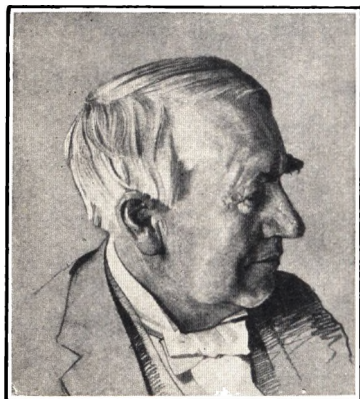
os. Denne unge Mand er en af dem, der kommer over for at skrive om os. Vi haaber, han maa kunne se, at dette Land ikke er et udflydt Stykke Europa, men at det er en Nation af national Aand, en Nation med en racepræget Politik.«

Efter Mødet gik jeg med Mark Twain hen til et lille gammelt Hus, der laa i Byens Udkant. Her boede Harriet Beecher Stowe, Forfatterinden til »Onkel Toms Hytte«, den berømte Bog, der saa afgjort havde Indflydelse paa Neger-slaveriets Afskaffelse. Den gamle Dame var meget syg, ja, laa paa Dødslejet, alligevel ønskede hun at se Mark Twain og hilste ham med et kærligt Smil. I Negerkirken i Hartford er Jomfru Maria paa Altertavlen gengivet med Harriet Beecher Stowes Træk.

— Jeg vendte tilbage til New York og skrev mine Rejsebrevne om Præsidentvalget, der nu snart nærmede sig sin Afgørelse. Ved en politisk Sammenkomst mødte jeg den kendte danske Ingeniør, Georg Kierkegaard, der spurgte mig, om jeg havde Lyst til at aflægge et Besøg hos Thomas Edison, hos hvem Kierkegaard havde arbejdet i 3 Aar.

Om jeg havde Lyst! Et Par Dage senere tog vi sammen ud til Villa Glenmouth, Jersey City, der er en fjern Forstad til New York. Her ligger Edisons statelige Landhus frit oppe paa en Bakke, nedenfor i Dalen hans Værksted, et rummeligt langstrakt Hus med rygende Skorsten. Ad Skraaningen mellem de to Bygninger kom et Kvarterstid senere en Mand gaaende, det var Edison.

Den verdensberømte Opfinder lignede nøjagtigt sig selv, som vi kender ham fra Billederne, blot at vi her mødte ham i Hverdagstøj. Han traadte fast i Grønsværen med sine gamle bredsnudede Støvler, iøvrigt iført en simpel Arbejdsdragt med opsmøgede Bukseben; paa Hovedet bar han

Thomas Edison.

en rummelig Hat, der halvt skjulte hans aabne Ansigt med den kraftigt formede Næse, hans dybtliggende skarpe graa-blaa Øjne og stærkt hvælvede Pande. Der var en mærkelig Tilpasning mellem Skikkelsen og Stedet. Edison stod for os, hilste hjerteligt paa sin gamle Medarbej-

der, Ingeniør Kierkegaard, og bød dennes Led-sager et venligt Velkommen. Dermed gik vi gennem det store ejendommelige Værksted, hvorfra ethvert civiliseret Menneske i Verden har faaet Gaver, dyrebare og næsten uundværlige Gaver, som t. Eks. Grammofonen og det elektriske Lys.

En Samtale med Edison er vanskelig at føre, da han under Laboratorie-Arbejdet har faaet sin Hørelse stærkt svækket. Jeg maatte indskrænke mig til at benytte en Blokbog, hvori han modtog Spørgsmaal og svarede mundtligt. Edison haabede, sagde han, da han talte om sin Døvhed, paa Muligheden af at fremstille en Ho-

rofon, der kunde gøre samme Tjeneste for Ørene som Brillerne for Øjnene.

Og da endelig Talen faldt paa hans Opfindelser, sagde han, at disse var for intet at regne mod, hvad kommende Opfindere vilde lægge frem for Menneskeheden. Han følte ofte, at der var noget, man endnu ikke øjnede, men den Tid var næppe fjern, da overraskende Nydannelser vilde give Verden, hvori vi levede, et andet Præg.

— De tre Mænd, der hastigt er ført frem paa disse Blade, var i Tiden omkring 1888 de tre store Sønner af Amerika, der hver paa sin Maade vakte Ærbødighed for den ny Verdens Skaberkraft. De var alle tre udgaaede fra fattige Hjem og havde tidligt faaet indprentet den gode Leveregel: Hjælp Dig selv! Clemens startede som Skibsdreng paa Mississippi, Henry George var en fattig Typograf fra San Francisco, og Thomas Edison begyndte Livet i Ohio som Avisdreng.

Disse tre Mænd blev ikke skruet tilvejs ved Titler, Ordner og Snobisme. De fik ingen Undervisning. De var selfmade. De gik gennem Livet i Arbejdsdragt, og de gik ikke i Flok. Hver fra sin Plads byggede de med paa Søjlerækken om det nordamerikanske Folk.

— Jeg skildrede for mit Blad Valgkampagnen i Øststaterne, der gav Anledning til stormende Møder og sælsomme Optog gennem Gaderne, men jeg agtede at overvære Præsidentvalget i Chicago og tog ud til Brooklyn for at sige Farvel til General Christensen. Endnu elskværdigere end forhen overrakte han mig en Introduction til Filialer af Drexel-Morgan & Co., hvori

han erklærede sig god for de Rejsepenge, jeg ønskede at trække. Jeg fik dog ikke Anledning til at benytte denne Skrivelse, men lejlighedsvis tjente den mig som et værdifuldt Pas.

Altsaa tog jeg Toget til Chicago. Rejsen, der er saa lang som fra København til Bryssel, kostede 4 Dollars, og endda fik man 4 Timers Ophold i Niagara. Anledningen til denne billige Befordring skyldtes, som sædvanligt, en Krig imellem to Linjer. Ankommet til Bestemmelsesstedet opsøgte jeg A. W^m. Hansen (»Sorte«), en jævn Arbejder, men Mand af usædvanlig Dygtighed. Jeg havde hjemme flygtigt set ham, nu blev jeg snart fortrolig med hans kærlige Øjne og hans zünftige danske Sprog.

Vi gik ned ad State Street, og uden Aftale havnede vi inden ret længe i den senere berømte Wilkens Kælder, hvor en lille Kres af danske Intellektuelle havde deres Mødested. Selve Kældereren frembød ikke meget af Interesse, et temmelig dybt, mørkt Rum uden anden Pynt end Flasker. Midt paa Gulvet et rundt Bord, og siddende om dette Mænd som Apoteker Dreier, Louis Pio, Povl Geleff, Paul Lautrup, Clemens Petersen, »Sorte«, N. C. Frederiksen, Max Hennius o. fl. Man drak California-Champagne, $\frac{1}{2}$ Fl. 50 Cent, og den, der derefter fik tændt Cigaren, betragtede sig som vel forberedt til en Diskussion.

Om Flertallet af de her nævnte Mænd gjaldt det, at de enten havde haft et Uheld hjemme, eller at de af andre Grunde var kommet paa Kant med Forholdene. Vrede Ord brugte de om Fødelandet, med og uden Anledning, men de

røbede derved ofte, hvor højt de elskede det. Deres finere aandelige Udvikling havde paa en Maade isoleret dem i den ny Verden, og skønt de ikke talte derom, var de i visse Henseender blevet skuffet af Amerika som »Frihedens Land«.

Ældst og ledende i Kælderen var Emil Dreier, dansk Konsul og Apoteker, den tykkeste Mand, der fandtes i Chicago. Man har et fuldt færdigt Billede af ham ved at tænke sig en Kugle, hvor paa et Hoved med et klogt Ansigt. Skønt Bror til Fred. Dreier, den første danske Socialdemokrat, var han selv udpræget konservativ. Med smaa knurrende Lyde ledede han Forhandlingerne i Wilkens Kælder, fuldt berettiget dertil saavel ved Anseelse, som ved Intelligens.

Louis Pio, en Mand af udpræget fransk Oprindelse, var afholdt af enhver, som kunde bære over med hans flygtige Væsen; ofte mindede han om Holger Drachmann. Han var bestandigt optaget, altid af store Planer, som han da begejstret priste, mens han selv sank dybere i Fattigdom. Han var en begavet digterisk Natur, der blot ikke formaaede at knytte Drøm til Virkelighed. I Hjemlandet havde han som Agitator været 10 Aar forud for sin Tid.

Povl Geleff, oprindelig Skolelærer i Sønderjylland, var en Mand af et forslagent svedent Ydre, et usædvanligt godt Hoved, der passede paa og tog sig i Agt. Mange Venner havde han næppe i denne Kres. Pio hilste han ikke paa og talte han ikke med, skønt de to gamle Sammensvorne hver Eftermiddag sad ved samme Bord. Geleff var onskabsfuld og vittig, ofte morsom.

Det faldt ham vanskeligt at tale med en enkelt, lettere at underholde en Kres.

Paul Laurup var kendt som en højtbegavet Arkitekt. Paa Vejen til Milwaukee laa en Række fornemme Landsteder, som han havde bygget, og som hans Landsmænd pegede paa med Stoltshed. Laurup tjente mange Penge og uddelte dem igen med gavmild Haand. Selv havde han altid været fattig, men ogsaa altid oplagt, glad og lykkelig. Dog, en Aften traf jeg ham ude ved Michigansøen, alene sammensunken paa en Bænk. Jeg søgte at opmuntre ham: han svarede mig med det lille Vers af Tennyson:

Twilight and evening bell,
And after that the dark!
And may there be no sadness of farewell
When I embark.

Magister Clemens Petersen var i aandelig Henseende den betydeligste af Danskerne i Wilkens Kælder; dannede Amerikanere læste med Interesse hans Bidrag til de store Magasiner. Sidst havde han udtalt sig om Nationaliteten. Det paa-stodes, sagde han, at denne indsnævrer Menneskene, og at Opgaven er at være Menneske i al Almindelighed. Nej, indvendte Clemens Petersen, al stor Kunst er national. Læs blot Faust. Ogsaa siger man, at Videnskab er ens for alle, men det er ikke sandt. Videnskaben faar sit Præg af Nationaliteten. Araberne er Astronomer, Japaneserne Gartnere og Botanikere, og det var en Englænder, der forklarede alt Liv som lovbunden Udvikling. Endelig siges det, at den sande Religion er én. Men er der ikke ogsaa Racespørgsmaal i Religionen? Træk blot engang

over Kortet den Linje, der skiller Katolik og Protestant! *Nationalfølelse* er og bliver den Kilde, hvorfra alt Aandsliv rinder. Det føler vi, naar vi i Dag d. 5. Juni gaar til Grundlovsfest.

Arbejderen A. W^m. Hansen, var vel nok en af de mærkeligste Mænd i Kælderens. Han arbejdede hos Bing & Grøndahl hjemme, da han besluttede at følge Pio til Amerika. Ved en Jernflid uden Sidestykke har han siden, foruden at tjene til Brødet, erhvervet sig Kundskaber, der stiller ham paa lige Fod med Mænd af høj Dannelse. Ved Møder i Foreningerne behandler han overlegent politiske og historiske Spørgsmaal. Navnet »Sorte« skylder han sit sorte Skæg.

Sorte Hansen.

Særligt typisk for denne Kres af Danske var Professor N. C. Frederiksen, Ejer af et af Vestens store Landkompagnier. Paa hans Kontorer arbejdede 2—300 Personer, og endnu flere Agenter havde han sendt ud i Veststaterne, Landpøkkere og Farmere vandrede fra Morgen til Aften gennem de talrige Lokaler, hvor Frederiksen i en uhyre Optagethed mindede om Edderkoppen i sit Spind.

Præsidentvalget stod for Døren, og Professo-

ren bad mig deltage i en Agitationsrejse til Wisconsin, hvor han skulde paavirke Farmerne til Gunst for Grover Cleverlands demokratiske Politik. Vi rejste, og Waggonen, hvori vi kørte, fik efterhaanden Udseende af et Kontor. Frederiksen førte med sig en Stenograf, til hvem han bestandigt dikterede Breve; han lavede Statusopgørelse og skrev Telegrammer, som blev afsendt fra Stationer, hvor Iltoget et Øjeblik standsede.

Sent om Aftenen ankom vi til en Farmerby, hvis Navn jeg ikke nu erindrer. Udenfor paa aaben Mark blev vi højtideligt modtaget af den lokale demokratiske Valgkomité, der overrakte os Gaver, kalifornisk Cognak og Cigarer, og blæste i lange Tudehorn. Vi satte os i de aabne Fjedervogne og kørte op til Byen, hvor Modtagelsen dog var mindre venlig, thi her havde vore Modstandere, Republikanerne, samlet sig og bombarderede os med Runkelroer og Hestepærer. Vi reagerede ikke, men bevarede under Køreturen en værdig Holdning; alligevel var det med lettet Hjerte, vi steg af hos Farmeren Hans Mortensen, kaldet King Hans, som gav en god Middag og derefter fulgte os hen til Demokraternes Foreningshus. I dette var der samlet 3—400 Personer, Farmere, Arbejdere og Loafers, der med Ryggen mod Væggen og Hænderne begravede dybt nede i Lommerne stod og spyttede. King Hans sagde paa Engelsk nogle Ord, hvorpaa man valgte den uundgaaelige Æreskomité, der fra Tribunen overvaager Forhandlingen. Uden videre Indledning begyndte derefter Professoren sin Tale, der blev holdt paa Dansk og næppe blev forstaaet af alle, i alt Fald ikke af

Loaferne, der spyttede stærkere og stærkere. Prof. Frederiksen talte en Time, og flere Lokalpolitikere fulgte efter ham, men da han nu viste sig paa Talerstolen igen og indledede med at citere Richard Cobden, begyndte Republikanerne fra Vinduerne at bombardere ham med Pindebrænde. Under dette Bombardement, der rummede en særlig Fare for min høje Hat, besluttede Æreskomiteen at fortrække, hvad den gjorde i god Orden. Med Professoren og King Hans i Spidsen marcherede vi ud af Salen under en Regn af Bifaldsraab, Pindebrænde og Kartofler.

Da vi om Aftenen havde spist, anviste King Hans os et Værelse, hvor vi efter Skik paa Stedet skulde sove to i samme Seng. Vi var trætte og sov straks, men hen paa Natten vaagnede jeg. Professoren talte højt og slog ud med Armen. Det syntes, som drømte han, at han fremdeles stod paa Talerstolen, og at han blev afbrudt og gav Svar.

Maanen skinnede gennem Ruden ind paa Professorens blege furede Ansigt, og som jeg laa og saa paa ham, kom jeg i Tanker om, at jeg engang som Dreng kørte en Enspændervogn fra Fars Teglværk ned til Lyngby. Paa Vejen indhentede jeg en yngre, fornemt paaklædt Herre, der uden Hensyn til Køretøjets store Simpelhed sprang op og kørte med. Han bar broderet Vest, gule Handsker og havde en Stok med Guldknap. Det var for mig en Oplevelse, især da vi paa Lyngby Gade mødte Ejeren af Folevad Mølle, Hr. Tommerup, der med sin Hat i Haanden bad os standse. Han talte længe med den Fremmede og sagde Farvel med dybe Buk.

Hvem denne Fremmede var, opdagede jeg snart efter paa et politisk Møde. Det var Folketingsmand, Godsejer og Professor i Nationaløkonomi N. C. Frederiksen, der 19 Aar gammel fik Universitetets Guldmedalje, 27 Aar gammel blev Professor. Han var en produktiv Forfatter, Ejer af den kendte Lystgaard Hummeltofte ved Frederiksdal og to store Godser i Sverige, gift med Biskop Monrads Datter og omsværmet i det fornemme københavnske Selskabsliv. Aldrig er en ung Mand gaaet stærkere rustet ud i Livet! Men N. C. Frederiksen fik for mange Jern i Ilden, han handlede for hastigt og uoverlagt og maatte forlade Landet efter en opsigtsvækkende Fallit.

— I 14 Dage holdt Frederiksen to Møder daglig, og i min Egenskab af fast Medlem af Æreskomiteen fik jeg paa de 28 Møder indprentet Richard Cobden, saa jeg Resten af mit Liv er gaaet omkring med ham til ingen Nytte; paa Stedet indbragte han mig dog endel Pindebrænde.

Vi vendte derefter tilbage til Chicago og blev festligt modtaget i Wilkens Kælder, hvor Sorte for første Gang optraadte med høje Flipper og overhovedet som hvid Mand. Der gik den Dag Rygter om, at et Par af Bankerne havde lukket af for Frederiksen, men selv var han livlig og glad og bad mig ikke glemme ham paa min Hjemrejse. Imens tog Rygterne til, og i 1889 gjorde han en Fallit, der rystede Vestens Banker og vakte Rædsel blandt alle Danske i Amerika. Der var vel intet uhæderligt at bebrejde Frederiksen, men der var kolossale Tab. Forhol-

dene udviklede sig da ogsaa derhen, at han flygtede; da jeg igen saa ham, boede han i Paris.

Imidlertid er Valgkampen udkæmpet mellem Harrison og Grover Cleveland, og en mørk Novemberdag oprinder Valgdagen: Afstemningen er begyndt om Morgenen Kl. 6, og fra Valgstederne udspinder sig et Røre, som hastigt breder sig fra Ocean til Ocean. Avisdrengene udbyder Blade, Bookmakere foreslaar Pæner, Valgagenter uddeler Stemmesedler, og gamle Koner sælger Kandidaternes Portrætter. Tillidsmændene, der staar ved Urnerne, har trukket i Skjortærmer, og Afstemningen gaar for sig med baade Hurtighed og Ro.

Fra Middag og fremdeles kommer Bladene hver Halvtime med ny Oplag. Det dirrer i Lufden. Pressens Billeder af Kandidaterne aflæses som et Barometer, idet den ene af dem, Republikaneren Harrison, tegnes med et stadigt voksende Smil, Demokraten Cleveland med rynkede Bryn. Telegrammer fra Unionens Valgsteder indløber med kortere og kortere Mellemløb. Fra Trykkerierne kastes de ud i Bunker, fra Hotellerne oplæses de gennem Vinduerne, og fra Bladkontorerne bringes de øjeblikkelig ved Hjælp af udspændte Kæmpelærreder til Offentlighedens Kundskab. I Teatrene afbrydes Spillet for hvert nyt indløbet Telegram. Midt i en Hyrdescene eller Arie træder Direktøren ind, standser de Agerende og læser op. Virkningen er katastrofal: Trampen, Piben, Hujen og Hyl og — Stykket gaar sin Gang.

Udenfor paa Gaden vokser Trængslen, til man hen mod Midnat er klemmt inde og forgæves sli-

der for at blive fri. Uophørligt skifter Bulletinerne paa de store udspændte Lærreder, og for at drive Ophidselsen op til det yderste averterer Bladene ikke de rigtige Tal, men ophidser den i Forvejen rasende Mængde med pure Løgne: *Cleveland valgt i New York med 100,000 Stemmers Majoritet* lyser det i brede Guldbogstaver foran *Globe*, og allerede styrter Demokraterne straalende afsted — men uden for den republikanske *Tribune* ser de pludseligt de modsatte Tal, tilmed fulgt af et kæmpemæssigt koloreret Billede, paa hvilket Harrison følger sin Forgænger ud af Døren med et drabeligt Spark.

I et saadant Øjeblik er Skuespillet uden Sidestykke. Overalt i Gaderne med de himmelhøje Huse kaster elektriske Glødere deres blaalige Lys ned over den ophidsede Menneskemasse, hvori de graablege Ansigter tumler om i vildt Kaos. Til den politiske Ophidselse kommer for Flertallet af disse Menneskers Vedkommende Frygt for Pengetab. Kolossale Summer staar paa Spil i Væddemaal, og Chicago faar Udseende af en By, der kæmper sig op under et voldsomt Krak.

Men alle Anstrengelser til Trods breder det sig gennem Menneskemyldret, at Demokraten Cleveland er slaaet ud. Republikanerne hyler af Begejstring. Deres Trompetere tuder med større og større Raseri, og deres Karikaturer af Demokraterne bliver for hvert Minut mere grovkornede, indtil endelig Sejren synes dem saa vis, at de kan lade »Hanen« træde frem. En fire fem Alen lang Hane straalere i det samme fra de republikanske Lærreder. Det er det traditionelle

Tegn paa Sejr, og kun faa Minutter derefter ser man Harrisons Billede i store Gassole over Husenes Facader, og ikke Tusinder, men Hundredtusinder Mennesker udstøder det traditionelle *Kykliky!* saa gennemtrængende, saa nervy-stende, at man aldrig nogensinde vil forglemme, at man har oplevet Præsidentvalget 1888 i U. S. A.

— — Mellem Denver og Utah kører man gennem den berømte Klippe-Revne, hvor Banen løber i en smal Gang af 2—4000 Fods Dybde. Langs Banesporet dernede risler en lille Flod. Kobberrøde Granitvægge hæver sig til begge Sider og afskærer højt oppe en blaa Stribe af Guds Himmel. Under Indtrykket af disse vældige Naturomgivelser iler man et Par Timer senere med Toget hen over uoverskuelige grønne Engdrag, det er Utah-Dalene, og i det Fjerne, paa Skrænten af et udløbende Forbjerg af Rocky Mountains, øjner vi Mormonernes Hovedstad.

Jeg kom til Salt Lake City henad Aften og fik en venlig Modtagelse af Landhandler Peter Hansen, der var mig bekendt fra Artikler, han havde skrevet i Ugebladet »Bikuben«. Peter Hansen, der bar et lille Bukkeskæg, var en midaldrende Mand, udpræget mormonsk høflig, næsten ydmyg i sin Optræden. Han foreviste mig sit Hus, der laa i landlige Omgivelser og i Byens Udkant. Alt gjorde et net og propert Indtryk.

Da vi derefter gik til Bords, forestillede han mig for sine tre Hustruer, alle danske. Af disse tog han selv den yngste til Bords, »Emmy« hed hun, og overlod mig de to gamle. Middagen var tiltalende dansk, men Samtalen lidt tvungen, til

vi kom ind paa de aktuelle brændende Spørgsmaal, Edmundsloven af 1882, der forbød Polygamiet, og senere Loven af 1887, der gjorde Kvinden til kompetent Vidne i Polygamisager. Mens Edmundsloven aldrig var blevet virkeligt gennemført, gjorde denne sidste Lov det næsten umuligt for Mormonerne at beholde deres Koner. Peter Hansen havde t.Eks. bygget to Pavilloner i sin Have, hvori de to ældre Damer skulde overnatte. Men da den sidste Lov paa bød, at han skulde fortsætte Samlivet med den ældste, maatte han altsaa ud ad Aftenen kvittere Emmy.

Man forstod, at dette ikke kunde vinde hans Bifald. Emmy var en ung Dame med en fin slank Skikkelse, et klogt Ansigt med varme lidt vemodige Øjne; hun bevægede sig ængsteligt, som frygtede hun et eller andet, hendes Blik var uroligt, hun selv vagtsom som en Hind.

Ogsaa forekom det mig, hun smilede, da Hansen udbredte sig over, hvor vanskeligt Mormonerne var stillet. Hans Nabo, en svensk Tømmerhandler, havde 6 Koner, hvoraf den ældste var 68, den yngste 24. Han søgte nu at faa de 3 ældste anbragt i en Stiftelse. Men da Politimyndigheden erfarede, at de 3 yngre fremdeles boede hos Tømmerhandleren, havde den givet ham 14 Dage til en lovmæssig Ordning, saaledes at Fruen paa de 68 indtog sin rette Plads. Den svenske Tømmerhandler var rasende. Han understregede sin Misfornøjelse med et større Antal Jävler og havde mistet al Agtelse for Brigham Young.

Emmy, der var traadt nærmere og interesseret

Ovenfor Brigham Youngs 21 ægteviede Hustruer. Han havde med disse 72 Børn, hvoraf 48 var Piger. Som Opholdssted for Konerne byggede han et meget langt Hus, hvor Soveværelserne laa paa hver sin Side af en Gang. Naar Brigham ud ad Aftenen betraadte denne, sprang Konerne ind i Seng med Raabet: »Nu kommer Profeten!«

hørte efter, trak sig tilbage for Peter Hansens irettesættende Blik.

I Bladet »Bikuben« saa jeg, at Mrs. Violet Godwill, en Datter af Profeten Brigham, samme

Aften holdt en *spree*, og Hansen mente, at jeg som Fremmed vilde være velkommen. Han skrev endda et Kort, som Emmy bragte. Noget yndefuldt trodsigt i hendes Holdning slog mig, og da jeg spurgte, om Damerne skulde med, svarede hun, at de i Selskab med Hr. Hansen skulde tilbringe Aftenen i Tabernaklet.

For første Gang gik jeg nu igennem Salt Lake City, der med amerikanske Gader og landlige mørkegule Træhuse hvilede i den dæmrende Nat. Hvor mange sælsomme Hemmeligheder skjulte sig ikke i denne By! Rundt om lyste Bjergenes snehvide Tinder, og højt over disse i uendelig Fjernhed blinkede et Hav af Stjerner. Jeg standse og lyttede. Det var smaa Vandløb, der rislede ned i Dalen.

Fra en teateragtig Træbygning, der var stærkt oplyst, lød Musiken ud i Natten, og ikke mange Minutter efter indaandede jeg Ballet, Glæden og Heden med Mrs. Godwill i en Vals. Hvor mærkeligt! En Vals med Datteren af Brigham Young, Profeten, der i Utah svarede til Abraham i Mamre, skønt han forresten først døde i 1877. Brigham Young havde 21 virkelige Koner, af hvilke den smukkeste var Emily Tree, den yngste Amelia Folson (Mor til Mrs. Godwill), der kun 19 Aar gammel blev Brigham's 21. Brud. Hun var den eneste, der kunde lokke Penge fra Profeten.

Min Dame spurgte mig, om jeg var *gentile* (Hedning), og da jeg svarede bekræftende, smilede hun elskværdigt og forestillede mig for flere af de Tilstedeværende, bl. a. Ypperstepræsten Hiram Clausen, der, efter hvad jeg senere erfa-

rede, havde op imod en Snes Døtre med paa Ballet. Overhovedet syntes Damerne at være i stort Flertal. De vrimlede ud ad alle Døre, lagde Armene om Halsen paa hinanden og slæbte deres lange hvide Kjoler efter sig, naar de dansede. De fleste af dem var Blondiner af sprudlende Sundhed, med rødmossede Ansigter, nærmest nordiske af Udseende, let prægede af den friske Paagaahen i the far West. Yppigst af alle var Hiram Clausens Datter, Anni, der mindede om et Billede af Rubens. Hun havde besøgt Europa og fortalte gerne om sine mange smaa Oplevelser i London og Paris.

Naturlig Ligefremhed og nøgtern Levemaade synes at være et Fællestræk for de bedrestillede Mormoner. Serveringen paa Ballet indskrænkede sig til Sandwich og Lemonvand. Iøvrigt gik man mellem Dansene hen ved Væggen, hvor en Vandhane hængte; her slukkede man sin Tørst. Gamle Damer og Herrer siddende langs med Væggene fremkaldte Mindet om et dansk Provinsbal.

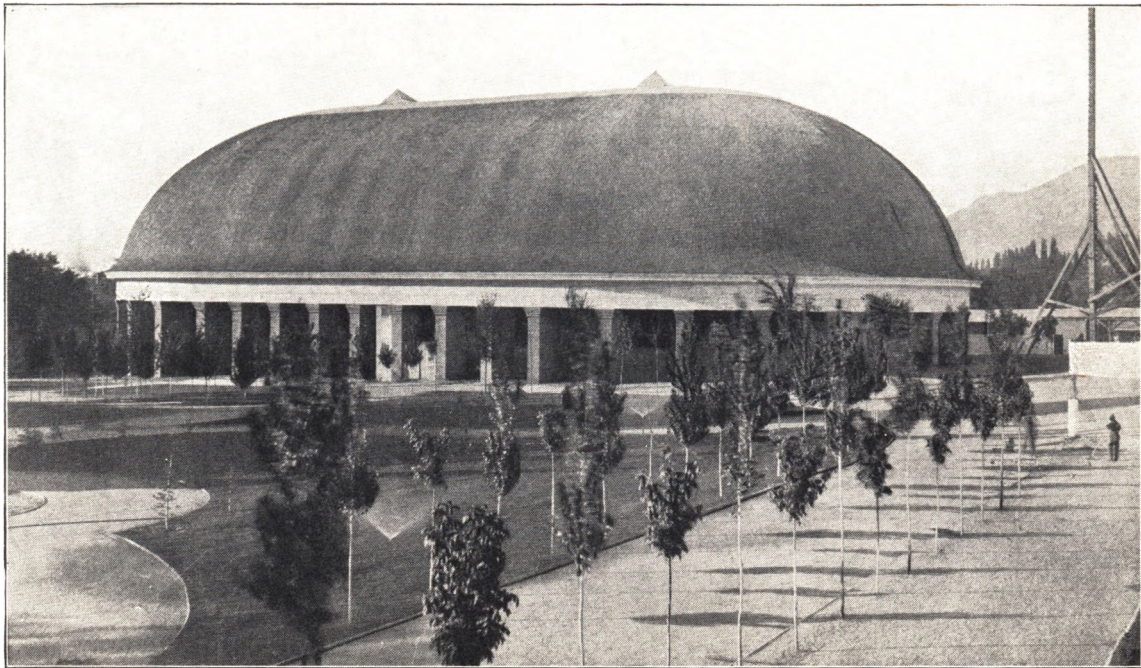
Da jeg kom hjem ud ad Natten, sad Frøken Emmy i Familiens Spisestue og læste. En Samtale kom i Gang, og jeg spurgte hende, hvorledes hun var kommet til Utah. Det faldt hende næsten vanskeligt at sige det, svarede hun. Hendes Fader, der var Formand paa Holmen, styrtede ned fra et Stillads og døde. I de Dage, da hun var sønderknust af Sorg, kom en rejsende Mormon, der trøstede hende og ved Skildringer fra Utah og de sidste Dages Hellige atter vakte hendes Livslyst. Hun kom til Salt Lake City med en Veninde, der senere flygtede til Portland. Selv havde hun fundet et foreløbigt Hjem hos Peter

Hansen. Man kaldte hende Mrs. Hansen, men hun var ikke gift, og Hansen var ikke hendes Mand. Den unge Dame havde vanskeligt ved at holde Taarerne tilbage, og jeg bad hende undskyldte mit Spørgsmaal og sagde Godnat.

Halvanden Maaned forblev jeg i Salt Lake City og oplevede hver Dag noget pudsigt. Saaledes havde jeg en Søndag inviteret Frøken Emmy og begge Fruerne Hansen til en Spadseretur, da Tilfældet vilde, at vi paa Gaden mødte den svenske Tømmerhandlers 6 Koner, der glædestraalende slog Følge. Med Øjnene skarpt rettet fremad stod jeg altsaa ned ad Hovedgaden med høj Hat og 9 Koner i Skyggen. Under disse Forhold oplodes mit Blik for visse praktiske Vanskeligheder ved Mormonismen, særligt Vanskeligheden ved at holde Konerne i Geled. Den ene efter den anden løb over Gaden for at sladre eller se paa Vindruer, og da vi kom ned paa Torvet, forsvandt samtlige Mormondamer mellem Udsalgene af kalifornisk Frugt. Det var beklageligt, men ikke værre, end at jeg fortsatte Udflugten med Frøken Emmy, Haand i Haand.

Vi vandrede ud af Byen og op ad et Bjerg, der som en Skibsstævn hævede sig over Dalen. Idet vi steg tilvejs, blev Luften renere, isprængt Duft af tørret Græs og Blomster. Emmy, der fjerlet sprang over Stenene, forsvandt tilsidst aldeles, men viste sig dog snart igen paa Toppen af en fremstaaende Klippespids. Hvor sælsomt, som hun stod i Luften! Hendes lysegule Kjole flagrede for Vinden.

Straks efter kom hun løbende ned, og Talen faldt som ofte før paa hendes Forhold. Hun hav-

Tabernaklet, Mormonernes store Forsamlingshus, der rummer 12000 Hellige. Fra denne Bygning, der minder om et omvendt Fartøj, er mange længselsfulde Tanker gaet over Havene til de fjerne Hjem.

de aldrig villet udtale sig oprigtigt, men nu fik hendes Øjne en usædvanlig Glans.

»Hvad Mormonerne angaar,« sagde hun, »saa har de aldeles misforstaaet min Rejse. Den Dag, jeg ankom hertil, gav Hansen mig et Ægteskabsbrev til Underskrift, og da jeg nægtede at underskrive, optraadte han saa voldsomt, at jeg til sidst sprang gennem Vinduet ned i Gaarden. Dagen efter førte de mig til Apostlen Hiram, der forklarede mig Betydningen af »den foreløbige Besegling«, som han, efter at han havde laaset Døren, ønskede at foretage. Han greb fat i mig. Jeg slog, jeg trak ham i hans Skæg, jeg rev ham i hans Ansigt, saa man endnu kan se Rifterne, og jeg bed ham i hans Hænder, saa han skreg. Det forekom mig, som gjaldt det Livet eller dog min Uskyld, for — og her rødmede hun og talte sagte — jeg har ikke tilhørt nogen Mand.«

Hun havde fortalt dette dæmpet, med voksende Bevægelse. Nu græd hun heftigt, idet vi rejste os. Jeg maatte beundre hende: Den lille hæderlige Københavnerinde! Hvor stolt var jeg ikke over at være hendes Landsmand.

Ledsaget af den svenske Tømmerhandler deltog jeg Dagen efter i et Aftenmøde, der var indkaldt af aldrende Mormoner, som bittert beklagede sig over Forholdene. Det oplystes, at de ældre Koner, der nu ventede en Renæssance, tidligt og silde fløj afsted til Modehandlere og Frisører, mens de unge, med blussende Kinder, røg ned i Ladegaarden og Djævelens Gab. Alle var rasende, og Formanden for Forsamlingen grynede som en brødflov Gris.

Mærkeligt nok var der ingen af disse opbragte Ægtemænd, der fandt en Trøst i de Ægteskaber, Mormonerne dog ellers dagligdags indgik med Afdøde. Disse Ægteskaber beror derpaa, at Mormonerne antager tre Tilværelsesformer: Før Livet, i Livet og efter Livet. Da de indgaar Ægteskaber i anden og tredie Form, kan de altså gifte sig med Afdøde. En dansk Skomager havde netop ægtet Dronning Margrete, en anden Dansker havde ublufærdigt kastet Øjnene paa Dyveke, uden Ængstelse for Kong Christian og et nyt Blodbad. Blandt de af Kvinderne mest efterstræbte Mænd maa nævnes Washington og Napoleon. Indgaaelsen af et saadant Bryllup kostede 5 Dollars, Skilsmisse, der kun kunde søges af Kvinder, kostede 10. Men paa disse Narrestreger gad Mødets Deltagere ikke spille et Ord. De var saaa edderspændte, at de gav baade Døden, Djævelen, Genopstandelsen m. m. en god Dag.

I 1888 var Mormonernes store Tempel under Opførelse, og Gudstjenesten foregik i Tabernaklet, hvor der var Plads til 12,000 Personer. Gudstjenesten varede fra 2 Eftermiddag til 8 Aften, og mens Præsten prædikede, fik Tilhørerne Alterens Sakramente i en Spand Vand, der gik fra Haand til Haand, ledsaget af en Kurv med Brød.

De danske Mormoner bad mig tage Ordet i Tabernaklet, og dette gjorde jeg, idet jeg den Dag, jeg rejste, bragte dem en Hilsen fra det fjerne Hjem. Imens jeg talte, sad Kvinderne og græd. Da Afskedstimen omsider var for Haanden, havde endel Landsmænd samlet sig paa

Stationen. Jeg vekslede Haandtryk med dem, og da Toget gik, vinkede de og raabte: *You will come again! You will come again!*

Et Øjeblik efter passerede jeg Bjerget, hvor Klippen skød frem som Forstavnen af et Skib, og mine Øjne duggedes: En lysegul Kjole flagrede for Vinden deroppe.

ØSTERGADE

Ingen Gade i Firserne kunde være hyggeligere end Østergade, skønt den var belagt med Brosten. Maaske gav de smalle Fortove Anledning til nogen Trængsel, men Trængsel var dengang velset, og ingen galant Herre betænkte sig heller paa i givet Tilfælde at springe ud paa Gaden. Hvor nydeligt løftede ikke Damerne op i deres lange Kjoler, naar de paa Taaspidsen hoppede over Rendestensbrættet, der i det samme gav et lille Vip!

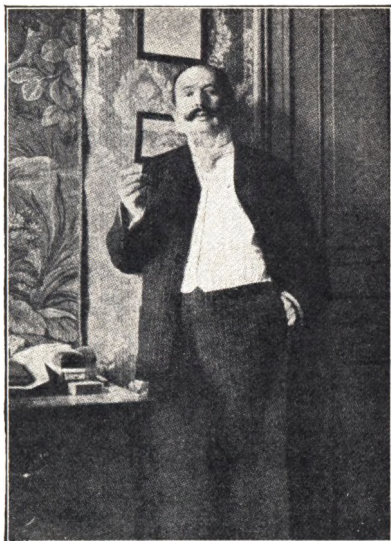
Husene i Gaden overbød ikke hinanden, de laa fredsommeligt Side om Side — smaa graa Huse med Butik forneden og Forretningsmandens Lej-

lighed foroven. Endnu ser man hist og her i Østergade disse gamle Bygninger, frygtsomt indeklemt mellem Stormagasinerne brutale Granitblokke. Der er t. Eks. A. C. Gaméls Ejendom, som nedefter er typisk ved sin lille Dukkekælder, opefter ved sin udvendige Stentrappe. Over Hus og Trappe staar et Solnedgangsskær af gamle Tider.

At Politiken havde lagt sin Redaktion paa Østergade, blev ikke uden Betydning for Bladets Stilling til det københavnske Publikum. Politiken var et Venstreblad og altsaa efter Datidens københavnske Opfattelse et Bondeblad. Morgenbladet, der længe havde arbejdet paa at samle sig en københavnsk Læsekres, levede og døde som »Bergs Blad«, altsaa Provinsblad. Politiken skulde nu gøre Forsøget om igen, og her var det de Unge, det kom an paa, og blandt de unge særligt Peter Nansen, da han i Offentligheden med Rette betegnedes som den ægte »Københavnner fin de siècle« (Aarhundredafslutningskøbenhavnner). Imidlertid forlod han Politiken og tog Ansættelse paa Det gyldendalske Forlag. Ogsaa Gustav Esmann gik og traadte ind i Dagens Nyheder. Som Erstatning for disse Tab i Redaktionen indtraadte to unge Medarbejdere, Ove Rode og Valdemar Koppel. Rode, der nærede en stærk politisk Interesse, debuterede med sine smaa morsomme Tys Artikler, mens Koppel med sit udprægede københavnske Vid tumlede sig i Døgnet. Til de unge i Bladet hørte ogsaa Kr. Dahl, oprindeligt Skuespiller ved Folketeatret, som snart fordybede sig i kommunale Forhold.

Under Politikens Vinduer paa Østergade bøl-

gede Strøgets Færdsel. Det var et Billede, som stadigt vekslede og altid fængslede. Savnede man noget at skrive om, gik man en Trappe ned og traadte ud i Vrimlen; det skulde da være mærkeligt, om man ikke undervejs snublede over et

Gustav Esmann.

Par Nyheder! Journalistens fastslaaede Spadsere-
tur var »Skyggesiden« mellem Modehandlerinde
Lorange ved Kongens Nytorv og Isenkræmmer
Peter Eegholm, lige over for Ranchs Ur.

Foruden denne tiltalende Arbejdsmark havde
Politikens Medarbejdere endnu et Par gode Ny-
hedscentraler, hvoraf den ene var hos Barber W.
Reinhardt paa et af Hjørnerne af Integade og
Lille Kongensgade, han flyttede nemlig stadigt
fra det ene til det andet Hjørne. I Reinhardts

Stue kom foruden Handlende fra Strøget, Illum t. Eks., endel kendte Kunstnere fra Det kgl. Teater, Olaf Poulsen, Hans Beck, Niels Juel Simonsen og flere Sangere. Under Reinhardts kunstneriske Behandling omsatte Medarbejderen de 15 Øre, som Barberingen kostede, til en Post paa 15 Kr. for indhentede Teaternyheder. Reinhardt var gift og havde en Frue af statelig Bredde og en ung Datter, der sang hos en af Kunstnerne. Naar Far, Mor og Datter Søndag Eftermiddag i stiv Puds spadserede gennem Frederiksberg Have, virkede de som en tidspræget københavnsk Enhed, lige klippet ud af første Akt af *Capriciosa*.

Den anden og betydeligere Nyhedscentral var Madam Madsens Café paa Hjørnet af Lille Kongensgade og Kongens Nytorv, nu Grand Café. Forretningen omfattede kun to Værelser, et Billard-Værelse og et større Restaurations-Lokale, hvor mange Kunstnere indtog deres Middagsmaaltid, to Retter og Dessert for 1 Kr. Billardet var om Eftermiddagen optaget af Pio og Carl Wulf, og sagde nogen Tilstedeværende en Vittighed, lagde Carl Wulf forsigtigt Cigaren paa Kanten af Billardet og noterede Vittigheden til Brug for Sommerrevyen, som han og Poul Marcussen skrev for Frederiksberg Teater. Selv iagttog jeg en Dag tilfældigt, hvorledes et Ordspil bliver til. Paa Gaden regnede det, da Robert Watt aabnede Døren, tørrede Fødderne paa Gulvmaatten og rystede Regnen af sin Klæde dragt; men da han derefter, endnu vaad, vilde træde ind i Stuen, raabte hans nære Ven, A. Kjeldskov, til ham: *Hold Dig paa Maatten! Der-*

med gik dette lille Ordspil gennem Revyen over i det københavnske Folkesprog.

I Restaurationen saa man aldrig Madam Madsen; den bekendte Materialhandler, Marinus Møller i Gothersgade, en Broder til Kritikerens P. L. Møller, optraadte som Vært. Denne Møller var meget belæst og kunde udenad fremsige Oehlenschlägers store Digte; hvem der ikke vilde høre ham, blev Genstand for hans Foragt. Madam Madsen havde en efter Sigende meget smuk Datter, som Marinus sagdes at være Fader til. Skønt jeg i flere Aar kom i Huset, opnaaede jeg ingensinde at se den unge Dame, hvilket smertede mig saa meget mere, som jeg og andre Unge havde forelsket os i hendes kønne lille Overstykke, der hang i Gangen. Vi kunde da ikke slutte os til Leander, der paastaar i »De Usynlige«, at man ikke kan forelske sig i en Kaabe!

Ned ad Østergade spadserer Brygger C. Jacobsen, der som sædvanligt har en Blomst i Munden. Det er en Rose, der pynter Bryggerens friske rosenblomstrende Ansigt. Bagefter kommer Alexander Kielland, iført Silkehat af sjælden Form, Nedfaldsflip og lange Frakkeskøder. Han gaar let foroverbøjet i Samtale med den noget mindre Georg Brandes, der samme Morgen er vendt hjem fra en Foredragsrejse til Kristiania. Brandes er frygteligt utaalmodig. Han kan ikke komme til at sige noget og er endnu ophidset, da jeg en Time senere møder ham i Vimmelskaftet. »Hvor beklageligt for Literaturen,« raaber han, »at Kielland efterhaanden er blevet et Klædeskab!« Og harmfuldt fortsætter han: »Blandt mine Tilhørere i Kristiania gjorde han sig ved

sin skotske Rejsedragt mere bemærket end selve Foredragsholderen. Da jeg var færdig, gik han med mig hen til Grand Hôtel. Her satte han sig i en Sofa, mens jeg, endnu ophidset efter at have talt i to Timer, gik op og ned ad Gulvet. Kielland tav og vedblev at tie, til jeg omsider utaalmodigt standsede og raabte:

»Du har da hørt mit Foredrag. Hvorfor tier Du? Har jeg været uheldig? Hvorfor siger Du ikke et Ord?«

»Jeg tier,« sagde Kielland, »fordi jeg — stærkt optaget af Snittet i Din Selskabsdragt — aldeles ikke hørte Foredraget. Hvorfra Fa'en har Du ogsaa faaet den Frak?«

— — Rundt om, hvor Folk paa Strøget standser og taler med hinanden, hører man i disse Dage Navnet Baron von Rahden. Det er en ung Adelsmand, forlovet med den smukke Skoleryterske, Frøken Weiss, der Aften efter Aften samler fuldt Hus i Cirkus. Stærkt i Forgrunden blandt Frøkenens andre Tilbedere stod en rask Dragonløjtnant fra Næstved. Det kom til smaa Sammenstød mellem Løjtnanten og von Rahden, til det omsider truede med Duel. Strøget rystede i Forventning, og i Byen voksede Spændingen, til Duellen endelig fandt Sted. De Kæmpende mødtes med Sabler, og da Dragonløjtnanten var baade forelsket og ophidset, huggede han dygtigt fra sig og langede tilsidst sin Modstander et Sabelhug over Panden, saa Baron von Rahden forskrækket retirerede. Man kaldte ham fra den Dag Baron von Retirahden —

En virkeligt tvivlsom Gevinst for Strøget var »Storkespringvandet«, der befandt sig under Op-

førelse saa længe, at Folk tilsidst glemte, hvad det egentlig var, der foregik under Amagertorvs rædselsfulde Træskur. Sjældent er vistnok Strøgets Asfaltiers (af Asfalten, der netop nedlagdes paa Østergade) blevet saa dybt rystede, som da Skuret endelig en Dag faldt og afslørede Storkespringvandets spæde Vandstraaler, Salatfadet med de sygelige Moskedonnere, de forsultne langhalsede Storke, Skræpperne, Tudserne m. m. En nærboende Fiskehandler satte straks en Aal i Vandet, og en Arbejdsmand gjorde gode Forretninger ved, fuldt paaklædt, at staa paa Hovedet i Bølgerne for 1 Kr. Ud ad Aftenen begyndte unge Sportsmænd at cykle rundt om Kunstværket, mens Damer og Herrer vinkede ad Drosken og raabte:

»Timekørsel! Rundt om Storken!«

Disse Løjer endte med, at flere Tusinde Mennesker, Aften efter Aften samledes paa Torvet for at »se paa Storken«. Tilsidst maatte Politiet mandsstærkt rykke ud mod disse Opløb, der splittedes under Raabet:

»Staa stille« længe leve! Hurræh!

— Fra min Udkigsplads ved Storken ser jeg Ernst Bojesen komme med en Droske. »Vernisage paa den fri Udstilling,« siger han, »og alene for at glæde Carl Reitzel har jeg bestilt en Vogn! Men hvad sker? Han vil ikke køre. Han mener, det er at skabe sig og spille fin Mand«.

»Nej, det mener jeg aldeles ikke,« afbrød gamle Reitzel, hvis smukke hvide Hoved kom til Syne i Porcelænsfabrikens Port. »Men min Far sagde bestandig: Børn, gaa paa Jeres gode Ben! Naar vi én Gang om Aaret i Sommerferien havde

Skovtur, enedes vi om at bære Madkurven ud til Østre Ravelin, hvor Vognen ventede; naar vi kom hjem igen, stod vi af paa samme Sted. Vi vilde ikke ses i Vogn!»

»Og det er Forlæggeren for Guldalderens Digtere!» raabte Bojesen. »Nu løfter vi ham op og lukker Døren af for ham!» Og det gjorde Bojesen, skønt gamle Reitzel bravt sprællede. Jeg indtog Pladsen ved Siden af ham, mens Bojesen, for at udfordre den offentlige Mening, satte sig paa Bukken.

Hos Kleis paa Vesterbro hilste vi paa Den fri Udstilling's Kunstnere. Der var den lærde Maler Karl Jensen, Vilhelm Hammershøj, Mourier-Petersen, Julius Paulsen, Viggo Pedersen, Th. Philipsen, Johan Rohde, Georg Seligmann, J. F. Skovgaard, Niels K. Skovgaard, Agnes Slott-Møller, Harald Slott-Møller og endelig den mest om-disputerede af dem alle, Willumsen, der havde haft Ideen til denne Sammenslutning.

— — Ofte tog jeg, træt af Strøgvrimlen, Vejen ud til Byens Overdrev — en kær Vej, der mindede mig om mine Aar paa Nørrebro. Det er Søndag Formiddag i Dag. Alvorlige Mænd og Kvinder, blege Børn, Bestyrelser for Begravelseskasser med Foreningsmærker paa Brystet og Præster i Ornat bevæger sig mellem pløjede Marker ud til Fattigkirkegaarden ved Kalveboderne. Fire Rækker Ligkister venter Side om Side i det gamle Lighus, og lidt borte i Frijorden ser vi Graven, som rummer 50—60 Kister; den ene Ende af den lange Grav er tilkastet, i den anden sættes Lig ved Lig. Rundt om staar Følgeskarerne, Børn, Mænd og Kvinder, sammen-

sunkne og rædselsslagne. Naboer kommer bærende med Liget af en gammel Mand, og en af dem spørger, hvem den yderste er, som staar i Graven. »Det er en Enke,« svarer Graverkarlen. »Da passer det godt,« siger Spørgeren alvorligt, »thi Petersen er Pebersvend og trænger netop til en Enke.« En enlig Moskrans ligger paa den næste smalle Kiste. En fattig Sypige stedes her til Hvile, fulgt til Graven af en Student. Han er iført Sommerfrakke og staar i Sneen med sine tynde Sko.

Nu slaar Graverkarlene Rebet om en lille Drengs Baare; fjerlet synker den i Graven. Moderen, en forgræmmet Kone, der er ene i sit Følge, segner om af Smerte. Men hurtigt fattet rejser hun sig igen og spørger: »Hvem ligger ved Siden af mit Barn?« »Det gør en gammel skikkelig Missionær,« svarer Graverkarlen og giver med en Stang Barnekisten et lille Skub op ad ham. »Vær De rolig, lille Madam, Missionæren skal nok hjælpe Deres Søn.«

Da synes det, som tændtes Haabets Lys i Moderens Sjæl. Hun havde grædt den sidste Taare, nu følte hun ved Afskeden sin Dreng i Sikkerhed. Missionæren, den gode gamle Herre, vilde nok tage ham ved Haanden og gaa ind i Himlen med ham — i Himlen, hvor Gudfader sad paa Tronstolen i et Væld af Lys.

— Det sneede, da Moderen vandrede den lange Vej ind til Saxogade, og her i Ensomheden brød hun sammen og ønskede sig bragt til Hvile ude hos sin Dreng. Men Sneen smelter, og en Dag vil Sommersolen skinne, og Foraarsblomsterne myldre frem paa Enge og i Grøft.

Da træffer vi den pæne fattige Kone derude Søndag Eftermiddag, travlt beskæftiget med Vandkande, Skovl og Rive. Paa den lille Tue har hun plantet vilde Blomster. Hun har strøet hvidt Sand paa Gangene om de to Grave, og hun har knyttet dem til hinanden ved en Buksbomhæk. Thi i de lange Nætter, naar hun vaagner, viser Missionæren sig med hendes Dreng ved Haanden; glad vinker Drengen til hende, og hun hører det lille dejlige Ord: *Mor!*

— — —

Jeg nød i disse Dage den arbejdende Journalists anspændte lykkelige Tilværelse. Efter nogen Modstand havde jeg faaet indrettet en udpræget københavnsk Nyhedsrubrik paa Bladets Forside og laante af Le Figaro Overskriften »Dag til Dag« (au jour le jour). Om Dagen boltrede jeg mig i Byens Liv og afleverede om Aftenen mine i Hast skrevne Artikler, der efter Arten af Emnerne var undertegnet med forskellige Mærker, Mynde, Henrik, Index, Flaneur, En Onkel, Pst!, Gil Blas, Ignotus o. fl. Til Bladets Læsere følte jeg mig i sympatetisk Forhold, og hvad Redaktør og Udgivere angik, da forvænte de mig. Saa meget mere overrasket maatte jeg blive, da Edvard Brandes en Dag gav mig en — som det syntes vel fortjent — Irettesættelse.

C. Hostrup var død, og Enkefru Anna Mantzius havde i Anledning af Dødsfaldet laant mig endel Breve, skrevet af Hostrup til hendes Mand, samt yderligere endel Udkast til Digte og Teaterstykker. Det hele stod d. 27. Novbr. 1892 paa Politiken's Forside.

Fornøjet læste jeg det om Morgenens, men

da jeg op ad Dagen mødte Edvard Brandes, sagde han:

»De er en udmærket Journalist, men Deres Ordning idag af Hostrups Papirer viser, at De ikke har Begreb om Literatur.«

Med disse Ord tog Brandes Bladet frem og pegede paa visse Misforstaaelser, hvortil jeg intet kunde indvende og altsaa maatte tage mig Irettesættelsen til Indtægt. Men denne var ikke desmindre en blot Pudsighed. Thi Hørup havde om Aftenen sendt mig til et Møde, og det blev derfor ikke mig men Georg Brandes, som tilrettelagde Papirerne og havde skrevet Artiklen. Da jeg senere betroede ham dette, sagde han bistert:

»Det er ikke første Gang, jeg kommer galt afsted! Forleden, da jeg var til Middag hos Carl Jul. Salomonsen, bad hans Datter mig hjælpe hende med en dansk Stil. Jeg skrev den, saa godt jeg kunde — »Tyske Forfattere« hed den — men i Dag hører jeg, at den teologiske Kandidat, der »retter«, har vurderet mig til Godt med Spørgs. Den lille Pige plejede ellers at faa Godt med Kryds.«

— — —

Hvor mange mærkelige, interessante, begavede Mennesker traf jeg ikke gennem de Aar i Politiken's Redaktion!

Det bankede en Dag, og ind traadte en fattigt paaklædt, men intelligent udseende Franskmand, der præsenterede sig som Maurice Bigeon, debuterende Medarbejder ved Le Figaro. Han bragte mig et Brev fra Charles Chincholle, hvori der efter Sædvane intet skriftligt fandtes. Chin-

cholle foretrak at tegne sine Breve, og her fandtes ogsaa en Tegning af Overbringeren, ud for hvis aabenstaaende Mund var prentet Ordet *pain* (Brød).

»Ja, pain er godt,« sagde Hr. Bignon. »Jeg er paa Prøverejse og blev sendt til Berlin i den Hensigt at interviewe Kejseren. Jeg var tre Gange paa Slottet, men blev hver Gang ledsaget ned ad Trappen af en Knebelsbart. Nu er jeg her. Jeg fryser og er sulten, og jeg har brugt min sidste Franc.«

Grosserer Albert Berendsen.

Jeg tilkaldte en god Ven, Albert Berendsen, kaldet Franske Berendsen, Grosserer i Jernbjælker, velha-

vende, godt begavet, vittig og — bortset fra nogen Flygtighed — en brav Person.

Berendsen eksaminerede Franskmanden i et Sideværelse og oplyste:

»Bignon er en ung Student, der sidder i sin Hybel etsteds paa venstre Seinebred. Han er ikke dum. Nu spørger jeg: Hvad taler vi om i Dag i denne lille søde By? Om Ingenting. Lad os i Morgen tale om Bignon. Op med ham paa Podiet! Vi trænger til at høre en Røst fra Quartier Latin!«

Jeg overvejede, og Berendsen tilføjede:

»Men skal det lykkes, maa vi skaffe ham et Par gule Handsker, Laksko og en Pels.«

Vi blev enige om at erhverve samtlige disse Artikler hos Marskandiserne i Lille Kongensgade, og mens Berendsen samme Eftermiddag indførte Bigeon i Gianellis Café paa Kongens Nytorv, skrev jeg til Bladet en passende Notits om ham. Planen var at lade ham forsøge sig som Conferencier i Koncertpalæets Riddersal og derefter hurtigst at sende ham til Norge og Sverige. Her skulde samtidigt hans Sukces i Danmark telegrafisk skildres, og endelig skulde hans forventede Sukces i Norge og Sverige bidrage til at sikre ham en større Afskedssukces paa Hjemrejsen gennem København.

Et Interview og et Par Smaanotitser virkede saa stimulerende, at der i Løbet af et Par Dage var meget pænt solgt til hans Foredrag om ældre fransk Digtning i Palæets Riddersal. Berendsen og jeg sad forventningsfulde i Baggrunden, men saa snart vi havde set Bigeon, omhyggeligt friseret, staaende paa Talerstolen med spydig Opstoppærnæse, vittige Øjne og et herligt Snakketøj, aandede vi lettet. Hans Foredrag var et Opgør med fransk Digtekunst i det nittende Aarhundrede. Den ene store Digter efter den anden slog Bigeon i Gulvet, og stadigt under stærk og lykkelig Tilslutning i Forsamlingen. Efter tre Kvarters Forløb skummede han i Vrede. Han fældede Victor Hugo, rullede med Øjnene og slog ud med Armene, saa de første Rækker lagde sig bagover. Kl. 9 havde han gjort rent Bord og trak sig smilende tilbage, bukkende til alle Sider under overvældende Applaus.

Til Norge og Sverige glødede Telegraftraadene, og begge Steder fik Bigeon en Modtagelse, der var tropisk. Henrik Ibsen ønskede at se ham, og Studenterne hyldede ham til Tonerne af »Ja vi elsker«. Paa Banegaarden i Stockholm stod Alliance Française's Bestyrelse, Salen var udsolgt, og efter Foredraget blev Taleren baaret i Guldstol og tilsagt til Audiens hos Kongen. I Upsala endelig, hvor han talte for 1600 Studenter, blev han bekranset og under Hurraraab ført op i Festsalen, hvor Literatur-Professoren bød ham Velkommen som Universitetets Gæst.

Denne Sejrsang blev ikke holdt skjult for danske Læsere, og følgelig var paa Forhaand alt udsolgt i Koncertpalæet, da Bigeon atter viste sig hos Gianelli, omringet af Venner, som næppe genkendte ham i hans ny Rejsedragt. At han ikke var den samme, fremgik yderligere af hans Holdning, der maaske ogsaa var paavirket af de 1500 norske og svenske Kroner, han kunde fremlægge som Beviser for sin Triumf.

Saaledes oprandt den sidste og den store Aften, da Bigeon, den berømte franske Conferencier, optraadte i Koncertpalæet. Salen var tæt pakket, og forrest sad Prinsesse Marie forventningsfuld. Bigeon talte om Théâtre libre, Antoinettes fri Teater, som han skildrede med fransk Finhed og øjensynligt nøje kendte. Samtidigt syntes det, som var han siden sin sidste Optraaden hernede vokset. Han talte med en Kraft og Myndighed, der klædte ham, og da han tilsidst sluttede med et Fyrværkeri af smaa vittige lidt vovelige Teaterhistorier, smittede Prinsessens hjertelige Latter hendes nærmeste, og gav Signa-

let til en Latterbølge, der rungede gennem Saalen; alle rejste sig og raabte: Vive la France!

Med en endnu kraftigere Jubel blev han derefter modtaget i Studentersamfundet, hvor han senere samme Aften indfandt sig og holdt et Foredrag om Studenterlivet i Quartier latin. Han overraskede alle ved sin studentikose Pudsighed og blev af den store Forsamling lønnet med bragende Bifald og en Dame-Guldstol!

Da Bigeon sent om Natten kom op i Redaktionen, var han dybt taknemlig for den Bistand, Bladet havde ydet ham, og for den overraskende Lykke, han havde gjort. Han gentog flere Gange: »Er det en Drøm?«

Nej, det var ingen Drøm, snarere en lille Spøg, og naar den lykkedes som her skildret, skyldtes det ikke mindst Bigeons hurtige Tilpasningsevne, hans redebonne Kundskab, hans Veltalenhed, hans Hjerte og hans kunstneriske Smag. Det havde altsammen overrasket mig, dog udelukket var det næppe, at mangfoldige Fransk mænd, tilhørende det højere Dannelseslag, havde kunnet gøre ham det efter. Foruden at eje den medfødte improviserende Evne besidder Franskmanden en aandelig Reserve, der i afgørende Øjeblikke udlader sig som Geni. I Frankrig havde en dansk Rejsende næppe bemærket Maurice Bigeon. I Danmark virkede han som Modsætning, og selv paavirket af denne lagde han kunstnerisk et godt Stykke til i Kraft af sit Talent.

— — —

Maurice Bigeon vedligeholdte i flere Aar Forbindelsen med sine danske Venner, men pludselig hørtes intet fra ham. Lidende af Stensmerter var han 26 Aar gammel afgaaet ved Døden paa sin Kvist i Quartier latin. Under Sygelejet havde han ofte talt om København.

Skønt mine Udenlandsrejser endnu var faa, bragte de mig stadig noget, jeg kunde forelægge dansk Offentlighed. I Jamestown, N. Y., traf jeg under mit Ophold i Amerika en Landsmand, Fabrikejer Victor Holmes, Præsident for en af de store amerikanske Totalafholdsforeninger. Han levede væsentligst for denne Interesse og betroede mig, at en Kres af Unionens første Kemikere og Læger havde sammensat et Middel mod Drikfældighed, og det med den Virkning, at Drankere, der benyttede det, simpelthen fik Væmmelse ved Spiritus. Da jeg forlod Jamestown, sagde Mr. Holmes højtideligt til mig:

»I vore Sanatorier har vi nu gjort 40,000 Drankere ædruelige. Paa dette Grundlag agter vi os til Europa. Nordeuropa skal være vort Udgangspunkt, og da jeg er dansk, har jeg tænkt at gøre det første Skridt i København.«

Der forløb tre Aar, men i Marts 1892 kom Victor Holmes, Dr. Friederich Haller og to amerikanske Sygepassere her til Byen; de fremlagde fornøden Legitimation for danske Autoriteter og blev af disse henviste til den ansete Læge paa Almindeligheden, Etatsraad, Dr. med. L. J. Brandes. Denne udvirkede hos Fattigborgmesteren, at Amerikanerne til foreløbig Behandling fik udleveret 6 Drukkenbolte fra Ladegaarden; disse Mænd var af Alder 30 til 70 Aar og opgav hver at have drukket ca. to Potter Brændevin om Dagen. Kuren, de nu paabegyndte, behagede dem ikke; men de skulde nok tumle Amerikanerne!

Dr. Haller og hans Ledsagere viste sig at være beskedne og indtagende Mennesker, der til alle Sider gjorde det bedste Indtryk. Den Opgave,

de havde paataget sig, vakte, som man kan tænke, en ikke ringe Opsigt. At Victor Holmes selv troede paa sit Forehavende, fremgik bl. a. af, at han købte en Villa paa Frederiksberg, som kostede ham 70,000 Kr., og at han i denne indrettede et Dranker-Sanatorium eller saakaldt »Guldkur«.

Under Tilsyn af Dr. Brandes og 11 danske Læger tog Forsøget med de første Drukkenbolte sin Begyndelse. De 6 Drankere fik saa meget Spiritus, de ønskede at drikke, samt hver fjerde Time en Indsprøjtning af en Guldopløsning (heraf Navnet Guldkuren) paa venstre Arm. Desuden fik de hveranden Time en Medicin, der særligt virkede paa Fordøjelsen. Efter 4—5 Dages Forløb skulde Indsprøjtningen bevirke, at Patienten ved den blotte Lugt af Spiritus hjemsøgte af en uhyggelig Søsyegefornemmelse. I voksende Spænding og med nogen Mistro, fulgte Offentligheden Forsøget, der dog udviklede sig i Retning af, at de 6 Drankere følte et mere eller mindre Ubehag ved Synet af en Sopken.

Og som man nu vel kan tænke sig, fremkaldte Udsigten til Sejr for Amerikanerne en latent Uvilje i de brede Folkelag. Det var dog ikke alene Snapsedrikkere men ogsaa afholdne Personer, der af samfundsmæssige Grunde frygtede en Reduktion af Stimulansen. Tilsidst udviklede det sig til Bitterhed og Vrede: »Nu kunde det ellers være tilstrækkeligt,« hed det, og: »Vi tør vel nok drikke en Snaps uden at spørge Amerika!«

Det var da en glædelig Overraskelse for Almenvellet, at det omsider efter lange Kure syn-

tes godtgjort, at Dr. Friederich Haller stod magtesløs over for den danske Delirium tremens. Det var i Begyndelsen af Maj, at 4 af de 6 udvalgte Drukkenbolte ansaas for helbredte, mens de 2 andre, aldeles kæfrede og Genstand for folkelig Beundring, fra Almindeligheden førtes hjem til Ladegaarden.

Endnu blev der udtaget en halv Snes Drankere, men Resultatet var fremdeles ikke helt tilfredsstillende. Hos nogle af dem stødte Amerikanerne paa det bløde danske Sind, Mænd t. Eks., der var blevet Drankere af ulykkelig Kærlighed, var der intet at gøre ved. Amerikanerne trættedes efterhaanden, og Victor Holmes tabte en Formue. Ikke desmindre vendte han senere tilbage og grundede en amerikansk Møbelforretning paa Hjørnet af Hovedvagtsgade og Kongens Nytorv.

Det meget tiltalende Navn »Guldkuren« (af The American gold cure Company) gik efter Amerikanernes Afrejse over paa den ny Café, der i 1892 udbyggedes paa Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv. De to Tyskere, den mave svære 40aarige Schulz og den slanke elegante 28aarige Heene, overtog i Forening Hotel d'Angleterre. De to Herrer, der havde været Inspektører i Berlins Centralhotel, fik straks efter deres Ankomst her til Landet en oprivende Kontrovers med københavnske Kunder, idet Hr. Schulz nægtede at give Damerne mere end 4 Stykker hvidt Sukker til en Eftermiddagskaffe; det var først efter drabelige Kampe, i hvilke Pressen med Hæder deltog, at Hr. Schulz, slagen, maatte udlevere det hvide Sukker og sin Skalp.

Under de aarlige Sommerbesøg i Fredensborg. Fra venstre: Kong Georg, Kejserrinden, Prinsessen af Wales, Kronprins Frederik, Prinsesse Thyra og Prins Valdemar. I Vinduet foroven Dronning Louise.

En Vintermorgen, som jeg gik langs Lade-
gaardsaaen, bemærkede jeg i en Sidegade en
slank, net udseende Mand, der fra en Dør ud-
delte Brød til fattige Børn og Koner. Det var
hos os en sjælden Gadescene; jeg standsede og
hilste paa den unge Mand, der opgav at hedde
C. F. Schrøder og være Missionær.

Samme Aften tog jeg, ledsaget af Schrøder,
til Utterslev Mark, hvor vi besøgte endel Fattige,
der levede under Forhold, som nu vilde være

utænkelige. Jeg var bevæget og skrev, da jeg kom hjem, en længere Artikel, »Københavns Whitechapel«, der næste Morgen stod i Bladet.

I Anledning af denne Artikel indstævnedes Husejerne i Utterslev mig til et offentligt Møde d. 3. Februar Kl. 4 Eftermiddag. En Annonce herom, der Dagen efter indgik i de københavnske Blade, var undertegnet af E. Thierry, Formand for Brønshøj Sogneraad, Ch. Woetmann, Formand for Utterslev Marks borgerlige Forening og C. V. Larsen, Formand for Utterslev Marks Grundejerforening.

Salen var ved min Ankomst til Utterslev overfyldt af velhavende Grundejere, Hestehandlere og Slagtere. Arbejderne kunde selvfølgelig ikke komme til Møde om Eftermiddagen Kl. 4. Formanden for Sogneraadet rejste sig og bad sin Søn oplæse Artiklen, jeg havde skrevet. Den blev hørt i Tavshed. Formanden tog derefter med mørk Mine Ordet, og efter ham fulgte, mere og mere ophidsede, Talere Slag i Slag — ialt i 7 $\frac{1}{2}$ Time, fra Kl. 4 til Kl. 11 $\frac{1}{2}$ Nat.

Da der straks var blevet indtegnet endel Talere, og da jeg, skønt indbudet, ikke fik Tilladelse til at tale umiddelbart efter Indbyderne, satte jeg mig mellem Referenterne, der med prisværdig Iver nedskrev samtlige Ukvemsord. Men alt som Mødet udviklede sig, skiftede Forsamlingen Karakter. Ved Syvtiden om Aftenen var Huset omsluttet af Arbejdere, der langsomt naaede ind og trængte Grundejerne op i et af Salens Hjørner. Formanden for Utterslev Marks borgerlige Forening, C. V. Larsen, baade pøb og skreg, og det var ikke uden Grund. Grove Be-

skyldninger haglede ned over ham, og en af hans Venner, der under Fyraab forsvarede ham, blev efter mange Afbrydelser skubbet ud af Salen. Ved Ellevetiden maatte Indbyderne forsvinde ad en Bagdør, og den Artikel, som Grundejerne ønskede afkræftet, blev læst højt og hyldet med stærke Bravoraab.

Efter Mødets Slutning traadte en lille fastbygget Mand hen til mig og sagde: »Jeg har med Interesse fulgt, hvad her er foregaaet, og gratulerer Dem til Sagens Afslutning. Samtidigt tilsiger jeg Dem min Medhjælp til Starten af en Samaritan herude. Mit Navn er Benny Goldschmidt.«

Benny Goldschmidt.

Disse Ord blev Udgangspunktet for et ti-aarigt Samarbejde, hvorunder Goldschmidt og jeg i Forening rejste Nørrebrosamaritanen og gav Stødet til Samaritanens videre Fremgang i København.

Vi besluttede at overlade Schrøder den daglige Ledelse, men saaledes, at en Bestyrelse overtog Regnskab og Kontrol. Det var et Udtryk for, at vi, uanset Missionærens indtagende Personlighed, ikke havde tilstrækkeligt Kendskab til hans Forhold.

En Ugestid senere kom han op i Redaktionen, det var sen Aften, og han var nedbøjet. Jeg spurgte ham, hvad der var i Vejen.

Jo, han havde haft Besøg af Pastor Jul. Ifversen, den kendte fanatiske indremissionske Præst ved Bethlehems-Kirken. Ifversen havde bedt ham undertegne og derpaa indrykke i fire af Byens Blade følgende Erklæring:

»Jeg bekendtgør herved for Offentligheden, at jeg efter Opfordring fra Dags Dato har nedlagt min med Samaritanen forbundne Missionsvirksomhed, Prædiken, Søndagsskolegerning, og at jeg heller ikke agter at optage den igen.«

Jeg spurgte ham, hvad der skete, ifald han ikke undertegnede.

»Saa oplyser Pastor Ifversen i de fire Blade, at jeg for fire Aar siden, skønt ugift, blev Fader til et Barn. Den Skam hverken kan eller vil jeg overleve, og jeg har nu taget min Beslutning. De kan i Morgen finde mit Lig i Sortedamssøen. Farvell!«

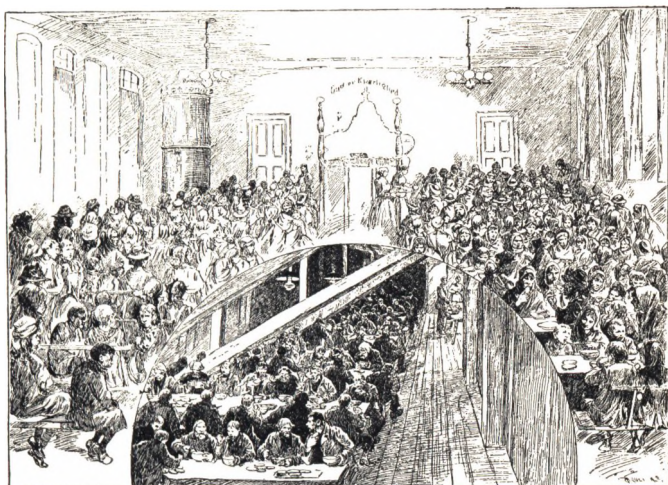
Jeg var overbevist om, at Schrøder ikke druknede sig. Det gjorde han heller ikke, han gjorde noget, der var endnu bedre: Han forsvandt! Længe bevarede dog Mindet om ham i Befolkningen, thi hver Aften hed det i Revyen:

Sikkent Skarn! Sikkent Skarn!

Hr. Schrøder, der havde et Barn.

Med voksende Opmærksomhed havde man i Offentligheden fulgt disse Begivenheder, der snarere gavnede end skadede Samaritanen. I de samme Dage indløb flere store Bidrag. Det var saa meget glædeligere, som denne Form for Godgørenhed — uden Forundersøgelse at byde de

Fattige en ringe Spise — gav Anledning til Angreb og Stof til en Pressedebat, der vedblev at dukke op paa ny. Birkedommeren i Nordre Birk, Oldenburg, den senere Overpræsident, var en af dem, der stærkest hævdede i Berl. Tid., at Sama-

Nørrebros Samaritan,
der blev Forbilledet for alle senere Samaritaner.

ritanen ved sin aabne Dør svækkede Selvopholdelsen hos de Fattige. Giv dem Beskæftigelse og ikke Mad, sagde Birkedommeren. Ja, det var godt nok, men Vinteren var isnende kold, og der var ingen Beskæftigelse, ingen Mad og ingen Arbejdsløshedsunderstøttelse. Den varme Sal med Grød og varm Mælk imødekom da et Savn, og uanfægtet drog i Aarene op mod Aarhundredskiftet Hundreetusinder af Fattige gennem Samaritanerne i Ravensborg Tværgade, Cirkus, Wildersgade og Baldersgade (samt senere gennem

Samaritanerne paa Frederiksberg og Vesterbro). I 1892 bespistes allerede 16,000 om Dagen, og mere end en Million fik Mad.

Det var en Fornøjelse — nej Snak, en Lykke, som ikke kan forklares! — at staa i dette Arbejde med en Mand som Benny Goldschmidt. Et varmt Venskabs Baand knyttede mig hurtigt til ham, og løjerlige Indfald, han havde, generede mig ikke. Han boede i Rosenvænget i Fru Johanne Luise Heibergs tidligere Ejendom og førte stort Hus. En Dag lød Indbydelsen paa »Samaritan-Middag«, og da jeg kom, fandt jeg, at de eneste Gæster foruden mig var samtlige gamle dekorerede Chefredaktører for de konservative Blade, alle Modstandere af Samaritanen. Goldschmidt serverede dem 8 overdaadige Retter, hvortil Sherry samt 4 Mærker røde og hvide Vine, fremdeles 2 Mærker Champagne, og endelig Mokka og Likør. Det absolut eneste forsonende ved denne Sammenkomst var en vittig Tale, holdt af Red. C. Carstensen, der aabent tilstod, at Benny Goldschmidt ved denne Aftens Samaritan-Bespisning i den Grad havde paavirket hans Opfattelse af Samaritanen, at han hermed indskrev sig som daglig Gæst.

— — —

Selv om man ikke til Stadighed færdes paa Østergade, vil man bemærke denne Gades yndefulde Krumninger, der fortsættes op ad Vimmelskiftet. Man tænke sig blot Østergade snorlige som t. Eks. Frederiksberggade, der er en Gennemgang. Jens Baggesens muntre Uvilje mod Staden Mannheims Hovedstrøg maa rinde en i Hu paa Strøget. Han skrev:

„Jeg kunde umuligen løbe her med en vis Fart. Jeg føler det underligt, jeg kunde umuligen blive forelsket her, i det mindste ikke paa Gaden, som dog i nogenlunde krumme Byer er muligt. Al Varme, al Bevægelse, al Kierlighed er rund, eller dog i det mindste oval, spiral eller paa en eller anden Maade bølgende. Kun det Kolde, det Ubevægelige, det Ligegyldige, og selv det Hadefulde, er snorlige og kantet“.

Ihukommende Baggesen nød jeg det runde i disse uforglemmelige Ungdomsaar, alt i Henhold til min bugtede Natur, men begyndte jeg at *kante*, sprang jeg fra Arbejdet over paa den ovale Linje, til jeg landede et andet Sted, for Lejligheden paa Cap du Nord.

En Eftermiddag stod jeg under Ranchs Ur, da jeg til min Overraskelse saa en fransk Familie, jeg kendte, Monsieur P. Mallet, Direktør for et af Paris' Gasværker, hans belæste unge Frue, Madame Pauline, en Svoger, Pierre Quillard med Frue og tre unge Damer af Familien. Et Par Dage senere skulde Selskabet gaa om Bord i Bergensdamperen, Mira, for at foretage Nordlandsrejsen, og efter venlig Indbydelse fra Hr. Mallet pakkede jeg og slog Følge paa en Udflugt, der blev en eneste lykkelig Latter fra Bergen opefter til Nordkap, tilbage til Bergen og derfra ned til København.

Særligt underholdende paa Opreisen var Bjergbestigningerne, som de unge Pariserinder foretog paa eventyrligt høje Hæle, iførte lange Kjoler og med Tidens store flade Hatte, der i Blæsevejr fik de besynderligste Indfald. Den lille rappe Mlle Villemain, der medbragte en alenlang Rejsekikkert, Snebriller og Slangegift, kravlede op paa alle forefaldende Bjergspidser, hvorfra hun van-

skeligt kunde slippe ned igen. Naar vi da, for blot at kyse hende, fjernede os, skreg hun og slog ud med Armene som en Dukke. Men en Dag slap hun fra os, og vi var to Dage om at finde hende igen. Men da havde hun ogsaa oplevet mærkelige Eventyr. Først var hun sunket ned i en umaadelig Klipperevne (vel en af de brede Dale), var blevet angrebet af et behornet Vildsvin (sandsynligvis en Ko) og endelig næsten bortført af en eventyrlig norsk Høvding med Sølvknapper og en vældig Dokumentmappe (altsaa Landposten). Hendes lille fine Legeme rystede af Bevægelse, da hun ilfærdigt satte sig og nedskrev samtlige disse Oplevelser til det meget læste Dameblad *La femme*.

Som en Himlens Gave modtog vi nu om Bord paa Mira et fransk Ægtepar, Marquis Felix de Campebord, en ældre sværlemmet, lidt stiv og kantet Militærperson, nylig ægteviet til en Bagerdatter, hvis Formue heldigvis var betydeligere end hendes Intelligens. Ældgammel legitimistisk Adel og moderne gambettistisk Borgerlighed havde i dette Ægtepar indgaaet en Forening, der straks vakte en ligesaa livlig som forstaaende Deltagelse i det lattermilde franske Selskab. Naar Marquis'en vendte sig, og man havde Bagsiden af ham for Øje fra Skuldrene nedefter, sagde man uvilkaarligt: Hedelandskab i Maaneskin. I hans store stillestaaende Ansigt trivedes endel Skæg, men paa Hagen havde han en lille Fip, der var af kunstig Oprindelse. Ved hastige Bevægelser flyttede den sig og vendte op mod Næsen. I Munden havde han en løs Hjørnetand, der blinkede, naar han morede sig. Bortset fra disse

Ulemper fandt Marquis'ens aarhundredgamle Adel Udtryk i hans fine Dukkefod, som Mod-sætning til Marquise'ns Borgerlighed i 10 Tommer lange Pladeben. Under Krigen 1870—71 gjorde Marquis'en Tjeneste i Krigsministeriets Kontorer og belønnedes med en Tapperhedsmedaille. Den Kugle, han paastod at have faaet, var rimeligvis en Billardkugle. Alt dette læste de smaa vittige franske Damer i hans Ansigtstræk! De var ogsaa overbeviste om, at han i Ensomhed anlagde samtlige sine regnbuefarvede Ordensbaand, og at han i Sengen havde dem hæftet paa Nattrøjen.

For det franske Rejseselskab var Ægteparret Campebord, kaldet Camembert, en stor Pudsighed. Af forskellige Planer, de unge Pariserinder havde drøftet, gik den bedste ud paa, at den lystige Pierre Quillard, kaldet Løvemanken, ved en varm og kraftig Kur til Madame la Marquise skulde hidse Marquis'en op til Skinsyge og hastig Hævn. De unge lattermilde Damer snurrede af Begejstring, ja, forestillede sig en spændende Afslutning paa Pistoler, ladet hemmeligt med Pebernødder!

Selvfølgelig var Løvemanken straks oplagt til en lille Elskovsspøg, og Madame la Marquise paa sin Side baade overrasket, glad og villig. Saa meget beklageligere var det derfor, at Marquis'en aldeles svigtede. I Stedet for, som de unge Damer ventede, at vise sig skinsyg og efterhaanden rasede, følte han sig øjensynligt lettet. Han nikkede venligt til Løvemanken, der turede op og ned ad Dækket med Marquise'n, ja, han standsede ham og bød ham en Cigar.

Imidlertid naaede vi Trondhjem, hvor Marquis'en og Frue til Overraskelse for alle tog Af-teniltoget til Stockholm. Den pludselige Afrejse skyldtes det spændte politiske Forhold mellem Norge og Sverige.

I Begyndelsen af Halvfemserne rejste Nordmændene Kravet om egne Konsuler og eventuelt en egen Udenrigsminister. Der var i Somren 1892 en stærk politisk Bevægelse i Trondhjem, og netop den Dag, Damperen Mira kom ind, forberedtes et Demonstrationstog. Jeg gik i Land med Campebord og Frue, og efter Marquis'ens Ønske forestillede jeg ham for de to ledende Mænd i Demonstrationen, Hakon Løken, Redaktør af Dagsposten, og Jacob Lindboe, landskendt Politiker og Lagmand. De to norske Herrer udbad sig Æren af Marquis'ens og Fruens Deltagelse, og med disse i Spidsen, umiddelbart efter Flaget, gik Toget gennem Byen, til det standsede ved Amtmandstrappen. Her tog Lindboe Ordet og angreb i en voldsom Tale Kong Oscar, ja, sluttede med en ligefrem Opfordring til Revolte. Ved Hurraraabet for Taleren løftede Marquis'en ufor-sigtigt sin Hat.

Antageligt har da den franske Generalkonsul i Trondhjem telegrafisk meddelt dette til sin nærmeste Overordnede, den franske Gesandt i Stockholm. Paa Damperen fandt Campebord om Aftenen Gesandts Telegram; med Anmodning til ham og Frue om straks at rejse til Stockholm, og vi blev nu Vidner til et Opbrud, der foregik med sjælden Hast. Marquis'en iførte sig i Galopfart sine Overfrakker med samtlige Ordensbaand, hans Hjørnetænd bevægede sig uroligt,

Hage-Fip'en havde faaet Sommerferie og laa i Vestelommen. Med sit Juvelskrin under Armen gik han omkring og vekslede Haandtryk, mens Marquise'n kun med Anstrengelse formaaede at rive Øjnene fra Pierre Quillard.

— De franske Damer og Herrer, der ikke troede sig søstærke, forblev i Hammerfest, mens Damperen Mira satte Kursen ud til Nordkap. Søerne gik højt, og det faldt Baaden svært at lande, det lykkedes dog. Øen, fra hvilken Nordkap luder over Havet, er en vældig Stenblok uden Blomst og Straa, men Kl. 12 Midnat stod Midnatssolen ned paa Kap'et med en Styrke, der tillod os ved Hjælp af Solglas at brænde det traditionelle Hul i venstre Frakkeærme. Dette Hul godtgør uomtvisteligt, at i alt Fald Frakkeærmet har været paa Nordkap — eller dog i Nærheden af en gloende Kakkelovn.

Opmuntret af en smilende Guds Himmel stod vi nu med fuld Kraft ned til Hammerfest, hvor Franskmændene stillede op paa Broen. Til almindelig Overraskelse var de klædt som Lapper, Damerne med laadne Benklæder; det var saa meget mere overraskende, som de ogsaa, til stor Glæde for hinanden, talte Lappisk. Nedefter til Bergen fulgte Solen os, vi landede og gjorde Udflugter gennem Dalene, kørte Kariol og morede os som Børn.

Mens Franskmændene besøgte Bergens Omegn, rejste jeg til Stavanger, hvor jeg interviewede to i Øjeblikket stærkt omtalte Personligheder, Borgmester Alexander Kielland og hans mangeaarige Modstander, Pastor Lars Oftedal.

Derfra med Banen til København, hvor Af-

skeden med Franskmændene var rørende. Det nære Samliv et Par Uger havde yderligere aabnet mine Øjne for disse Fremmedes ydre og indre Egenskaber, deres Omgangsform og Holdning, deres let vakte Uvenskab, Evne til at se Tingene æstetisk, deres aandelige Overlegenhed, logiske Tankegang, deres Vanskelighed ved Forstaaelsen af fremmede Forhold, og de modstridende Følelser, Afsky og Kærlighed, der knytter dem til deres eget Folk.

Nu ved Afskeden krøb de næsten ud af Kupévinduerne og raabte: Vive le Danemark! Med vemodige Følelser saa jeg Toget bøje hen om Sorøtedamssøen og forsvinde bag det røde Hus.

— — —

I Efteraaret 1891 døde C. Berg, og dermed Haabet om en politisk lysere og bedre Tid. De saakaldte »Sammensmeltere« (moderate Venstrømænd), Bojsen, Klavs Berntsen, Neergaard o. fl., følte sig ved Bergs Død friere stillet og fortsatte Underhandlingerne med Estrup. Samtidigt fordoblede Højre sine Anstrengelser for endeligt at ramme Hørup, og dette lykkedes ved Valget i Køge d. 21. April 1892, da Alberti stillede sig som Højres og de Moderates Kandidat og valgtes med 1257 Stemmer mod Hørups 1132 Stemmer.

Da Hørup samme Dag om Aftenen stærkt forkølet kom op i Redaktionen, var hans Ansigt rødskjoldet af Foraarskulden. Med Overfrakken paa og øjensynligt forkommen efter flere Friluftsmøder og Valghandlinger paa Torvet satte han sig og skrev en Kommentar til Valget, hvori det bl. a. heds om Grupperne i det ny Ting:

»Alt i alt præsenterer det ny Folketing sig med 32 Højremænd af den gamle Skole, 38 af den ny, (altsaa de Moderate) 29 Oppositionsmænd og 3 Ubestemmelige (Kaptajn Dinesen, Korsgaard og A. Jensen) ialt 102.«

Da han var færdig med den lille og ikke meget sigende Artikel, kastede han Pennen, og jeg fulgte ham ned ad Gaden og over Kongens Nytorv. Det blæste og regnede, og da Hørup ikke havde faaet Middag, forsøgte vi at komme ind i en Café, men Kl. var 1 og alle Cafeer lukkede. Bedrøvet og beklemt fulgte jeg med et Stykke Vej ned ad Bredgade, betaget af mine Følelser for denne stolte Mand, der nu efter en frygtelig Kamp var kastet til Jorden. Øjeblikket indbød ikke til Samtale, men da jeg nævnte Alberti, standsede Hørup brat og sagde:

»Alberti har sin Tid, og den er snart forbi.«

Og han tilføjede i en sælsom hæs Tone:

»Han stjæler af Chatollet.«

— Hørup oplevede ikke at se disse Ord bekræftet. Han døde 7 Aar, før Chatollet talte, og før hans Modstander fra Køge blev sat ind i Horsens Tugthus.

— — —

Op gennem Tiden om Christian den Niende blev Danmark efterhaanden Maalet for europæiske Fyrsters Sommerudflugter; i det lille Land overværede man Konge og Kejser-Modtagelser, der var uden Sidestykke i Europa. Paa Befolkningen fik disse Besøg ingen særlig Indflydelse. Firsernes Fyrstebesøg var Hofbesøg og gik over Hovedet paa Almenheden, om end det i de

højere københavnske Bourgeoisiekrese øgede det medfødte Snobberi.

Ingensinde før var der truffet saa omfattende Festforberedelser som til Kong Christian den

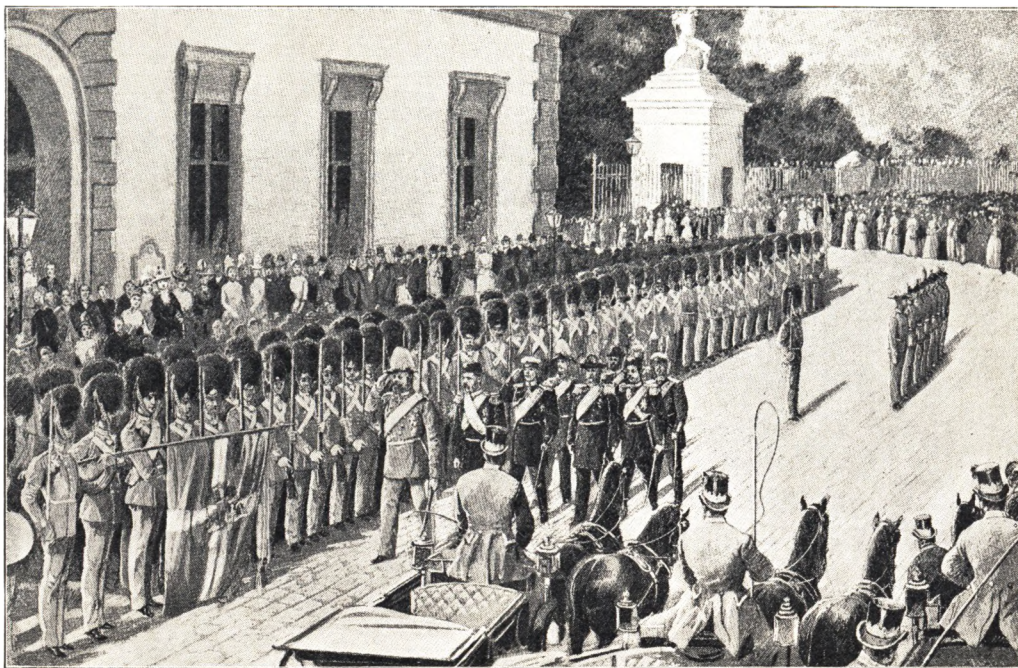

De to Søstre, Keiserinden af Rusland og Prinsessen af Wales.

Niendes og Dronning Louises Guldbryllup i Foraaret 1892. En Indvandring fra hele Norden fandt Sted til »Kongens Stad«, og alt som Dagen nærmede sig, blev Byens Gader vanskelige at passere, flere Børn kvæstedes af Omnibusserne, som man højroestet forlangte standset. Alle nogenlunde fornemme Huse laa pyntede med Flag og Blomster, og ned ad Gaderne stod Æresporte, der bagfra lignede Elefanter. Hotellerne var overfyldte af Fyrster, og

Priserne saa fyrstelige, at de blot af den Grund behagede Hr. Snob.

— Guldbryllupsdagen oprandt med klar blaa Himmel og en voldsom Trængsel paa Gaderne; kun med Vanskelighed lykkedes det Guldrudeparret og de kongelig-kejserslige Gæster i 16 Ekvipager at bane sig en Vej fra Amalienborg til Kirken i Kristiansborg Slot.

Den sædvanlige Kejsersmodtagelse. Kejseren, Kong Christian og et fyrsteligt Følge passerer Fronten.

Her var de Indbudne til selve Højtiden tilsagt til Kl. 9, og da Guldbrudeparret først ankom Kl. 10^{1/2}, havde de adelige Damer og Herrer gunstig Lejlighed til at beundre hinandens Toiletter. Efter lang Venten gik Dørene op, og frem traadte Iscenesætteren, Overhofmarskal, Ordensskatmester, Geheimekonferensraad, Kammerherre, Major E. L. v. Løvenskjold, der om Morgenen var blevet Elefantridder. Han ser sig om, og da alt befindes i Orden, bøjer han sig, og ind træder Guldbrudeparret, Kongen i Generalsuniform, Dronningen i hvid Silke. Alle rejser sig og bøjer sig mod Jorden. Efter Guldbrudeparret kommer Kejseren af Rusland i dansk Gardegeneralsuniform førende Kejserinden. Derpaa Kronprinsen og Kronprinsessen, Prinsen af Wales og Prinsesse Alexandra, Hertugen af Cumberland og Hertuginde, Kong Georg med Dronning Olga, Storhertugen af Luxembourg, førende Prinsesse Victoria, Prins Carl af Sverige-Norge med Prinsesse Marie og derefter den lange Række Fyrster og Fyrstinder, Hertuger og højforne Mænd.

Mellem funklende Stjerner og gyldne Epauletter, mellem Damer, klædt i venetianske Kniplinger og med Capothatte i violette Farver, bemærker man fire civile Herrer, som Estrup venligt fra sin Plads i Kirken hilser paa. Det er foruden Formanden for Landstinget, Liebe, der bærer et nyt skinnende Storkors, de omvendte Venstremænd, Formanden for Folketinget, Sofus Høgsbro, Frede Bojsen og Rasmus Claussen. Med fin Forstaaelse som sædvanligt er Klavs Berntsen udeblevet. Det politisk afgørende er dog det Faktum, at For-

manden, Høgsbro, er mødt; men at han ikke befinder sig vel derved, ser man straks. Folketinget har ikke deltaget i Hoffets Fester i 7 Aar, og Estrup, der i Dag er lutter Smil og Glæde, oprettholder fremdeles sit Diktatur.

Selvfølgelig er det dog ikke de danske Rigsdagsmænd, der vækker Opmærksomhed i Kirken. Alle Øjne er vendte mod de to pragtfuldt paaklædte Damer, der netop sætter sig ved Alteret. Det er Prinsessen af Wales og Ruslands Kejserinde, begge lige unge, lige smukke og lige lykkelige. Prinsessens juvelbesatte Silkedragt har været nøje beskrevet i den engelske Presse, og om Kejserindens Toilette, udgaaet fra Morin, har Figaro netop bragt en beundrende Spalte. Nu fængsles Opmærksomheden af Biskop Fog, der træder ind i Koret, fulgt af 25 Præster. Deres sorte Præstekjoler staar til Damernes lyse Toilettepragt som kolde Kakkellovne. Imedens røres Orglet. Der synges, og en kort Tid taler Provst Paulli, der dog ikke hæver sig højere end til en jævngod Præken. Guldbrudeparret rejser sig, og mens der yderligere spilles, forlader Kongen og Dronningen Kirken og gaar ud til Guldbryllups-Kareten, som kører, men straks igen standser, thi ved Højbro er rejst endnu en kostbar Æresport. Foruden af Borgmester Jacobi, der samme Morgen er blevet Etatsraad, bevogtes den af Tietgen, der til Morgenkaffen fik Stor-korset. Ved Æresporten, hvor Biskop Fog med de 25 Kakkellovne udbreder en behagelig Kølighed, har flere Talere Ordet, først iblandt dem Overpræsidenten, Hr. Klein, der i Dagens Anledning er blevet Kammerherre. Kongen taler og

takker og trykker mange Hænder, og det er først efter endnu megen Sang og Tale, at de 16 Ekvipager kan rulle videre gennem Østergade til Amalienborg.

Ved Ankomsten til Kolonnaden hændte det, at Trængslen blev saa besværlig, at Politiassistent Smits Overbetjent gav Ordre til at rydde Pladsen foran Slottet. Kongen afværgede dog dette ved en Haandbevægelse og gav derved Anledning til det siden kendte Revyrefræn:

Nej, stop nu lidt, Smit,
De gaar for vidt, Smit.

Efter Frokost og Hvile i de forskellige Appartementer og Taffel hos Kronprinsen satte de 16 Ekvipager sig atter i Bevægelse, denne Gang i Retning af Det kgl. Teater. Uventet blev undervejs Kejseren standset, idet et Telegrafbud, der skulde bringe ham et Iltegram fra St. Petersburg, kastede Telegrammet ind i Vognen til ham. Det gav et voldsomt Sæt i Selvherskeren over alle Russere, og Kuske, Lakajer, Damer og Herre blev grebet af en pludselig Forskrækkelse. Kejserinden alene forblev rolig. Hun kunde ikke tænke sig et russisk Attentat i det festklædte København.

Teatret, hvor nu samtlige Kejserlige og Kongelige samledes, frembød et Skue af ukendt Pragt, paa Højde med de berømte Operafester under Napoleon den Tredie. Kejserinden, der i Toiletter kappedes med sin Søster, Prinsessen af Wales, bar et funklende Collier de perles til Værdi af 2 Millioner Rubler, og rundt om begge Søstre straaledede ægte Stene paa skinnende hvide Barme, mens store Diamanter gnistrede i det gule

Lys. Af særligt pragtfuld Virkning var Uniformerne med de stærke Farver, og mellem disse de røde Kammerherredragter, der gav Kammerherrenerne Lighed med eksotiske Papegøjer. Pragtfulde og blændende var Logerne med Aristokratiets stærkt dekolleterede Damer, hist og her

Guldbrudeparret kører hjem fra Festforestillingen i Det kgl. Teater.

forstærkede af det fantasifuldt uniformerede Corps diplomatique.

Guldbrylluppet, der varede flere Dage, afsluttedes med et Tog paa over 50,000 Mennesker, der med to ridende Herolder i Spidsen bevægede sig fra Gothersgades Eksercerplads over Kultorget ned ad Købmagergade, Østergade til Amalienborg. Det mægtige Tog, der defilerede i halvtredie Time, bestod af 117 Foreninger, som med stormende Jubel modtoges af de 100,000 Tilskuere, der stod sammenpakkede paa Fortovene. Saa godt som alle Huse, Toget paa sin Vej passere

de, var prydede med Flag og Blomster. En Undtagelse var dog Politikens Hjørne, Østergade 23. Da jeg i Dagene forinden spurgte Hørup, hvad vi skulde foretage, svarede han:

»Det er en ren og skær Højredemonstration og ikke noget for Venstremænd. Vi kan i det højeste være med til at se paa Stadsen fra et Vindue, og maaske vil De paatage Dem dette, efter at De har lukket Gadedøren. Videre kan vi ikke strække os, saa længe vi her i Landet lever under Statskup.«

Saaledes gik det til, at jeg, da Processionen naaede Østergade, sad i Politikens Hjørnevindue og paa Bladets Vegne modtog en Skov af knyttede Næver, en Regn af Appelsinskaller, Fyraab og Grovheder, iblandet Raabet: »Leve Alberti!« (rungende Hurraraab). Det forekom mig dog, som var der mere Overgivenhed end Vrede i Tilraabene. Særlig Opsigt mellem de 117 Korporationer vakte Gl. Carlsbergs Arbejdere, ærværdige som Medlemmer af et kgl. Videnskabernes Selskab, prægede af Filosofi og Tænkning. Men »Fy!« kunde de raabe, saa Ruderne klirrede! Højest af dem alle raabte endda selve C. Jacobsen, der gik i Spidsen. Men da han opdagede mig bag Trækgardinet, løftede han skalkagtigt sin Pegefinger. Det gav Demonstrationen et lidt ændret Præg.

Umuligt at beskrive den Trængsel, der opstod, da de 50,000 fra Optoget og de 100,000 fra Fortovene samlede sig ved Amalienborg. Menneskemængden stod og ventede, og idet Kongen og Dronningen traadte frem paa SlotsAltanen, lød der et Hurraraab, som ingen før eller siden

har hørt Mage til. Hurraraabet varede nemlig henved tre Kvarter. En Tjener bragte, mens man raabte, en Stol ud til Dronningen, Kongen vedblev staaende at hilse og slaa ud med Haanden. Da Hurraraabet, som fortonede i Gadenettet omkring Slottet, omsider var raabt tilende, trak Majestæterne sig tilbage; ogsaa Demonstranterne var udmattede, og langsomt tømtes den store Plads.

Dagen efter forlod Kong Georg Amalienborg. Det græske Ministerium var som sædvanligt faldet, og Kongens Nærværelse nødvendig. Under stigende Spænding i den europæiske Presse forblev Czaren endnu i nogle Dage. Han skulde d. 8. Juni møde Tysklands Kejser paa Kiels Red.

— Pragtfuldt uden Lige i vore Farvande var det Billede, der oprulledes ved Flaadens Afgang. Langsomt rørte Kejserskibet, »Polarstjernen«, sin Skrue, og da det mægtige Skibslegeme satte sig i Bevægelse, mandede den danske Eskadre Rær. Hurtigt som Pile fløj smaa Dampchalupper om fra Skib til Skib, Lodserne signalerede, og samtidigt svingede ogsaa Skibskolossoerne »Czarewna« og »Admiral Karniloff« udefter og lagde sig i ærbødig Afstand bag Kejserens »Polarstjerne«. Tydeligt i Solskinnet stod Kejseren selv paa Skibets højeste Kommandobro, let synlig i den blaa Luft. Hurraraab lød fra Skibene paa Reden, Flaagene kippede, og i samme Nu suste ud af Polarstjernens Sider kridhvide Krudtstraaler, fulgte af den vældigste Kanontorden: Czarens Farvel til København!

Paa Vejen hjem fra Toldboden kom jeg, som sædvanligt, i Snak med Chr. Heiberg, kaldet »Dr.

Heiberg«, den kendte københavnske Politireporter, der i en Menneskealder levede af Teaternyheder, Forlovelser, Bryllupper, ankommende Rejsende og brækkede Ben.

Det komiske og det ophøjede havde mødt hinanden: Heiberg havde set Czaren, og som sædvanligt formede hans Indtryk sig udelukkende professionelt:

»Det bliver til Nyheder alt, hvad denne Mand rører ved,« sagde han, »store og gode Nyheder; blot han spytter paa en Vinduesrude, op med den paa Bladet, og vær'sgo en Tokrone. Selvfølgelig! Nyhederne drysser af ham, uden at han aner det. Lægger han sig i Græsset og sover, vær'sgo 1.25 for hvert Snork. Hvad siger De, ifald han ved Lejlighed slog et Par Vejrmøller hen ad Kongens Nytorv. Det blev Penge! De har jo hørt, hvad der forleden Nat foregik paa Fredensborg? Op af Sengen springer med et vældigt Hop selve Czaren og løber i den bare Skjorte ned paa Pladsen, hvor en Hund bider en hylende Kat. Garderne, der havde Vagten, stod stive af Forskrækkelse, da Czaren højstegen sparkede til Hunden og tog Katten i Bagbenene og hev den over Hækken. Selvfølgelig! Englænderen telegraferede Historien til London, det kostede dem lavt regnet, hvad jeg kunde leve for til Paaske. Selvfølgelig! Alle Priser gaar i Vejret. Beværterne har nu lagt 2 Øre paa Bajren, og min beskedne Frokost med lidt varmt Afskaaret, der kostede 85 Øre, er røget op til 1,10. Kejseren er væk. Gud velsigne ham. Men en anden En sidder her med Smerten.«

LANDSMÆND PAA REJSE

Københavns gamle Banegaard, der laa, hvor nu Paladsteatret ligger, er med tydelige Omrids forblevet staaende i en ældre Slægts Erindring. Langsomt trissede Togene afsted, men først naar Aftentoget, »Pacifictrænet«, havde skudt sig baglæns ind paa Afgangssporet, kulminerede Bevægelsen. Tvende Rengøringskoner med blaaterkede Forklæder strøede Sand paa Gulvene. Den unge Assistent aabnede for Billetlugen, og de første tillukkede Drosker standsede ved Hovedindgangen, hvor to fast ansatte Dragere bemægtigede sig Kufferterne og de regnbuefarvede Vadsække. Damer og Herrer, der nervøst oprevne kom ilende efter Bagagen, tog Plads ved Disken, hvor de i Spænding imødesaa en større Overvægt.

Nu aabnedes Dørene til Perronen, og mindst en Snes Rejsende styrtede gennem Ventesalen; hændte det, at man vendte sig og faldt i Armenene paa en yngre Dame, optraadte man som galant Globetrotter og sagde:

Bonsoir, Mademoiselle Klatterup!

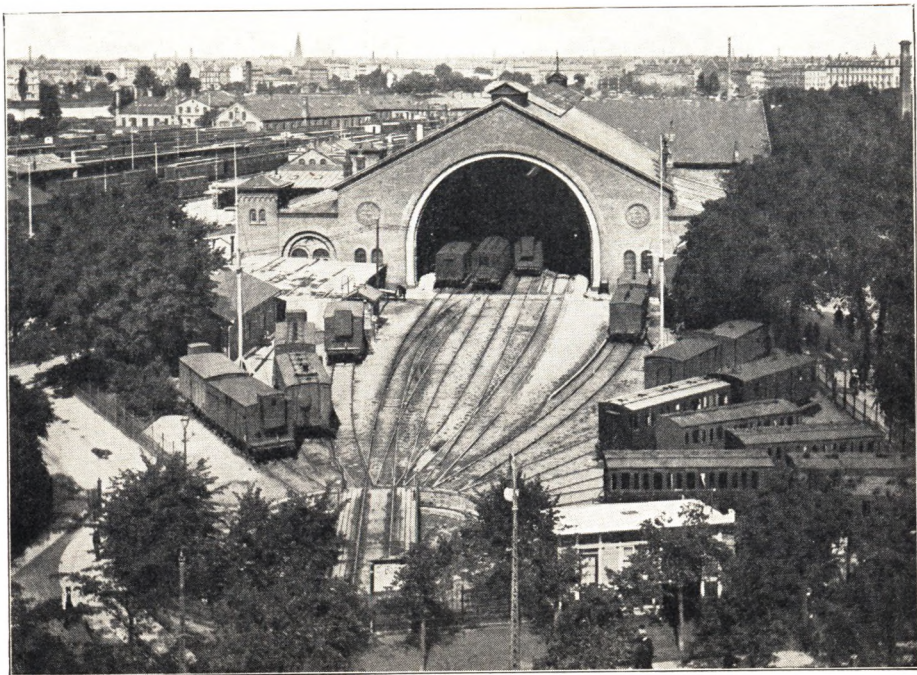
Thi her paa Dørtærsklen til Europa faldt Sprøgene lige let fra Tungespidsen, og uvilkaarligt talte man saavel Svensk som Tysk og følgelig ogsaa endel Dansk.

Nu ringer Stationsforstanderen tre Gange paa en større Klokke, og naar derefter Togføreren, en tidligere Militærperson med graa ansvarsfulde Whiskers, har pebet i en Fløjte, udsender Lokomotivet en Overflod af Spildedampe og varmt Vand. Hjulene løber rigeligt rundt, men foreløbigt staar Toget stille. Et nyt Fremstød foretages, og en Herre, der er nærsynet, kysser, staaende paa Trinbrættet, en forkert Dame. Pacifictrænet er dog nu saa vidt rullende, at alle Baand langsomt brydes, og Lokomotivet, fulgt af 7 Vogne, fjerner sig med smaa Bum, Bum.

Ved Ankomsten til Korsør Kl. 10^{1/2} Aften skynder de Rejsende sig om Bord i Postdamperen »Danneskjold«, hvor de indretter sig en lille hyggelig Soveplads i det store fælles Passagerrum.

Kaptajnen, en yngre Søofficer, kaster los, og paa Ruten ned langs Langeland samler de Rejsende sig paa Dækket agterude, hvor Teen skænkes, og Erindringer fremdrages om eventyrlige Oplevelser fra den samme Rejse. Mørket falder, det lyner svagt i Sommernatten, og skælvende lytter Unge og Gamle til den graanende Pariserfarer, der skildrer Uvejrsnatten mellem Langeland og Lolland. Det begyndte med, at Postdamperen dansede Les lanciers med tre Skypumper, det kulminerede med, at den paa Højden af Nakskov flækkede en Taifun.

Efter disse Rædsler bringer Natten Fred. De Rejsende skal dog allerede ud af Sengetæpperne Kl. 4^{1/2} Morgen, naar Damperen løber ind til Kiel. Samme Aften befinder de sig i Köln og næste Morgen i Paris, hvor Franskmændene ved en

Den gamle Hovedbanegaard set fra Vesterbrogade.

Verdensudstilling fejrer Hundredaarsfesten for Bastillens Fald.

— — —
 — Allerede i 1886 begyndte Udgravningerne paa Marsmarken, og jeg, der boede i Rue de Mozart, Passy, havde under min daglige Vandring

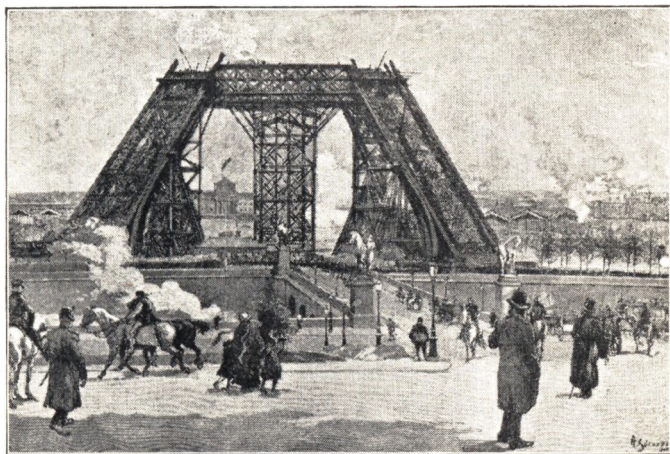
Gustave Eiffel.

til La Concorde-Pladsen den bedste Lejlighed til at følge Væksten af de kæmpemæssige Forarbejder. Særligt vakt min Opmærksomhed af de fire kolossale Gruber, man gravede tæt ved Seinen, og som snart viste sig at være gravede til Brug for Eiffeltaarnets fire Kæmpe-Ben. Ofte bemærkede jeg, naar jeg passerede Stedet, en

lille graasprængt Mand, der uden Hensyn til Vejret færdedes mellem Stenhuggerne; da jeg en Dag spurgte en af disse, hvem han var, og han svarede: Monsieur Eiffel, hørte jeg for første Gang det nu verdenskendte Navn.

Gustave Eiffel var født i Dijon 1832 og blev uden nogen egentlig akademisk Dannelse Ingeniør. Han byggede ved Bordeaux Broen over Garonne og udførte af andre Arbejder Fodstykket til Frihedens Gudinde ved Indsejlingen til New York. Eiffel, der ikke havde nogen egentlig Tilknytning til den franske Ingeniørverden, frem-

kaldte ved sit Forslag om Eiffeltaarnet en stærk Modstand. Man hævdede, at Taarnet vilde skændte Udstillingen, ja, ødelægge den. Fra det saglige Ingeniøromraade kom Spørgsmaalet endeligt frem paa offentlige Møder, hvor Eiffel selv mød-

Da Eiffel-Taarnet var naaet op til første Etage, standsede Pariserne og sagde: Naah, dog ikke højere!

te og forsvarede sig med stor Dygtighed. Imens blev hans Tegning akcepteret og Arbejdet paabegyndt. Da jeg i Foraaret 1888 tog hjem til Danmark, havde man bygget Fodstykket, og stor var min Overtaskelse, da jeg i Julen kom tilbage og standsede foran det slanke Spir, der kækt hævdede sig mod Himlen. Nu tav de gamle Angribere, Ingeniørerne, men samtidigt vakttes en ny Modstand fra sekterisk Side, hvor Fanatikere ansaa Taarnet som et gudsbespotteligt Forsøg. Jeg har set Eiffel med største Alvor tage Ordet mellem Sekterere, der endda afholdt deres Møde un-

der selve Taarnet! Ved Udstillingens Aabning gav han en Pressefrokost, hvor jeg blev forestillet for ham, og siden traf jeg ham ofte, især da Taarnets nordre Ben sank, og han langsomt hævede det hydraulisk. Metallet i Eiffeltaarnet er helt igennem Svejsjern. Knappen, der hviler paa Toppen, 300 Meter over Jordens Overflade, svinger i Storm 22 Centimeter. Taarnet, der i Guldfrancs har kostet $5\frac{1}{2}$ Million at bygge, vejer 7000 Tons.

Eiffel var i det daglige spekulativ og tavs. I Wien havde han dog for Aar tilbage mødt en dansk Dame, som han flere Gange talte om og gerne vilde se igen. Han vidste dog ikke andet om hende, end at hun hed Fru Hansen.

— Brygger C. Jacobsen, der havde overtaget Præsidiat for den danske Afdeling paa Verdensudstillingen, var i kunstneriske Kresse kendt som en forstaaende Ven af franske Billedhuggere og Malere. De franske Kunstnere flokkedes om ham, og ved en Frokost, han kort efter sin Ankomst gav paa Eiffeltaarnets første Afsats, var han omringet af mindst en halv Snes verdenskendte Malere og Billedhuggere. Selv lagde han ikke Skjul paa sine franske Sympatier, og da han yderligere sluttede sig til den Kres af Rigmænd, der vilde støtte Louvre Musæet, bl. a. ved at købe Millets »Angelus«, erhvervede han sig en ikke ringe Popularitet.

Under disse Forhold er det forstaaeligt, at den danske Brygger nød sin Storhed. Jeg ser ham den Morgen, han første Gang indfandt sig i den danske Afdeling for Malerkunst; han standsede, betragtede Ophængningen et Øjeblik og raabte:

»Det maa altsammen rives ned igen. Hvad er det for Malersvende, der gaar her og hænger op?«

»Det er os to,« lød det fra to Herrer, der i det samme traadte ned af Stigen.

Den ene af dem var P. S. Krøyer, den anden Michael Ancher; de var lidt mugne og vilde ikke rette deres Ophængning. Dagen efter rettede Jacobsen den paa egen Haand.

Paa Boulevarden traf man nu kendte Danske, og foran Café de la Régence spærrede Bordene Fortovet. Med denne Rejsestrøm maatte Tilslutningen blive livlig til en Afskedsfest for Dr. Sophus Schandorph og Frue, der efter flere Aars Ophold i Asnières agtede at rejse til Italien.

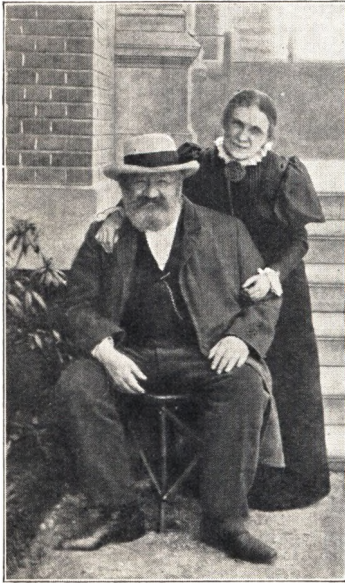
Mellem Gæsterne, der samledes i Café St. Roch, i Opera-Avenuen, var Damer og Herrer fra alle tre Lande, Forfatteren Jonas Lie med Frue og Datter, Maleren Skredsvigs skønne Hustru, J. F. Willumsen, P. S. Krøyer, Billedhuggeren Runeberg, Frøken Bergliot Bjørnson og af Rejsende bl. a. Overretssagfører Oskar Johansen og Redaktør O. Thommessen, Verdens Gang.

At Schandorph undervejs havde indtaget en Forfriskning, var synligt paa hans Ansigt, der lyste som en Solskive; nu skænkede Værten, den kendte Restauratør Niels Larsen, en Apéritif, der yderligere satte Stemningen i Vejret. Talerens Række indledes af Jonas Lie, der aandfuldt talte for sin danske Digterbroder. En af de yngste i Kresen, Skuespiller Jacob Jacobsen, talte derefter under megen Tilslutning for »min lille Kat«, og Schandorph rejste sig og raabte:

»Jeg siger som Greven sagde paa Lolland, da

man begravede Grevinden. Præsten begyndte med »En dejlig Sjæl var hun«, hvortil Greven rejste sig i Kirken og raabte:

»Ja, Fanden balbere mig var hun ikke saa!«

Dr. Sophus Schandorph og
»min lille Kat«.

Den kære Doktor dampede af Spiritus og lignede en fed Sætyr. Af hans Udseende alene forstod man, at det var det respektløse og uartige, der ofte gjorde ham til Midtpunkt i et Selskab. Jeg kunde af Erfaring tale med derom, idet jeg netop kort forinden havde haft en lille Middag, ved hvilken bl. a. Schandorph og Frue var tilstede. Her havde Schandorph taget Plads ved Bordet og sagt til sin

Dame, en ung norsk Lægefrue:

»Jeg har ikke den Ære at kende Dem, Frue, men maa jeg spørge: Kan De taale at høre et uartigt Ord?«

Den unge norske Dame, der ikke kendte Dr. Schandorph, svarede lidt usikkert: »Jah—a.«

Der blev stille i Salen, og alle lyttede, da Schandorph skoggerleende sendte hende sit første Skud.

Det virkede som en Bombe. Lægefruen rejste

sig og forlangte indigneret en anden Plads ved Bordet, mens Schandorph brast i en ny Latter, saa voldsom, at en astmatisk Dame fra Kerteminde maatte stænkes med Vand.

Det var især vanskeligt, naar Schandorph havde drukket lidt for meget, at faa ham transporteret hjem. Ved en Middag, som i sin Tid Grosserer Albert Berendsen gav for Hugues Le Roux, tilfaldt det ud ad Natten mig, trofast bistaaet af Docent ved Universitetet, Kristoffer Nyrop, at bære Digteren ned fra 3. Sal i Sølvgade og lægge ham paa Fortovet. Her blev tilfældig en Grøft gravet, og ikke uden Vanskelighed fik vi ham langet over denne og derpaa løftet op og stoppet ind i Drosken. Mens Køreturen foregik, stavede vi ham af fra to Sider, til vi naaede Helgolandsgade 20 paa Vesterbro. Doktoren var imedens slumret ind og vaagnede ikke, skønt vi tumlede endel med ham, saavel ved Nedstigningen fra Vognen som paa den stejle Trappe. Ankomne til 3. Sal fandt vi Entrénøglen i hans Frakkelomme og lagde ham forsigtigt paa Ryggen i Entreen. Da vi kom ned og hastigt steg i Drosken for at vende tilbage til Sølvgade, bad Kristoffer Nyrop Kusken undskylde, at Schandorph ved Kørselens Begyndelse havde været noget urolig.

»Aa, det er saamænd ikke noget at tale om,« sagde Kusken, »han er meget mere tosset, naar han er alene.«

Man maa nu ikke tro, at Schandorph ved sin Drikfældighed vakte Forargelse i sin snævrere Omgangskres. Han ejede saa megen Hjertelighed, saa megen vindende Humor og fin Dannelse,

at man tilgav ham hans Fejl. Desuden var det saa meget lettere at omgaas ham, som han ikke forlangte, at andre skulde drikke, men iøvrigt ogsaa helst ønskede uomtalt, at han selv drak. Hans Vrede kendte derfor ingen Grænser, da Vilh. Bergsøe i en livlig Polemik betegnede ham som »Dr. Donner«.

— Paa Marsmarken, hvor Verdensudstillingens Spir og Taarne løftede sig mod Himlen, myldrede det med Danske; de kom i Hundrede, tilsidst i Tusindvis, og at høre den københavnske Tale i den franske Gadevrimmel var særdeles pudsigt. Nu begyndte ogsaa de skandinaviske Rejsebureauer at arbejde, og den 26. Juni indtraf Rejsestipendieforeningen med 400 københavnske Haandværksmestre, af hvilke ikke mange tidligere havde set Paris.

Paa Hovedbanegaarden stod Hofjuvelér C. Michelsen og ventede de Ankommende, der i Skjorteærmer, dampende af Hede, sprang ud af Toget. Det var Mænd i alle Aldre, men Flertallet dog af en ældre Type. Ved Stationen holdt en Række Omnibusser, der befordrede dem til et gammelt greveligt Palæ paa Boulevard Haussmann. Her styrtede de sig over alle Vandfæde og Vaskeballier, og man bemærkede, at de ikke kendte W. C., men stod og vaskede sig i det. Endda havde Borgmester Borup netop udtalt hjemme:

»Har man én Gang været paa W. C., gaar man ikke mere paa Lokum.«

Rejsestipendieforeningens Medlemmer var velstillede Haandværksmestre, der hjemme udøvede en ikke ringe Indflydelse. Men overra-

skende vanskeligt faldt det dem at komme i Kontakt med fremmede Forhold. De yngre blandt dem opfattede Fænomenerne som blot pudsige, og hvor Forstaaelsen svigtede, affyrede de en

Det første danske Parisertog efter Frokosten i
Hôtel de France, Versailles.

Brander. Hvad de ældre angik, fandtes der blandt dem adskillige interesserede Udstillingsgæster, men rigtignok ogsaa mange, der om Aftenen sad og spillede Sjavs.

Om de danske, som overhovedet om de fleste Pariserrejsende, gjaldt det, at de ikke anede, hvad der denne mindeværdige Sommer blev budt de Fremmede af Belæring og Morskab i Paris. Det daglige Program var overvældende: En uhyre Række sociale og videnskabelige Mø-

der, hvor Sagkyndige fra alle Verdens Lande viste sig, fremdeles for de jævne Rejsende daglige Foredrag paa alle Sprog, Ride- og Væddeløbsbaner, Teatre, Koncerter, Baller og Nattefester, en Elegance pragtfuldere end i Kejsertiden, verdenskendte Skuespillere og Skuespillerinder, Operasangere, Danserinder og sælsomme franske Skikkelser fra Cameliadamen til den røde Jomfru, fra Sarah Bernhardt til Louise Michel.

To Ansigter, der lige levende tegner to Profiler af Paris.

Cameliadamen, det lyserøde, lette sanselige Insekt, Kokotten, der hastigt glider ned ad Skraaplanet, til hun uventet gribes af en Kærlighed, der overrasker ved en ægte og ærbar Glans. Paany svigter hendes moralske Kræfter, hun falder, synker dybere end nogensinde, foragtes, trampes paa og dør — med tavse Læber, fugtige af en Elskers Kys.

Et Par Skridt derfra Louise Michel, to Gange dømt til Guillotinen, fire Gange til Tugthusstraf paa Livstid. Med lynende Øjne og hævet Knytthaand forbander hun Gud og Rothschild. Det blege, dybt furede Ansigt lyser af Kærlighed og Had. Klædt som Mand kom hun under Martsmyrderiet 1871 ridende ind paa Kirkegaarden Montmartre, hvor en Pøbelhob netop slæbte Generalerne Lecomte og Clément Thomas omkring imellem Ligstenene.

»Dræb dem!« raabte Louise Michel med hæs Røst, og Blusemændene dræbte Generalerne med Stenkast. Da de var døde, sprang hun af Hesten og sparkede til de varme Lig. Nu halter

hun — thi i Springet fra Hesten knuste hun sit ene Knæ.

— Men er Du træt af de lyse og de mørke Minder, længes Du bort fra Storboulevardens strømmende Hvirvel, og sukker Du efter den stille Gade, hvor Naboersker staar i Dørene og snakker fortroligt med hverandre, saa følg mig et Par Skridt.

Vi er i Montrouge, hvorhen en Fremmed sjældent forvilder sig. Vi slentrer om paa maa og faa, til vi i et snævert Stræde ser en fattig Kirke; vi gaar derind.

Foran et Barns Ligkiste knæler en ung Blusemand og hans Hustru, han sønderknust og træt, hun halvkvalt af Graad.

Ved Barnets Baare brænder to Lys, to lange tynde Lys, der flimrer i en skraa Solstraale. Stille er her, dødsstille, et Suk vilde høres som et Skrig.

Moderen, der har bevaret sin jomfruelige Skønhed, beder ikke mere. Hendes Øjne, der hviler paa Madonnas Billede, synes at sige: »Hvorfor har Du, hellige Guds Moder, dræbt mit Barn?«

To Præster træder ind, den ene med en Bog, den anden med et Krucifiks. De mumler lidt ved Kisten, stænker den med Vievand og gaar —

Men fra en Skriftestol ved Alteret hører vi en sagte Uro. Det er en gammel Dame, der beken- der. — Præsten, Skriftestolens Bevogter, opfan- ger hendes Synder med det ene Øre, men gen- nem Tremmerne skimter vi hans Øjne, der stift er hæftede paa den unge sørgende Moder. Som hun knæler dér ved Barnets Baare, kaster hen-

des fine Bryst og Ryg en fængslende Silhouet over Sakristiets hvide Mure. Hun er smuk — —

Paris! Billede paa Billede stiger automatisk frem fra Vrimlen, snart klædt i Glæde, snart i Sorg. Menneskene i denne Stad fjerner sig fra de betraadte Veje og gaar et Skridt ud til Siden, ogsaa i Naragtighed, men i sit stærke, sit rammende livsvækkende Anslag kalder Paris paa alle — ogsaa paa Nordboen, der tørster efter ny Tanker, ny Bevægelser, ny Aand.

— En Dag sad jeg med Hofjuvelér Michelsen og drak en Kop Kaffe paa 2. Etage af Eiffeltaaret, da en bred gemytlig dampende Herre steg ud af Elevatoren og glad overrasket udraabte:

»Gaa Maaren, Hr. Hofjuvel! Gaa Maaren! Hilsen fra de smaa derhjemme. Men undskyld, maaske ønsker De at tale Fransk. Wullewulle — wut!«

Den pudsige Mand vakte min Opmærksomhed. Hans Overfrakke stod aaben og flagrede for Vinden. Hans Ansigt var fiffigt, udtryksfuldt, Øjnene lystige, og Munden med de fugtige Læber indstillede paa Kommers.

Michelsen præsenterede mig for Skorstensfejermester F. Poulsen, hvis Navn ikke var mig ubekendt. Han havde det største Skorstensfejerembede hjemme og var Senior i det glade København.

Vi gjorde hurtigt Bekendtskab, og Hr. Poulsen viste mig sit Kort, hvorpaa der stod:

Friderik de Poulsen
Conseiller de cheminée.

»Jeg tør skam ikke kravle op paa Toppen alene,« sagde Kaminraaden, »en Dag knækker

den over, selvfølgelig, og saa gaar man paa Hovedet i Susaaen. Wullewulle — wut!«

I en Elevator, der var pakkende fuld af Taarnbestigere, gled vi et Øjeblik efter opad. Kaminraaden stod paa Tærne og saa sig til sin Forbavselse hævet over alle Tage, og som vi gik højere, talte han med sig selv og sagde:

»Næh, sikke Skorstene, meine Kinder. Der var noget at krybe ned i! Men hvad er'et, som ligger dér? Hamborg! Ja, min Salighed, og tilhøje Lolland! Se! Se! min Svoger Hansen, undervejs til Kirke! Herop, Hansen: To Francs og lige ind i Paradis! Hvadbehager? Amager! Charlottenlund! Kronprinsen! Hilser ærbødigst Deres kgl. Højhed. Jo Tak, rigtig godt, jeg haaber Deres kgl. Højhed det samme. Tusinde Tak! Jeg beder Deres kgl. Højhed hilse løseligt over det hele, ogsaa Prinserne Hans og Julius. — Ha, ha, lige underneden! Klampenborg og — Mutter med de tre Kinder! Goddag, Millemor! Hvem jeg er? Det ser Du da? Jeg er en Fugl, en And, en Pili-kan, en Ørn. Mange Hilsener, søde Flue! Nu er jeg i Himlen!«

Og blussende som en Rose traadte Friderik de Poulsen ud af Elevatoren og sagde:

»Det vilde lige passe mig nu at faa en Fad-bajer!«

Pladsen paa øverste Platform var stærkt optaget, man kunde faktisk ikke røre sig for Mennesker. Saa meget mærkeligere var det, at en dansk Pressekollega, Hr. Scheel Wandel, stod og skrev i Trængslen. Han agtede, sagde han, at sende sit Blad, Adresseavisen, et Udstillingsbrev, dateret »Eiffeltaarnets øverste Etage«; denne Date-

ring forpligtede ham til at udarbejde sit Brev i Trængslen, skønt det selvfølgelig havde været bekvemmere for ham at skrive det i en Café.

Fra et rent Forfattersynspunkt maatte denne Optræden kaldes loyal og hæderlig, men der er ogsaa i Anliggendet et Læsersynspunkt, som bør varetages. Nogen Tid efter læste jeg Artiklen, der unægteligt bar stærke Vidnesbyrd om Trængslen, om spidse Albuer, Støvlesnuder og Dunk paa Maven.

— — —

Der fandtes i Paris en dansk Forening, for hvilken jeg fungerede som Næstformand. Foreningens Bibliotek og Mødesal var i Café du Danemark, Rue St. Honoré. At det var tæt ved Théâtre Français, drog vi os til Nytté, bl. a. ved Foreningens Stiftelsesfest. Vi havde bedt den berømte Skuespiller Coquelin ainé om Bistand ved Aftenunderholdningen, hvad han lovede. Men da det senere viste sig, at han samme Aften skulde optræde i Den indbildte Syge, tilbød vi at hente og bringe ham tilbage i en Mellemakt. Dette skete. Han kom ud fra Teatret med en Regnfrakke over Kostymet og sprang i en Vogn, der paa to Minutter førte ham til Cafeen, hvor Danskerne rejste sig, klappede og raabte Hurra.

Med sit danske Ridderkors paa Brystet fremsagde han nu et Udtog af Amphitryon, der modtoges med Begejstring. Han forhastede sig ikke, men da vi kom ned paa Gaden, bad han Kusken køre i Galop. Det var paa høje Tid. Da Coquelin naaede Kulissen, var Tæppet gaaet, og i det samme lød hans Stikord. »Det havde nær kø-

stet mig tusinde Francs i Bøde,« sagde han, da han kom ud igen, »og Gud ved, hvad mine Tilskuere tænkte, da de i Aften saa mig i Molière med det danske Ridderkors paa Brystet!«

Det var i den danske Forening min særlige Opgave at modtage de rejsende Haandværks-svende, der havde »valset« over Berlin, Wien, Genève til Paris. Paa denne Fodtur, der ofte varede en Aarrække, oplevede Gesellerne saa meget, at de havde nok at tale om til deres Dages Ende. I Paris modtog vi ikke faa af dem og hjalp dem efter Evne, trofast støttede af Konsul Calon og Konsulatssekretæren, den elskelige Hr. de Falbe. Nu i Udstillingstiden kom de i Flokke, og med Billigelse af Hofjuveléren fik nogle af dem Tilladelse til paa Danskernes Udflugter at køre med i sidste Vogn.

Af disse Svende plejede de fleste paa Vejen gennem Europa at aflægge et Besøg hos Hertugen af Cumberland, der uden Personsforskel gav dem en Fem-Thaler. Mellem de sidst ankomne var der en Skræder, som personligt havde haft Foretræde for Hertugen og af denne modtaget en Geschenk i »Hat, Frakke og Støvler«, en komplet Dragt: Fløjls Jagthat, blaa Figurfrakke og lakerede Ridestøvler, der naaede Skræderen op til Livet. Den lykkelige Ihænderhaver af de hertugelige Effekter var af Udseende en født Komiker. »Hertugen« kaldte man ham, og da Foreningen foretog sin store Køreudflugt, troede han paa Bukken mellem »Valserne«, hvor han paa Vejen gennem Byen vakte Parisernes Beundring.

Det var en Udflugt, som ingen af Deltagerne

vil glemme. Først rullede den lange Vognrække ned ad Boulevarderne, hen over Concordepladsen, forbi Triumfbuen og ind gennem Boulogneskoven, hvor Udflugtens Deltagere spiste Frokost. Herfra videre til Invalidekirken, Napoleons Grav, til Buttes Chaumont, Kirkegaarden Père-La-Chaise, for endelig om Aftenen ved Syvtiden at slutte i Grand Hôtel Continental.

Brygger Jacobsen stod i Salsdøren og bød Velkommen med runde Haandbevægelser. De danske Haandværksmestre kiggede indenfor og blev ikke lidt imponerede. Mellem Bordene stod 55 Tjenere i Snipkjole og med hvide Handsker. I Lysekronerne over Bordene talte man fem seks Hundrede Glødere. Det havde endnu ingen set Mage til i København!

Man gik til Bords, og næppe havde de 400 Gæster sat sig, før de 55 Tjenere som Rakter fløj omkring med Fadene. De fløj ind, og de sprang ud, og jo mere de bar, des bedre smagte det; for hver ny Ret, og der var flere, blev der til Overmaal skænket hvid og rød Vin.

Man mærkede, at en af Gæsterne vilde sige noget, men Jacobsen rejste sig op og raabte:

»Her holdes ingen Taler!«

Ingen Taler! Umuligt! Der blev stille, men lidt efter rejste Voksdugsfabrikant Emil Meyer sig og sagde:

»Uden Hensyn til Værtens Paabud drister jeg mig til at ville tale for Hr. Brygger« —

»Mine Herrer!« raabte Jacobsen. »Jeg afbryder. Vil De i Stedet raabe et Hurra for Danmark« (stærke Hurraraab).

Emil Meyer: »Jeg maatte ikke tale for Hr. Ja-

cobsen, men jeg tillader mig at udbringe en Skaal for hans Datter.« (Tilslutning og Hurra- raab).

Jacobsen: »Denne Skaal talte til Faderhertet. Den kan jeg med Tak modtage.«

Isen var brudt, og Talerne faldt Slag i Slag, som Skik er i Danmarks Land.

Hr. C. Michelsen talte for Konsul Calon, denne paa Fransk for Selskabet. En Deltager for Kong Christian, Brygger Jacobsen for Republikens Præsident, Carnot.

Denne sidste Tale, som Pariserbladene Dagen efter gengav i lidt forstærkede Udtryk, vakte stor Harm i Tyskland. Taleren sluttede nemlig med at sige: »Den franske Republik, som vi alle beundrer, har indbudt os som Gæster til en stor Fredens Fest, og maaske er det netop Tanken om Freden, der fremkalder en anden Tanke: Vil Freden vare ved? Sker dette ikke, saa vil vi haabe, at det store skønne Frankrig, naar det næste Gang staar med Vaaben i Haand, vender hjem med Sejr.«

Dette Haab gik i Opfyldelse — efter 25 Aars Forløb.

Da Middagen var forbi, lod Jacobsen Spun- sene slaa af 4 Td. Carlsberg-Øl, og om disse Øl- tønder udfoldede sig nu en Række Optrin, der var uden Sidestykke i det fornemme fransk-ame- rikanske Hotel. Der blev i Nattens Timer druk- ket, sunget, danset uden Damer, vrøvlet, holdt Taler og raabt Hurra.

Men Lystigheden kulminerede, da Kaminraad Friderik de Poulsen »egenhændigt« mødte »Her- tugen«, fremdeles i Ridedragt. Først geraadede

de to Herrer i en lige saa lærd som højrøstet Diskussion, hvori de foruden levende Sprog talte Russisk, Islandsk, Græsk og Jydsk. Derefter foranstaltede de et Ridderspil, som ogsaa overværedes af sportsinteresserede Englændere, der var for Hjemadgaaende fra Teatret. Siddende over Ryggen paa et Par stærke Gaardskarle kom de to Riddere, bevæbnede med Gardinstænger, ind i Ringen, og under opildnende Tilraab fra de Tilstedeværende, ogsaa fra Mylorderne og Mylordesserne, rettede de vældige Kraftstød mod hinanden, til Hertugen belejligt ramte Friderik de Poulsen med Gardinstangen i Rumpen, saa Kaminen med Raabet: »Mit Hjerte!« bogstaveligt talt forsvandt igennem Skorstenen. Først langt henne i Sammenbrudets Katastrofe hørte man de fjerne hendøende Lyde af et Wullewulle — wut!

Nogle Dage senere satte Rejsestipendieforeningen Kursen hjemad, men samme Dag ankom et nyt Rejseselskab, og de følgende Uger endnu fire, alle fem foranstaltede af Harald Bing. Rejsestipendieforeningen havde brudt Isen, og uanset Danmarks slette Forbindelser med Udlandet gik denne Sommer mange danske Rejsende over Grænsen; det blev næsten ikke mere nogen synderlig Begivenhed at foretage en Udflugt til Paris!

Ind gennem Sommerferien samlede Udstillingen Millioner af Rejsende paa Marsmarken. En Dag gik jeg mellem Juvelbutikerne og bemærkede, at Prins Edward af Wales og Prinsesse Alexandra spadserede lige foran mig. Nu standsede Prinsessen ved en fornem Montre, tog et juvelbesat Smykke frem og lod Juvelerne spille

Ved den nordre Indgang til Verdensudstillingen.

i det lyse Solskin. Prinsen, som stod og saa paa noget andet, henkastede ligegyldigt:

»Vil Du have det, saa tag det!«

Prinsessen spurgte Juveléren, hvad Smykket kostede. Jo, det blev 26,000 Francs. Denne Pris syntes at overraske Prinsesse Alexandra. Hun stod et Øjeblik, lidt ubestemt, vejede Smykket i Haanden, saa lagde hun det og gik videre.

Denne Usikkerhed, tænkte jeg mig, maatte sættes i Forbindelse med en nøjsom Opdragelse. Uden Christian den Niendes jævne Husførelse i Amaliegade havde Prinsen af Wales næppe sparet sine 26,000 Francs!

— — —

Den af Rejsestipendieforeningens Rejser, hvorom der endnu gaar Frasnagn, var Rejsen til St. Petersborg og Moskva i Juli 1891. Den foregik med Damperen Rovena, der uden Vanskelighed havde vundet første Præmie i et Kapløb, hvor det gjaldt at komme bagefter. Vi sejlede halvfemte Døgn, før vi omsider, landfløve, øjnede Kronstadt. Undervejs havde vi øvet os i Russisk hos Kaminraaden, der hver Formiddag gav to Gratistimer. At han magtede Sproget, kunde ingen af os tvivle om. Ved Afrejsen fra Kvæsthusbroen, hvor et Par Dragere gik om Bord med nogle Flæskesider paa Skuldrene, tilraabte han dem paa Højrussisk:

»Halløjski Kammeratski, ta' Flæski paa Nakski. Det slæber i Skidtski!«

Dagene var nu saa lange, at vi Kl. 12 om Natten sad og læste. Tidligt en Morgen mødte vi den store russiske Orlogsmand Desjawa og frembragte i den Anledning Aarhundredets kraftig-

ste Hurraraab. Men Orlogsmanden lod sig ikke det byde! Der var Knut i Luften, og paa et Minut styrtede Matroserne op af alle Huller og mandede Rær. Da følte vi os som tilhørende den russiske kejserlige Familie og skreg endnu en Gang, saa Fiskene forskrækkede flintrede gennem Vandskorpen.

Dagen efter fortsatte Kaminraad Poulsen med sin Undervisning i Russisk, og det blev særligt spændende, idet den russiske Lods, der gik om Bord i Kronstadt, tog Plads ved Siden af ham. Kaminen rakte Russeren en Cigar, som Russeren straks spiste. Pokker til Russer, sagde Kaminen, men lad os nu prøve ham i Sprog. Dermed indledede Kaminen en Konversation, der — hvad fremgaar af Juncker Jensens omstaaende fotografiske Gengivelse — blev saa livlig, at klare Svedperler dryppede fra hans Næse. Senere udtalte han som sin Opfattelse, at Russeren maaske var ganske veltalende, men vanskelig at følge, idet han talte Russisk med bornholmsk Akcent.

Næste Morgen kom vi til St. Petersborg og lagde til ved Bolværket med Hurraraab saa dundrende, at de højligt forundrede enhver tililende Moskovit. Russerne troede, vi var syge, da vi skreg saa højt. Men Vognene holdt og ventede, og et Par Minutter efter Ankomsten rullede vi gennem St. Petersborg, der til vor Overraskelse viste sig at være en By af nogenlunde vesteuropæisk Præg.

I Løbet af Dagen besaa vi endel Bygninger, bl. a. Kejserslottet, hvor Kejserinden i de massive Omgivelser havde indrettet sig et Par smaa

hyggelige Værelser med Kanariefugl i Bur. I de kejserlige Stalde, hvor vi betragtede Peter den Stores Køretøjer, forefaldt en aparte Begivenhed. Mellem vore Rejsende befandt sig en Grosserer Carlsen, der allerede hjemme havde gjort sig bemærket ved sin forbavsende Lighed med Czar Alexander. Da vi nu fandtes samlede staaende om Czarens Vogn, steg Carlsen til almindelig Forbavselse op i den og satte sig tilrette med det skumle Czarblik, vi alle kendte. Det gav et Sæt i baade Danske og Russere, og især i de russiske Soldater, der bevogtede Dørene. Imedens var Hofjuveléren styrtet til, og Carlsen blev hastigt halet ned af Vognen. Fra denne Dag kaldte vi ham Czarensen og undgik ham for Resten, saa godt vi kunde, da han efter den almindelige Opfattelse udsatte os for Attentat.

Paa Oprejsen til St. Petersborg havde Kaminraad Poulsen vundet sig Venner, der skattede hans Pudsighed, specielt hvor denne formede sig ironisk. Disse Venner, der ønskede at hædre ham, lod Maskinmesteren paa Rovena forfærdige en Ordensdekoration, som viste sig at have en fjern Lighed med et Storkors; den skulde for Resten ogsaa bæres i røde og hvide Silkebaand.

Overrækkelsen af Ordenen foregik som en officiel Højtidelighed med Kantate, Tale, Musik og Sang. Kaminraaden var dybt bevæget og kunde for Taarer ikke sige andet end:

»Der er fin Røg i Køkkenet i Dag!«

Imidlertid havde man fra visse ældre Rejsendes Side gjort, hvad man formaaede, for at forhindre denne Ordensudnævnelse, og særligt havde den gamle Digter Erik Bøgh søgt at paavirke

Den russiske Lods er kommet om Bord (i Uniform) og diskuterer med Kaminraaden, der paastaar, at Russeren taler med bornholmsk Akcent.

Kaminraaden, men da han ligefrem foreslog Kaminen at nægte Modtagelsen, børstede denne sit Frakkeærme af og sagde:

»Gaa væk med den Paraply! Det regner igenem den!«

Nu stod vi om Aftenen, hele Selskabet, paa klædte til Generalkonsulens Festmiddag, og Genstand for almindelig Opmærksomhed var, som man kan tænke, Friderik de Poulsen, der paa sit Bryst bar den ny funkende Orden.

Dette Misbrug af Ordensvæsnet havde blandt de dekorerede Rejsende vakt en ubændig Vrede (blot ikke hos Hofjuvelér Michelsen, der var en Ven af Poulsen). Noget fjendtligt Skridt foretoges dog ikke under Middagen. Men om Natten, da Poulsen sov, blev Ordnen klippet af hans Frakke og antageligt kastet i Vandet. Det vakte Bestyrtelse og Harme, og efter Frokosten om Bord sammenkaldte Kaminraaden til Møde paa højeste Dæk. Hele Selskabet gik derop, og Skorstensfejer Poulsen holdt en Tale, der kort gengivet lød:

Maa jeg spørge de Herrer, der gaar omkring med Kors og Stjerner paa Bryst og Mave, om de tror, de kunde bevare disse Dingenoter, ifald de skulde godkendes af et Flertal i Befolkningen? Nej! Herut med Jer! I ved jo meget godt selv, at I alene har gjort Jer fortjent til de Ordener, I bærer, ved at slikke paa de allerhøjeste Steder. Jeg fik min Orden af Rejsekammerater og Venner. Det kunde I ikke taale, og saa tog I den fra mig, mens jeg sov. Nu staar I her og bliver blaa om Næsen. Det er Skammen! Ja, for I er nogle kønne Udgaver — Lumregøge —

ti Gange sortere end en Skorstensfejer. Kammerater! Lad os raabe et trefoldigt Fy for Pokker, føj!«

Vi raabte af alle Kræfter, og Kaminen, der havde faaet Oprejsning, skred hen over Dækket med en Værdighed, som fremstillede han selve Marstrands Christian den Fjerde under Colberg Heide. Hos Smaamestrene om Bord var imedens Underklasseblodet kommet i Bevægelse, og til Overraskelse for de ordensbenaadede Medlemmer trykkede disse brave Mestre Kaminen i Haanden og forsikrede ham om deres Sympati.

I de følgende Dage besøgte vi en Række Slotte, Instituter og Fabriker, men alt fordunkledes, da vi kom til Peterhof, Kejserens Sommerresidens, der ligger fem seks Mile ude, ved den finske Bugt.

I Slottet, hvor adelige Gardeofficerer førte os omkring, blændedes vi af en ubeskrivelig Pragt. Peterhof var ikke et af de Slotte, hvor man standser og beundrer det enkelte Motiv, alt var vidunderligt og uden Sidestykke og derhos nyt og straalende, som var det bragt frem i Gaar. Vi vandrer gennem Værelser i blaa Silke, gul Silke og i hvidt Lak. Vi spejler os i Gulv, Loft og Vægge. Her er smaa fint udstyrede kinesiske Kabinetter, hvor Øjet beundrende glider fra Ting til Ting, og Gæsterne er ikke ledsagede og bevogtede. Med russisk Noblesse lader Officererne os slentre om uden Skygge af Kontrol.

Efter dette Besøg paa Peterhof gav Grosserer Th. Wessel af Wessel & Vett Middag for hele Selskabet. Jeg havde tidligere mødt Wessel, der havde vist mig Venlighed, og under Opholdet i

Rusland fortsattes et Bekendtskab, der paa to senere Rejser, til Ægypten og Verdensudstillingen i Chicago, udviklede sig til Venskab. Wessel, den høje statelige Mand med det store mørke Fuldskæg, lignede en fornem Russer. Hans ydre Sikkerhed svarede til hans Egenskaber som Forretningsmand; ingen nærmede sig ham uden at modtage Indtrykket af en Personlighed.

Næste Aften rejste vi til Moskva med Ekstratog. Brændevinsbrænder Meyer, Læderstræde, havde sin egen Kupé, der var indrettet som Lager af forskellige Spirituosa, fornemmeligt dog af dansk Snaps paa Is.

Dette Lager udøvede en dæmonisk Indflydelse paa Togpersonalet, der et Par Stationer længere henne aflagde Meyer venskabelige Besøg. Tilsidst udleverede han Russerne en Flaske Brændevin, som Lokomotivføreren i tre fire Slurke hældte i sig, som naar man hælder noget i en Tragt. Paa Retur til Lokomotivet var han dog rød i Hovedet som en kogt Hummer.

Da vi om Morgenen ankom til Moskva, stod den danske Konsul, Digteren Thor Lange, ledsaget af sin russiske Frue og andet Følge, paa Perronen. Konsulen bar paa sine fremstrakte Arme et Sølvfad med Brød og Salt, hvad der i Rusland betegner en højtidelig Velkomst. Han holdt en smuk Tale og vilde række Saltfadet til Bestyrelsen, da Kaminraaden traadte til og spiste Brødet. Pludseligt faldt Thor Lange ham om Halsen og raabte:

»Min Digterbroder!«

»Hvad er den a'?'« spurgte Kaminen.

»Er De ikke Erik Bøgh?«

»Nej, Vorherre bevares, jeg er Kaminraad Friderik de Poulsen.«

Konsulen var med god Grund desorienteret, men Axel Meyer og Bestyrelsen kom ilende og modtog med passende Alvor Sølvfadet. Den højtidelige Overrækkelse var blevet forstyrret, men Konsulen skaffede senere nyt Brød.

Samme Dag aflagde jeg Visit hos Professor Sobolevsky, Redaktør af det bekendte liberale Moskva-Blad Russkaja Vjedomosti. Redaktøren, til hvem Georg Brandes havde skrevet, modtog mig paa storstilet russisk Vis, idet hele Bladets Redaktion var samlet. Der blev holdt Taler paa Fransk og Russisk, men Talerne gav sig god Tid og standsede ofte, mediterende i en Sætning, og end mærkeligere formede det sig, da Kander med The blev bragt ind, og Cigaretterne tændtes. Journalisterne forsvandt i Røgen og blev tavse; tilsidst mægtede de heller ikke at røge mere og sank langsomt ned i Drømmeland.

Netop i de Dage havde den kejserlige Guvernør i Moskva gjort sig skyldig i store Under-slæb; jeg tænkte mig, at Vjedomosti i den Anledning havde haft nogle travle Dage.

»Nej,« sagde Prof. Sobolevsky, »vi er ikke altid i Overensstemmelse med den vesteuropæiske Journalistik og handler ofte helt modsat. Medens Moskvas reaktionære Blade i disse Dage føler sig forpligtede til at omtale Guvernørens Forhold, bl. a. for at yde ham en vis Støtte, har vi i Vjedomosti ikke omtalt det Forefaldne. Denne Fremgangsmaade virker stærkere, end om vi havde fulgt de andre, da vi dog ikke, formedelst Presseloven, kan gøre Guvernørens Handlinger til

Genstand for en virkelig Paatale. Vi tier, og for hver Dag er der flere og flere, som af Nysgerrighed gennemlæser Bladet. Vi tier, og vor Tavshed vil mægtigt forøge vor Læsekres.«

Efter denne Oplysning takkede jeg og sagde Farvel. Medarbejdernes Hustruer stod ved Udgangen. Jeg kyssede dem paa Haanden, og de kyssede til Gengæld mig paa Panden. Saaledes var det Skik i Rusland.

Thor Lange havde i hellig Iver tilrettelagt et Program, som var vanskeligt at gennemføre for de danske Rejsende. Fra om Morgenen Kl. 7 til om Aftenen Kl. 9 fløj vi omkring i Trojkaer og besaa en uhyre Mængde russiske Virksomheder, hvor det samme ideligt gentog sig, at alt for mange Arbejdere var sammenpakkede i smaa Rum. Teknisk maatte man under Besøget paa disse Støberier, Klædefabriker, Savskærerier etc., faa Indtrykket af danske Industrier paa Tiden omkring Christian den Syvende. De fleste Fabriker laa ved Vandløb; i Anlæg og Udseende mindede de om Brede Klædefabrik.

En Dag besaa vi Moskvas store verdenskendte Hittebørnshospital, hvor 300 Ammer stod opstillede med nyfødte Børn paa Armene. Man tilbød os at se en Fødsel, og fire Læger, Deltagere i Rejsen, tog imod Tilbudet. Undervejs fra Hospitalet passerede vi det ofte omtalte Menneskemarked, en sælsom Plads, hvor Tusinder af Ulykkelige tryglede om Arbejde og blev sorteret og vraget af Arbejdsherrerne paa asiatisk Vis. Mærkeligt var det at iagttage den gammelrussisk slaviske Ærbødighed, hvormed de fattige Arbejdssøgende betragtede Overklassen. I et af

Det slumrende Rusland.

de Breve, hvori jeg refererede hine Dages Oplevelser, finder jeg følgende Linier om Menneskemarkedet:

Gud se i Naade ned til Kejseren den Dag, det gaar op for disse Mennesker, at de er en Stand.

Den sidste Dag i Moskva sejlede jeg med en Passagerdamper op ad Moskvafloden og besteg de saakaldte Fuglebjerge, hvorfra der er en herlig Udsigt. Mile borte øjnede man Omridsene af Staden med dens mange Hundreder af gyldne Kupler, og foran os laa aabne Enge, hvori Moskvafloden slyngede sig som en Traad af Sølv. Det var et uforglemmeligt Syn, og smukt føjede det sig ind i Stemningen, at hvidklædte russiske unge Piger løb og legede paa Bjergets Skraaning, imens en Citer hørtes fra et Buskads.

JOURNALISTLIV

Som rejsende Korrespondent kom jeg til Amerika 5 Gange, første Gang i 1888 til Præsidentvalget, anden Gang i 1893 til Verdensudstillingen i Chicago. I Hamborg traf jeg paa denne Rejse Holger Drachmann, der under sit frie Ægteskab med Frøken Edith befandt sig i en Slags Landflygtighed. Han skrev i disse Aar Digte og flere Dramaer, bl. a. Vølund Smed og Renæssance, men sin meste Tid tilbragte han paa Vandring langs med Elben, klædt i den store Kavaj, i Haanden sin tykke Stok og paa Hovedet den bløde Hat med den lille runde Puld.

— Let synlig stod han paa Perronen, noget ældet og graasprængt, forekom det mig. Uligevægtig var han, snart bekymret og bevæget, snart haanligt ligeglad og snart fandenivoldsk forbandende sit Talent. Imedens turede vi rundt i Hamborgs Forstæder, fulgte af V. Greibe, en lille elskværdig Herre, ansat i det danske Konsulat. Om fælles Venner hjemme vilde Drachmann ikke tale. Nævnte han dem, var det med Spot, og da jeg spurgte ham, om han vilde træffe Th. Wessel, der havde vist Omsorg for hans ældste Datter, sagde han Nej. Han kunde i samme Time være øm og haard, ond og elskelig, fast besluttet og raadvild. Derhos forstod jeg, at han levede i Fattigdom.

Som Samlivet med Edith havde udviklet sig, befandt han sig i et Dobbeltforhold, der virkede forstyrrende paa ham. Faktisk levede han delvis for Penge, som Edith tjente. Det var romantisk og tiltalte Digteren, men det var samtidigt for den mere nøgterne Opfattelse en social Forringelse. At han i Samtaler, modsat tidligere, ofte beskæftigede sig med Edith, røbede, at de fjernede sig fra hinanden, og under Indtrykket af hans sønderrevne Tilstand følte man en særlig Deltagelse for hende; jeg beklagede ogsaa, at han en Aften tog mig med ind i det Lokale, hvor hun sang. Hendes Tilhørerkres oversteg næppe en Snes Personer, der under Foredraget røg og drak og talte støjende. Smuk og lidende stod hun foran os paa Tribunen, til hun bemærkede Drachmann; da tav hun bristefærdig af Graad.

Jeg havde før min Afrejse meddelt Hørup, at vi fra et norsk Kursted havde modtaget Indbydelse til en Medarbejder, der kunde ønske at tilbringe et Par Sommermaaneder i Norge, og Hørup bad mig give Drachmann Indbydelsen, hvad jeg nu gjorde. Da jeg et Par Maaneder senere i Chicago læste en højstemt »Hilsen til Norge«, som Drachmann havde offentliggjort i Christiania, forstod jeg, at han havde forladt Hamborg. Endel Aar derefter giftede Edith sig med en jævn tysk Mand, der skænkede hende Hjem og Børn. Sin Kærlighed til Drachmann bevarede hun, og hendes Navn vil leve, saa længe vi i Danmark elsker Drachmanns Poesi.

Om Bord i Damperen Fürst Bismarck traf jeg efter Aftale Direktør Th. Wessel, der i Dagene før Afrejsen havde fejret Firmaet Wessel & Vetts

25 Aars Bestaaen. Wessel var meget oprømt efter den Hyldest, der var ydet ham og hans Kompagnon. Han skildrede Festlighederne livligt og med et Glimt af Ironi. Mellem Passagererne paa Fürst Bismarck bevægede han sig verdensmandsmæssigt, og særligt glædede og smigrede det ham, at de Fremmede kom og lykønskede og saaledes lagde for Dagen, at ogsaa de kendte Wessel & Vett.

Damperen Fürst Bismarck var i hine Tider den største og smukkeste af alle Paketbaade, som kløvede Atlanterhavets Bølger; den førtes af Kapt. Albers, der i Sommeren 1888 optog de Skibbrudne fra Sammenstødet mellem Gejser og Thingvalla.

Det viste sig, at der mellem Passagererne var ca. 20 tyske Bladkorrespondenter, alle undervejs til Chicagoudstillingens Aabning. Paa Overfarten, der varede 8 Dage, dannede vi en Klub, med en af de tilstedeværende Journalister, Baron Ernst v. Hesse Wartegg, som Præsident. Vi kunde da fra Sandy Hook telegrafisk meddele New Yorkerbladene, at »Den europæiske Korrespondentklub« næste Morgen landede i Hoboken, og næppe havde vi efter denne Meddelelse lagt til ved Bolværket, før det myldrede ind paa Dækket med Reportere, der fotograferede, interviewede, stenograferede og tegnede Sketch. Nedenfor holdt en Række Vogne, som — skarpt fulgt af Reporterne — kørte os op til City Hall, hvor Borgmesteren tog imod, indbød os til Frokost, samt meddelte, at han havde »lovet« os til flere af Østens Byer; vi ønskede dog straks at komme videre. Nuvel, Frokost fik vi, og afsted kom vi, og det gik i en Fart: Paa Banegaarden stod et Ekstratog med Salon og Sovevogne. Det skulde bringe os til Nia-

gara. Vi spiste Middag undervejs, besøgte Vandfaldet og ankom næste Morgen til Chicago, »Verdens Midtpunkt«.

Højere og højere gik Bølgerne de følgende Dage om »Den europæiske Korrespondentklub«. Vi segnede næsten under Indbydelser til Shows, Circus, Baseball, Lunch'er, Dinnere og Anmodninger om at besøge Forretninger og Fabriker, — alt sammen lystigt amerikansk. *Come on, boys!* Vi fik Indbydelser til private Hjem, til Klubber og til Natforretninger, hvor det endte med Dancing og Champagne.

Udstillingen havde vi endnu ikke set. Den laa etsteds Pokker i Vold uden for Byen, hed det, og herinde er det, Begivenhederne foregaar. Ja, det erfarede vi pr. Omgaaende, idet Banken, hvori vi efter Anbefaling af Udstillingskomiteen havde anbragt vore Penge, lukkede og blev erklæret falit. Journalistisk set havde denne Ulykke haft en vis Interesse, blot vi ikke selv havde været Part i den. Korrespondenterne, der var stærkt rystede, sammenkaldte til et Møde, hvor Formanden, Baron v. Hesse Wartegg viste sig Situationen voksen. Vi havde samme Eftermiddag faaet Indbydelse til The hos Udstillingspræsidentens Frue. I Stedet besluttede vi, at Baronen alene skulde møde og meddele Grunden til vor Udeblivelse. Iført et Dress af sidste engelske Snit og med en Ordensroset, i hvilken alle europæiske Farver, selv den danske, straaledede, begav Baronen sig afsted, og Sagen var dermed bragt i Orden. Chicagoudstillingen, der havde indbudt os, dækkede vore Tab.

Enhver af de fremmede Nationer paa Udstillingen

gen havde en særlig »Dag«, som Bladene i Chicago fejrede med Billeder og Artikler, og Grundlovsdagen d. 5. Juni 1893 skulde nu fejres som Danmarks Dag.

Om Formiddagen Kl. 10 samledes de danske

»H. C. Andersen Hjørnet« i den danske Afdeling paa Chicago Udstillingen.

Foreninger i Chicago foran Scandia Hotel, og til vor Overraskelse saa vi Medlemmerne af de mange hemmelige Loger iførte Ordensdragter. Nogle af dem bar hvide Hjælme med røde Fjerbuske, Gevær og Sabel, andre viste sig med trekantede Napoleonshatte, svære Guldepauletter og Guld-snore om Armene og røde Regalier om Halsen. Vore ærede danske Landsmænd, der var pyntede som til Karneval, tilhørte de store Foreninger Knights of Pythias, Danish Veterans, Danish Knights of Honor, Dannebrog og Danish Bro-

therhood. Berusede af Pragten traadte Medlemmerne frem for Dagen, ledsagede af Familie, Kone, Børn og fjerne Slægtninge. Det summede i Gaden af Beundring.

Ved Ellevetiden var 5000 Danske opstillede i Rækker, Musiken spillede, og gennem Chicagos stærkt befærdede Avenu'er og Gader vandrede vore pyntede Landsmænd ud til Michigan Park. Her spredtes de og tog Luftbanen til Udstillingen, hvor de samledes om Rotunden Festival Hall, der rummede 6500 Personer og straks blev fyldt til sidste Plads.

Det var den største Forsamling af Danske, der nogensinde uden for Danmarks Grænser havde siddet under samme Tag. Saa meget mere overraskende var det da, at Taleren for Kong Christian den Niende gav Anledning til en stærk Protest.

Kommissæren, Voksdugsfabrikant Emil Meyer, der modtoges med velvilligt Bifald, begyndte:

Østens fjerne gamle Kongerige møder i Dag som Gæst hos den store Republik. Lad os da paa dette Sted mindes de to Landes Regenter, Kong Christian (Hyssen), som i Fjor paa denne Tid, ved Guldbrylluppet, hædredes af hele Verden (Uro, Modsigelse, Taleren fortsætter med stærkt hævet Røst), lad os mindes den Monark, hvis ædle Personlighed og noble Familieliv har været et Mønster til Efterligning for hver Borger i vort Land. Lad os raabe et Hurra for Kong Christian (Modstand og Hyssen) og for Præsident Cleveland (voldsomt Bifald, mange rejser sig, stærk Bevægelse i Forsamlingen, Judge P. Bryan springer op paa Talerstolen og raaber med Tordenrøst

paa Engelsk: »Leve Danmark og Amerika!« Øredøvende Hurraraab).

Heldigvis blev Ordet nu givet til gamle Grundtvigs Søn, Pastor F. L. Grundtvig, Clinton, Iowa, der i en beaandet Tale, delvis paa Vers, skildrede Danmark og henrev Forsamlingen til langvarigt Bifald. Derpaa sluttede Mødet med en klog og vittig Tale af den unge Dr. Max Henius.

Samme Aften bragte Bladene i Nordamerika Telegrammer angaaende det passerede, ledsagede af Artikler, hvori Kong Christian den Niende var Genstand for grove Angreb. Selvsagt vakte dette Beklagelse blandt de Danske og ikke mindst blandt Demonstranterne. Dog, »vi er hverken Oprørere eller Kommunarder,« sagde de, »vi er gode danske Mænd. I Harme over Voldsherredømmet hjemme emigrerede vi, og her i Frihedens Land har vi lige saa lidt kunnet glemme den danske Provisorisme, som vi i Dag paa Grundlovsdagen kan glemme, at Kong Christian den Niende i Aarene, siden vi forlod Danmark, har villet dække Grundlovsbruddet med sit kongelige Segl.«

— Fra Chicago rejste jeg til Portland og besøgte Indianerne, videre til Mount Adams, Astoria og med Damper til San Francisco. Paa Vejen hjem mødte jeg General C. T. Christensen, der var stærkt optaget af Salget af de dansk vestindiske Øer. Jeg forstod, at dette Spørgsmaal paa ny vilde blive aktuelt, og besluttede at rejse til St. Croix. Et Aar hengik dog, før jeg kom afsted. Dels skrev jeg en Roman (Fra de dybe Dale, Reitzel), dels blev jeg optaget af to Bladaffærer, som jeg skal omtale med et Par Ord.

Den første af disse Affærer angik Grevinde

Adeline Schimmelmänn, en indtagende 45aarig Dame, Datter af afdøde Lensgreve Ernst Schimmelmänn, hvis Navn, foruden til de Schimmelmännske Godser i Jylland, var knyttet til de kendte Ejendomme i Hellebæk og til det Schimmelmännske Palæ i Bredgade.

I Februar 1894 opholdt Grevinden sig her i Byen og modtog i sit Hotel Besøg af to Herrer, den ene hendes Onkel, Grev Carl Schimmelmänn, den anden, som hun ikke kendte, Overlæge ved Kommunehospitalets 6. Afdeling, Professor Knud Pontoppidan. Samtalen varede en halv Snes Minutter, hvor-

Grevinde Adeline Schimmelmänn.!

paa Professoren tog Afsked. Onklen, der blev tilbage, bad Grevinden tage med ham for at aflægge en Visit. Hans Vogn holdt paa Gaden, men næppe havde han sat sig ved Grevindens Side, før han smækkede Døren i og raabte:

»Til Kommunehospitalet!«

Grevinden, der hastigt blev ført ud til Hospitalet, anede forfærdet Hensigten og bad i indtrængende Ord sin Onkel om at tilkalde hendes Sagfører. Men Onklen vendte hende Ryggen, og nu hørte hun ham raabe:

»Min Vogn!«

Samtidigt nærmede Reservelægen Dr. Jacobsen sig Grevinden og sagde:

»De er indlagt som sindssyg paa Grund af Forfølgelsesvanvid rettet mod Deres Familie.«

Dermed blev den forfærdede Dame, trods alle Forlangender om at faa tilkaldt Sagfører og personlige Venner, indespærret i Afdelingen i 6 Uger, hvorefter man sendte hende til Oringe.

Et Referat af denne Sags videre Udvikling vilde føre vidt. Ingen forstod, at en højt anset Læge som Professor Knud Pontoppidan uden Anledning kunde indespærre en sagesløs Dame, og fra flere Sider forsøgte man at gøre hende utilregnelig eller dog »underlig«. Meget forskellig fra andre adelige Damer var hun ogsaa, men saaledes forstaaet, at hun ved sit Hjertes Egenskaber sprængte Formen for den almindelige ligegyldige Fornemhed og blev Menneske. Naar hun om Sommeren sad ved Frokosten i sin Villa og gennem Vinduet bemærkede et Par Tiggere, kunde det hælde, hun kaldte paa dem og bad dem tage Plads ved Bordet. Dette Træk blev forresten fra konservativ Side anført til Støtte for hende, da Social-Demokraten et Øjeblik sluttede sig til hendes Angribere. Heller ikke styrkede det hendes Sag i dansk Offentlighed, at flere tyske Blade i bedste Hensigt oplyste, at Feltherren Grev Moltke var en Ven af hende, og at hun i sin Ungdom havde været særligt yndet ved Kejser Wilhelm I's Hof.

Her i Landet gav Grevindens Tvangsindlæggelse Anledning til en heftig Polemik i Pressen og til bevægede Forhandlinger i Kommunalbestyrelse og Rigsdag; men Sagen endte som den skulde: Oringe maatte aabne sine Porte for hen-

de, og Lægerne maatte miste — og mistede — deres Bemyndigelse til Tvangsindlæggelse af Sindssyge, der ikke var farlige for deres Omgivelser.

Jeg havde været stærkt optaget af denne Sag, og i sin Glæde tilbød Grevinden mig, da den var afsluttet, at forære mig en Villa, hun ejede i Vedbæk. Jeg kunde ikke modtage Villaen, men vel den elskelige Dames Venskab, som jeg bevarede til hendes Død.

— Det var den første af de to Affærer; den anden angik Henrik Ibsens Stykke »Lille Eyolf«, som Læseverdenen i Spænding ventede. Telegraafen havde meddelt, at Stykket var færdigskrevet, og at Ibsen havde været paa Posthuset og personligt ladet Manuskriptet anbefale og frankere; endelig meddeltes det, at Pakken i god Beholdning var ankommet til Gyldendal i Klareboderne, hvor en betroet Tillidsmand, »gamle Larsen«, havde taget imod den og blandet Bladene saaledes imellem hverandre, at Sætterne hos Græbe ikke kunde følge Stykkets Scenegang og altsaa heller ikke kunde lade sig friste til nogen Indiskretion. Titlen, som Ibsen allersidst nedsendte, var særligt Genstand for Bladenes Efterstræbelser, men kun to Mennesker foruden Ibsen, hans Søn og Hustru kendte den; disse to var Græbe og gamle Larsen, den første trykte Bogen, den sidste læste Korrektur. Som Resultat af saa mange hemmelighedsfulde Forberedelser voksede Spændingen til fantastiske Højder, og man forstaar, hvilken Opsigt det maatte vække, da Politiken d. 14. Novbr. 1894 gengav et ordret Aftryk af Stykket til op mod tredie Akt. Aftrykket sluttede med følgende højmodige Ord til Henrik Ibsen:

»Hermed er vi ved tredie Akt, og her overlader

vi til Læseren selv at slutte videre. Et Optryk af Slutningen vilde dæmpe Stykkets Virkning, naar det foreligger, og det var ikke, hvad vi tilsigtede med disse Linier. Man véd, at Ibsens Hemmelighedsfuldhed har antaget Formen af en Udfordring til Tidens Presse. Men det er Pressen selv, der sætter Grænsen for sin Virksomhed, og den berømteste af alle Digtere vil finde, at der ikke havde været Grund for ham til saa mange mørke Anstalter, naar vi — som sagt af egen Drift — standser ved Begyndelsen af tredje Akt.«

Denne højsindede Behandling fandt dog ingen Paaskønnelse fra Ibsens Side. Han var selvfølgelig rasende og tordnede løs i norsk Presse. Samtidigt fløj Telegrammerne om den skete Ulykke gennem alle Verdens Blade og mindede Millioner af Læsere om Forfatteren og hans Arbejde. Men Ibsen var vred og truede med Rettergang; han modtog daglig Journalister, der efter deres Foretræde trakteredede mig med grove Ord. I alle norske Blade hed det:

»Saa sjofelt havde en Journalist ikke kunnet opføre sig i Norge. Tyveriet af lille Eyolf er et ægte dansk Træk.«

Men nogle Dage senere erfarede man, at det var Thomas P. Krag, den kendte norske Forfatter, der havde ladet Ibsen føde 14 Dage for tidligt, og der blev stille trindt om i Norges Land.

Hvad var der nu hændt?

En Aften henad Ellevetiden skraaede jeg over Østergade og kom op paa Siden af Forfatteren Thomas P. Krag, der barhovedet vandrede i sin lange Slaabrokfrakke med en Flaske Champagne

nikkende fra den ene Lomme; da jeg spørgende betragtede den, sagde han:

»Jeg arbejder paa Slutningen af min Roman og befinder mig ved den sidste Spitz! Jeg har været oppe paa den fire fem Gange, men er hver Gang gledet ned igen. Nu fik jeg den Tanke at underbygge Aanden med en Stimulans. Det gælder blot et lille Hip-hop, saa ligger Kapitlet der i klar Dag.«

»Er der noget Nyt fra Norge,« spurgte jeg.

»Næh — ikke andet end Ibsens Stykke. Vil Du læse det?«

Jeg var lige paa Grænsen af et Slagtilfælde!
»Menneske, er Du fra Forstanden? Ibsens Stykke! Om jeg vil læse det« —

»Godt, saa gaa med op. Jeg faar jo netop min Bog trykt hos Græbe, og da jeg i Dag hentede Korrekturen, der var lagt op paa en af Hylterne i Sætteriet, fandt jeg mellem mine Ark to af Ibsens.«

— Hastigt løb jeg dem igennem uden at ænse Champagneproppen, der knaldede. Blyanten dansede over Papiret, men det blev over Midnat, før jeg var færdig og ønskede Thomas P. en god Spitz og et lykkeligt Hip-hop —

— Da han næste Morgen hørte Folk omkring paa Gaden højrøstet diskutere Ibsen, blev han grebet af Angst og opsøgte mig flere Gange. Jeg advarede ham i den Anledning og bad ham et Par Dage holde sig i Afstand; men nu gik han til den modsatte Yderlighed og forsikrede enhver, der vilde høre det, at han ikke kendte mig, aldrig havde set mig og gav mig Døden og Djævelen. Ogsaa dette var saa uoverlagt, at det vir-

kede modsat og netop vendte Opmærksomheden mod Thomas P.

Efter en rygende Polemik mellem danske og norske Blade, og efter at Thomas P. Krag, der indviklede sig i Modsigelser, tvunget af Græbe, offentligt havde aflagt Tilstaaelse, udvekslede Gyldendal og Ibsen nogle Telegrammer; derpaa samlede Jacob Hegel de i Konflikten interesserede Parter, Krag, gamle Larsen, Græbe og hans Faktor, Wehage, til et Møde, hvor man endes om at lade Sagen falde; til denne Afgørelse sluttede sig ogsaa senere Henrik Ibsen. Det stemte ham mildere, at første Oplag af Lille Eyolf (10,000 Eksemplarer) var udsolgt, længe før Bogen havde forladt Græbes Trykkeri.

— — —

Det viste sig meget vanskeligt at faa direkte Skibslejlighed til Dansk Vestindien, men endelig en Aprildag dampede jeg afsted fra Hamborg med en gammel Kaffedamper, der hed Bavaria. Den knagede mistænkeligt, især da den fra Kanalen satte Kølen i Atlanten, og endnu mistænkeligere, da den gængede ude paa Biskaya-Bugten. Men blot et Par Dage, og vi øjnede Azorerens Klippemasser; snart ludede de over os. Vi følte, vi var i Varmen, og at vi uden Foraars gled ind i Somren. Barometret viste 34 Grader, og i lange Bevægelser vuggede Bavaria over det store Ocean. Efter 16 Dages Sejlads opdagede vi en lille Ildprik i det Fjerne og mærkede krydrede Dufte. En Ø skød frem af Morgendæmringen, og ret forude skimtede vi St. Croix med Byen Charlotte Amalie, og rundt om Byen paa den vifteformede Skraaning Citronbuskene, Bananlundene

og den skyggende Palme, der breder sig over Maefolli som en Kæmpeparasol.

Jeg kendte ikke Forholdene paa St. Thomas og begik ved Landgangen en strategisk Fejl, idet jeg aflagde Visit hos

Lægen, Dr. Finsen, der var Venstremand og laa i Krig med Garnison og Guvernør. Da denne Mangel paa

korrekt Optræden rygtedes, hvad den hurtigt gjorde, blev jeg af Embedsmændene opført paa den sorte Tavle, og da jeg heller ikke ilte med at aflægge Visit hos Guvernøren, Hr. Heddemann, og endelig — ankommet til St. Croix — tog Ophold paa Plantagen Little Princess, hos den iltre Plantageejer Svitzer, der laa i Proces mod hele Styrelsen,

saa maatte en anset Mand tilbyde sig som Nødhjælp, og mærkeligt nok var denne Mand Øens mest udprægede Estruper, Overdommer Jürs. Han hentede mig i Landauer og forklarede sin Optræden saaledes:

»Der maatte gøres noget, og jeg har søgt Dem for i al Venskabelighed at sige Stop!«

Typisk velstillet Neger paa St. Croix.

Takket være denne resolute Optræden kom jeg snart paa Talefod med Embedsmændene, der var elskværdige, om end nok prægede af deres Myndighed. Man glemte ikke, at de regerede over Negre. Helt modsat havde Damerne et Fællespræg af dæmpet Tilbageholdenhed, af vemodig Hjemlængsel og stille Resignation. Flertallet af dem havde levet nøjagtigt samme Liv: Som Datter af en god Familie giftede den unge Frøken sig med sin Kærest. Da han var cand. jur., og da den lille Københavnerinde havde samme Længsel efter den store Verden som den nygifte Husbond efter et Embede med hurtig Forfremmelse og Ridderkors m. m., saa valgte de, grebet af en fælles Udlængsel, at søge Lykken paa St. Croix.

Efter tre Ugers Søfart lander de i St. Thomas' tomme Havn. De officielle Visitter optager det meste af en Maaned, og samtidigt indretter Parret sig et Hjem. Fruen, der er opvokset i beskedne københavnske Forhold, ser sig pludselig i et Uhyre af et Hus, hvor hun forsvinder i Værelser af Størrelse som Lokomotivremiser, og hvor hendes Tyende er tre fire Negerinder, der blindt lystre hendes Vink.

Paa samme Tid føler hun sig indført i en fornem Overklasse. Hjemme har man ingen Fornøjelse af at være hvid. Her er det straks en stor Fordel, ikke blot i Forholdet til Negrene, men ogsaa over for de velhavende Købmandsfamilier med farvet Blod. Imedens er hendes Mand optaget i Guvernørens Hofstat, og hans lille indtagende Hustru, der gør Lykke hos de ældre Embedsmænd, arbejder klogt paa at befæste hans Position. Der er paa dette Sted et

vidt Spillerum for en smuk Dames Indflydelse; og medens Manden energisk tager Kampen op i Guvernørens Regeringskontorer, styrter den unge Københavnerinde sig ind i Hofintrigerne, hvor de gamle Fruer kæmper lidenskabeligt med de yngre, men hvor disse dog formedelst de indflydelsesrige ældre Herrers Svaghed har en rimelig Chance.

Man maa beundre denne lille mangesidigt begavede Dame, der danser første Dans med Guvernøren, anden sindige Vals med Overdommeren og Galop'en med den skarpeste Tunge blandt de kgl. Fuldmægtige. Hendes Ægtemand, der ret ofte sidder paa sin Rørstol, dvælende ved sin kølige Kognak, har adskillige sindrige Ideer om Sukkerdyrkning paa St. Croix og Opdyrkning af St. Jan. Hans Hustru er uberørt af disse Drømme. Hun betragter de gamle Embedsmænd som Orgelpiber med nøjagtigt samme Lyde, de unge ringeagter hun, om end hun i deres Kur ser et Tidsfordriv, der ikke skader hende, blot hun holder dem i Afstand.

Og saaledes henrinder Aar efter Aar i den evige Sommer, mens Bølgerne, lige mørkeblaa og lige lange, ruller og ruller videre ude i det vældige karaibiske Ocean.

Langsomt visner Roserne, den lille Frues Ansigt bliver blegere, og Ansigtstrækkene skarpere. Hun er blevet Moder og har Børn, tre smukke Piger og en Dreng. Og nu aabenbarer hun en ny stærk Side af sit Væsen. Paa Øen findes ingen højere Skoler, ingen Stillinger, ingen Fremtid og — hvad der særligt beskæftiger en Moders Tanke — ingen Partier for en ung Datter.

Følgen er, at Embedsmændenes Hjem opløses, naar Børnene opnaar Tolvaarsalderen. Moderen rejser og tager dem med sig hjem, mens Faderen yderligere slaar sig ned i Klubben. Saa selvsikker og stiv, han nu er blevet, saa usikker og oprevet er hans lille Kone; hun har set tværs gennem det vestindiske Eventyr, og i den ædleste af alle Følelser, hendes Moderfølelse, afskyer hun Dansk Vestindien, indtil Manden endelig giver efter, gaar af og rejser hjem og lever af sin Pension.

Det er denne typiske Moder fra Dansk Vestindien, vi endnu i vore Dage, et Par Menneskealdre senere, kan møde i Frederiksberg Have, Ørsteds-Parken eller Østre Anlæg, hvor hun som den forgudede »Bedste« er en tro Bevogterske af sine Børnebørn. Hendes lille kloge Ansigt med et Net af fine Rynker hen mod Øjnene er endnu smukt, og over sin Pande bærer hun Livets Krone, de hvide Haar. Hun leger stiltfærdigt lykkeligt med Børnene i Solskinnet, men ser hun over sig en Tropesky, der hastigt driver gennem Rummet, saa standser hun sin Leg, og et Sekund, hvor Sorg og Glæde brydes i en Kvindes Hjerte, genoplever hun sin Ungdom, sine Kampe, Skuffelser og Sejre paa St. Thomas og St. Croix.

— Fra Dansk Vestindien skrev jeg en Række Breve, som Reitzels Forlag ønskede at samle, og som senere udkom i en illustreret Udgave. Jeg beskæftigede mig ikke her særligt med de vestindiske Soldater, som dog meget interesserede mig; men jeg besluttede at fremdrage deres Forhold ved min Hjemkomst.

Flertallet af disse hvervede Soldater havde, rørende nok, en sort Kone, der var saa trofast som

hun var omhyggelig. Nu hændte det imellem, at en Soldat pludselig døde, naar hans Soldatertid var omme, og han beredte sig til Hjemrejsen. Det var hans sorte Kone, der havde givet ham en Giftplante og derefter omhyggeligt passede hans Grav. Men saa højt Øens Kvinder skattede Soldaterne, saa dybt foragtede Negrene dem. De Sorte vidste nok, at disse hvide Mænd for næsten ingenting blev idømt Rotting, mens Negrene udøvede de groveste Forbrydelser uden anden Risiko end Fængsel. Med andre Ord, den danske Stat pryglede Soldaterne, men ikke Negrene. Derfor var *Soldier* blevet et Skældsord.

Afstrafning ved Rotting var ikke noget ualmindeligt Skuespil paa Øen. Den Dømte førtes frem, en Underofficer greb ham i Brystet og holdt ham fast, hvorefter en Sergent af al Magt med et tre Fod langt Spanskrør slog ham, jeg erindrer ikke hvor mange Slag. Desertører fik 75. Naar Straffen var eksekveret, blev Soldaten baa- ret ud og fik et Bad; herunder blev Slagene syn- lige paa hans Bryst.

— Seks Uger var gaaet som seks Dage, og en Aften laa mit Skib, en ærværdig Kuldammer, rede til at gaa til Tunis og derfra videre til Hamborg. Da jeg steg ned i Baaden for at gaa om Bord, stod paa Bolværket to svulmende Negerinder, begge rygende Cigar. Den ene af dem, der holdt en Dreng ved Haanden, raabte ned til mig:

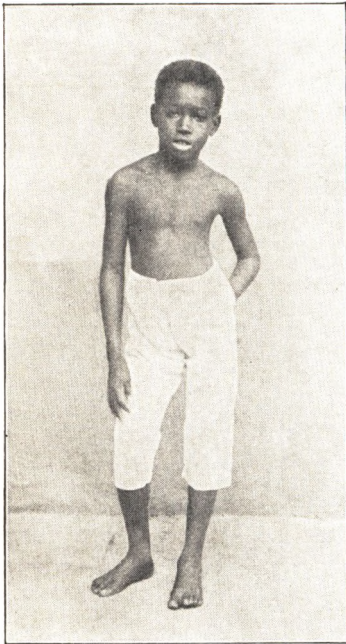
»Vil Du købe denne Dreng, Massa?«

»Hvor meget koster Drengen, Missy?«

»To Dollars, Massa — med Tøj.«

Jeg rakte den kærlige Moder to Dollars, og Drengen sprang henrykt ned i Baaden. Det var

en ægte Negerdreng, en halv Snes Aar gammel, sort som en Støvle, med kridhvide Tænder og krøllet kulsort Haar. Drengen var Sebastian, som senere Hvermand kom paa Fornavn med i

Sebastian »med Tøj« ved Afrejsen fra St. Thomas.

København. Desuden havde jeg købt en levende Skildpadde, som laa og sundede sig i et Kar. Den døde dog, da vi kom ud i rum Sø.

Paa Rejsen gennem Passaten hjemad nedskrev jeg Udkastet til et Teaterstykke »Den vestindiske Soldat«, Folkeskuespil i 5 Akter, 8 Tableaux. I Stykkets Hovedoptrin forekom en Røtting i Kulissen, saaledes at Negrene, der stod paa Scenen, var Øjenvidner og pralede af Fordelene ved at være »sort Mand«.

Vi naaede Tunis, passerede paany Biskaya og landede tilsidst i Hamborg, hvor Sebastian hurtigt kom i Klammeri med Drengene, der vilde føle, om han var malet sort. Jeg havde i det hele taget ikke forestillet mig den Opsigt, en Nigger vækker mellem Hvide. Man standsede os og spurgte, hvor vi hørte hjemme, og da en fornem-

mere Herre løb efter os og vilde købe Sebastian, fikserede jeg ham skarpt og svarede:

»Vilde De, min Herre, sælge Deres Søn?«

Tilfældigt hændte det nu, at Sebastian blev forestillet for Fyrst Bismarck. Fyrsten opholdt sig paa Slottet Friedrichsruhe i Lauenborg, en Timestid fra Hamborg, hvor han dagligt foretog Spadsereture i Skovene. Han standsede ofte undervejs, naar noget interesserede ham, saasom Hunde, der sloges, eller et Barn, der skreg. Nu pønsede jeg paa at overraske Fyrsten ved at stille ham Ansigt til Ansigt med det sorte Barn.

Ved Afrejsen med det tidlige Formiddagstog fra Hamborg traf jeg to mecklenborgske Damer, der ogsaa rejste til Friedrichsruhe. De to Damer, der var Søstre, medbragte en smuk Blomsterbuket og haabede, at Fyrsten naadigt vilde modtage den. Man saa paa dem, hvor spændende det var at nærme sig Bismarcks Slot. Sebastian var rimeligvis den eneste, der ikke følte det. Imens passerede vi Anmühle, kørte gennem store Bøgeskove, der mindede om Nordsjællands, og endelig stod vi af ved Friedrichsruhe, hvor der var bygget en Station.

Damerne skyndte sig fra Stationen hen til Bro møllen, som Bismarck plejede at passere, naar han gik Morgentur. Undervejs faldt jeg i Snak med Vejmanden, der gik og trillede Skærver i en Skubkarre.

Det var en lille vindtør Mand med edder spændte Ansigtstræk. Da jeg spurgte ham, om Bismarck befandt sig vel, svarede han:

»Ja, det kan De forlade Dem paa, han gør! I snart et halvt Aarstid har jeg haft Fred for ham, men nu er det forbi! Han tæller, lægger sammen, spørger og er umaadeligt glad, naar han kan slaa mig for en Halvtreds-Pfennig« — og Vejmanden gav sig til at skildre Bismarcks Havesyge og gentog flere Gange:

»Er giebt nicht gern aus!«

Jeg tog Afsked med den misfornøjede Vejskraber og standsede foran et smukt udstyret Gæstgiveri »Zum Landhaus«. Paa en Hædersplads i Stuen stod Bismarcks Buste. Foran Busten dækkede Værten et Frokostbord.

Jeg satte mig og holdt gennem Vinduet Øje med Stien, der løb bag om Bromøllen. Værten skænkede et Glas Øl, og ligesom Vejmanden snakkede ogsaa han om Bismarcks stadige Posekiggeri:

»Fyrsten erkyndiger sig om alt og beskæftiger sig med de mindste Enkeltheder,« sagde han. »Min Husleje har han to Gange sat op. Endnu i Fjor slap jeg med 6,200 Mark, men en Eftermiddag kom han herind og drak sig et Glas Øl. Han skævede til højre og til venstre, og bl. a. opdagede han, at vi havde bygget os et Ishus. »Hvad er det?« spurgte han. »Et Ishus, Durchlaut.« »Godt!« Aaret efter fik jeg lagt 400 Mark paa Lejen. Hvor skal jeg skaffe de Penge fra, hvis Fyrsten nu rejser til Varzin?«

Solen straaledede og forskønnede de to Mecklenborgerinder, da jeg, fulgt af Sebastian, kom ned til Møllebroen. Der var nu gaaet snart en Time over Tiden, uden at Bismarck havde vist sig. Da hørte vi Skridt. Det var et Par Haand-

værkssvende, der kom anstigende. De standsede og sagde:

»Er det her, man træffer Bismarck?«

Damerne undertrykte deres Latter, og jeg spurgte de to Herrer, om de var Paarørende af Fyrsten.

»Næ,« sagde den ene, idet han tændte sig en Cigar. »Vi havde Fridag, ser De, og som vi i Morges stavler ud ad Alsteren, saa siger jeg til Schultze, hør Schultze, siger jeg, lad os stavle ud og se paa Bis.«

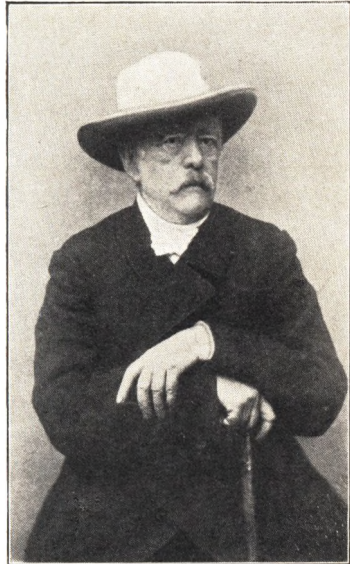
To store Hunde stod ved Laagen. Vi hørte knirkende Trin, og en Kæmpeskygge med en let kendelig

Profil og en flad bredskygget Hat paa Hovedet gled hen over Møllelængens hvide Mur.

Det var Bismarck!

Han stod i Sollyset lige foran de forvirrede Damer, der nejede dybt og vilde sige noget, mens Haandværkssvendene forskrækkede gled bort imellem Buskene. Samtidigt kastede de to Hunde sig over Sebastian, der sparkede og skreg, mens Hundene rejste sig paa Bagbenene og gøede af fuld Hals.

Bismarck beroligede Dyrene og vendte sig

Fyrst Bismarck i Friedrichsruhe.

spørgende mod den Sorte, der forskrækket dækkede sig bag en Træstamme. Det var et Uheld, thi nu tog den ældste af de to Søskende Ordet og foredrog Fyrsten en lang Historie om hendes Tante, der engang havde overrakt ham Blomster ved en Sedanfest.

Jeg betragtede under dette Bismarck paa nært Hold. Hvad der forbavsede mig mest, var hans umaadelige Højde, yderligere paafaldende, efter at han under Sygdom havde mistet sit kendte Omfang. Det militære i hans Ydre stod i meget nøje Forbindelse med hans Holdning, hans Bevægelser og Befalingen i hans Blik. Alene Ansigtet var præget af Alderen og Arbejdet. Den rødlige Hud bestod af vableagtige Dannelser, forbundne med et Net af fine Rynker. Det verdenskendte buede Overskæg var nu tyndt og rødtligt, og Øjnene, der laa dybt skjulte bag graasprængte buskede Øjenbryn, traadte frem af Øjenhulerne med en brusten Glans. Hvilket sælsomt Ansigt, da jeg saa det tæt ved! Det lignede et kølnet Krater, hvori de hendørende Gnister funkede i Asken.

Da Mecklenborgerinderne var færdige, vendte Bismarck sig mod mig og sagde:

»De er ikke Tysker.«

»Nej, Durchlaut, jeg er fra København.«

»At De er Nordbo, ser man af Deres Hudfarve. Hvad fører Dem til Friedrichsruhe?«

»Ønsket om at se Dem, Durchlaut.«

Bismarck sagde kort det ene Ord: »Tak!« Derpå efter vendte han sig og søgte efter noget. Det var Sebastian og Hundene, som dog nu var blevet gode Venner. Saa sagde han i en underlig klagende Tone:

»Naar man har Ansigtssmerter, nærer man et bestandigt Ønske om at undgaa Blæst. Den svage Vind, der køler Dem, farer gennem mine Kinder som en Kniv. Derfor er jeg morgengnaven (og Fyrsten lo med en løjerlig rusten Latter). Min Gnavenhed forklarer tillige, at jeg er ene paa min Morgentur!«

Han trykkede os alle tre i Haanden og gik, idet han i Forbigaaende betragtede Sebastian og frembragte en Lyd med Tungen, som naar en Frø siger: Kuah! kuah! kuah!

I passende Afstand fulgte Damerne efter ham gennem Skoven. Paa Hjemvejen fortalte de, at han havde besteget en lille Høj. Her tog han sin Hat af, satte sig og faldt i Tanker. Først en halv Time senere rejste han sig og gik med Hatten i Haanden langsomt op mod Slottet. Til Mecklenborgerindernes Fortrydelse havde han ladet Buketten blive liggende paa Bænken.

— To Dage senere var jeg i Integade, hvor jeg efter Sædvane straks gled ind i Arbejdet, og henvend et Aar forløb, før jeg fik Stunder til at tænke paa Vestindien og de vestindiske Soldater. Saa tog jeg en Dag ned til Sild og gjorde Stykket færdigt. Det blev en københavnsk-vestindisk Folkekomedie, med en Vrimmel af Negere, Soldater, Embedsmænd og Plantere. Paa Casino, hvor jeg indgav Stykket, fik jeg ekspedit Behandling; et Par Dage efter Indsendelsen modtog jeg Haandpenge og Kontrakt til Underskrift. Opførelsen blev ansat til om en Maanedstid.

Direktøren for Casino i de Dage hed Richard Schrøder; det var en pudsigt, nusket Herre, tidligere Rodemester, der under Indstuderingen af

Stykket havde de mærkeligste Indfald. Til Eksempel strøg han Halvdelen af de store Palmer, som Alfred Schmidt havde kælet for paa Scene-skitsen. Da jeg desangaaende protesterede, sagde han til mig i en hviskende fortrolig Tone:

»De sorte Djævla derovre kan nok trænge til lidt frisk Luft!«

I anden Akt, der forestillede en Havn i Tropene, havde han paa Skitsen strøget Skibstovene, der laa sammenrullede langs med Kajen. Til min Paatale desangaaende hviskede han fidelt:

»Jeg tog Tovene væk, da jeg befrygtede, at Damerne, af hvilke flere er indtilbens, kunde træde op i dem og trille ned i Vandet.«

Etsteds forekom et Drikkelag, hvor der blev skænket Rom, og her havde Casinos udmærkede Skuespiller, W. Pio, bedt mig forlange vestindisk St. Croix Rom. Jeg henstillede dette til Direktøren, som med et løjerligt susende Vemod svarede:

»Det gaar sandelig ikke an! Pio er lidende af en svag Mave. Men vi skal skænke ham et Glas varmt Æggeøl!«

Skønt jeg hurtigt vænnede mig til Hr. Schrøder, overraskede han mig dog, da han en Dag hviskede:

»Jeg har længe overvejet at stryge to af de i Stykket forekommende Personer.« Og her nævnedes han en Dame og en Herre, der kun optraadte i første og ottende Tableau. Jeg bad om en Forklaring.

»Jo,« sagde han med syrlig Mine, »jeg kan ikke have disse to Personer gaaende timevis i Kulissen, hvor de fortæller nedsættende Historier om

Teatrets Direktør. Jeg maa virkelig værne mit Privatliv.«

Der blev dog ingen Lejlighed for de to Kunstnere til at genere Direktøren. En Aften meddelte Berl. Tid., at Ministeriet havde forbudt Opførelsen af »Den vestindiske Soldat«.

Dette Forbud vakte selvfølgelig endel Opsigt, og Højrebladene, der ikke kendte Stykket, var alle enige om, at Forbudet var berettiget. Som Svar lod jeg Partier af mit Arbejde optrykke i et Ugeblad, og flere Højreblade tog nu Standpunkt med Forfatteren og gik imod Rottingstraffen. Ingen hjemme syntes at have Anelse om denne Straf, der nu samtidigt resolut afskaffedes ved Lov. Hvad Forbudet mod Stykket angik, skyldtes det efter Sigende en Henstilling fra Guvernementet i Vestindien, der krævede »Guvernøren« strøget paa Personlisten, idet der i Danmark kun fandtes denne ene Guvernør. Mit Forsvar havde været let at føre, men jeg laa syg, en Sygdom, der for Lejligheden var symptomatisk. Jeg var gaaet over Hovedet paa en Hest.

Men da jeg kom op, søgte jeg Audiens hos Sthyr, Kultus- og Teaterminister i Hørrings Ministerium. Det var en smilende glatbarberet Herre, kendt for den Venlighed, hvormed han erobrede alt og alle, især alle behagelige Stillinger. Han modtog mig overstrømmende elskværdigt, med fremstrakte Arme: Maa jeg lægge Deres Hat, behag at tage Plads, vi maa tale med Rump etc. Forbudet var der dog, trods al Deltaelse, ikke noget at gøre ved, men nu, da Ministeren havde haft den Glæde at møde mig, vilde han ved en anden Lejlighed ikke glemme mig,

men »skulde jeg alligevel glemme Dem, saa giv mig blot et Puf!«

Jeg havde hellere givet ham dette med det samme, men fattede mig og tog Afsked som korrekt hvid Mand.

Midt i disse Dages Modgang virkede det næsten oplivende, at Sebastian gik fra godt til bedre. Ved Hjemkomsten havde jeg foreløbigt faaet ham anbragt i Lyngby hos mine Forældre, hvor han debuterede ved at gaa igennem alle Skorstene uden at blive hvid i Ansigtet. Skarer af glade Drengesamledes hver Eftermiddag ved min Fars lille Ejendom »Fredlighed«, bag Byen, hvor den Sorte var Midtpunktet i en stor Kommerz. Redaktøren paa Stedet, Carl Herdahl, bragte regelmæssigt i Bladet Referater af en særlig udsendt Korrespondent.

Men da Sebastian efter en Maanedes Lystighed havde spist et Stykke Sæbe og faaet et vestindisk Maveonde, maatte jeg af Hensyn til Lyngbys offentlige Mening optræde aktivt. Jeg tog den Sorte med mig ind til Byen, hvor Udgiver Herman Bing, der var Negerven af gammel engelsk Liberalisme, ansatte ham i Politikens Budstue. Paa Gaden opnaaede han en usædvanlig Popularitet. Folk standsede ham, klappede ham og indbød ham til Middag, bl. a. spiste han hos Georg Brandes. Sebastian gik igen i samtlige Revyer, han stod paa Brevkort, og tilsidst blev han konfirmeret og sat i Lære hos en Cyklesmed i Nykøbing paa Falster. Som udlært kom han til København, hvor han nu, da han var blevet voksen, ikke længer vilde finde sig i Folks Optræden. Det blev Anledningen til hans Ulykke.

Paa Nicolai Plads mødte han en ældre Herre, der vilde føle paa hans Haar. Sebastian gav Vedkommende en Singadus, hvorved han trillede og tabte sin Tegnebog. I et Øjeblik Forvildelse snappede Drengen den og løb. Selvfølgelig blev

Sebastian som udlært Cyklesmed.

han hurtigt anholdt, kom for Retten og fik en betinget Dom. Med denne rejste han til Vestindien og fik en Stilling som Maskinmester. At han efterlod en Søn, erfarede jeg, da jeg engang paa Lolland mødte en Mulat og desangaaende vendte mig til en Forbigaaende, som sagde: »Det er Cavlings Sønesøn.«

— En ualmindelig Velstand overalt i Verden fremkaldte op mod Aarhundredskiftet en livlig merkantil Bevægelse med tiltagende Indtægter

for den i Forvejen pengestærke Overklasse. Et Resultat af denne Udvikling var en tiltagende Samfærdsel mellem Landene, Oprettelsen af Rejsebureauer og hurtige Jernbanetog. Mellem engelske og tyske Skibsbyggere kom det til Kapløb om at lade store pragtfulde Passagerdampere løbe af Stabelen. I Spidsen for Ledelsen af Hamburg=amerika=Linien stod den unge Direktør Albert Ballin, født i Hamborg 1857, der byggede »Normania«, »Augusta Victoria« og »Fürst Bismarck«. I Kapløbet med Englænderne voksede Tallet paa hans Oceandampere til 150. Kapitalen i hans Selskab var 100 Millioner Mark. Jeg traf ham paa Sild, hvor han bl. a. en Dag fortalte, at hans Bedstefader var fra Fyn, og at han selv omfattede alt dansk med Interesse. Nu sendte han mig i Foraaret 1895 en Indbydelse til »Augusta Victoria«s første Lystrejse fra Amerika til det hellige Land.

Jeg gik om Bord i Genua en sen Aften, og stor var min Overraskelse, da jeg næste Morgen vaagnede og befandt mig i et Selskab af rige Amerikanere, hvorimellem de to unge Søstre Rockefeller, amerikanske Statsguvernører og Senatorer, engelske Parlamentsmedlemmer, Damer fra det engelske Society, Handelsmænd og Berømtheder fra mange Lande, bl. a. den i hine Dage meget omtalte Professor Emil v. Behring, Serumets Opfinder. Af danske Familier deltog Th. Wessel med Frue og Datter, Frøken Holga, samt en ung dansk Dame, der var Familiens Gæst.

Det svømmende Palads, »Augusta Victoria«, var et lille Spejlbillede af den store Verden ved Ud-

gangen af det nittende Aarhundrede. »Millionær-Skibet«, som det kaldtes, lod overalt, hvor det kom hen, foretage Udflugter gennem Byer og Lande. I Athen opholdt vi os 4 Dage, og jeg blev venligt modtaget af Kong Georg, der med uforandret Interesse fulgte alle Begivenheder hjemme. Om Bord tilbragte jeg Dage-
ne sammen med Familien Wessel og andre Rejsende, særligt Amerikanere, der paa en indtagende form-
løs, men hjertelig Maade slutter sig til Fremmede i et fremmed Land.

Wessels Datter, den slanke indtagende Frøken Holga, var særligt Genstand for Opmærksomhed fra de unge Herrers Side; om Aftenen, naar Ballet begyndte, havde hun sjældent en Plads ledig paa sit Balkort. Wessel elskede denne Datter, der

Kong Georg paa Morgentur gennem Athen.

ved sin Optræden var et forfinet Udtryk for hans eget Væsen. En Dag fortalte han mig, at Rejsen egentlig var et lille Eksperiment. Hans Datter og eneste Barn havde haft en Frier, der i enhver Henseende var antagelig, men da et Ægteskab er afgørende for Livet, havde han og hans Hustru fundet det naturligt, at Familien

forinden Jaordet foretog en længere Rejse. Jeg fik dog snart Færten af, at der foregik en livlig Brevveksling, og da jeg et Par Maaneder senere mødte Wessel paa Kongens Nytorv, sagde han:

»Det hjalp dog ikke!«

Kort efter giftede Frøken Holga sig med Baron Gregers Wedell-Wedellsborg, der i 1899 kom ulykkeligt af Dage ved et Fald paa Væddeløbsbanen. Fire Aar senere indgik Baronessen Ægteskab med Forlagsdirektør August Bagge, med hvem hun til sin Død i 1926 levede i et lykkeligt Ægteskab paa Næsslottet ved Furesøen.

Vi tilbragte 8 Dage i Cairo, hvor Rejsende fra alle Lande Nat efter Nat mødtes og festede i Hotel Shephard House. Som Helhed var Cairo en ægyptisk Dyrehavsbakke, og behageligt overrasket blev jeg derfor, da jeg en Dag paa Vejen ud til Pyramiderne mødte et Selskab af glade Københavnerne, der kom ridende paa Æsler. Tonen, som ansloges, var udpræget københavnsk:

»Goddag. Vil De venligst paapege os Forskellen mellem Ægypten og Le Danmark?«

»Tak, men vil De ikke selv behage at paapege!«

»Jo, der er den Forskel, at i Ægypten rider Araberne paa Æsler. I Danmark rider Æslerne paa Arabere.«

»Den var slem!«

»Vi har dem ikke bedre. Vil De ellers med til Pyramiderne?«

»Ja, det var egentlig Hensigten.«

Hvorpaa vi byttede Æslerne med Lejevogne og kørte over Nilen.

Men da brast vi i Latter!

— Hvem saa vi spankulere over Engene med lange, røde Stilkeben og oprejst Næb?
Storke!

De unge Damer mente, det var den, der havde Sommerlejlighed i Søllerød.

De raabte ud til den:

»Du skulde hellere rejse hjem og bilde Søllerøderne ind, at det er Sommer!«

»Nej, Damer, lad dog ikke Storke komme i Utide!« o. s. v.

— Fra Ægypten gik en mægtig Rejsestrøm til Jerusalem. En tør materialistisk Perodes Mangel paa aandelig Bevægelse havde i Verdensbyernes Overklasse vakt en Længsel efter hine uforklarlige Kræfter, der for Aartusinder siden udstraaledede fra Nazareth og Bethlehem. Op gennem Halvfemserne malede de unge Symbolister skønne Helgenbilleder, mens unge følsomme Forfattere, frigjorte for Naturalismen, digtede Vers af mystisk Indhold. Millionærdøtre, der havde Luxusudgaven af det ny Testamente liggende paa Toilettebordet, fandt en velgørende Modsætning til Tiden i Evangeliets simple Enfold.

Havde da nu disse Rejsende fundet en fattig Stald i Bethlehem, i Joseph af Arimatæas' Have en simpel Gaard, og uden for Jerusalems Mure i Golgatha en grøn Høj, da havde de maaske fundet det, de længtes efter. I Stedet fandt de en guldbeslaaet Fødselskirke, forgyldte Gravkapeller og en Præste-Brigade, der vakte dyb Forargelse ved sin Optræden med Lys og Røgelser og Kiv og Kævl.

En Aften stod jeg paa Vejen, der fører til Bethanien, og foran mig blinkede Lysene i Beth-

lehem; derinde blev han født, Menneskehedens Genius, som indtil nu, da Bladet vendes for det andet Aartusinde, urokket stod i Tidens Strøm. Jeg kiggede ind gennem et af Vinduerne og saa en Husstand liggende om et lavt Bord. Stuen var oplyst, og under Tællelyset stod et Fad, hvori Familiens Medlemmer dyppede Brødet, før de spiste det. En Bastmaatte var Familiens Seng.

I disse fattige Omgivelser, og maaske endnu fattigere, fødtes det Menneske, hvem Menneskeheden har anvist Pladsen øverst i sit Pantheon. At nævne Jesus sammen med Napoleon eller Goethe vilde fremkalde Smil, ogsaa mellem Vantro. Han, der fødtes og opvoksede blandt Fiskere og Hyrder, han, der ikke efterlod sig et skrevet Bogstav og aldrig brugte Sværd, han blev ene ved sit Ords Magt Verdenshistoriens Midtpunkt. Han sprængte gamle Former lige indtil Tidsregningen. Enhver kender Aarstallet for hans Fødsel.

— — Da Luksusskibet »Augusta Victoria« paa Tilbagevejen gjorde et Ophold under Messina, kom en lille dansk Damper ind og ankrede i Nærheden. Føreren om Bord paa denne, Kapt. Jensen, som jeg traf i Havnen, var en af vore brave gamle Sømænd, der bør være Danmarks Stolthed. Kapt. Jensen sagde mig, at han gerne vilde have Tilladelse til at bese »Augusta Victoria«, og jeg lod dette Ønske gaa videre til Chefkaptajnen, den statelige Kapt. Kempf.

»Ja,« sagde denne, »er Kapt. Jensen en af de solide danske Søkaptajner med de trofaste blaa Øjne, jeg godt kender, saa skal han her om Bord blive modtaget som Repræsentant for den Sø-

mandsstand, der har lært os Tyskere at fare til Søs.«

Og da Kapt. Jensen Dagen efter kom til Falde- rebet i sin lille Jolle, lod »Augusta Victoria« det danske Flag gaa op i højeste Top. Paa Dækket ved Falderebet stod Kapt. Kempf og tre Office- rer i Gala og bag disse Skibsorkestret, der, idet den ventede Gæst betraadte Dækket, spillede Kong Christian med opadvendte Instrumenter, der blinkede i Solskinnet, fra Klarinet til Horn.

Selvfølgeligt strømmede alle Passagererne op, og mens Kapt. Kempf foreviste Skibet for sin Kollega, der skridtede det af saa vel i Bredden som i Længden, lagdes Dugen over Bordene, og ved et Glas Champagne gav Kapt. Kempf Ud- tryk for sin Beundring for den danske Sømands- stand. Da stod vor brave, beskedne Kapt. Jensen og følte sig aldeles hjælpeløs, og da en lille hvid- klædt Pige af egen Tilskyndelse løb hen og for- ærede ham en Nellike, faldt hans Taarer i store klare Draaber ned paa »Augusta Victoria«s Dæk.

Dybt rørt og taknemmelig sagde den danske Kaptajn Farvel, ledsaget af de Rejsendes Haand- klap og Hurra. Langsomt gik han ned og stillede sig med blottet Hoved i sin Baad.

— — —

Aarene 1895 og 96 var usædvanligt rige paa indenlandske Begivenheder. Efter 19 Aars Mis- brug af Regeringsmagten havde Estrup trukket sig tilbage, og Reedtz-Thott, hans Efterfølger, udtalte ved sin Tiltræden, at han stillede sig paa Rigsdagsbeslutningernes Grund. Ved Valget d. 9. April 1895 valgtes 25 Højre, 27 Moderate, 8 Socialdemokrater og 54 rene Venstremænd. Mod-

standerne af Forliget mellem Estrup og de Moderate havde altsaa nu et Flertal paa 10 Stemmer. Af andre større Begivenheder kan nævnes Frihavnens Indvielse, Gladstones Besøg i Danmark, en uhørt københavnsk Politiskandale, og endelig ved Landets Sydgrænse Tidens største Begivenhed, Indvielsen 1896 af Nordøstersøkanalen, der forenede Nordsøen og Østersøen og fremkaldte en almindelig Uhyggefølelse i det danske Folk.

Jeg var i Kiel et Par Dage før Indvielsen og sejlede med tyske Journalister gennem Kanalen. Det var et imponerende Anlæg, Kejserriget her indviede, maaske dog snarere skabt af militære end af handelspolitiske Grunde. Den 21. Juni samledes i Hamborg 158 særligt indbudne Korrespondenter fra betydende Blade i Verden, ialt et Presseopbud, man vistnok aldrig forhen havde set Mage til. Almindeligt sagdes det, at den unge Kejser ved en storslaaet Kanalindvielse vilde bortlede Opmærksomheden fra Bismarck, der fremdeles residerede i Friedrichsruhe og dagligt talte til Offentligheden gennem Hamburger Nachrichten. Nu skulde den Gamle bringes til Tavshed ved en Kanalindvielse af ukendte Dimensioner.

Ankommet til Hamborg modtog jeg fra Red. C. Carstensen, Journalistforenings Formand, en Meddelelse om, at Journalistforeningen i Forbindelse med Kommunalbestyrelsen havde besluttet at indbyde de i Hamborg forsamlede Journalister til et Besøg i København. Tanken var et Ophold paa 3—4 Dage med Forevisning af Frihavnen, Udflugt til Nordsjælland, Fest paa

Skodsborg, Sejltur gennem Sundet, Middag paa Den kgl. Skydebane, en Tivoliaften og en Kæmpemiddag med Kommunalbestyrelsen som Vært. Carstensen, der overlod mig Indbydelserne, bad mig indtrængende handle hurtigt og gøre mit Yderste for at bringe Journalisterne til København, hvor Forberedelserne var i fuld Gang.

Ja, det var let nok sagt, men hvor befandt disse 158 Herrer sig i Øjeblikket? Hvor var de at finde og samle i Hamborgs Myretue? Gader og Torve var en levende bølgende Masse af ellewilde begejstrede Tyskere, der larmede som kaade Dreng, kastede Hattene i Luften, dansede paa Taget af Omnibusserne og istemte Kejsersangen, saa det rungede i Das Vaterland.

Jeg havde Adressen paa *Le Soleil's* Medarbejder, Henri Bardeloupe, men først sent om Aftenen fandt jeg ham dødtræt. Jo, han vilde nok gøre Rejsen op til København, men paa den Betingelse, at ikke saa meget som Skyggen af en Tysker fulgte med, »for jeg har svoret,« sagde han, »at jeg paa denne Rejse ikke aabner Munden for et tysk Ord« (formodentlig af gode Grunde). Da han derefter tænkte sig om, havde Fransk mændene nok ogsaa faaet Indbydelse til baade Lybæk og Bremen og havde bestemt sig for Bremen, der laa paa Vejen til Paris.

Mere og mere nedtrykt gik jeg til Telegraf, hvor jeg meddelte Carstensen, at det var vanskeligt at samle Korrespondenterne, samt at Kommunalbestyrelsen som Indbyder hjemmewilde løbe en Risiko. For Resten lovede jeg at ofre Sagen al min Tid.

To gode Venner havde jeg blandt Tyskerne,

naar blot jeg kunde finde dem, den ene var Alex. Niepa, Chefredaktør af *Kieler Zeitung*, den anden Dr. E. Schneider, en anset Medarbejder ved *Köllnische*. Den første, der var Formand for den nordtyske Journalistforening, var en Mand af megen Indflydelse. Jeg fandt ham paa Telegrafstationen, og han lovede, saa vidt han kunde, at paavirke sine Landsmænd, naar vi mødtes ved Kanalen, og eventuelt bevæge dem til fra Lybæk at gaa med til København.

Men var det muligt at samle disse Mennesker, hvoraf de fleste allerede i Aften vilde holde sig parate til at følge Kejserskibet gennem Kanalen i Morgen tidligt? Umuligt! Og om et Par Dage stod der — en Skandale uden Lige! — 20,000 Mennesker og ventede paa Banegaarden i København!

— Aldrig har jeg hørt Mennesker raabe saa vanvittigt fanatisk, som da Kejseren nu langsomt kørte gennem Gaderne, hvor Politiet havde banet en smal Kørevej. Kejseren skulde til Raadhusmiddagen, fulgt af en Række Vogne, der langsomt arbejdede sig gennem Mængden. Her saa vi Fürst Hohenlohe, Storhertugen af Baden, Prins Luitpold af Bayern, Prins Heinrich, Kongen af Württemberg, Kongen af Sachsen o. fl. Den hele festlige Skare havde Plads i 56 Kareter; efter disse kom 320 Rigsdagsmænd til Fods.

De gled allesammen forbi mit Blik som Skygger, og endnu mere rystet blev jeg, da jeg fra Carstensen modtog følgende Telegram:

»De maa skaffe Tilslutning for enhver Pris. Lykkes det ikke, vil alle glade Forventninger herhjemme ende i en stor Nedtrykthed.«

Jeg havde næsten glemt, at jeg selv var Korrespondent, og brød mig Vej gennem Trængslen hen til Telegrafstationen. Her kom og gik Korrespondenterne, hilste hastigt, adspurgte hinanden om Smaating, røg Cigaretter og udarbejdede deres Referat. Det summede som i en Kube, travle Lyde, der skar mig gennem Hjertet, for det var indlysende, at ikke et eneste af disse Mennesker blot et halvt Minut vilde beskæftige sig med Spørgsmaalet om et Besøg i København.

Jeg naaede ad Omveje tilbage til mit Hotel, hvor min Sorg endog øgedes ved et Brev fra Carstensen.

Han skildrede Forberedelserne hjemme og glædede sig til at se de Fremmede, der ikke var af de sædvanlige udsendte Journalister, men af de rigtige, som fik deres Artikler »paa«.

Jeg sad og læste og følte mig modløs. Jeg havde Feber og gik et Par Timer rundt paa Garden, hvor Folk endnu morede sig. — Kl. 4 om Morgenen tog jeg Toget til Kiel.

I Vognen traf jeg endel tyske Bladmænd, ældre Herrer og Bladudgivere, der var saa søvnige, at de konverserede hinanden halvt og helt sovende. Alligevel hørte de høfligt paa mig, da

Alex. Niepa, Redaktør af Kieler Zeitung.

jeg forelagde dem den danske Rejseplan. De svarede, at de for deres Vedkommende var bundet til Lybæk, der ønskede at forevise et nyligt anlagt Kanalsystem. En enkelt af dem ytrede yderligere, at det dog var Tyskland, der havde indbudt de fremmede Pressefolk, og at Tyskernes Interesse naturligt var stærkere knyttet til Kielerkanalen end til den københavnske Frihavn, der — naar Sandheden skulde siges — maatte blive Hamborgs aabenbare Konkurrent.

Ved Ankomsten til Kiel traf jeg Alex. Niepa og gjorde ham fortrolig med min Stilling. Jeg sagde ham, at jeg sad fast, og bad om Hjælp.

»Som Sagen staar,« sagde Niepa, »synes den haabløs, med mindre man ad andre Veje kunde tilføre den ny Kraft.«

Et Lys gik op for mig! Jeg pegede paa mit Knaphul. Niepa nikkede, og i næste Øjeblik ilede jeg til Telegrafstationen, hvor jeg bad Carstensen besvare Spørgsmaalet om, hvorvidt Regeringen kunde udlove 6 Ridderkors til Anvendelse for Presse mænd, der særligt støttede Udflugten. Et Par Timer efter svarede Carstensen, at de 6 Ridderkors stod til Raadighed.

Jeg var og er af den Opfattelse, at Mænd i visse Stillinger, Dommere og Bladmænd t. Eks., bør nægte sig Æren af at blive dekorerede, men som Forholdene havde udviklet sig, maatte jeg give Teorierne en god Dag.

Ved Ankomsten til Kiel blev Journalisterne modtaget som Kejserens Gæster og fik som saadanne anvist Lystdamperen »Prins Waldemar«, der laa klar til Afgang for Holtenu. Undervejs fik jeg Lejlighed til en fortrolig Samtale med baade

Niepa, Dr. Schneider og Adolphe Brisson, der hver for sig lovede at skaffe Tilslutning i deres Kres. Det var da givet, at vi vilde blive omkring 100, og saa mange var vi ogsaa og lidt til,

Fru Emma Gad modtager de fremmede Journalister i Dame-Udstillingen i Industriforeningens Bygning.

da den kgl. Postdamper »Frejr« Dagen efter dampede afsted med os til Korsør.

Her, paa Pladsen foran Banegaarden, talte Alex. Niepa til den store Skare af Mennesker, der stod ved Bolværket, og faa Minutter efter førte et Iltog os ind til Hovedbanegaarden, hvor Modtagelsen var heltud sydlandsk. De Fremmede blev overraskede; de mærkede, at en stor og ejendommelig By, de ikke kendte, straks tog dem i sin Favn.

Kl. 6 samme Aften gav Journalistforeningen

Middag paa Skydebanen, hvor Red. Carstensen bød Velkommen, og hvor de fremmede Journalister optraadte som rutinerede Talere. Kl. 9 befordredes Selskabet mellem tætte Rader af Tilskuere hen til Kommandørinde (senere Admiralinde) Emma Gads netop aabnede Udstilling i Industribygningen. Den verdenserfarne Kommandørinde og hendes Stab af unge og smukke Damer, der serverede Kaffe og Likører, opbød alt, hvad de ejede af Elskværdighed, og den fremmede Presses Repræsentanter, der ikke fattedes Modtagelighed, hengav sig denne Aften helt til Glæden og fortsatte i stigende Tempo, saalænge de færdedes i København.

Det er ikke Hensigten her at skildre Rækken af de herlige Fester, hvoraf den ene overstraaledede den anden. Først Frokosten i Frihavnen, hvor Marineminister Ravn holdt en klog Tale, derefter Udflugten til Skodsborg, hvor Amtmand, Redaktør Bille havde Ordet, og efter ham en Række af de Fremmede. Herunder forekom et hastigt Sammenstød mellem Franskmændene og Tyskerne. Den mørke langhaarede Marseillaner, Duc-Quercy, priste Danmark med glødende Superlativer og foreviste herunder en Haandfuld Jord, han havde taget i Dyrehaven, og som han i dirrende Lidenskab lovede paa Vejen hjem at ville drysse over Elsass og Lorraine. Der blev ved disse Ord en voldsom Opstandelse mellem Tyskerne. En Del af dem slog i Bordene, saa Glassene dansede, men værre var det, at Dr. Schneider rejste sig og skred ud af Døren. Under mægtig Tumult blev han baaret ind igen og afkølet i Champagne. Middagen fortsattes, og to

spanske Journalister gjorde umaadelig Lykke ved deres fremmedartede Talekunst. En anden Taler, der vakte Opsigt, var den dansk-amerikanske Journalist Niels Grøn, der endnu var ukendt her i Landet. Et umaadeligt stort Cykeltog anført af Overretssagfører E. Staal drog efter Middagen forbi Hotellet.

Programmet Dagen efter omfattede en Udflugt til Hillerød, Frokost i Slotspaviljonen og videre til Fredensborg, hvor den i 1894 afdøde Alexander III's Værelser var Genstand for stor Opmærksomhed. Om

Aftenen afholdtes Kommunens Middag paa Hotel d'Angleterre, hvor de officielle Indbydere var »Mænd af Staden«, mens den egentlige Indbyder var Kommunalbestyrelsen. Denne i flere Henseender originale Festlighed, hvor Førsteborgmester H. N. Hansen holdt Hovedtalen, erindrede man længe, bl. a. var det her, Ernst Bojesen fra et Staaltraadsnet under Loftet lod en Regn af duftende Roser falde over Selskabet, et Paafund, som i Tekst og Billeder blev afbildet og omtalt i mange fremmede Blade.

De formelle Indbydere var Grosserer Frantz

De to populære spanske Journalister, som straks kom paa Hat med København.

Th. Adolph, Journalist J. Jensen (den senere Overpræsident), Fabrikant E. Meyer, Hofjuvelér C. Michelsen, Grosserer Eskild Salomon og Nationalbankdirektør Strøm. Blandt de særligt indbudne Borgere: Harald Bing, C. Carstensen, C. J. Carøe, Alfred Christensen, Edgar Collin, C. R. Ette, J. Fisker, Valdemar Frederiksen (Ritzau), Arnold Gamél, Augustin Gamél, Vald. Gætje, Georges C. Grøn, Christopher Hage, G. A. Hagemann, H. A. Hammerich, Jacob Hegel, Fr. Heymann, B. Hirschsprung, P. Holm, Sofus Høgsbro, J. Hoech, Victor Høffding, K. M. Klausen, H. Klitgaard, P. Knudsen, O. V. Koch, P. Løsekraut, Jacob Marstrand, H. Matzen, C. B. Muus, Th. Wessel og E. Wiinblad.

Efter Rosenmiddagen kom de Fremmedes Triumftog gennem Byen, derefter en uforglemmelig Sommernat i Tivoli. Referaterne i de københavnske Blade svulmede betænkeligt i disse Dage, men Læserne fulgte dem med saa stor Omhyggelighed, at snart enhver genkendende hilste de mere kendte Fremmede paa Gaden; den Stemning, der bredte sig i Offentligheden, var da en lykkelig Modsætning til Fortryktheden. Stor var ogsaa i Ugerne derefter Glæden over de fremmede Blade, hvori Danmark skildredes med en journalistisk Evne uden Sidestykke.

For den engelske og franske Presses Vedkommende var der vel nok heri nogen Politik, thi Bladene i disse to Lande kappedes om at betragte Festlighederne i Danmark som den pompøse Kanalaabnings behagelige Modspil. Men ogsaa Tyskerne stillede sig, for første Gang si-

den 1864, venligt til os, og heri var det vel nok, at Journalistbesøget i 1895 fik sin blivende Betydning.

Da Festerne var tilende, udsendte Journalistforeningens Bestyrelse en offentlig Udtalelse, der anslog en anden Tone end den, der hidtil havde været brugelig mellem Højre og Venstrejournalister; den lød:

Journalistforeningen 20. Juli 1895

Hr. Henrik Cavling.

Journalistforeningens Bestyrelse tillader sig herved at fremsende sin bedste Tak, ikke blot for den Iver, hvormed De i Kiel og Hamborg virkede for Tilslutningen til Journalistbesøget, men ogsaa og ikke mindst, fordi det er en Artikel i Politiken af Dem, der har givet Stødet til en Idé, som det ved Tilslutning fra alle Sider er lykkedes at gennemføre paa en Maade, som forhaabentlig vil faa Betydning for Journalistforeningens Fremtid.

P. B. V.

C. Carstensen,
f. T. Formand.

Ved Aarhundredskiftet blev Flertallet af københavnske Journalister Medlemmer af Journalistforeningen, for hvilken Carstensen var en skattet Formand (fra 1893—1906).

CUBA

Insurgentgeneralen Maceo, den dumdristige Fører for Oprørerne paa Cuba, havde i Foraaret 1896 samlet en halv Snes Tusinde sorte og brun-gule Soldater og med disse opslaaet sin Lejr mellem Cubas Bjerge. For straks at overman- de ham sendte Spanien 120,000 Soldater over Oceanet. De 40,000 af dem, og det var væsent- ligtst unge Mennesker, blev i Løbet af de føl- gende tre Maaneder Ofre for en Feberepi- demi, der dræbte hur-

tigere end Geværsalver. Mellem Bjergene mødte man i disse Dage ulykkelige spanske Kvinder, der med forvildede Blikke søgte efter Sporene af en Mand eller vel oftere af en Søn.

Under et Gærde af visne Palmer, der tungsin- digt ludede foran en gammel Klostermur af Rød- sten, sad jeg sammen med John Webb, min højt-

talende amerikanske Ven fra Bladet »Inter Ocean« og andre Blade. Han studerede netop med Flid et Lommekort og kom til den Slutning, at vi befandt os i en Landsby mellem Cienfuegos og Espiritu Santo. I Klostret, hvor vi havde tilbragt Natten, fandtes endel tomme Munkeceller, samt et Hospital for Feberpatienter. Etsteds i Skoven, ikke langt derfra, laa Maceo med sin farvede Hær.

Vi havde spist en spansk Frokost og begav os, efter Indbydelse af den sorte Læge, ind i Hospitalet, hvor vi, grebne af en rystende Uhygge, standsede i en aflang dunkel Sal. Denne, der sparsomt belystes igennem et Par skraa Tagruder, rummede fire Rækker Bræddesenge, fastsømmede til Gulvet. I hver af Sengene laa der en Madras, paa Madrassen to snavsede Lagener, mellem Lagernerne en febersyg Soldat.

Vi havde set adskilligt paa Cuba, men det, vi her saa, var saa frygteligt, at vi et Øjeblik støttede os til Væggen. Man tænker sig vel intet gulere end en Citron, men disse Syge var endnu

Paa Cuba udbrød i 1895 et stort Oprør. Den 13. Novbr. erklærede Øen sig for en uafhængig Republik. Det lykkedes ikke den spanske Marskal Martinez Campos at kue Oprøret, og Spanierne overlod derefter den raa Kriger, General Weyler, at drukne Opstanden i Blod. Weyler udsatte en Pris af 50,000 Dollars paa Insurgentføreren, Antonio Maceos Hovede og førte i de to følgende Aar Krigen med uhørt Grusomhed. Ved Udgangen af 1896 faldt Maceo for Snigmorderhaand. Slutteligt sendte Amerika Orlogsskibet „Maine“ til Havana, hvor det blev sprængt i Luften. Den amerikansk-spanske Krig udbrød, og ved Freden i Washington 1898 mistede Spanien sine sidste Kolonier, Cuba, Puerto Rico og Filippinerne. Cuba styres nu under amerikansk Tilsyn som en selvstændig Republik.

gulere, ikke blot i Huden, de var tillige gule i Ørene, i Læberne, i Øjnene, ja, i Øjeæblet — alt gult, vissengult, gennemsigtigt gulgult — som Træernes Blade hjemme i den første Frost.

Afmagret efter gul Feber.

Udstrakt laa i hver af Sengene en ung Soldat, de fleste af dem med smukt formede Hoveder og intelligente Ansigtstræk; men disse Ansigter vansiredes gruopvækkende af en sort Vædske, der skummede om alle Munde. De Febersyge led grufulde Smerter, de rejste sig, de kastede sig bagover, og de lod høre, idet de udstrakte Armene, snart hæse, snart gennemtrængende Skrig.

»Hvorfor skyder De dem ikke ned!« raabte vi til den sorte Læge.

»Saa mange af dem, der kommer sig, skal skydes,« svarede han og tilføjede: »Hvorfor skyder vi dem ikke straks? Fordi Maceo ikke skyder paa en Patient! Men efter at de

spanske Tropper nu dræber alle fangne Insurgenter, dræber vi ogsaa alle fangne Spaniere. Tilfældigt tog vi i Morges 28 hvide Fanger, som ikke havde Feber. De bliver skudt i Aften.«

Om Sygdommen sagde den sorte Læge:
 »Da Cuba ligger betydeligt sydligere end Spa-
 nien, og da Tropperne altsaa stadigt tørster, er

Rekonvalescenter efter gul Feber.

de henviste til det stillestaaende usunde Vand i Skovsøerne. Desuden spiser de umoden Frugt og drikker Rom; det svækker deres Modstandskraft og giver Feberen (el vomito) frit Spil. Med Febe-

ren følger en tung Smerte over Lænden og en stikkende Fornemmelse i Halsen. Hertil slutter sig som yderligere Kendetegn en stærk Hovedpine. Dagen efter hovner Ansigtet, det bliver gult, og samtidigt faar den Syge Opkastning. Er Opkastningen mørk, vil Feberen blive farlig. Op mod Halvdelen af de Syge dør, Resten plages af Feberfantasier og forbliver længe gule, men den egentlige Krise staar de over paa en Ugestid.«

Lægen blev kaldt bort, og med klaprende Tænder sagde Webb:

»Det er ikke til at holde ud. Jeg stikker af,« og han forsvandt.

Min Tanke var at følge efter, da i det samme en lidende spansk Soldat hviskede nogle Ord til mig. Jeg forstod, han bad mig bringe en Hilsen til sit Hjem, men det var ikke muligt for ham at sige, hvor dette var. Han gentog flere Gange et uforstaaeligt Ord, og da jeg imedens bogstaveligt saa ham dø, greb jeg raadvild hans Haand og tegnede med den Korset paa hans Bryst. Da syntes det mig, som Dødens Sødme lyste i hans Blik.

Oprevet af disse Rædsler vendte jeg tilbage til det fælles Værelse, hvor Webb nu nogenlunde restitueret laa paa Sengen og udsendte fine Røgsøjler fra en Havana. »Du faar den for ingenting,« sagde han, »blot Du standser foran en Tobaksspinder og siger *Cubanos libros*« — og Webb vendte sig i Sengen og opdagede en Flaske Gin. Vi drak, og Webb fortsatte:

»Nu forstaar jeg, hvad Livsassurance-Manden i Chicago mente, da jeg paa Vejen sydefter vilde assurere mig for et passende højt Beløb.

»Vi assurerer med Fornøjelse Deres ene Arm for 500 Dollars,« sagde han, »Deres store Taa for 100 Dollars, men for Deres hele Person vil vi ikke tegne 5 Cents.« Betydningen af disse Bemærkninger er først gaaet op for mig her i dette gule Helvede.«

Jeg gjorde en Bemærkning om Webbs bekendte Mandsmod. Han svarede:

»Bange er jeg ikke, snarere lidt forsigtig. Det skylder man sit Blad. Derfor kunde det heller ikke misforstaas, at jeg i Slaget ved Bayamo laa i Grøften, mens jeg i Referatet sad til Hest. Det viser min Respekt for Bladet og min artistiske Placering. At ogsaa Insurgenterne forstaar dette, fremgaar af, at de har udnævnt mig til Oberst. Ifald Du ønskede det, kunde ogsaa Du faa en Grad.«

»Til hvad skulde disse Narrestreger tjene?«

»Ej! Ej! Hvad foregaar der her for Næsen af os? Verdenshistorie! Først skal der udgydes en del Blod; men en skønne Dag er det forbi, og Cuba indgaar i de nordamerikanske Fristater eller bliver en selvstændig Republik. Saa er Øjeblikket kommet, da Obersterne, der udmærkede sig paa Valpladsen, hædres med Laurbær, Æresporte og Statuer. I Skolerne lærer Børnene os paa Ramse, og Gader opkaldes efter os; det kender vi fra Rue Lafayette i Paris.«

»Drik nu ikke mere Gin!«

Webb flyttede Glasset og faldt i dybe Tanker. Det varede saa længe, at Stilheden tilsidst blev trykkende. Saa rejste han sig og sagde:

»Jeg har endnu ikke omtalt for Dig, at jeg i Gaar Formiddags paa Havnemolen ved Cienfue-

gos mødte den feterede spanske Skuespillerinde Manita Olivenza, hvem jeg en eneste Gang har set paa Scenen og siden gennem Aarene har bevaret som Billedet af den fødte Gratie. Tænk Dig til min Overraskelse, da jeg genser hende her, badet i Taarer, raadvild og aldeles oprevet. Jeg nærmede mig hende ærbødigt, og da hun forstod, at min Deltagelse var oprigtig, skænkede hun mig sin Fortrolighed. For et Par Aar siden havde hun opløst sit Ægteskab med den adelige Officer Léon Barcarrotta; et Øjeblikks Forglemelse fra hendes Side var Anledningen. Derefter skiltes de, men tabte ikke hinanden af Syne. Da hun nu hørte, at hendes Mand var sendt som Officer til Cuba, og da hun samtidigt læste de alenlange Dødsliste, brød hun overtværs og kastede sig i et Skib, der laa for Udgaende. Hun var, da jeg i Gaar traf hende, lige kommet i Land.«

Mens Webb yderligere fordybede sig i Señora Manitas Skønhed, rejste jeg mig og gik hen til Klostersvinduet, der ikke kunde aabnes. Nedenunder laa den rummelige Gaardsplads, hvor en Oppasser børstede Ridestøvler, hvor et Par farvede Koner sladrede, og hvor Negersoldater kom og gik. Tilvenstre stod fire fem Heste bundne til et Træ, og fjernere i samme Retning udskilte man i Halvlyset tyve tredive unge spanske Infanterisoldater i snavsede Uniformer. Formentligt var det dem, der skulde skydes ned paa Pladsen.

En halv Snes Insurgentofficerer, der kom frem, tildrog sig min Opmærksomhed, og særligt bemærkede jeg mellem dem en fastbygget Skik-

kelse med mørkt Fuldskæg. Han var lidt farvet og iført Uniform med gyldne Epauletter — det var Maceo.

— For mere end en Menneskealder siden landede paa Cuba en fornem spansk Oberst og dæmpede en Opstand. Saa længe denne varede, opholdt han sig paa en Plantage uden for Havana, hvor en fortryllende Negerinde vakte hans Opmærksomhed. Han forførte hende, og efter at han havde forladt Øen, fødte hun ham en Søn; det var Maceo, den stolte Helt, der sidenskulde koste Spanien Millioner Pæsetas og utalte Tusinder af Menneskeliv.

General Maceo.

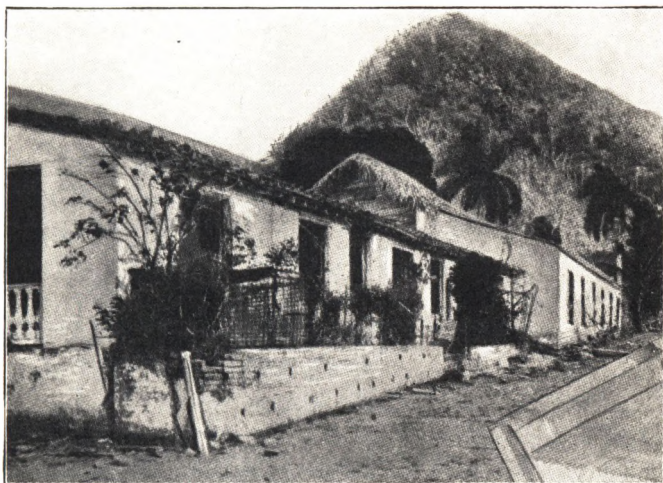
I 16 Aar havde Maceo forberedt denne sidste Opstand, og først i Februar 1895 gik han i Land ved Barucoa, fulgt af 19 Venner. Han holdt sig derefter skjult i Skovene, til han et Par Maaneder senere dukkede op med 8000 farvede Soldater, bevæbnede med Geværer og Krumknive (los machetes) og i Uniform.

— Fra Værelset i Klosteret var jeg steget ned i Gaarden, hvor en Officer, der samtalte med Maceo, løftede Haanden. Det var et Tegn. De unge spanske Soldater, ialt 28, der ventede mellem Træerne, traadte nølende ind paa Pladsen;

deres Arme var med Bastbaand bundne over Brystet; af Alder syntes de at være tyveaarige. Betydeligt ældre var en slank Mand af udpræget militær Holdning, en Officer formodentligt, der stod paa Fløjen. Han var, skønt Fange, ikke bundet og udstrakte flere Gange Armene, som manglede han Luft. De helt unge Soldater, der kom nærmere, rystede af Rædsel, og kun med Vanskelighed lykkedes det at faa dem opstillet i en Halvkres. Deres Ansigter var efterhaanden blevet hvide, deres Læber tørre, men en enkelt blandt dem, der bad en Bøn, fik derunder et mildt forklaret Udtryk.

Man hørte i Stilheden et Kommandoord, og et halvt Hundrede af Maceos farvede Insurgentsoldater traadte ind paa Pladsen, hvor de tog Opstilling under Klostermuren. Paany lød en Kommando, og de unge Spaniere gjorde omkring og vendte Ryggen til. Spændingen voksede uhyggeligt; et Raab, og de 28 dødsdømte faldt paa Knæ. De skulde altsaa skydes gennem Nakken. Alene Officeren, den høje Skikkelse paa Fløjen, blev staaende med Ansigtet vendt mod Lyset. Han lignede en Statue. Det afgørende Øjeblik var nær. Insurgentsoldaterne hævede langsomt Bøsepiberne — man aandede ikke længer — de skød, og de unge Spaniere styrtede forover, uden at et Suk hørtes. Men i det samme rumlede en Vogn, og mine Øjne tilsløredes. En kridhvid Kvindeskikkelse fløj gennem Luften og forsvandt i Krudtrøgen, idet et Skrig lød saa gennemtrængende, at alt levende sitrede. Manita Olivenza havde genkendt sin Mand, Leon Barcarotta, og set ham dø; en Efternølerkugle ramte hende, og

hendes skønne Legeme sank sammen i en Vaar af spansk Ungdom. Har hun i den forfærdende Hast, hvormed dette Drama udspillede, blot haft en Skygge af Fornemmelse, da har det været Glæden over, at hun døde i sin Mands Favn.

Gæstgivergaard, Kloster og Hospital.

Et Hold Soldater var traadt ind og rømmede hastigt Retterstedet. De slæbte Ligene til Side, kastede dem i en Grube bag ved Køkkenet og dækkede Gruben til med Grus og Kvas. Travlheden i denne Oprydning var frygteligere end selve Eksekutionen. Med en Kraftanspændelse rev jeg Øjnene derfra og tvang mig til at se paa Negerbyen, der nord om Klosteret udfoldede sig i Aftenens Fred.

— Det var en af de sædvanlige cubanske Negerbyer, hvor smaa firkantede Stenhuse ligger mellem grønne Palmer og Banantræer. I Dørene

stod Negerbørnene og raabte til hinanden. Unge Negerinder, velskabte og indtagende, hentede Vand i Tinkander, som de balancerede paa Hovedet. Udfordrende og yppige var de, et Billede af Livet, netop som vi havde set Døden. Der var noget over dem af Dyrs Skønhed, ikke mindst i den Forskræmthed, hvormed de stirrede paa en Fremmed. I disse store uforstaaende Øjne læstes Aarhundreders Slaveri og Mørke, og indtrængende følte man, at Menneskealdre endnu vil hengaa, før Verdens Afkroge er viklet ud af Skabelsens og Tidernes Morgen, og før de almindelige soleklare menneskelige Rettigheder tilstedes Mennesket uden Hensyn til Kulør.

— Da jeg kom op i Værelset, havde Mr. Webb — uden Anelse om, hvad der var foregaaet paa Pladsen — boret sig saa dybt ned imellem Sengetæpperne, at det varede noget, før jeg opdagede hans Haartop. »Jeg vil hjem!« raabte han svedende og rasende. »For hvert Aandedræt i denne Morderhule sluger jeg en Million Bakterier, Baciller, Kokker og mikrobiske Snyltesvampe. Jeg føler allerede en sælsom Proces i Legemet, en frygtelig Gæring i min Mave. Jeg vil hjem! Hører Du! Det skylder jeg mit Blad og mine Læsere, ja, Pressen i sin Helhed, og U. S. A.!«

Mr. Webb tav ikke, før jeg havde skænket ham et Glas Gin og tændt ham en Cigar. Og da det nu viste sig, at han var gaaet i Seng med Tøjet paa, beredte Toilettet ham ingen større Vanskeligheder. Vi børstede hinanden, vi rettede paa Kravetøjet og gik, idet jeg dog instinktmæssigt lagde Vejen uden om Gaarden, der endnu dampede af Krudt og frisk Blod. Hvor dette hav-

de flydt, løb Negerbørnene og legede. Min Ven John Webb, der som sædvanligt intet anede, standsede og spejlede sig i en Vandpyt med røde Stænk. Han fandt Spejlbilledet tilfredsstillende, og vi gik videre gennem Negerbyen.

Vi skulde til Aften hos Maceo.

— — —

Det havde været vanskeligt nok at komme ind til Cuba, det var endnu vanskeligere at komme ud igen. Efter flere Dages Besværligheder med at faa et Bortrejse-Pas, naaede jeg fra Havana over til den lille Ø Key West, det sydligste Punkt af Nordamerika, beliggende i den mexikanske Havbugt. Ved Landgangen modtoges vi af halvnøgne Indfødte, der kastede sig over Kufferterne og rev Stropperne af Rejsetøjet. Iøvrigt havde Key West 22,000 Indbyggere, mellem hvilke Svampefiskerne var de hæderligste. Desværre gik de til Stadighed i Vandet.

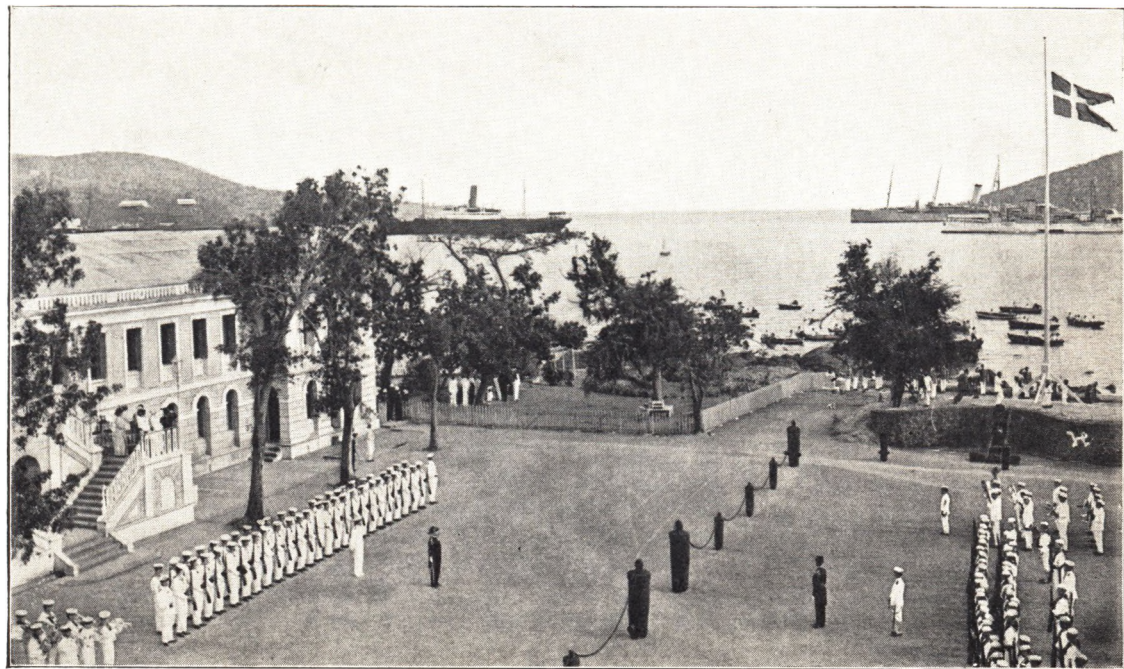
Som Rejsende fra Plads med gul Feber skulde jeg have 14 Dages Karantæne, og da Tiden faldt mig lang, sluttede jeg mig til flere af de fra Cuba udviste Korrespondenter, der var forblevet i Key West i det Haab at slippe over igen. Mellem disse Korrespondenter var Georges A. Bryson fra *New York Herald*, en Specialist i mellem-amerikanske Forhold; dansk Vestindien syntes han dog ikke at kende, men da han hørte, jeg havde besøgt Øerne, stillede han mig endel Spørgsmaal, som jeg besvarede uden at vide, at han telegraferede det hele til *Herald*, der samtidigt i ledende Artikler for Alvor rejste Spørgsmaalet om Køb af Øerne.

Ved Ankomsten til Tampa, Florida, blev jeg overrasket ved i flere af Sydens Blade at finde Udtog af Brysons Artikler. Det undgik heller ikke min Opmærksomhed, at han, iøvrigt taktfuldt, havde fremstillet mig som en Art Agent for Salget af de danske Øer.

I den Anledning rejste jeg over Washington og gjorde den danske Gesandt, Hr. Constantin Brun, bekendt med, hvad der var foregaaet. Ved samme Lejlighed traf jeg Senator Knute Nelson, som jeg kendte fra Minneapolis. Han tog mig op i Senatets Læseværelse og forestillede mig for Senator Lodge, der var en af Amerikas betydeligste Politikere. Lodge nærede aabenbart en levende Interesse for Spørgsmaalet, han tilkaldte et Par Senatorer, og efter at jeg havde sagt dem, at jeg ikke var Ø-Agent, men Journalist, erkyndigede de sig nøje om de danske Partiers Stilling til Salget. Det var en Oplevelse for mig at træffe disse Politikere, hvoraf de fleste havde verdenskendte Navne. Deres Ansigter vidnede om Snuhed, Klogskab og høj aandelig Standard. Man spejdede forgæves efter den Selvgodhed, der i andre Parlamenter fremkalder et overbærende Smil.

Senatet var omsværmet af Reportere, og flere fulgte mig til mit Hotel. Ligeledes fik jeg Dagen efter rigelig Anledning til at tale med Presserepræsentanter i New York. De havde søgt mig i Hoboken, hvor de danske Dampere ligger, men fandt mig i det danske Konsulat.

Mit Skib skulde gaa. Ved Afrejsen overrakte General C. T. Christensen mig en Pakke Udklip,

Det danske Flag stryges foran Fortet paa St. Thomas. Udsigt over den store Havn. Tilvenstre og tilhøjre de danske og amerikanske Soldater ; der præsenterer Gevær.

der paafaldende vidnede om den Interesse, hvormed man pludseligt i Amerika omfattede Spørgsmaalet om de dansk-vestindiske Øer. Formodentlig vil engang den samlede Salgsforhandling finde sin Historieskriver. Han bør da ikke overse *New York Tribune* 31. Decbr. 1895 og 4. Januar 1896, *New York Times*, *The World*, *New York Herald* af samme Datoer og *Associated Press* for 31. Decbr. 1895. Det hele viser, at vi i dette Øjeblik kunde have solgt Øerne og faaet 50 Millioner Dollars for dem. Tilsidst fremdrog Senator Lodge Sagen, hvorom det hedder d. 3. Januar 1896:

„Senatet er i Dag til Morgen blevet gjort opmærksomt paa Spørgsmaalet om de dansk-vestindiske Øer af Senator Lodge. Det skete i Form af en Resolution, hvori det staaende Udvalg angaaende udenrigske Anliggender anmodes om at undersøge og derefter meddele Senatet, hvorvidt Øerne St. Croix St. Thomas og St. Jan kan afkøbes den danske Regering“.

Efter aarelange Forhandlinger med stærke Brydninger, Tusinder af Møder og Omkostninger, der løb op til store Summer, overtog De forenede Stater i 1917 Øerne for 25 Millioner Dollars. Som Ven af General C. T. Christensen var jeg allerede i min Ungdom blevet stemt for Salget, men da Dagen nærmede sig, var jeg beklemmt om Hjertet og angrede de mange Artikler, hvori jeg havde bidraget mit til den Afgørelse, der nu fandt Sted; da Flaget d. 31. Marts 1917 blev strøget paa Forterne, befandt jeg mig i den Stilling, hvori en Mand befinder sig, naar han føler sig forpligtet til offentligt at hævde, hvad hans Forstand tilsiger ham, mens han maa lukke Øret for, hvad hans Hjerte tilhviser ham.

Han forstaar da dem, der er paa den anden Side.

LARISSA

Da Forlæggere flere Gange havde tilbudt mig at samle og udgive Artikler, jeg havde skrevet, sagde Nansen en Dag:

»Du er jo tosset, at Du ikke selv samler dem i en Bog.«

Saaledes opmuntret afrejste jeg til Christiansminde, Svendborg, hvor jeg et Par Vintermaaneder paa Grundlag af mine Rejsebreve skrev »Amerika«, 52 Ark. Denne Bog kostede 16 Kr. og blev trykt i 12,000 Eksemplarer. Da jeg afleverede den, udbetalte Jacob Hegel mig 30,000 Kr. i Honorar.

Journalisternes Lønninger var ikke overdaadige i de Dage. Nansen og jeg arbejdede 8 Aar i Politiken for 350 Kr. om Maaneden, og gennemsnitligt skrev hver af os 2—3 Artikler dagligt. Først under mit Ophold paa Cuba meddelte Hørup mig, at vi fremtidigt yderligere vilde faa en Liniebetaling af 6 Øre. Som Oversætter og Forfatter havde Nansen suppleret sine Indtægter, og nu forsøgte jeg det samme, idet jeg foruden »Amerika« skrev »Paris«, »London«, »Østen« etc., omfangsrige Værker, der samtidigt udsendes af en svensk Forlægger, og noget nær bragte samme Indtægt som »Amerika«. Jeg kunde da nu

føle mig økonomisk uafhængig, men mere end dette glædede det mig, at mine gamle Avisartikler ejede saa megen Modstandskraft.

— Fra 1897 og til omkring det ny Aarhundredes Begyndelse sporede en opadgaaende materiel og aandelig Bevægelse i Folket. Mæt af Dage havde Estrup i 1894 trukket sig tilbage til sin Herregaard. Man aandede friere og ventede en ny Tid. Den Mystik, der for adskillige knyttede sig til Aarhundredskiftet, virkede i samme Retning og bidrog sit til et Par forventningsfulde opadgaaende Aar.

Jeg levede da et muntert Liv med anspændt Arbejde. Hver Dag var en ny Oplevelse. Jeg sov kun lidt og blev ikke træt. Alligevel kunde jeg nok længes efter at komme ud paa Eventyr; det var saa meget rimeligere, som jeg var Bladets »Flyvende«. De følgende tre Aar lod da heller intet tilbage at ønske; de betegnedes for mit Vedkommende ved Larissa, Rennes og Valkyrien paa Tøgt til Østasien.

— Krigen mellem Grækenland og Tyrkiet, 1897, der saa levende interesserede danske Bladlæsere, begyndte med voldsomme Uroligheder paa den tyrkisk-græske Middelhavsø, Kreta, hvor Grækerne slog løs paa tyrkiske Embedsmænd. Det kom til regulære Slag, Tusinder af Mennesker dræbtes, hele Byer afbrændtes, og da Kreta dog maatte kaldes græsk, gjorde Oberst Vassos og 4000 græske Soldater Indfald paa Øen og satte sig fast i dennes Midtpunkt. Imidlertid vilde Stormagterne ikke godkende dette Skridt, og en europæisk Flaade, sammensat af engelske, franske, tyske og italienske Skibe, omringede Øen, i

hvis Midte Vassos dækkede sig i en stor vanskeligt tilgængelig Skov.

Saaledes var Stillingen, da jeg naaede Grækenland. Ved Ankomsten til Athen gik jeg op til Kongen, der modtog mig med megen Venlighed. Paa Bordet foran ham laa de københavnske Blade, og da han havde spurgt mig om et Par Smaating, sagde han:

»Naa, har De saa set noget til vore kønne Damer her i Byen?«

Nej, jeg var lige kommet, men havde dog hilst paa Generaldirektørens Datter.

Naa, Frøken N. N., sagde Kongen og tilføjede med stor Alvor:

»Hun er en Gravso.«

Om Krigen kunde Kongen ikke udtale sig, men henviste mig til Udenrigsministeren, Skouzés. Denne gav mig et fortræffeligt Interview, som fra Politiken gik over i de store europæiske Blade.

Men ud ad Aftenen kom en Tjener hen til mig i Hotellet og bad mig følge ham til Udenrigsministeren. Denne overrakte mig en forseglet Konvolut og sagde:

»De har sagt til Kongen, at De tænker paa at gaa til Kreta for at opsøge Oberst Vassos. I saa Fald beder Kongen Dem medtage dette Brev, der skal overrækkes til Obersten personligt. Obersten vil give Dem et Svar.«

Jeg talte med Udenrigsministeren om Muligheden af at komme ind paa Kreta. Han oplyste, at Kysterne var under europæisk Bevogtning. Hvad Oberst Vassos' Lejr angik, maatte den findes etsteds i Skoven midt paa Øen, nogle Mil

fra Havnebyen Canéa. Denne By var vel brændt, men en lille tyrkisk Vagt fungerede paa Stedet under Ismail Bey. Antageligt beroede det paa denne, om jeg kom videre.

Ikke meget klogere gik jeg hjem og talte med min Rejsefælle og Ven, en Medarbejder ved *Le Journal*, Franklin Bouillon. Han tilbød at ville følge mig, og dette Tilbud modtog jeg med Glæde. Tidligt næste Morgen gik vi i Gang med Ekviperingen, der maatte indskrænkes til det mindst mulige. Aftenen tilbragte vi hos Kapt. Rahbek, Kongens Dyr læge, hvor jeg fik Brevet indsyet i min Skjorte.

Dagen efter gik vi til Syra og tog videre til den neutrale By Kandia paa Kreta. I Vrimlen af Admiraler og høje Befalingsmænd fra de fremmede Krigsskibe modtog de franske Officerer os elskværdigt og sendte os videre med Baad til Bethymo og Canéa. Denne Rejse, der var rig paa spændende Oplevelser, holdt Humøret oppe, men unægteligt faldt det atter, da vi ved Landgangen i Canéa befandt os i en ødelagt og plyndret By. Af Forretningsbygningerne i Gaderne stod kun de sodede Ydermure tilbage, mens der dog i Byens Udkanter ved nærmere Eftersyn viste sig at ligge endel ubeskadigede, forladte Villaer. I en af disse, hvor Møbler, Nips og Smaating vidnede om en hastig Udrykning, aabnede vi Skuffer, læste Breve og sluttede, at Beboerne havde været en velhavende Jødefamilie med en ung og rimeligvis yndig Datter: Esther. Vi tog Natteleje i de bedste Senge, dog ikke i den unge Dames. Vejret var henrivende, og den mørke Ruinby en sørgelig Modsætning til Na-

Admiralerne fra de fremmede Flaader, der laa i Ring om Kreta. Først var mødt Tyskerne, Franskmandene, Englænderne og Italienerne. Derefter Russerne og Spanierne.

turen. Tidligt næste Morgen fiskede vi i Havnen og kogte Fiskene i Husets lille Dukke-Køkken; vore klodsede Bevægelser under Madlavningen fremkaldte yderligere for os Frøken Esthers lette yndefulde Skikkelse.

Under dette glemte vi ikke Ismail Bey. Vi indbød ham til Frokost paa Daasemad og fik Tilladelse til at rejse videre uden et alt for skarpt Eftersyn. Ved Afskeden advarede han os for de græske Forposter, som Vassos havde opstillet om sin Lejr. Da disse Forposter var uvidende Soldater, kunde de finde paa at give Ild. De havde lige i Dagene forinden saaret to Købmænd, der kom ud fra Kandia i Forretningsanliggender.

Tidligt en sollys Foraarsmorgen satte vi os i Bevægelse, jeg foran med Esthers hvide Sengelegen flagrende fra en Stang, Franklin Bouillon bagefter med et Fotografiapparat og det beskedne lille Spisekammer. Vi gik ad Veje, der var bevoksede med Græs og Buske, standsede, vendte om og gættede paa, hvad der var Øst og Vest, og endelig efter 6—7 Timers Vandring var vi saa mødige, at vi lagde os en Stund. Imedens var vi begyndt at tale om vore Barndomsaar, og jeg erfarede, at Franklin Bouillon havde haft sin Skolegang i England, idet hans Fader i Aaret 1852 fulgte Victor Hugo til Jersey i Kanalen og her giftede sig med en engelsk Dame, der blev Franklin Bouillons Mor. Jeg havde faaet megen Tillid til ham paa denne Rejse. Han var et usædvanligt resolut Menneske, indtagende af Ydre og begavet med en ualmindelig Veltalenhed.

Nedsunkne i Betragtninger over Livets Luner havde vi efterhaanden glemt Vassos, da vi plud-

Vejen ud til den afbrændte By, Canéa. Bag Byen i Baggrunden tilvenstre usynligt Oberst Vassos' Lejr.
I Bugten tilhøre Krigsskibe af de fremmede Flaader.

seligt fløj i Vejret ved Lyden af et fjernt Raab. Vi gik i Lydens Retning langs en Grøft og naaede en aaben Plads; her laa en træbevokset Høj, som vi besteg. Der var intet levende at øjne, men idet vi svingede med det hvide Lagen, hørte vi en Lyd af Menneskestemmer, og til vor store Glæde brød en Deling græske Infanterister gennem Skovtykningen. De forstod os ikke, men omringede os, og vi var Fanger, til vi efter en halv Times March befandt os i en Ladebygning med mange Heste. Her traf vi en Officer, der talte Fransk, og som øjeblikkeligt forstod, hvad Oberst Vassos skyldte Udsendinge fra Hs. Majestæt.

Af Hestene udvalgte Officeren de to bedste, og med ham selv som Ledsager satte vi afsted til Landsbyen Alibiani, hvor Oberst Vassos residerede i et anseligt hvidt Forpagterhus, der var beliggende i Midten af hans Lejr.

Obersten, hvis Stilling i disse Dage beskæftigede Pressen overalt i Verden, var en slank fornemt udseende Herre med mørkt Fuldskæg og Haar. Jeg gik med ham ind i hans Privatværelse og overrakte ham Kongens Brev, som han straks aabnede og gav sig til at gennemlæse. Jeg erfarede senere, at det indeholdt en Meddelelse til Obersten om Krigens nærførestaaende Udbrud og dermed rejste Spørgsmaalet om Vassos' og hans Troppers mulige Tilbagevenden til Grækenland. Han læste Brevet endnu en Gang, rejste sig, trykkede min Haand og sagde:

»Velkommen i den græske Lejr!«

Vi fik en god Middag og havde en herlig Aften med de græske Officerer, hvoraf de yngste havde gaaet paa Krigsskolen i St. Cyr. Om Nat-

ten udfærdigede Vassos sit Svar, og næste Morgen vendte vi tilbage, men denne Gang til Hest, fulgt af Vassos' Officerer, der vovede sig saa

Franklin Bouillon hjælpes til Hest af en af de græske Officerer.

langt som til en halv Snes Kilometer fra Canéa. Ankomne til denne øde By hilste Franklin Bouillon og jeg paa Ismail Bey og skyndte os videre til Esthers Hus, hvor vi med Omsorg bredte det hvide Lagen over hendes Seng. Efter

fire fem Dages utaalmodig Venten og forgæves Forsøg paa at finde en Skibslejlighed var vi saa heldige at slippe med en Kulbaad til Piræus.

— En voldsom Bevægelse gik gennem Grækenland, særligt dog gennem Befolkningen i Athen, men det var her som stedse vanskeligt at finde et paalideligt Udtryk for Stemningen. Det Raab, der lød gennem Folkets Masse, var »Grecia irredente«, Grækenlands Enhed, men Grækenlands Enhed opfattedes forskelligt i Befolkningen. For de lavere Lag betød Kravet simpelthen Kamp mod Tyrkerne, og til denne Kamp var Grækerne grundigt forberedt af Præsterne og Munkene, for hvem Sultanen i Tyrkiet er selve Djævelen. Blandt dannede Grækere derimod betyder Grækenlands Enhed et historisk Folks Genrejsning, en Fornyelse af de Tider, da Perikles regerede, da Sophokles og Euripides digtede, og Phidias smykkede Parthenon.

I det græske Kongedømme traf man nu en dansk Konge, der i sin lette lyse Holdning, sin venlige Hjælpsomhed og sin underfundige Alvor var det ubedragelige Udtryk for den muntre københavnske Overklasse. Jeg fik Eksempler nok derpaa. Da jeg kom hjem fra Kreta, overrakte jeg Vassos' Svar, og Kongen sagde:

»Jeg vil ikke takke Dem i Dag, men det skal ske ved Lejlighed.«

Jeg forstod, at Talen var om en af de mange Frelserordener, Kongen gavmildt uddelte. Jeg anmodede derfor Kapt. Rahbek om at hindre dette, eftersom jeg offentligt havde angrebet Ordensvæsnet.

Kronprins Frederik, senere Frederik VIII., og Kong Georg.

Da jeg nogle Dage senere kom op paa Slottet og mødte Kongen, lukkede han det ene Øje og sagde, idet han blinkede med det andet:

»Fy, vil De skamme Dem« —

Han sagde det med en Undertone saa pudsigt, at Ordene lød:

»Bravo! Hvad skal man ogsaa med det Stads!«

— Det græskeaarvaagne Ministerium havde i de Dage fundet paa at standse politiske Telegrammer, der blev indleverede til Udlandet. Det var komplet ødelæggende for en Korrespondent, og jeg benyttede Lejligheden til at anmode om en Undtagelsesstilling. »Ja, men saa maa jeg selv paategne Telegrammerne,« sagde Kongen. Dette skete og gav Anledning til, at Kong Georg nogle Gange læste og rettede mine Manuskripter. Et af disse med Kongens Blyants-Tilføjelser i Marginen blev senere indrammet og hænger nu i Politiken's Redaktionskontor.

— Krigen brød ud, og i vild Begejstring styrtede Tusinder af Unge og Gamle op til Nordgrænsen, hvor den græske Hær tog Opstilling under Ellasonas paa Olympos Bjergkædens søndre Fald. Ved de indledende Bevægelser sporedes nogen Forvirring og savnedes en myndig Overledelse. Soldaterne, der indkaldtes, havde vanskeligt ved at finde deres Plads i Rækkerne, og de store Skarer af Frivillige, der meldte sig, forvirrede Kommandoen ved deres Uregerlighed og Krigsbegejstring. Bladene i Athen, der udsendtes med Timers Mellemlum, forlangte Udfald, hvad ikke syntes at forurolige Tyrkerne; de holdt sig stille afventende oppe paa Olympos. Nogle Uger hengik, før der forefaldt en Træfning, men den

var uden større Tab og gav Signalet til, at Bladene højrosted krævede »et rigtigt Slag«.

I Stedet for et saadant fulgte flere Træfninger, hvor der i Reglen faldt et Par Hundrede Soldater. Det var ikke et Mandefald, der godtgjorde Krigens virkelige Udbrud, og Bladene angreb nu paa det voldsomste Generalerne og forlangte *Krig*.

Under disse Forhold hændte følgende, som vist er uden Sidestykke i Krigshistorien. Den 25. April 1897, da en jævn Skydning som sædvanligt var i Gang mellem Grækere og Tyrker, gav den græske Overgeneral, Kronprins Konstantin, Hæren Ordre til langsomt at forlade Stillingen paa Bjergskraaning og trække ned til Byen Tyrnavo. Ved Bjergbyen Mali stod i dette Øjeblik 12,000 Grækere Ansigt til Ansigt med 12,000 Tyrker. Grækernes Retræte fandt Sted og foregik i god Orden, til en uventet Begivenhed ved Mørkets Frembrud indtraf. Det græske Kavaleri, der havde staaet øverst, indhentede paa Vejen nedefter det græske Infanteri, og i det kulsorte Mørke forvekslede dette Grækerne med Tyrker og gav Ild. Hastigt udviklede sig en rasende Kamp mellem græske Ryttere og græske Fodfolk, og i den hele græske Hær bredte sig en voldsomt voksende Panik. Soldaterne kastede Vaabnene, sprang over Grøfterne og flygtede, vildere og vildere, ned ad Skrænterne til Tyrnavo, hvor Flammerne kort efter slog ud af Husenes Tage. Det var Beboerne, der foretrak at afbrænde Byen frem for at overgive den til Tyrkerne. Den ca. to Mil lange Vej, der fører fra Tyrnavo til Larissa, slynger sig over store

Moser. For de fremadstormende Flygtninge var den saa smal, at Tusinder af dem trængtes ud til Siderne og blev traadt ned i bundløst Dynd.

I Larissa havde Franklin Bouillon og jeg, lige ankomne fra Tyrnavo, tilbragt en meget behagelig Aften sammen med Redaktøren af »Thessaliens Stjerne«, Hr. Petalas. Efter Middagen gik det løs med muntre Taler, Arrakpunch og *cito polemos* (leve Krigen), alt imens Hr. Petalas sad og klappede sin lille kønne Husjomfru paa kinden og med flad Haand strøg sit fine graa Hage-skæg. I »Thessaliens Stjerne« var om Morgenens samme Dag fremkommet en Artikel, hvori det hed: »Kong Christian den Niende af Danmark har sendt os Penge«. Det var en Meddelelse, der — hvor usandsynligt den end maatte forekomme — havde stimuleret Selskabeligheden og givet Anledning til varm Hyldest af den spendable danske Majestæt.

Vi overnattede hos Petalas og sov sødt, da vi i den første Lysning vækkedes ved et forfærdeligt Brag. Det var Krudtmagasinet i Larissa, der blev sprængt i Luften. Vi styrtede ned og fandt Hr. Petalas halvt paaklædt i Færd med at kaste sine Sølvskeer og Guldmønter i en Sæk. Han var saa stærkt bevæget, at han ikke kendte os og heller ikke bemærkede, at en Soldat i Skjorteærmer sprang ud af Husjomfruens Sovekammer. Paa Torvet knaldede Skud paa Skud. Vi aabnede Døren, og foran os saa vi en By, hvis Befolkning skælvende i Dødsangst med vanvittige Bevægelser forsvandt i rædselsslagen Flugt.

— Men pludseligt forandres Billedet, Byen var nu fyldt med flygtende Soldater. De havde ka-

stet Geværerne og kastede sig selv dødtrætte ned paa Gaden, hvor de laa som livløse. Larissa havde vel en 10—12,000 Indbyggere, hertil kom Beboerne af Tyrnavo, samt endelig Hæren, andre 10—12,000, alle flygtende, i vild Forfærdelse, som gruede de for en Himlens Straf.

Det var et frygteligt Sammenbrud. Fra alle Sider styrtede halvt afsindige Mennesker ned paa Gaden. Hvorhen? Man troede at øjne det tyrkiske Kavaleri — den røde Fez! Byen tømtes. Butikerne i Hovedgaden stod tomme. Vi kunde tilægge os, hvad vi vilde, her en Haandfuld Smykker, dér en Favndfuld Silkestoffer; i Stedet slog vi en Rude ind og tog et Glas med Pebermynte. Larissas Hospital, hvori befandt sig flere Hundrede haardt Saarede, havde aabnet Portene, og mange Syge slæbte sig afsted, enkelte bistaaede af Fangerne fra Byens Fængsel. Blandt de Flygtende saa man skamløse Kvinder, under Flugten skinnende af Utugt, og gamle Tugthusfanger med sammenlængede Fødder. Ved Banens Hovedstation, der ligger Øst for Byen, holdt et Jernbanetog. Mødre, der med Børn paa Armen vanvittigt trængtes paa Perronen, forlangte Plads i Toget. Men de italienske Frivillige, Garibaldiener, som de kaldte sig, et Kompagni af Uslinge, havde fyldt de sidste Vogne. Forgæves søgte man at faa dem ud og fyrede tilsidst paa dem; de svarede med Geværskud.

Vi rev os løs fra disse hastigt skiftende, sønderrivende Optrin og besluttede at gaa i Retning af Havnebyen Volo. Markerne, Grøfterne og nogen Skovvækst kunde her byde os lidt Dækning. Vi vidste, hvilken Skæbne Tyrkerne be-

redte fangne Journalister. Kong Georg havde netop forevist et Fotografi af to tyrkiske Soldater, der hældte Petroleum over en Medarbejder ved »Akropolis« og stak Ild paa ham. Ligeledes vidste Tyrkerne, at Journalisterne, som telegraferede, havde Penge paa sig. Selv havde jeg i dette Øjeblik i Inderlommen 800 Gulddrachmer, der generede mig ved deres Vægt. Sølv og Kobber kastede vi bort. Rædselsslagne øjnede vi samtidigt de tyrkiske Eskadroner, og ilede foroverbøjede videre paa Bunden af en Grøft. Tyrkiske Ryttere havde allerede her paa Stedet hjemsøgt en lille By og dræbt ikke blot Mænd og Kvinder, men ogsaa Børn.

Dagen var usædvanligt klar og smuk, men henimod Ellevetiden blev det varmt. Mere og mere udtrættede løb og gik vi paa syvende Time, og glade blev vi, da der i samme Retning kom en Karl kørende med en lille let Vogn. Han nægtede dog bestemt at give os Plads, men standsede, da vi tilbød ham 50 Gulddrachmer. En Times Vej var der tilbage, og som vi nu sad og saa paa Karlen, forstod vi, at han havde stjålet Køretøjet. Vi tog ham derefter i Nakken, smed ham af og kørte videre. Da han hylende løb efter os, tillod vi ham at køre med. I Volo, hvor Hesten segnede af Stivkrampe, fik han Vognen tilbage og kyssede Haand.

Aldeles udmattede ankom vi til denne By og ilede lige ned til Havnen, hvor vi efter megen Vanskelighed fik en Dæksplads paa Lazaretskibet, der netop laa for Afgang til Athen.

I den dejlige stille Aften sejlede vi gennem VoloBugten, der er et Hav, og gled i Nattens

Stilhed ind mellem de smaa eviggrønne græske Øer. Gennem Lugen forude saa man ned i Lazarettet, hvor de Saarede hvilede Side om Side, usikkert belyste af de slingrende Lanterner. Naar Roret lagdes om, og det sitrede gennem Skibslegemet, hørtes op i Nattens Stilhed en dyb kla-

Kvinder, der under Flugten finder Ligene af deres Mænd.

gende Stønnen og deri pludseligt gennemtrængende Skrig, som røbede stærke Lidelser. Naar jeg Aar derefter forfærdet kunde springe op fra Lejet, havde jeg drømt om denne Nat.

Vi anløb Laurium, og da vi var heldige og netop naaede Aftentoget, kunde vi et Par Timer senere spadsere gennem Athens Gader, hvor der i en stærkt strømmende Færdsel af glade Mennesker blev afbrændt Glædesblus. Ingen anede noget om Flugten fra Larissa. Da jeg ved Elleve-tiden kom op paa Slottet, var Kongen gaet til Ro, men da man meddelte Kammerherren, Pappadiamandopoulos, hvem jeg var, og at jeg kom fra

Volo, fik jeg straks Foretræde. Jeg fortalte, hvad jeg her har skrevet, og da der ikke siden Morgenen forinden havde været telegrafisk Forbindelse med Larissa, var mine Meddelelser ny for Kongen. Han blev tavs og nedbøjet og rettede et Par Spørgsmaal til mig, bl. a. om den Virkning, Næderlaget gjorde paa Befolkningen. Jeg svarede undvigende, thi i Volo havde man raabt, Republiken leve! og kastet Sten paa Officererne. For Kongen blev det en tung Nat. Om Morgenen erfarede man, at han havde hjemkaldt sin Søn og overdraget Befalingen over Hæren til General Smolewitz.

— — —

Krigen fortsattes, Tyrkerne plyndrede Thessalien, afbrændte Huse og voldtog Kvinder. Imens havde Bouillon og jeg faaet et vildt Indfald: Vi vilde paa Vejen hjem tilbringe en Tid blandt Tyrkerne.

I den Hensigt tilintetgjorde vi alt, hvad vi ejede af Papirer, Pas etc., og gik i Piræus om Bord i en engelsk Rutedamper, der ved Nattetid landede i Pera. Her regnede vi med at blive dækkede af Gesandtskaberne, men da der intet dansk Gesandtskab fandtes, og den franske Gesandt var rejst til Nizza, slog vi os sorgløst ned i Fremmedkvarteret Galata, ja, drev Spasen saa vidt, at vi lagde vore Kort hos By-Pasha'en og nogle Dage senere fik Tilladelse til at bese Moskeer, der kun er tilgængelige for Muselmænd.

Da jeg i sin Tid sluttede min Jerusalems-Rejse med et Besøg i Konstantinopel, kendte jeg saavel Fremmedkvartererne som Stambul. Hvad Franklin Bouillon angik, syntes han at øjne den

Stilling, han en Menneskealder senere skulde indtage i Tyrkiet og Lilleasien ved Versaillesfredens Ikrafttræden. — Med voksende lidenskabelig Interesse fordybede han sig i Moskeer og Biblioteker, og da jeg efter en halv Snes Dages Ophold ønskede at fortsætte, omfavnede vi hinanden og raabte: Paa Gensyn i Paris!

Millioner af Mennesker befandt sig i dette Øjeblik paa Flugt fra Donaualden, hvor Floden i sit nedre Leje svulmede op til godt en dansk Mils Bredde. Da jeg efter halvanden Dags Rejse naaede Sofia, Hovedstaden i Bulgarien, havde vældige Skybrud bortskyllet Jernbanesporet i 10 Miles Længde, og først 8 Dage efter kunde jeg fortsætte med en af Rejsende improviseret Fragtvogn, der skulde bringe os til Lom-Palanka, en Havneby ved Donau. Under denne Rejse tværs igennem Bulgarien oplevede vi halsbrækende Eventyr; flere af Broerne over Donaus Bifloder var bortrevne og erstattede med tunge Tømmerflaader, der overraskede os med milelange svimlende Sejlture ned ad Floden. Efter mange Vanskeligheder naaede vi dog Lom-Palanka og Dagen efter Belgrad. Her gik jeg i Land og tog Bane over Ungarn til Wien og videre til København.

Ikke alene gav Hørup mig en hjertelig Modtagelse ved min Hjemkomst, men han lod Bladet udbetale mig en Ducør og indbød mig til Middag paa sit Landsted, Lystofte, ikke langt fra Lyngby. Det blev en Dag, jeg ikke glemmer. Mellem Gæ-

Franklin Bouillon, der er Deputeret og 2 Gange har været Minister, ordnede efter Verdenskrigen, som Stormagternes Udsending, Forholdene i Lilleasien og Tyrkiet.

sterne var Christopher Hage, Holger Drachmann, H. N. Andersen med Frue, Erik Skram og Frue, Dr. Schandorph med Frue o. fl. Hørup holdt en Tale, hvori han paa det elskeligste forherligede mig, og jeg forsøgte at takke, men var saa overvældet, at jeg ikke kunde knytte Ord til Ord.

Medens Selskabet derefter drak Kaffe i Haven, forvildede jeg mig ned til Mølleaaen, der vel var mindre end Donau, men i sin smilende Ynde ikke mindre smuk. Insekter og Flagermus legede Tagfat i Aftenens Dæmring. Fra Himlen blinkede de første matte Sommerstjerner, og foran mig slyngede Aaen sig som et Sølvbælte over den grønne Eng. Vandet, der stille rislede, vakte en sælsom Følelse hos mig, en Evighedsfornemmelse eller maaske blot — for nu tonede Klokkerne fra Lyngby Kirke — en inderlig Glæde ved den Plet af Jord, hvorfra jeg havde været Springet ud i Livets Eventyr.

RENNES

Undervejs til Rennes gik jeg efter Sædvane op i Rue Drouot, Paris, hvor *Figaro* havde sit Kontor. Charles Chincholle, der sad i Skjortearmer og blev barberet, omfavnede mig og raabte:

»Jeg er fuldstændigt konfus! Nu har *Figaro* en Aarrække behandlet Dreyfus som regulær Landsforræder, saa har vi i Henhold til en senere Opfattelse betragtet ham som Martyr, og nu skal han nok, saa vidt jeg kan forstaa, behandles med den Art af Kulde, der opløser sig i Varme. Saa, nu blev Barberen borte« —

Vi kørte til Vestbanen paa venstre Seinebred, hvor Chincholle tog Afsked med en talrig Kreds af Slægtninge og Venner. Han snakkede, omfavnede og kyssede, og da han kun var barberet paa

Kapt. Alfred Dreyfus, der fødtes 1859, var af rig jødisk Slægt. Som Adjoint ved den franske Generalstab blev han i 1894 fængslet, mistænkt for Højforræderi. Bevismaterialet var en udateret, ikke underskrevet Følgeskrivelse (le bordereau), hvori der blev tilbudt Tyskland militære Oplysninger. Skønt Haandskriften ikke var Dreyfus', og skønt han heftigt protesterede mod Anklagen, dømte Krigsretten ham i 1894 til Degradation og Fangenskab paa Djævløen (Cayenne). Hans Hustru, støttet af Broderen Matthieu, begyndte straks Kampen for den Dømtes Befrielse; i 1895 oplyste Oberstløjtnant Picquart, at en ekscentrisk Officer, Major Esterhazy, havde skrevet Bordereauet, hvad Esterhazy senere selv tilstod. Pressen beskæftigede sig nu med Dreyfussagen, og det udviklede sig saadan, at saa godt som alle frisindede Blade tog Parti

den ene Side, hviskede han: »Du maa endelig kysse mig paa det glatte Stykke!« I sidste Øjeblik sprang han i Toget, der i Løbet af fem-seks Timer førte os til Rennes.

I Korridorvognen, som vi spadserede igennem, mødte vi Ansigter fra Bladene og den politiske Verden. Chincholle kendte alle og præsenterede mig for flere, bl. a. Casimir Périer. Mellem Bladkorrespondenter, Tegnere, Fotografer, Skriftekoperter og Advokater traf vi H. J. Middleton, der som Telegrafkorrespondent til Associated Press repræsenterede 2600 Blade, læst af 80 Millioner Mennesker. Hans fødte Modsatning var en anden Rejsende, Mr. Crilmann fra N. Y., der samme Morgen, som han telegraferede en spændende Oplevelse fra Philippinerne, blev taget til Fange under Havana. Senere interviewede han Paven, der viste sig at være ualmindeligt snakkesalig (5 Spalter). Under Krigen mellem Spanien og Amerika

for ham. Fru Dreyfus søgte at faa Dommen revideret, men fik Afslag af Krigsministeren, der som Modtræk sendte Picquart til Afrika. Betydende Mænd som Scheurer-Kestner, Jaurès, Emile Zola og Clemenceau traadte efterhaanden ind i Sagen, der rundt om i Verden fulgtes med spændt Opmærksomhed. I 1898 blev Esterhazy stillet for Retten, men frifandt efter en skandaløs Proces. Næste Dag blev Picquart arresteret, men samtidigt udsendte Zola sit voldsomme Skrift *J'accuse*, der vakte en umaadelig Bevægelse, Beviserne for Dreyfus' Uskyld var nu blevet saa tydelige og Presset fra Udlandet saa voldsomt, at Regeringen saa sig nødsaget til at fremlægge Sagen for den samlede Ret, og d. 3. Juni 1899 bestemte denne, at Krigsretsdommen af 1894 kasseredes, og at Sagen i sin Helhed var at forelægge *Krigsretten i Rennes* til fornyet Undersøgelse, Vidneførsel og Dom.

Krigsretten i Rennes traadte da sammen i Somren 1899 og sad fra 7. Aug. til 9. Sept.

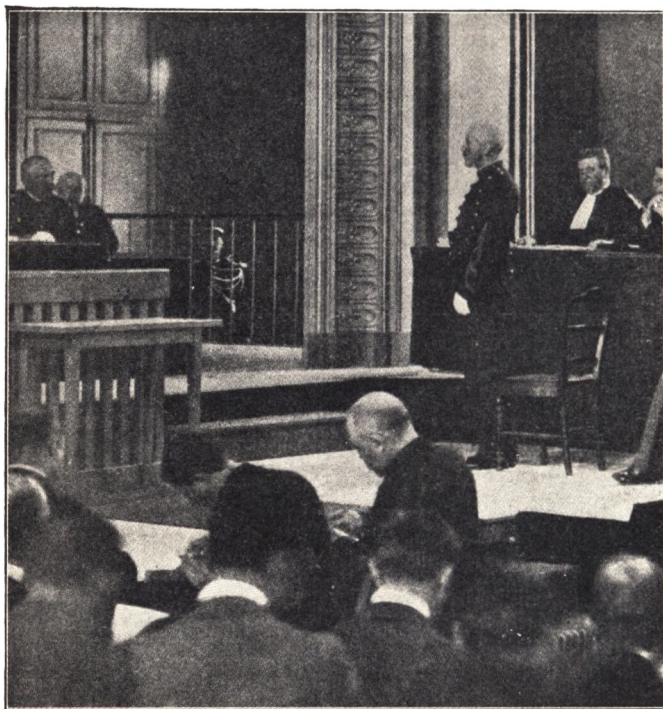
ledede endelig Mr. Crilmann en Reporterflaade bestaaende af 6 Fartøjer. Det var i denne betydelige Stilling, han erobrede en spansk Ø, beboet af Rotter.

— Vi kom til Rennes, hvor Indvandringen truede med at sprænge alle Forhold. Paa Hotelterne var for længe siden enhver Krog optaget, og det samme var Tilfældet med Halmsengene, opstillede i forhenværende Kaserner. Da der ingen Vogn var at opdrive, ansatte vi et Par Gadedrenge som Dragere og tog i hedt gult Solskin Vejen op igennem Byen, hvor vi tilsidst standsede foran en Modehandlerindes fikse Udsalg. Gennem Ruderne saa vi de unge Damer sidde bøjede over Arbejdet. Det var overraskende nydeligt, men mest overraskende dog, at Chincholle med en beskyttende Haandbevægelse hilste paa Madame, en indtagende 40aarig Brunette, kysede hende paa Panden og præsenterede:

»Min Ungdoms første Kærlighed, Madame Hortense Valamère!«

Det kan ikke undre, at Madame efter en saadan Overraskelse overlod os sine bedste Værelser oven over Modepynten; alt var fortræffeligt, og vi følte os som hjemme. Flere Gange stod Chincholle personligt i Butiken, hvor han med Færdighed trakterede saa vel Alenstok som Saks. Hans Navn var kendt fra *Figaro*, og Forbigaaende standsede og betragtede Huset, som de ikke tidligere havde lagt Mærke til. Den provinsielle Nysgerrighed var blevet vakt, og unge Piger og gamle Sladresøstre stormede Forretningen, hvor Chincholles Ungdomskærlighed straaledede om Kap med den blussende Augustsol.

Varmen var saa stærk i Rennes, at man ikke turde ansætte Krigsrettens Møder til midt paa Dagen. Da de nu sattes til Kl. 6 Morgen, gav det

Dreyfus for Skranken.

Anledning til stor Forstyrrelse paa Hotellerne. Retsmøderne skulde holdes i Latinskolens Gymnastiksal, i hvis ene Ende rejstes en Tribune. Ned over Gulvet var anbragt Stole til Vidner og Korrespondenter, ialt 600 Siddepladser. Indgangen bevogtedes af Opdagere, som ved at føle de Indtrædende paa Lommerne forvissede sig om, at

ingen førte Knive eller Pistoler med sig. Fra det Øjeblik man satte Foden over Tærskelen, var man ikke længer den almindelige borgerlige Ret, men Krigsrettens Paragraffer underkastet. Straffen for et Tilraab eller en Afbrydelse var efter denne Lov et Aars Tugthus.

Saa lydløst som muligt sprang Pressens Repræsentanter den første Morgen over Stole og Borde. Kl. 6 paa Slaget ankom Retsskriveren Coupois, som bar Dossier'et (Beviserne mod Dreyfus) i en Brødkurv. Dette Dossier, der en Aarrække havde beskæftiget Verden, lagdes nu paa Rettens Bord. Det

Advokat Labori.

var en Kvadratalen stort og opklæbet paa Pap.

Kl. 6 $\frac{1}{2}$ lyder Hornsignaler, Tropperne i Salens Baggrund præsenterer Vaabnene, og Krigsrettens Præsident, ledsaget af 6 Officerer, marcherer ind i Galla. Samtidigt kommer Forsvarerne, Demanges og Labori, og indtager deres Pladser. En rundrygget ubetydeligt udseende Mand, Major Carrière, med skraa Pande og lav Stemme, lader Vidnerne opraae, og i Retslokalet bliver der stille, mens alle Øjne rettes mod en graa Dør i Salens Baggrund.

Denne Dør aabnes, og i Lysningen ser vi for

første Gang Dreyfus. Han er en spinkel sygeligt udseende forpint, men dog ret rank Mand med udprægede semitiske Ansigtstræk. To skarpe Øjne ligger dybt inde i det smalle faste Ansigt. Om den høje Pande graat Haar. Uden at fortrække en Mine gaar han frem, og som han nu staar, ene foran Skranken, gaar der gennem hans Venner en dyb Følelse af Medynk. Dreyfus er i Uniform og gør Honnør for Krigsretten. Præsidenten spørger: »Deres Navn?« »Dreyfus.« »Deres Alder?« »39 Aar.« »Deres Stilling?« »Kaptajn i Artilleriet« —

Forhøret begynder, og Dreyfus sværger »ved min egen Ære og ved mine Børns Ære,« at Anklagen er et Falskneri. Derefter bestemmer Retten, at Dossier'et skal forelægges, men for lukkede Døre. Stor Skuffelse i Forsamlingen. Næste Møde i Morgen tidlig Kl. 6.

Vidner og Presse-mænd strømmer ud af Rets-salen og spredes paa Torvet eller rundt om i Restaurationerne, der udenfor har stillet dækkede Borde langs med Fortovene. Overalt ser man Ansigter, man kender, berømte Politikere, Kunstnere og Forfattere, i en eneste Gruppe Jaurès, Anatole France, Catulle Mendès, Coquelin cadet, Cornely, Clemenceau, Madame Sévérine, Emmanuel Arène, Paul Carnot etc. Jaurès er stærkt op-hidset og taler med høj Røst.

— En Uge forløb med lukkede Møder, hvor- under tusinde Mennesker saa sig hengivne til komplet Lediggang. En Del forlod Byen og tog ud til Badestederne ved Atlanterhavet, men flere, og navnlig Korrespondenterne, forblev i Rennes, hvor de fordrev Tiden med at kigge bag Kulis-sen i en fransk Provins.

— At en Garnison som den i Rennes, der talte højtstaaende Officerer og Tusinder af Menige, maatte samle en Dameverden om sig, kunde ikke undre, men det overraskede Byens Gæster, at Forholdet til disse Damer for Officerernes Vedkommende havde en næsten autoriseret Form. Bladfolk og Vidner, der gik ledige en Uge, havde her fundet et pikant Stof, især da der forelaa en fuldstændig, delvis illustreret, Fortegnelse over Damerne; den gik fra Haand til Haand, og særligt samlede Interessen sig om »Generalinderne«, der — mens Generalerne var beskæftigede med at dømme Dreyfus — følte sig forladte og tilovers. Det var en pikant, en uholdbar Situation.

Vi er i Frankrig, hvor enhver Bevægelse har sin Form. En halv Snes Herrer mødes tilfældigt om Eftermiddagen hos en ung Dame, der med fin og anstandsmæssig Optræden byder Velkommen og skænker The. En livlig Samtale kommer snart i Gang, Cigaretterne er tændte, og maaske spilles der lidt Baccarat. Henved 6-Tiden er det forbi; hver af Herrerne lægger en Louisdor i Sølvskrinet, og en Roulette afgør, hvem af dem der skal forblive for som eneste Gæst at deltage i Mademoiselles Diner.

I de 8 Dage, da Dreyfusprocessen førtes for lukkede Døre, studerede man med Flid den gamle By. Imedens havde vi hos Modehandlerinden, Madame Valamère, gjort os fortrolige med de nydelige smaa Frøkner, der flittigt sad og syede Baand paa Hatte. Det var pæne unge Piger af borgerlige Familier, tilbageholdne og ærbare som Børn af fransk Mellestand. De kørte paa Cykler med Træhjul, og en Søndag Morgen i disse

Fridage havde Chincholle og jeg bedt dem deltag i en Udflugt gennem Skovene til Traktørstedet Mi-forêts.

I den lyse Morgen rullede vi hen ad den bugtede Landevej, Chincholle og Madame i Hestevogn, derefter det lille sommerglade Dametog. Alting morede disse unge Piger, der fjerlette boltrede sig mellem Skovens Solpletter. De lo ustandseligt og viste deres hvide Tænder, nysgerrige, ængstelige, ligeglade og uskyldige, som Skovens smaa Kid.

Vi spiste den medbragte Frokost, og de unge Piger lavede Væddeløb, sprang over Grøfter og legede Tagfat. Det var simpelthen saa spændende, at man kunde glemme baade Rennes og Dreyfus, og det gjorde vi. De smaa Damer bar Kaffen rundt og spillede bagefter Bold med Kopperne. Stemningen blev livlig og ellevild, da vi omsider legede Blindebuk. Chincholle, der »stod«, havde Bind for Øjnene og gik med famlende Bevægelser hen ad Stien, mens Damerne hastigt kravlede op i Birketræerne og kvidrede som Fugle. Men nu drejede Chincholle sig flere Gange rundt og stødte sammen med en ældre fed Dame, saa de begge gik paa Hovedet i en tør Kanal!

Under Latter og Jubel styrtede Folk til, mens de unge Piger forskrækkede gled ned ad Birketræerne. Der var dog intet sket. Chincholle hjalp den fede Dame op og børstede hende af paa Brystet, der i Fremspringet mindede stærkt om Forindien. Imedens var hun blevet vred og gentog:

»De er da ved Gud ikke noget Barn!«

Derpaa vendte hun os fornærmet Ryggen og

aabenbarede en solid Pendant til Forindien, diskret dækket bagude af et Par smaa Skøder. Hun gik, men let som en Angorakat sprang Chincholle efter hende, løftede Skøderne op og trykkede et galant Kys paa Bagindien. Samtlige Tilstedeværende fik Latterkrampe. Vi lo, og i Lat-

*Au plus français des Danois,
à mon ami
Henrik Cavling
petit souvenir du grand
procès de Rennes
19 Aout 19* *Chincholle*

Charles Chincholles Dedikation.

terbølgen steg Chincholle op i Vognen til sin Ungdomsveninde, der rød som en Valmue løsnede ham med et forelsket Blik.

Da vi om Aftenen sad og snakkede, tog Chincholle en Bog frem, skrev nogle Ord i den og gav mig den. Bogen var hans Roman: Le procès de la marquise, senere oversat til mange Sprog, ogsaa til Dansk, hvori han havde skrevet:

Au plus français des Danois, à mon ami Henrik Cavling, petit souvenir du grand procès de Rennes (til den mest udprægede Franskmand mellem Danske,

til min Ven Henrik Cavling, en lille Erindring om den store Proces i Rennes).

Da jeg netop havde en Bog i Korrektur, tog jeg den frem og skrev i den:

Au plus danois des Français, à mon ami Charles Chincholle, petit souvenir du grand procès de Rennes (til den mest udprægede Dansker mellem Fransk-mænd, til min Ven Charles Chincholle, en lille Erindring om den store Proces i Rennes).

Men denne Tilegnelse behagede aldeles ikke Chincholle. Han tog Bogen, holdt den ud for sig i stiv Arm og sagde med mørk Mine:

»Den mest udprægede Dansker mellem Fransk-mænd!« Mais voyons! Mais voyons!

Jeg havde rørt ved det Punkt, hvor Fransk-mændene er ømtaalelige, ved deres barnlige Forestilling om, at de er fødte Overmennesker, og at deres Handlinger unddrager sig ethvert fremmed Skøn. Det var en Indbildning, der her i Rennes skulde bestaa sin Prøve og i de Dage, der oprandt, blive imødegaaet med en Styrke, som satte det franske Folk i Knæ.

Eksperterne og Grafologerne var omsider færdige med deres lange Snak, og Porten ud til Verden aabnedes for Dreyfus' Sag. Det var da ikke længer Harme, det var en tavs Haanlatter, der rejste sig fra Tilhørernes Pladser, da den lange Række af løgnagtige, forbryderiske, samvittighedsløse Vidner troppede op med deres Vidnesbyrd for Krigsrettens 5 mistænkeligt udseende Majorer, der blot tørstede efter endnu en Gang at sende den ulykkelige Fange til Djævløen.

Men som Timerne nu iler, som Spændingen øges, vokser Ophidselsen saavel i Krigsretten

med de hvide Kranier, som paa Gaderne med de sært uroligt flakkende Skikkelser. Ved Udgangen fra Salen strømmer Venner og Bekendte sammen om de sidst afhørte Vidner, Krigsrettens Medlemmer omringes af Officerer, paa Trapper og Gange forefalder heftige Oprin; gennem Vrmlen stryger Ansigter, der er fordrejede af Bitterhed, Glæde, Vrede, Had og Raseri.

Den store Proces nærmer sig sin Afslutning, ligblege efter en søvnløs Nat sidder vi paa anden Maaned i Retslokalet fra om Morgenen Kl. 6. Ophidselsen har efterhaanden svækket Evnen til at forstaa og tænke. Vi færdes i en gullig Taage, hvor Aarhundredets største Skurke, Svindlere, Falsknere og Menedere har Overtaget, og hvor de er frækt sikre paa at faa det sidste Ord. Pistolen knalder. Undervejs til Retssalen ser jeg i en Hvedemark Dreyfus' kække Forsvarer, Advokaten Labori, ligge svømmende i sit Blod. Spændingen er paa det højeste, det abnorme; i Rennes stivner Livet, alene Telegrafarbejder, og jeg gengiver de sidste spøgelsesagtige Telegrammer til mit Blad.

Telegram
Rennes, 9. Sept. 1899 Kl. 12,5

Dommen.

Rennes var i Morges omdannet til en Soldaterlejr. Overalt blinkede Vaaben og raslede Sabler og trampede Hestehove.

Adgangen til Krigsretten i Lyceet var spærret ved tre Barrer. Detektiver undersøger Kortene. Journalisternes Navne opskrives, og i Forgaar-

den undersøges enhver, der menes at kunne bære skjulte Vaaben.

Under aandeløs Stilhed træder Krigsretten ind og tager Plads. Døren aabnes, og Fangen fra Djævløen, der er ligbleg, viser sig i Døraabningen. Fulgt af Vagten sætter han sig paa sin Stol.

Klokken er 7. Ordet gives til Demanges, der taler til Kl. 11. Hans hele Forsvarstale havde da ialt optaget 10 Timer. To Gange i Løbet af Talen segnede han om af ubetvingelig Bevægelse.

Forsvarstalen var fra første til sidste Ord et Mesterstykke. Da Demanges henimod Slutningen, mens der var dødsstille i Retssalen, pegede paa Fangen og tilraabte Krigsretten: »Jeg overgiver Eder nu den Ulykkelige, der uden Brøde i 5 Aar har gennemgaaet djævelske Pinsler. Gengiv ham til Hustru og Børn!« — da var der næppe i Salen et eneste Menneske, som ikke græd, og dog var de næsten alle Mænd.

Regeringens Repræsentant, Carrière, der skulde svare, bad med hviskende Stemme om tre Timers Udsættelse. Præsidenten giver den, og efter at Krigsrettens Medlemmer, der nu ligner Dødninge, har forladt Salen, skilles Tilskuerne i Tavshed.

Iltegram

Rennes, den 9. Sept. Kl. 2

Under Mødets Udsættelse frembyder Gaderne i Rennes et mærkeligt Skue. Der er Marked idag, og mange Tusinde Bretoner, Mænd og Kvinder i maleriske Dragter, betragter med store Øjne Pariserpolitiet, Militæret og de ophidsede Journalister. Ogsaa Bønderne gribes af Bevægelsen. Alle Restaurationer og Cafeer er overfyldte. Gæsterne

gør i Vildelse deres Bestillinger. Mennesker af alle Stænder løber frem og tilbage i nervepirrende Forvirring.

Jeg gaar nu til det sidste Møde. Mine Telegrammer sender jeg fra Retssalen.

Iltegram
Rennes, Kl. 3,20

Ved Tretiden var Salen overfyldt for sidste Gang. Aldrig har jeg set en saadan Forsamling, hvori hvert eneste Ansigt var fordrejet af Spænding og blegt af Angst. Alle har rejst sig og forbliver staaende. Paa Tribunen ses Advokaterne og nær dem Paléologue, alle synligt bevægede.

Salen har et dystert Udseende. Gendarmene staar ubevægelige som Støtter.

Lyceets Klokke slaar 3.

Krigsretten viser sig. Soldaterne præsenterer. Dreyfus føres ind, og Carrière tager Ordet.

Iltegram
Rennes, Kl. 3,33

Mødet varede kun 12 Minutter.

Carrière hævdede, at Krigsretten burde tage Hensyn til de moralske Beviser. Demanges replicerede. Hans Ord opfattedes kun halvt af Krigsrettens Medlemmer. Han paaberaabte sig de fremlagte Beviser og sluttede med en ny Appel til Retfærdigheden og Sandheden.

Krigsrettens Formand henvender sig for sidste Gang til Dreyfus:

— Anklagede, har De noget at udtale?

Dreyfus rejser sig og sværger i faa, gribende Ord paa sin Uskyldighed.

Krigsretten trækker sig tilbage for at raadslaa. Hver Nerve dirrer.

Iltegram
Rennes, Kl. 4,47

Spændingen uudholdelig. Vi har nu ventet 3 Kvarter. Det er forbudt at forlade Pladserne. Man springer i Vejret ved den mindste Lyd.

Paa Defensorernes Bænk sidder nu kun Labori. Demanges har i halv Afmagt forladt Salen.

Iltegram
Rennes, 9. Sept. Kl. 6,35

Efter næsten to Timers frygtelig Venten hørtes endelig Ordonansklokken, og da i det samme Demanges saas vakle frem med røde, opsvulmede Øjne og hurtigt sige et Par Ord til Labori, som derpaa ligbleg trak sig tilbage, gik der en frygtelig Anelse gennem Forsamlingen, hvis tre Fjerdedele var Dreyfusarder.

Alle stod paa Taaspidserne med hver Fiber spændte. Gennem den aabentstaaende Dør saa jeg Matthieu Dreyfus, og Hadamards blege Ansigter. Ingen af dem vovede at komme ind. Lod man Blikket glide ned over Hovederne, troede man sig i et Hospital. Mange af disse Tilhørere, som ustandseligt i 2 Aar havde kæmpet for Retfærdigheden, som i flere Nætter ikke havde sovet, og som besvimed under Møderne, blev nu fuldstændigt Bytte for en Nervøsitet, der var saa frygtelig, at den atmosfærisk overførtes til selv de stærkeste Mennesker i Salen.

Endnu en Gang ringede Klokkerne, og Gendarmerne rejste sig. Pladskommandanten befalede med hæs Stemme Stilhed, Tropperne præsenterede Gevær, og Krigsrettens Medlemmer traadte ind som uniformerede Dødnings, anførte af Præsidenten, som bar et Ark Papir i Haanden.

Der gik nogle Sekunder, som syntes Timer. Der var ganske stille — jeg har aldrig oplevet en saadan Stilhed. Man hørte kun den fjerne Lyd i

Tilvenstre Dreyfus' Hustru, tilhøjre hans Broder Matthieu.

Gaderne af Hestehove og i Salen hist og her Raslen af Telegrafpapiret i en Korrespondents Haand.

Endelig berørte Præsidenten med sin Finger spids Kepien, og idet samtlige Krigsrettens Medlemmer gjorde Honnør, begyndte Præsidenten med Ordene: »I det franske Folks Navn« — derpaa læste han hurtigt og med skælvende Stemme

Dommen, hvoraf man kun hørte det ene Ord: *coupable*. I samme Øjeblik gled fra Korrespondenterne fire Hundrede allerede skrevne Ark lydøst gennem Telegrafrørene ned paa Gaden og blev bragt videre — for at melde Verden Frankrigs Skam.

Jeg sendte ad denne pneumatiske Vej 2 Iltegrammer, et til Politiken og et til Bjørnson. Han ventede det paa Aulestad. Jeg ser hans hvide Haar flagrende i Vinden, idet han stirrer ned ad Vejen, hvor en Gut kommer galoperende fra Faaberg Telegrafstation. Med skælvende Hænder aabner Bjørnson Telegrammet. Han læser det, og nu hører jeg hans Hulken.

— Præsidenten standsede et Øjeblik. Gendarmerne hævede Vaabnene og paabød Stilhed. Saa fortsattes Oplæsningen under dødlignende Tavsshed, men da de 10 Aars Straffearbejde nævnedes, søgte alle Øjne den Dør, bag hvilken Dreyfus bevogtedes — endnu uvidende om sin Skæbne.

Demanges græd højt. Labori blev skiftevis ligbleg og blodrød og holdt sig krampagtigt fast ved Bordpladen, mens mange Tilhørere vaklede ud, før Oplæsningen var endt. Ganske unødvendigt var det, at Præsidenten opfordrede til Ro, thi lydøst tømtes denne Sal, hvis Vægge havde været Vidner til den militære Bekræftelse paa Aarhundredets største Skændsel.

Gaderne var solbelyste og fyldte af Nysgerige, hvorimellem blandede sig Journalisterne, der febersyge, halvville og hallucinerede gentog det ene Ord: *coupable! coupable!* Samtidigt udstødte Byens Folk Skrig af Glæde! Og dette Skrig vil i Aften lyde gennem Frankrig, mens de

Franskmænd, der kæmpede for Retfærdigheden, modløse bøjer Hovedet.

Dommen lyder paa 10 Aars Fæstningsstraf at afsone i Frankrig.

Ittelegram
Rennes, 9. Sept. Kl. 7,10

Da Salen var rømmet, førtes Fangen ind og blev opstillet foran Carrière, der gav Retsskrivere Coupois Ordre til at oplæse Dommen. Dreyfus blev ligbleg og svag, store Svedperler viste sig paa hans Pande, men hans Ansigt var ubevægelig. Derpaa førtes han under stærk Vagt tilbage til Fængslet, som han for 2 Timer siden forlod fuld af Haab. Efter Lovens Bogstav skulde han være degraderet og have mistet Epauletter og Sabel, men man skammede sig ved at foretage denne Handling. Derimod vil han blive berøvet sin Uniform.

Under Dommens Oplæsning havde Fangen Demanges ved sin Side; men han havde ikke Tillidelse til at tale til ham. Med et stumt Blik takkede han den store Advokat, som for anden Gang havde tabt hans Sag.

— — — Der lød ved denne Dom et rasende Skrig fra alle Verdenshjørner, og selv for Dreyfus' dødeligste Fjender stod det klart, at Rets handlingen i Rennes godtgjorde, at den Dømte intet havde forbrudt. Det var bevisligt for enhver, og denne Uskyldige, som man i halvfemte Aar havde pint paa Djævløen, skulde nu hensættes 10 Aar i Tugthuset efter en fornyet Degradation.

Af Frygt for Følgerne tilbød Ministeriet Benaadning, en foreløbig Afgørelse, som Dreyfus af

Hensyn til sin Hustru modtog. Han var dog næppe sat paa fri Fod, før han forlangte Dommen revideret af Kassationsretten, og efter en omfattende og indgaaende Undersøgelse faldt i Juni 1906 Dommen, der udtalte, at enhver Beskyldning mod Dreyfus var blevet modbevist. Dreyfus udnævntes til Major, hans Ven Picquart til Generalmajor, og endelig førtes Dreyfus frem til en højtidelig Parade, hvor Dekorationen som Ridder af Æreslegionen under Trommehvirvler og Trompetstød blev hæftet paa hans Bryst. Dreyfus tog derefter med sin Familie Ophold i Schweiz.

MED VALKYRIEN

Jeg havde netop læst »Korvetten Galatheas Rejse rundt om Jorden« og skrev d. 30. Novbr. 1897 en Artikel, »Det danske Flag paa Verdenshavene«, hvori det hed:

Hvad smaa Nationer rummer af personlig Dygtighed, bringes ofte til hurtig Vækst i større Forhold. Det er forbausende, saa mange Danske der i de sidste Aar har skabt sig fremragende Stillinger i fremmede Verdensdele, hvorfra de bringer ny Impulser hjem til Moderlandet.

Men fra Moderlandet gøres der saa godt som intet for at opmuntre og støtte disse Landsmænd, skønt deres Følelser for Hjemmet er blevet inderligere med Afstandene.

Marinen sender aarligt et af sine Skibe ud paa Langtogt. Den ene Vinter viser vi det danske Flag paa Middelhavet, — det er en Hilsen til Kong Georg — den næste Vinter gælder Rejsen Dansk Vestindien: Det kan være gavnligt at indgyde Negerne lidt Respekt! »Ingolf« er netop ude paa et saadant Togt, men denne lille Skonnert, der er bygget i 1876 og blot løber 7—8 engelske Mil i Timen, kan ikke anses som noget værdigt Udtryk for en gammel søfarende Nation.

Siden 1870, da »Tordenskjold« var i Kina, har ingen dansk Orlogsmand passeret Singapore. Nu er der i den danske Handelsstand en vaagnende Interesse for Byerne langs med Indiens og Kinas Kyster. Det østasiatiske Kompagni vil yderligere øge denne Interesse. I Siam, hvor den danske Indflydelse er særligt stærk, har man aldrig set en dansk Orlogsmand, og i Shanghai, hvor Det store nordiske Telegrafelskab indtager en betydende Stilling, har man ikke modtaget noget officielt Besøg fra Hjemlandet de sidste 27 Aar.

Efter Omtalen af visse uheldige Konsulatsforhold i Østens Havne sluttede Artiklen:

Danske Konsuler derude er sædvanligt Mænd af fremmed Nationalitet. Flertallet af dem har Indtryk af, at Danmark ligger et Sted paa Maanen. Det vilde ikke skade, om vi med passende Mellemrum gav dem et Par Skud.

Maatte da disse Linjer fremkalde en Udtalelse om de her berørte Forhold og om det formaalstjenlige i at sende en Orlogsmand ud til østasiatiske Farvande. *Ignotus.*

Samme Dag kom Direktør, senere Etatsraad, J. Henningsen, Shanghai, op i Redaktionen og sagde:

»Det var en god Idé, og den har vakt almindeligt Bifald. Men vil De nu yderligere forfølge Sagen, saa skal De ikke komme tilbage til den offentligt, før den er gaaet gennem Kontorerne og er befundet værdig til Iværksættelse.«

Dette Hensyn til Kontorerne forstod jeg nok, og først nogle Maaneder senere hørte man et Rygte om, at »Valkyrien« i det kommende Efteraar 1899 paatænkte udsendt til Østen med Prins Valdemar som Skibschef. Senere hed det, at Ø. K.s nybyggede Damper »Annam«, ført af Kapt. C. Cold, skulde ledsage »Valkyrien«, og samtidigt indbød man til denne Rejse Baron Axel Blixen-Finecke, Direktør (senere Konferensraad) A. Heide, Professor, Overkirurg O. Bloch, Kapt. V. Rosen, Direktør Kapt. Guldborg, Fabrikant Johs. Goldschmidt, Marinemaler Arnesen og Forfat. Hertil sluttede sig Lederen af det hele Kaptajn H. N. Andersen, Østasiatiskes Direktør.

Passagererne skulde samles i Paris og tage »Annam« i Neapel, men jeg kom for sent afsted og gik fra Brindisi til Port Said. Her fandt jeg Val-

kyrien og Annam, den ene liggende bag den anden og foran dem Suez Kanalen, der tegnede sig i Sahara Ørkenen som et lyst Baand.

— Det var et Rejseselskab, tilhørende vidt forskellige Kresse i Samfundet, der nu befandt sig om Bord paa Ø. K.s nylig hos Burmeister & Wain byggede Kinadamper. Som særligt fremragende i Kresen stod selvfølgelig Rederen, Kapt. Andersen, der uden at være videre selskabeligt anlagt, samlede Selskabet om sig ved sin Optræden, sin selvfølgeligelige Myndighed og sin aldrig svigtende Forstaaelse og Indsigt.

Kapt. (senere Etatsraad) H. N. Andersen ved Aarhundredskiftet.

En født Modsætning til Kapt. Andersen var A. Heide, Privatbankens Direktør og Børsens mest omdebatterede Personlighed. Ængstelig, næsten forkommen, flakkede han omkring i Skibet. Jo længere han sejlede, des stærkere længtes han efter Strandvejen, Strøget, Frokostpassiaren og Københavns Børs. Endnu ude paa det røde Hav gik han med et krøllet Stykke Papir i Haanden; det var Kurslisten, den sidste, han telegrafisk havde modtaget i Suez. Nu og da, naar han helt forsvandt, sad han og læste i en Bog om Biskop Ab-

salon. Afbrød man ham, lukkede han Bogen og tegnede med Pegefingern Omridsene af den Rytterstatue af Bispen, han vilde rejse — og ogsaa senere rejste — paa Amagertorv.

Overkirurgen Prof. O. Blochs Rejse til Østen havde foruden hos hans Patienter paa Frederiks Hospital vakt Opsigt i det toneangivende København. Hvad vilde den lærde, forfinede Ungkarl blandt Malayer og Kinesere? Ingen formaade at løse denne Gaade, men selv udtalte Professoren, at han blot en Tid vilde være fri for at gaa sin sædvanlige Stuegang.

En Mand af indtagende Fornemhed var Kapt. V. Rosen, lidt upersonlig og tilbageholdende, dog ofte livligt konverserende, en født Hofmand, særligt knyttet til Prins Valdemar og de unge Prinser.

En Rejsefælle, der hurtigt gjorde sig afholdt hos alle, var Baron Axel Blixen-Finecke, Kaptajn i Garden, en usædvanligt indtagende jævn dansk Mand. Som Søn af Prinsesse Augusta af Hessen, Dronning Louises Søster, var han nært beslægtet med Hoffet og i sin Ungdom en særlig Yndling af Christian den Niende. »Blix« var altid tilfreds og i godt Humør, derhos omgængelig, hensynsfuld og rede til at gøre Andre Tjenester. Men oh! Enhver af os har et ømt Sted! Det viste sig en Dag, jeg kom til at fremsætte en venlig Bemærkning om Grevinde Danner; straks skød Baronens Øjne frygtelige Lyn.

Endnu fandtes adskillige Rejsende i Selskabet: Andersens Svoger Kapt. Guldberg, en usædvanligt frisk og djærv Skikkelse, Marinemaler Vilh. Arnesen, en brav Kunstner, der skibsvant gik omkring med Malerkassen. Fremdeles Industriens

Udsending, Fabrikant Johs. Goldschmidt, en københavnsk Rigmand og uforbederlig Spasmager, og endelig Skibets Fører, Kapt. C. Cold, den senere Udenrigsminister, der i sin Optræden repræsenterede »Annam« med al ønskelig Honnør.

Paa Rejsen over det indiske Ocean, som varede 14 Dage, havde vi ikke været uden for de københavnske Rammer. Vi var endnu i Danmark, og saa skarpt indkapslede i Hjemmets Spørgsmaal, at det syntes os en sælsom Begivenhed at blive sat i Land paa Ceylon. Havnebyen Colombo, hvor vi gjorde Holdt, dirrede i Heden, og da man sagde os, at der var køligere i Hovedstaden Kandy, som ligger midt paa Øen, satte vi os straks i Bevægelse hen mod Jernbanens Billetkontor. Indfødte Rejsende vrimlede omkring os, og bag mig hørte jeg Heide udbryde: »Damerne er aldeles nøgne! Det var da godt, min Kone ikke rejste med!« Og efter en lille Pause: »Se hende der! Hun gaar da vel med Figenblad?«

»Ja, af Størrelse som en Femøre.«

»Det er beskedent! Og de andre unge Damer?«

»De bærer Forlovelsesringe paa Tærne.«

»Huha, lad os ikke kaste Tøjet!«

Men blot en halv Time senere gik vi i Skjorteærmer og gyste ved Tanken om en dansk Sommerfrakke.

Næppe har Østens Sol skinnet varmere, end den skinnede denne Dag. De høje Singhaleserinder, der bugtede sig gennem Gadevrimlen, var smalle bøjelige med udtryksfulde skælmske Ansigter, troskyldige mørke Øjne, yndefulde Lænder og fintformede spinkle Ben. De helt unge og kokette havde en Messingstift i venstre Næsebor

eller vel endog et lille Guldstykke hængende i Næsen. Naar de traadte, spredte de Tærne og mindede om antike Statuer. Vi forstod, at vi var undervejs til Paradisets Have.

Paradis (Paradeniya), der ligger 6 Timers Jernbanerejse fra Colombo, er et Stykke Land, hvor alle saadanne Tropeplanter, der hjemme kun findes i Væksthuse, vokser under aaben Himmel. Planter, vi kender fra Urtepotter, hæver sig her mod Himlen som store Træer, og alle Krydderplanter, hvis Navne vi har set paa Materialistens Skuffer, skyder paa denne Ø i ubunden Vælde op mod Himlen og fylder Luften med berusende Dufte. Foruden Tropeverdenens Palmer ser vi den maleriske Bomboks med de store gennembrudte violette Blomster, den ildrøde Junia, det lyserøde Koralltræ, den indiske Ficus, den ærværdige Kambuk, den trevlede Antiararia, det vældige Kaneltræ, Bambusen og Agaverne, der skyder frem af Jorden som Springvand, og hertil mærkelige Slyngplanter, der bærer svenske Navne, t. Eks. Thunbergia og Lagerkronia, opkaldt efter fremragende Læringer af Linné. Mellem disse Vækster synger Smaafugle, man ikke kender. Farverne, Lyset, Luften, Blomsterduften, alt siger os, at her er Perlen paa Indiens Pande. Vi er i Paradis, og godt er her at være, lifligt, herligt! Men Eva! At Du kunde bortgive alt dette for en Tutti Frutti!

Baron Blixen havde ordnet Middagen paa Hostellet, og følgerigt stod den over middel. Hver Deltager skulde ved Desserten fortælle en Historie. Prof. Bloch begyndte, men standsede, da han kom i Tanker om, at hans mangeaarige Ven Prof.

N. N. var afgaaet ved Døden uden at have hørt Historien. Dette Uheld tog vi os alle nær, vi skyndte os at spise og gik paany ind i Paradis, hvor Stjernehimlen nu lyste saa fantastisk, at vi aldeles forglemte, at vi var gaaet fra Desserten. Vi satte os og tændte Cigarerne. Det var Tusind og een Nat!

Først hen mod Ellevetiden gik vi til Ro. Sengen i det ene Hjørne af de vældige Sale mindede om et Frimærke. Jeg sov sødt, men mellem Kl. 1 og 2 fløj jeg op ved Lyden af et Skrig —

Det var Heide, der i Natdragt stod i Døren, mens en stor spraglet Fugl baskede med Vingerne. Heide raabte:

»Hjælp! Hjælp!«

Bevæbnet med min Haandkuffert sprang jeg til, men skønt jeg langede drabeligt efter Dyret, undgik det Slagene og hakkede edderspændt løs paa Heide, som raabte:

»Det er en af mine Fjender hjemmefra. Det er P. P. Ja, kom Du kun. Jeg kender Dig, Dit Afskum!«

En Tjener viste sig og fik P. P. jaget ud af Vinduet. Heide vilde dog ikke lægge sig, før han en god Stund havde spadseret op og ned ad Gulvet. Da han omsider gik, lod han Døren til mit Værelse staa aaben, og henad Morgenstunden hørte jeg ham raabe i Søvn:

»Herut, Dit Skarn!« Formodentligt var det en Genopræden af P. P.

— Vi havde endnu flere Dages Rejse, før vi passerede Nordenden af Sumatra og gik ind i Strædet mellem denne Ø og Halvøen Malakka. Her sejlede vi i klart Solskin over et roligt Hav

og arrangerede om Aftenen Underholdninger, der kaldte ukendte Evner frem i Selskabet. Det viste sig, at Fabrikant Goldschmidt var en morsom Revydigter, at Professoren kunde frembringe sælsomme Evighedslyde ved at stryge Haandfladerne mod hinanden, at Bornholdt jun. kunde gaa paa Hænderne og Heide med opsmøgede Benklæder danse Tarantel. Men under disse Løjer forefaldt en Begivenhed, der et Øjeblik greb forstyrrende ind i Morskaben, uden at den ellers efterlod sig noget Spor.

En Dag kom Heide op paa Dækket med et Ark Papir, hvorpaa han havde skitseret en Kanal igennem Malakka-Halvøen. Paa Tegningen var vedføjet, hvor meget Kanalen vilde koste, og hvorledes Pengene kunde rejses; da han var færdig med Forklaringen, tav alle stille undtagen Goldschmidt, som blottede Hovedet og sagde: »Lesseps!«

Det var en Mangel paa Interesse, som skuffede Heide, og det var først, da han spørgende vendte sig mod Andersen, at denne sagde:

»Deres Forslag, kære Heide, beror paa Ukendskab til Forholdene. Fra Port Said har man ført Kanalen ud over en Ørken; her skulde den føres gennem høje Stenbjerge. Ifald jeg maatte raade Dem, skal De ikke lade Forslaget komme videre, — men maaske er det blot en Spøg.«

Ved Middagen strejfede Samtalen paany Spørgsmaalet, og Heide, der herunder stammede, naar han blev ivrig, forløb sig og sagde til Andersen:

»Det kan De ikke udtale Dem om, da De savner akademisk Dannelse!«

Disse Ord blev ikke udtalt med nogen Heftig-

hed, snarere modstridende stammende. Men Ulykken var sket, og alle tav og vendte Øjnene mod Andersen, der uden at sige noget roligt rejste sig og gik ned i sin Kahyt.

Efter Middagen blev Heide ikke behandlet vi-

Foran Raffles Hotel.

	Bloch	Guldberg	Schou	Goldschmidt	Bornholdt
Andersen		Heide	Forfatteren	Rosen	Blixen

dere venligt af sine Medrejsende. De skændte paa ham, imens han løb omkring og stammende spurgte:

»Va—va skal jeg g—gøre? Va—va mener De?«

Flertallet mente, han næste Morgen burde gaa ned og gøre Andersen en Undskyldning, og det besluttede han. Om Aftenen ilede han i stærkt Oprør op og ned ad Dækket, og efter sit eget Sigende havde han ikke faaet Søvn i Øjnene om Natten. Kl. 9 om Morgenen gik han, ledsaget af

gode Ønsker, ind i Rederens Kahyt, hvor han forblev en Time. Da han kom ud igen, var han bleg, synligt anstrengt og sagde:

»An—Andersen er dog en g—god Mand!«

— Omsider ankom vi til Singapore og tog ind i Raffles Hotel. Om Aftenen lod vi Sengene rede paa Terrassen og slumrede Natten igennem under Østens straalende Stjernehimme! Om Dagen fulgte vi Andersen til store Frokoster og Middage hos Singapores Millionærer. Det var belærende til Forstaaelse af Østens Forhold, men glade var vi dog, da »Valkyrien« under megen Opsigt viste sig paa Rheden. Samme Aften souperede Officerer i Hotel Raffle, hvor Andersen, saa længe Krigsskibet laa i Singapore, havde stillet en Sal med dækket Bord til Raadighed.

Næste Morgen spadserede jeg med Heide. »Véd De af, at det er Juleaften i Aften?« spurgte han. »Er det ikke mærkeligt at tænke sig, at vi gaar omkring i 36 Graders Varme, mens de hjemme vader om i Sne.«

Ved Vejen laa en lille engelsk Kirke. Døren stod aaben, og vi gik ind og satte os paa en Træbænk.

En Jesuskikkelse fangede Opmærksomheden fra Altertavlen. Kirken, der var tom, lignede en dansk Kirke, blot at der ned fra Loftet bølgede hvide Lagener, som satte Luften i Bevægelse. Præst eller Klokker syntes ikke at være tilstede, men i den tomme Tavshed fremkaldtes fjerne Billeder. Jeg tog min Lommebog og skrev:

»De hvide Lagener suser som Vinger gennem Rummet; der høres ingen Lyd. Paa Altertavlen bag de tomme Stolerader stiger Jesus frem for os, mild og god. Hans klare Øjne er en Julehilsen fra

Hjemmet, hvor Troende og ikke Troende i disse Timer fejrer Festen for hans Fødsel. Et Stenkast borte ofrer Kineserne stegte Dyr til deres Afgude

»Valkyrien flyver gennem Luften«.

Tegning af Prinsesse Marie.

der. Hvor ren og ædel er da ikke denne Altertavle. En Godhed, som tæmmer det onde i os, ombølger Vesterlandenes Jesusskikkelse. Landsbykirkeklokken toner i Klangen fra hans Tale, Julelysene tindrer i hans Øjne, det enfoldige Fadervor falder som Perler fra hans Mund.«

Jeg læste disse Linjer for Heide, der letbevæ-
gelig, med Taarer i Øjnene, trykkede min Haand
og sagde:

»Glædelig Jull!«

Da vi kom tilbage til Hotellet, traf vi Prins Val-
demar, der bad os være hans Gæster om Aftenen
Kl. 7. Prinsen var øjensynligt veltilfreds med Rej-
sen, der var forløbet uden Uheld. Hvad Vejret
angik, sagde han:

»Da vi forlod Sundet hjemme, satte jeg min
Kones Portræt paa Bordet, og det er blevet staa-
ende, hvor jeg satte det, uden en eneste Gang at
miste Balancen.«

Vi spiste i Prinsens lille Spisesal og fik efter
Middagen overrakt forskellige Gaver, bl. a. en
indrammet Tegning af Prinsesse Marie: »Valky-
rien, der flyver gennem Luften«. Dette Billede
gjorde megen Lykke, og med Begejstring drak det
lille Juleselskab Prinsessens Skaal.

Da vi kom op paa Dækket, var Mandskabet
samlet om et Juletræ med Gaver til enhver om
Bord. Samtidigt begyndte Dansen, der uden Hen-
syn til Mangel af Damer dyrkedes med ungdom-
melig Lidenskab. Mellem Dansene blev skænket
Punch og holdt flere Taler, hvorefter Ballet fort-
sattes, mens Prinsen tog mig tilside og indle-
dede en Samtale om Gud og Mennesket. At lig-
nende Samtaler gentog sig senere paa Rejsen,
skyldtes, antog jeg, at Prinsen — iøvrigt med
Urette — antog mig for at tilhøre en ateistisk
Kreds.

Et Par Ugers Ophold i Singapore, og »Annam«s
lille Rejseselskab opløstes; alene Andersen, Blixen,
Heide, Bloch, Johs. Goldschmidt, Guldberg og

Forfat. fulgte i en Postbaad efter »Valkyrien« til Bangkok, hvor der blev truffet store Forberedelser til Modtagelse af det danske Krigsskib.

Efter fire Døgn's Rejse med den lille Damper ankrede vi ved Menamflodens Munding og blev af en endnu mindre Damper befordret op til Bangkok. Paa Broen, hvor vi lagde til, stod Admiral Richelieu og bød os Velkommen. Han var i simpel hvid Tropedragt, men Betydningen af hans Stilling gik op for mig, da jeg samme Dag fulgtes med ham ud til Værftet. Undervejs mødte vi en Deling Marinere, der »korabbede« ham, det vil sige: faldt paa Knæ og kyssede Jorden. Det gav et talende Indtryk af de fremmede Forhold, og dette Indtryk svækkedes ikke, da jeg spurgte Admiralen, om der paa Stedet fandtes en frisindet Redaktør.

»Nej, det findes der ikke,« svarede han. »Vi havde én, men da han nyligt optraadte som Reformator, blev han halshugget.«

Richelieu henkastede denne Bemærkning med et muntert Smil, der sagde saa meget som:

»Lad os bare ikke hyle op i den Anledning, men indrette os efter Forholdene!«

Jeg var frisindet Journalist og lige klar til Øksen, men jeg kunde egentlig godt lide denne Mand!

— Næppe var Valkyrien vel ankommet til Siam, før Prins Valdemar efter siamesisk Hofskik fik Bopæl paa Slottet, hvor han alene omgikkes Kongen og de kongelige Prinser. Samtidigt aabnedes en Række Fester, hvortil ogsaa vi modtog Indbydelse, og som efterhaanden gav os en Forestilling om Pragten ved et orientalsk Hof.

Naar Kongen var paa Udflugt, ledsagedes han

af op mod tusinde Personer. Ved Taflerne laa Stegen paa Guld, og blandt Retterne, der serveredes, var Rariteter som Svaleredesuppe, Elefant-saaler, Paafuglenyrer og Salater af Kokospalmens Hjerteblad. Denne sidste Salat var særligt kostbar. For hvert Blad maatte en Palme dø; en Skaal Salat sagdes at efterlade ca. 300 døende Træer.

I et Par Uger gik vi fra Fest til Fest, og skønt Siameserne som alle Østens Folkeslag har vanskeligt ved at finde ydre Udtryk for deres Følelser, maatte vi tilsidst tro, at Kongen og de kongelige Prinser følte sig hædrede ved Valkyriens Besøg. Denne Opfattelse bekræftedes da ogsaa af Udenrigsministeren, Dewavongse, med hvem jeg havde en Samtale. Han ytrede, at Siam aldrig kunde glemme det Arbejde, danske Mænd havde gjort for Landet, ejheller den Venlighed, hvormed siamesiske Prinser var blevet modtaget ved det danske Hof. Han indbød os til en fornem Middag, hvor vi under Maaltidet blev viftede med store Palmeblade. Baron Blixen oplyste, at de viftende Kavalerer var Kongens yngste Kammerherrer.

Efter Middagen hos Dewavongse spillede Kongens Hofkapel paa Instrumenter, der frembragte forunderlige Klange, som forekom os helt fremmede. Derefter lukkede Tjenerne Dørene op, og gennem en Række oplyste Gemakker naaede vi Tronsalen, hvor Kongen og Dronningen gav Kur. Vi blev opstillede i en Kres, hvorefter Kongen hastigt rettede et Spørgsmaal til enhver af os. Mig spurgte han, hvad Indtryk jeg havde af Bang-pa-in (et Landslot), og jeg kunde med Sandhed svare: Imponerende! Ved Ettiden var Kuren endt, og lidt efter sad vi i Vognene, som ilsomt førte os

ind til Byen; langs Vejen stod i dens hele Længde to Rækker Soldater med brændende Fakler; det lyste og gnistrede om os i den mørke Tropenat.

Jeg havde under disse Fester strengt gennemført ikke at spise andet end Suppe, Fisk og Frugt og dertil drikke et Glas Rødvin. Jeg befandt mig derfor vel, men led som alle andre under Varmen og længtes efter Luft. Nu lettede imidlertid »Valkyrien«, og Resten af Rejseselskabet fra »Annam« opløstes. Kapt. Rosen var allerede rejst, og nu fulgte Blixen, Bloch og Heide ham, mens jeg blev tilbage for nogle Dage senere sammen med H. N. Andersen at fortsætte Rejsen til Hongkong.

Det undgik ikke min Opmærksomhed, at min Ledsager, da vi som eneste Passagerer befandt os i den lille Postdamper, var overanstrengt og syg. Nu fik han en stærk Feber og befandt sig i en Tilstand, der i det hele var foruroligende. I fem Døgn laa han ligbleg og uden Bedring, men da vi den sjette Morgen øjnede en Skov af Skibsmaster og paa Hongkongbjergets grønne Skraaninger Købmændenes hvide Villaslotte, vaagnede Andersen op til nyt Liv. Fra Landgangsbroen bar 8 Kinesere ham i Bærestol til Hotellet, hvor han den følgende Uge dagligt var optaget af Forretninger til sen Nat.

Imedens rejste jeg til Canton, den sydkinesiske Millionby, hvor jeg en Ugestid gik omkring i det mærkværdige tætte Gadenet. Man havde advaret mig mod Faren ved at færdes i Canton uden Ledsagere og Bærestol, men intet ubehageligt hændte mig udover, at jeg en Gang imellem havde endel Kinesere bag mig, og at en og anden af dem nærmede sig og følte paa mit Overtøj. Saa

kunde vel en større Sværm samles og en livlig, ja, ophidset Meningsudveksling med stærke Armbevægelser finde Sted. Jeg antog, de Gule diskuterede Stoffets Bonitet og Pris.

— Endelig naaede vi Shanghai, hvor Direktør J. Henningsen bad mig tage Ophold i hans Hjem. »Valkyrien« laa ved Bolværk, og vidtløftige Forberedelser til Møder, Festmaaltider, Bal og Udflugter bredte sig i den danske Koloni. »Valkyrien«s Officerer spildte heller ikke Tiden. Under et Besøg ombord fandt jeg dem travlt beskæftigede med at modtage Fremmede og vise om i Skibet. I en ledig Stund aflagde de Pligtvisitter og skrev Indbydelser til en Festlighed, de forberedte i Shanghai. Agter sad Prins Valdemar og skrev Brev til Prinsessen hjemme. Han lagde hendes Billede i sin Haand, betragtede det og sagde bevæget:

»Ja, er hun ikke go'!«

Et Par Aftener senere afholdt Officererne deres store Bal. Det blev en Fest! Alt, hvad der havde Anseelse, Magt og Indflydelse i Byen, mødte frem, og hertil føjede sig de skønneste Damer i de kostbareste Toiletter. Prinsen, der var usædvanligt oplagt, vekslede Haandtryk til alle Sider og var lutter Smil. Han havde den smukkeste Rigmandsfrue til Bords (Henningsens ældste Datter, Mrs. Kate Skottowe, gift med en engelsk Købmand), han holdt en munter Tale og svingede bagefter Damerne, saa de var ved at sprænge deres lange smalle Silkekjoler. Under dette kom *New York Herald's* Kinakorrespondent, Edmund Currill, hen og sagde til mig:

»Formodentlig kender De Prins Valdemar. Gør mig den Tjeneste at præsentere min Kone for

ham; ifald han saa danser med hende, tager jeg et Fotografi.«

Jeg gik hen og saa paa Fruen. Hun var lige saa usædvanligt smuk, som hun var elegant, og alt saa præsenterede jeg hende for Prinsen, der straks fornøjet dansede ud med hende og vedblev at danse. Currill kom til sidst og sagde:

»Det er nok nu. Jeg har taget Fotografiet.«

Næste Aften gav Henningsen en større Middag, hvorunder han holdt en smuk Tale til »Valkyrien«s Officerer, men iøvrigt blev Aftenen bemærkelsesværdig ved, at Andersen, der plejede at tie, tog Ordet og holdt en Tale,

der var præget af hans stærke Følelse for Hjemlandet. Det viste sig, at han og Henningsen var Bysbørn fra Naskov, og at Henningsen, der var en Søn af velhavende Forældre, havde været en trofast Ven af den fattige Dreng Hans Niels. Nu mødtes de i Østen, hvor de begge repræsenterede Virksomheder, der kastede Glans over deres fjerne Fødeland.

Dagen efter rejste H. N. Andersen hjem med

Etatsraad J. Henningsen.

»Annam«, der returnerede fra Vladivostok. Jeg blev en Maanedstid i Kina, hvor Henningsen var mig en værdifuld Ledsager. Saa drog jeg til Yokohama, hvor jeg tog Afsked med »Valkyrien« og flakkede derefter om i Japan, til jeg endte et Sted, hvor kun faa Fremmede kommer, paa *Jesso*, den nordligste af de tre store Øer, der sammenlagte er Japan.

Jesso-Øen var tilsneet, og op fra Sneen hævede sig de lange Rader af Bjerge, der lignede Oldinge med hvide Fuldkæg. Nordligt øjnede vi Kurilernes isnende Ørække og følte Dødens Aande fra Det ochotske Havs vældige Flade. Mod Øst breder sig med hundrede Mile lange Bølger Det stille Ocean, mod Vest, under Øen Sachalin, tordner Det japanske Hav.

Paa *Jesso*-Bjergene lever Bjørnejægere. Deres Kvinder af *Oino*-Stammen gaar med sorte tatoverede Overskæg. Mellem Rejsende, der pralede, var det forhen Skik at spørge:

»Har De maaske set en *Oino*?«

»Naa ikke, saa skulde De gaa hen og tage Plads!«

— Deroppe sad jeg nu en Dag, lys og let i Sind. Solstraalerne glødede gennem Snefuggene, og stille drømmende mindedes jeg de to Duer, jeg som Dreng legede med paa Lyngby Teglværk. De satte sig paa hver sin Ende af en Pind, og jeg satte mig imellem dem og raabte: Flyv —

Og sælsomt nok, en Dag fløj de, og jeg fløj med. Hvorledes skulde jeg ellers være kommet her! Nu sad jeg i denne dejlige Eftermiddagsstund og fulgte i Tanken Vejen, jeg havde tilbagelagt. Lykkelig bevæget var jeg, frydefuld

over Livets komiske og alvorsfulde Tilskikkelser, da en mørk Kvinde, Børnejægerens Datter, viste sig i Døren til den lille Hytte, let vuggende, smægtende i sin Gang. Nu skyggede hun for Øjnene med Haanden og nærmede sig, da jeg i halvdømmende Tilstand bredte Armene ud imod hende, og hun alt for villigt kastede sig i dem —

Min Gud! Hun havde et svært mørkt Overskæg!

Det indgød mig en Rædsel, jeg ikke selv fandt komisk. Skarpt forfulgt af mørke Overskæg strøg jeg ned ad Bjerget, og endnu næste Morgen, da jeg tog Damperen fra Hakodate, følte jeg en svag Sitren.

Jeg havde set en Oino!

REDAKTØR

Ved Folketingsvalget d. 3. April 1901 havde Højre 56,000 Stemmer, medens Oppositionen naaede 175,000 Stemmer. Af Hovedstadens 16 Krese beholdt Højre én (med kun 22 Stemmers Flertal). Ialt vandt Venstrereformpartiet 13 Krese og havde nu 76 Mand i Folketinget. Højre fik sit Parti halveret og gik ind i Tinget med 8 Mand. En mangeaarig politisk Kamp var endt med Højrepartiets Sammenbrud.

Under voksende Spænding hengik et Par Maa- neder, men ikke før i Begyndelsen af Juli 1901 rygtedes det, at Ministeriet Hannibal Sehested, den sidste estrupske Udløber, nølende forberedte sin Afgang. En Morgen tidligt bankede en Ven mig op og gav mig følgende Nyhed:

Ministerskiftet er forestaaende. Henvendelse vil i Løbet af Dagen ske til J. C. Christensen, Enevold Sørensen, Alberti, Ole Hansen, Hørup, Hage og to Militærpersoner. Professor Deuntzer bliver Ministeriets Chef.

Dette var en politisk Nyhed, vi havde ventet paa en Menneskealder! Jeg skyndte mig ned, sprang i en Droske og kørte ud til Lystofte, hvor Hørup boede om Sommeren.

I Forhaven ved Indkørslen til det hvide Patri- cierhus sad den vordende Minister under et blom-

strende Æbletræ. Han havde længe været syg, men Sygdommen havde kun forskønnet hans snart tænksomme snart spøgefulde Ansigt, hvori de mørkeblaa Øjne lyste med en tungsindig feberagtig Glans.

Overrasket hilste Hørup paa mig, og jeg fortalte ham Anledningen til mit tidlige Besøg.

»Er det noget, der staar i Bladene i Dag til Morgen?« spurgte han.

»Nej, det er en Meddelelse fra Etatsraad Andersen, der antageligt har den fra Professor Deuntzer.«

Og med Besvær rejste Hørup sig og sagde uanfærdigt smilende:

»Hvem er egentlig Professor Deuntzer?«

Da Talen senere faldt paa Ministeriets Samsætnings, spurgte jeg Hørup, om han vilde sidde i Ministeriet sammen med Alberti. Han svarede:

»Aa hvad, han bider dog vel ikke!«

Efter vidtløftige over- og underjordiske Forhandlinger blev Ministeriet Deuntzer dannet den 24 Juli 1901. Hørup kom i den Anledning ind paa Bladet hvor vi de sidste Maaneder kun sjældent havde set ham. Han var blevet blegere, hvidere og elskeligere. Der var paa een Gang noget betydende og spøgende i hans Øjne, idet han vaklende gik over Gulvet, støttet til sin Stok.

»Hør, sig mig,« sagde han, »hvor er Trafikministeriet? Der maa dog vel findes et saadant Sted med Skrivepult, Vandkaraffel, Vejviser etc. for Trafikministeren?«

Fra Bladet kørte Hørup til Amalienborg, hvor Ministrene skulde præsenteres for Hs. Majestæt.

Da Hørup besværligt fulgte bagefter, ilede Kongen ham i Møde, og da han erfarede, at denne farlige og frygtede Venstremænd havde ondt ved at bevæge sig, koketterede han lidt med sine egne meget smukke og letbevægelige Officersben, talte livligt og foretog et flot Sving paa Hælen.

At faa Kong Christian til at kalde et Venstreministerium havde ikke været nogen let Sag. Paa Amalienborg fortalte man, hvorledes Kongens to Døtre, Enkekejserinden af Rusland og særligt Dronningen af England, under deres nyligt afsluttede Ophold paa Slottet havde paavirket deres gamle Far. Ved Afrejsen havde Dronning Alexandra paa et Ark Papir skrevet med tommehøje Bogstaver, hvorledes han skulde gribe Sagen an. Man havde flere Gange senere set ham sidde bøjet over Datterens Instruktion.

— Hørup blev svagere Dag for Dag. Hvor sørgeligt, at han, der havde levet sit Liv i Kampen, nu langsomt segnede under Sejren! Den 15. Februar 1902 døde han og blev nogle Dage senere bisat fra Lørups Ridehus, hvor Tusinder af oprigtigt sørgende Meningsfæller samledes om hans Baare. Hjemkommen til Integade gik jeg gennem de tomme Stuer, mere og mere knuget, til Bevægelsen overmandede mig, og jeg brød sammen i en krampagtig Graad.

Siden Juli 1901, da Hørup blev Minister, havde Dr. Edvard Brandes været Redaktør af Bladet, og som Tiden gik, bemærkede jeg, at min Stilling ikke længer var den samme. Det viste sig i mange Smaating og særligt i det daglige Arbejde i Redaktionen, hvor det gjaldt for Medarbejderne at finde Redaktørens Smag.

Redaktør V. Hørups Bisættelse i Lørups Ridehus.

Jeg havde anmeldt en Visebog af Axel Henriques.

»De er nok meget indtaget i denne Mand,« sagde Redaktøren.

»Ja, jeg fandt hans Vers morsomme.«

»Godt, men vil De en anden Gang erindre, at jeg ikke staar venskabeligt til ham.«

Iøvrigt havde Brandes gennem Aarene behandlet mig venligt, om han end nu og da overraskede mig ved pludselig Kulde. Niels Møller skrev i en Anmeldelse til Illustreret Tidende:

»Edvard Brandes drager Menneskene til sig for straks paany at støde dem fra sig.«

Og om sin Broder udtalte Georg Brandes i en anden Anmeldelse:

»Han er mere frugtbar, end han er frodig.«

Saa megen Respekt jeg havde for E. B.s store Kundskaber, saa megen Besværlighed havde jeg ved at underordne mig hans Syn paa Mennesker. Hvad nyttede det, at Nansen ofte sagde til mig:

»Du maa lære at omgaas Brandes!« Jeg lærte det ikke i de 3 Aar, han var min Redaktør.

Paa den anden Side havde han lige efter Hørrups Indtræden i Ministeriet optraadt med megen Energi. Men efter denne gode Begyndelse blev han — formentligt optaget af videnskabelige Arbejder — helt ligegyldig for sin Redaktion. Om Vinteren viste han sig et Par Timer ud ad Eftermiddagen, om Sommeren opholdt han sig i sin Villa Nord for Helsingør. Bladet, der gik for Lud og koldt Vand, mistede sine Læsere. I Redaktionen blev der tomt, i Byen mødte Medarbejderne en voksende Ligegyldighed for deres Organ.

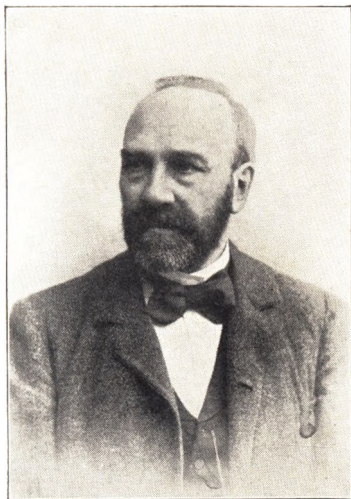
Her, hvor jeg gennem Aarene havde tumlet mig

som en Fisk i Vandet, befandt jeg mig ikke længer vel. Var det min egen Fejl? Havde Hørup forkælet mig i min Ungdom? Han kaldte mig Bladets Vimpel. Nu følte jeg mig som en slap Klud.

Under dette hændte det, at Prinsessen i en Dag ringede og bad mig komme hen til sig i Palæet. Prinsessen havde altsaa noget paa Hjerte, og det var Politik! Regeringen beskæftigede sig i de Dage med Salget af Vestindien, der jo for Resten først fandt Sted en halv Snes Aar senere. Prinsessen var en stærk Salgsmodstander, og da hun Aftenen forinden ved Taflet havde haft Konseilspræsident Deuntzer til Bords og herunder bebrejdet ham hans Stilling som Salgsmand, havde Deuntzer til hendes Glæde svaret, at han i Virkeligheden var imod Salget og, »blot en Draabe til, saa flyder jeg over«. Prinsessen bad mig nu gaa lige hen til ham og bede ham gentage denne Udtalelse i et Interview.

Jeg svarede, at Deuntzer selvfølgelig ikke offentligt kunde gaa imod sit Ministerium, men Prinsessen blev endnu ivrigere og sagde:

»Tro De blot, Hr. Deuntzer er en modig Mand!«

Professor, Dr. juris J. H. Deuntzer, 1901–1905 Konseilspræsident og Udenrigsminister i Danmarks første egentlige Venstreministerium.

Jeg kendte meget godt Deuntzer og kunde nok slutte mig til Sammenhængen, men som befa'et begav jeg mig til ham i Udenrigsministeriet og forebragte ham Prinsessens Ønske.

»Vorherre bevares!« raabte Deuntzer. »De kan da nok forstaa, at Prinsessen har mistydet mine Ord!«

Hjemkommen til Bladet fandt jeg det rimeligt at meddele Chefredaktøren det passerede. Brandes hørte interesseret til, dog efterhaanden med en gnaven Mine. Selvfølgelig burde Prinsessen ogsaa i dette Anliggende have henvendt sig til Bladets Redaktør.

Næste Morgen, eller var det nogle Dage senere, bragte Bladet en Artikel, i hvilken Brandes beskæftigede sig med »de hvide Hænder«, der var paa Færde allevegne. Han angav ikke Navn og Stilling, men man forstod, at der blev skudt paa fornemt Vildt.

At Brandes ikke havde ladet mig se denne Artikel, før den gik i Trykken, forekom mig lige saa taktløst som at angribe en Dame, der ikke kunde svare for sig. Prinsessen maatte endda antage, at Artiklen skyldtes mig, men at skrive og gøre hende opmærksom herpaa forekom mig snobbet. Alt taget i Betragtning indgav jeg min Demission.

Da det var sket, slog det mig, at Øjeblikket ikke just var gunstigt. Jeg havde i Paris indgaaet Ægteskab med en smuk og hjertensgod Landsmands inde, hvis Drøm viste sig at være et hyggeligt dansk Familieliv — saa fjernt som vel muligt fra Bladkorrespondentens omflakkende og splittede Tilværelse. Vi blev fremmede for hinanden, men dog ikke mere, end at vi i kærlig Forstaaelse skil-

tes. Ved Ægteskabets Indgaaelse havde min Hustru tillidsfuldt overdraget mig sin Formue, som jeg nu ved Skilsmissen ønskede at tilbagegive. Men da Regnskabet i saa Henseende var opgjort, ejede jeg ikke andet end de beskedne Møbler i min lille Kvistlejlighed i Vester Farimagsgade. Jeg stod paa Gaden, bogstaveligt talt, — 45 Aar gammel, ingen Penge, ingen Subsistens.

Som yderligere Vanskelighed havde københavnske Journalister samtidigt valgt mig til Formand for Journalistforbundet, hvis Oprettelse jeg ivrigt havde arbejdet for. Der blev holdt Møder, og jeg maatte forhandle Dag og Nat.

Dog, disse Vanskeligheder foruroligede mig ikke. Jeg gik en Aften sent rundt om Sortedamsøen, til Solen om Morgenens lifligt skinnede paa Menneskene, der med blanktpudsede Støvler ilede ind til Byen. Jeg havde lagt min Plan.

Den gik korteligt fortalt ud paa, at jeg, bistaaet af min yngre Broder Frejlif, vilde starte et lille Blad, antageligt et Aftenblad. Jeg talte straks med Venner derom og rustede mig til Handling. De ca. 200,000 Kr., der mentes nødvendige, skulde skaffes hos velhavende Mænd, som havde Interesse for det offentlige Liv. I Nødsfald havde jeg en Reserverliste paa et Par større Pengemænd. Det skræmmede mig nemlig, at Dr. Poul Levin, som straks havde tegnet sig for 25,000 Kr., blev ængstelig og fik sin Tegning annulleret. Men der var ingen Grund til Ængstelse — det bekræftede sig paany, at der aldrig her i Landet savnes Penge til et Bladforetagende. I Løbet af et Par Dage havde jeg den Sum, jeg ønskede, ca. 170,000 Kr., og bad telegrafisk Marinoni i Paris montere en Rota-

tionspresse i kortest mulig Tid. Derefter begyndte jeg at samle Medarbejdere; blandt de første, jeg knyttede til mig, var den helt unge Andreas Winding.

Under disse Forberedelser bad jeg Th. Wessel skaffe mig en dygtig Kontormand, der kunde paa tage sig Stillingen som Forretningsfører. Wessel anbefalede mig en meget vindende Kontorarbejder, Hansen-Ott, som straks begejstret slog til; men Vett, hvis Privatsekretær han var, vilde ikke slippe ham. Jeg havde i den Anledning flere Samtaler med Vett og fik Indtryk af en usædvanligt klog og stærk Personlighed. Til sidst gav han dog efter, og Hansen-Ott tiltraadte straalende glad en Stilling, der var som skabt for hans Ungdommelighed og Evne til at vinde Mennesker. Men et Par Aar efter døde han, bortrevet i sin prude Ungdom af en Lungesygdom.

Uventet optraadte nu en særligt god Ven af Edvard Brandes, den unge ansete Overretssagfører Oskar Johansen, der foreslog en Overenskomst. Heraf udspandt sig en Række venskabelige Forhandlinger, hvorunder mine Venner livligt opfordrede mig til at fastholde Planen om det paa tænkte Aftenblad. Paa den anden Side knyttede stærke Følelser mig til Politiken, og i samme Retning talte den Interesse, hvormed Offentligheden fulgte de vidtløftige Forhandlinger, der langt om længe kulminerede i en livlig Generalforsamling, hvor Politiken's Aktionærer tilbød mig Stillingen som Bladets Redaktør. Oskar Johansen, der med Iagttagelse af det selvfølgelige Hensyn til Edvard Brandes havde tilrettelagt denne Ordning, blev Formand for Bestyrelsen, og jeg over-

tog en Part af Aktierne. Marinonipressen, der var bestemt for Aftenbladet, gik ind i Politiken's Trykkeri.

Nogen egentlig Overdragelse med Henvendelse

Henrik Cavling.

til Offentligheden fandt ikke Sted. Bladets Medarbejdere var mine mangeaarige Kolleger. Ove Rode overtog den politiske Ledelse, og Koppel fik en Stilling, der imødekom hans Talent. Men først nu erfarede jeg til min Overraskelse, at vi kun trykkede 16—17,000 og ikke som angivet paa Bladet fra Hørups sidste Dage: »Over 22,000«. Det var en kedelig Overraskelse, men at det tabte

kunde og skulde genvindes, var min Tro, og den blev ikke gjort til Skamme. Oplaget gik jævnt i Vejret, saaledes at vi femtenseksten Aar senere, da samtlige Medarbejdere var nøje tilpassede, trykkede 82,000, paa Højde med Datidens Oplag af *Times* og *Le Temps*.

— Danske Blade var ved Aarhundredets Begyndelse blevet utaaelige blot paa Grund af deres Længde. Maskinerne kunde ikke trykke mere end 4 Sider af en konstant Bredde, og for en tiltagende Stofmængde maatte følgelig Pladsen udvides op eller nedefter. »Lagner« var Kælenavnet for de lange Blade. Aabnede man en Kupé, hvor to Rækker Rejsende sad og læste, troede man snarere at se en halv Snes af dem staaende paa Gulvet iført Natdragt.

Den franske Marinoni Presse, jeg havde bestilt, ankom til Byen og blev overtaget af Politiken. Det var saa snedigt indrettet, at Bladet havde sin Redaktion i Integade, men Trykkeri i Niels Juelsgade paa Gammelholm. Her blev den franske Presse opstillet i en Kælder ud mod Gaden, og da den endelig en Nat begyndte at arbejde, gjorde den et Spektakel, som vækkede hele Nabolaget, og særligt Beboerne i Ejendommene 9 og 11. Ingen af de mange Familier fik Søvn i Øjnene, og udmattede og svimle afholdt de næste Eftermiddag et Møde, hvor de stiftede en Forening og vedtog en Protest. Stillingen var ikke gunstig for mig, ihvorvel de paagældende Naboer var meget rimelige. Flere af dem, der ejede Villaer, flygtede ud paa Landet, mens Formanden for Foreningen, en anset Grosserer, begav sig paa en Forretningsrejse til Finland. Endnu elskværdigere var dog Profes-

sor William Bloch, der hen ad Morgenens med Nattøjet over Armen ilede over i Hotel Kongen af Danmark.

Modstanden mod den franske Presse forplantede sig snart til Offentligheden, og særligt samlede Uviljen sig om »det lille Format«. Det regnede med Klager, og saa indtrængende var tilsidst Ønskerne om et snarligt Gensyn med »den kære gamle, lange Politik«, at jeg for Alvor ønskede at kunne sende de Misfornøjede et Blad paa 3 Alens Længde. Fra venlig Side udtaltes Beklagelse af, at Politiken i sin ny Størrelse havde placeret sig mellem Skillingsbladene; og hvor var Bladets »Leder« blevet af? Man tænke sig! Lederen, denne Prøvesten for Menneskelivet — forvandlet til en Mundfuld Cigaretrøg! Meget utilfredse var ogsaa Læsere, der skulde springe frem i Bladet (»fortsættes S. 8«), og end mere utilfredse de Nervøse. Bladet var nemlig savtakket paa sin Underkant, og naar Sporvognen vuggede, indbildte disse Læsere sig, at Underkanten med Savtakkerne savede i deres Ben. Tilsidst forplantede denne og andre Galskaber sig til offentlige og private Møder. I Studenterksamfundet optraadte en Række indignerede Talere, der med Harald Nielsen i Spidsen fastslog, at det ny Format var Abekattestreger og Gøgl.

Imedens havde jeg saa vidt muligt tilrettelagt det ny Blad. Øverst paa Forsiden satte jeg et stort skarpt skaaret »Hoved« uden Petit-Meddelelser, Annoncer o. lign. i Bladets Hjørner. Paa Forsidens venstre Spalte satte jeg Ugedagen, som vi ofte glemmer, dernæst i samme Spalte tilvenstre Bladets Indhold. Læger har senere sagt mig, at de om

Morgenen, før de gik paa Sygebesøg, lærte denne Spalte udenad. Den afsluttedes forneden af Teatrens Repertoire, Seværdigheder, Møder o. lign., og endelig lettede jeg mange Mennesker den vanskelige Indledning til en Samtale, idet jeg opgav »Hvad man taler om i Dag« —

Fremdeles tilvenstre, øverst paa Siden, satte jeg det store Billede, der bør korrespondere med et mindre paa femte Spalte tilhøjre nederst. Iøvrigt skulde Bladets Forside foruden at afgive Plads for aktuelle Nyheder, tillige bringe Resumé af alle større Artikler bag i Bladet, saaledes at ingen behøvede at læse mere end Forsiden. Paa denne skulde ogsaa efter Planen første Kolumne af Kroniken være anbragt. En Frise, dannet af Telegraftraade mellem Telegrammerne erindrede om, at Brevjournalistiken tilhørte en svunden Tid.

Saaledes havde jeg en Plan for hver af Bladets 16 Sider, og særligt for »Dag til Dag«-Siden, der med sine Ledere og betydende Artikler er Bladets Puls. Nok sagt. »Det ny Format« blev først foragtet og forhadet, derefter yndet og populært. Det efterlignedes af Blade trindt om i Skandinavien, ja, det begejstrede en Digter til et Digt, hvori det hed:

Ny Form. Ny Vej,
Ny Vilje. Nyt Danmark.

I et Land, der er saa klassesdelt som vort, er det vanskeligt at gaa uden om Partierne. Naar Valg o. lign. indtræffer, falder visse Herman von Bremenfeldere ind i Redaktionen med Forlangende om Udskældning af anderledes tænkende Borgere, der maaske i Bladet nyder en særlig Agtelse. Det var da et dristigt og usædvanligt Skridt,

naar Politiken nu bad fremtrædende Mænd af alle Anskuelser om Bidrag til en fast daglig Kronik for Samfundsspørgsmaal, Videnskab, Kritik og Kunst. Paa Forhaand havde jeg sikret mig de betydeligste af dem, der delte vore Anskuelser. Georg Brandes, Bjørnstjerne Bjørnson, August Strindberg, Holger Drachmann, Karl Madsen, Viggo Stuckenberg, Chr. Krohg, A. B. Drachmann, Arne Garborg, Gerhard Gran, Edvard Brandes, Karl Gjellerup, Knut Hamsun, Mylius-Erichsen, Henrik Pontoppidan, Sophus Claussen, Fred. Poulsen, Emil Rasmussen, Sven Lange, Jakob Knudsen, Emil Hannover og P. Munch.

Man vil i denne Liste savne fire Forfattere, der ved Aarhundredets Begyndelse havde deres Gennembrud: Aakjær, Johs. V. Jensen, Skjoldborg og Andersen Nexø. Men disse, mine senere trofaste Venner, tænkte jeg mig som Forfattere af Bladets fortløbende Føljeton. Johs. V. Jensen lagde for med »Hjulet«, som han under Trykningen skrev stykkevis fra Dag til Dag.

De konservative Forfattere, der ikke nægtede at ytre sig for Anderledestænkende, kom efterhaanden frem, og i den Række af Aar — i alt 23 — jeg personligt redigerede Kroniken, bragte denne Bidrag af Mænd af alle Anskuelser. Disse Kroniker, tilsammen over 8,000, som henvendte sig til Bladets bedste Læsere, vil for kommende Tider afspejle det politiske og aandelige Danmark i Menneskealderen omkring den store Krig.

Imedens arbejdede jeg utrætteligt paa at fremstille et virkeligt solidt underbygget og velskrevet Blad. Da fremmede Pressebureauer ved den Tid skød op og gjorde Bladene ens, udsendte jeg dan-

ske Korrespondenter til Stockholm, Kristiania, Berlin, London og Paris og knyttede faste Meddelere til Bladet i de større danske Byer. Politiken skulde foruden at være et politisk og literært Blad tillige være et *Blad*.

Samtidigt udsendte jeg Uge-Distriktsblade til Frederiksberg og Hellerup-Gentofte. Det første af disse levede en halv Snes Aar, men fandt ingen virkelig Næring i Frederiksbergernes Lokalfølelse. Helt modsat var Forholdet med Villabyernes Blad, der siden har været et uundværligt Organ for Befolkningen i Hellerup-Gentofte. Derhos grundede jeg »Politikens Ugeblad for Danske i Udlandet«, der fandt Vej til Jordens fjerneste Egne, og oprettede paa Vesterbrogade, hvor Færdselen var stærkest, en Telegramhal, den første af saadanne her i Byen. Det filantropiske Arbejde, der var blevet gjort i Bladet, forøgedes og androg efterhaanden store Midler. Af den almindelige Børnehjælp udskiltes Wesselsminde, som omdannedes til et selvstændigt Sommerhjem for underernærede Børn. En anden Idé, der ikke straks gennemførtes, var min Tanke om at lade danske, norske og svenske Teater-, Bog- og Kunstanmeldere gaa paa Omgang for derved at undgaa Anmeldelser, paavirkede af Selskabsliv og Kammeraderi. Først i 1908 kom den unge daværende Direktør for Trondhjems Musæum, Jens Thiis, herved og anmeldte Foraarsudstillingerne, stærkt interesseret fulgt af Offentligheden, der særligt glædede sig, saa ofte han »roste en af de forkerte«, hvilken antagelig var den rigtige. Ved sin Tilbagekomst til Norge blev Thiis Direktør for Nationalmusæet. Det bør endnu nævnes, at min Broder Frejlif over-

tog Ekstrabladet, der oprindeligt var blevet oprettet som Flyveblad under den japansk-russiske Krig.

Fremdriften i et Blad skabes ikke ved en Reklame, hvorunder intet Hjerte banker, og derfor tillagde jeg heller ikke de her opregnede Forberedelser en alt for stor Betydning. Dog, sikkert nok kan Bladet saavel som Mennesket nyde Frugten af en indre Aandelighed, der afspejler sig i det Ydre, som en venlig Gestus, en indtagende Bevægelse, et vindende Udtryk etc., alt henhørende under Udbredelsens Mystik.

Thi Bladet er selv samtidigt Papirlap og en teknisk industriel Virksomhed, der udfolder sine mangeartede og stærke Kræfter, hvor disse antændes i den følsomme, eksplosive Menneskesjæl. Men mon nu jeg ejede blot en Antydning af denne Kraft, uden hvilken intet Menneske burde kalde sig Journalist? En ængstelig Usikkerhed var blevet Følgen af min Ophøjelse, og jeg var endt med at vige for min egen Skygge, ifald et Vers af Bjørnson ikke havde indgydt mig nyt Mod. Det lød:

Den største Mand paa Jorden
Maa pleje Barnet i sit Bryst,
Og lytte, selv i Torden,
Til hvad der hviskes tyst.
Hvor tidt en Kæmpe faldt med Skam,
Det Barnet var, som rejste ham.

*

Til dette Vers, i hvilket Barnet rejser Kæmpen, vilde jeg knytte et Par Bemærkninger, og da Venner af mig nyligt har anmodet mig om

lejlighedsvis at optrykke en Tale, jeg engang holdt for Politiken's Medarbejdere (ved Bladets Overflytning fra Integade til Raadhuspladsen), kan jeg benytte Lejligheden til at efterkomme dette Ønske og samtidigt redegøre for min Opfattelse af *Blad og Menneske*.

Jeg udtalte:

Nu staar vi altsaa i vort nye Hus, og heldigvis: Vi skal ikke takke nogen for det. I en Stat, hvor snart enhver debuterende Skribent tørster efter sin Ilddaab paa Finanslovens Understøttelseskonto, har nogle Journalist-Skribenter ikke alene uden Støtte, men under voldsom aarelang Modstand oparbejdet deres Blad og anbragt det i deres eget Hus.

Tidligere blev et Blad væsentligt skrevet af Folk, der ogsaa havde andre Næringsveje, og som i Bladarbejdet fandt en Bifortjeneste eller et Middel til Fremme af Formaal, der var Journalistiken uvedkommende. Vi skulde nu i Pressen fæstne et Blad, hvor Hovedvægten lægges paa det journalistiske Udtryk, og hvor Journalistiken hævder sig som Fag.

Hvorledes er vi komne saa vidt? Det ligger i, at dette Blad, der altid gik i Spidsen, hvor det gjaldt Friheden, ogsaa indadtil har respekteret Friheden. Vi er frie Mænd. Vi arbejder af Kærlighed til dette Arbejde og af Trang til det. Arbejdet er intet Middel for os. Det er et Maal. Vi skal ikke have noget og ikke være noget. Hvor mærkeligt! Til de Vildfarelser, man kan bebrejde os, hører ikke, at vi stræberisk skeler til Jakobs Linsefad. Vi staar ikke i økonomisk Erkendtlighedsforhold til politiske Foreninger eller Partier, til Banker eller Børsmænd. I et Folk

som vort, hvor journalistiske Evner er almindelige, vil en leterhvervet Skrivefærdighed ofte i Pressen komme til at dække over Brist paa Mandighed i Holdning, over Damaskus-Omvendelser, Frafald og Svig. Vi skal ikke alene være Presse-mænd, vi skal være Mænd i Pressen. Vi skal agte Talentet, men vi skal ikke overordne det Overbevisning og Tro.

Vi er frie og uafhængige, og vi er saa velhavende, at vi kan taale at tabe, hvad et Blad *skal* tabe, naar det i offentlige Spørgsmaal tager det Standpunkt, som udspringer af Retfærdigheds-trang. Den Presse, der officielt besørger alt til Faget henhørende for Kirke og Krone, for Feudalmagt, Pengevælde og Proletariat, den vil i de fleste Spørgsmaal, der rejses, være afskaaret fra at tage det rene Retfærdighedsstandpunkt. Men den Mand i Pressen, der vender det døve Øre til Retfærdigheden, han raadner. Han er hundrede Gange foragteligere end Skandaleskribenten, der dog nu og da i sin Forvildelse kæmper for Retsind. Derpaa, og derpaa alene, kendes den sande Smudspresse, at den har et forud givet Standpunkt til enhver Sag.

Skulde jeg i dette Øjeblik, da en stor Omvæltning i Bladets Historie fuldbyrdes, tale indtrængende til de unge Medarbejdere, saa vilde jeg samle min journalistiske Livsvisdom om 3 jævne Formaninger, der — endog i en Kres, hvor Smilet dækker Alvoren — vil falde i: modtagelig Jord og bære mange Fold. Jeg siger da: Lad os i al vor Færd søge at være retfærdige, især i det daglige Bladarbejdes tusinde Smaating, hvor vi saa let i tankeløs Travlhed kan krænke dem, der haardest tiltrænger vor Bistand. Retfærdigheden

er det Rhodos, hvor Pressens Mænd møder hinanden paa Vejen til en større Klarhed. Lad os i jævn menneskelig Forstand søge at gøre Ret og Skel, selv om der er meget i Pressens daglige Routinearbejde, der drager os en modsat Vej.

— Som Sømanden pløjer Bølgen, pløjer Journalisten Sproget. Det Sprog, vi skriver, er Navlestrengen, der knytter os til vort Land. Ringeagter vi Sproget og behandler det skødesløst, saa har vi ikke forstaaet, hvad der især giver Journalistens Arbejde Dybde og blivende Betydning. Elsker vi Sproget, værner vi om det og udvikler det, saa fremkalder vi en højere Agtelse for Bladhaandværket, ja, hæver det til Kunst. Vingeskudt synes os den Bladartikel, der i sin sproglige Usikkerhed vakler ned ad Spalten som ad en frossen Landevej. Let paa Taa, rødmende af Heflighed, spillevende i sin Varme skal den flyve mod os med en Rytme, der lyder for vort Øre som en klar Sang. Lad os skrive Bladet med de lyse Sprogklange, med de stille, indtrængende Lyde — det Blad, hvorigennem Menneskene i Døgnet's Sorg og Glæde fornemmer Modersmaalet og dets Enfold som selve Moderens Røst.

Det moderne Blad er en til Yderlighed sammensat Organisme, hvor vi Side om Side finder mekanisk Virksomhed og Sjæl, ideel Stræben og Smartness, tilfældig Lægmandsindsigt og systematisk Videnskabelighed. Mange modstridende Interesser kæmper mod hinanden, og Vilje sættes mod Vilje, mens den hele ophedede Mekanisme hastigt glider ned ad Tidens Strøm.

Nu staar vi i Dag i et saadant fuldt udstyret

moderne Blad. I den mægtige Bygning har vi Lokaler og Maskiner, der vistnok er uden Side-stykke, en Rigdom af Opfindelser, en Ødselhed af tekniske Fremskridt, alt, hvad der i Tiden kræves til hastig Fremstilling af et Storstadsblad. Dette fylder os med Tillid. Men det skal ikke bringe i Forglemmelse, at samtlige disse Bladlegemets mekaniske Kræfter er værdiløse, saafremt det levende Menneskehjerte ikke et eller andet Sted i Organismen banker med sine normale Slag.

Ja, Bladet kræver vort Hjerte, vor Evne til med al dets Varme at elske Menneskelivet og forstaa dets Muligheder, dets Udfoldelse og Vækst. Bladet kræver af os den Kærlighed, der i Kampens Time kan vække en Mands Vrede, ja, piske ham op til Spottens Giftdraabe, men ogsaa den Kærlighed, der kaster Forstaaelsens og Glemselens Klædning over Hadets Dæmon. Den Medarbejder, hvem Kærligheden fattes, er Bladets døde Malm. Alene den, der elsker Menneskene, vil aldrig dø; han lever, og hans Haand vil sprede Livet: En Draabe Kærlighed er mere værd end et Hav af Blæk.

Saa lad os da love hinanden, at nu skal Arbejdet inden for disse Mure være vort Liv, vort hellige Kald. Lad os aldrig vende Øjet fra Retfærdigheden. Lad os med Ømhed vaage over vort Sprog, og lad os evindeligt vokse i vor Kærlighed. Saa skal dette Hus ogsaa blive et sandt Pressehus, og saa skal Pressens lysende Fakkell aldrig falde af vor Haand.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

HENRIK CAVLING
EFTER REDAKTIONENS
SLUTNING

Skaberen af den moderne Presse i Danmark fortæller om Barndommen i det gamle Lyngby, om Læretiden paa Nørrebro og om Studieaarene paa Jonstrup Seminarium. Hertil slutter sig Skildringer fra de første bevægede Arbejdsaar under Hørup og Edvard Brandes, da den unge men allerede berømte Journalist fejdede med det københavnske Borgerskab. Rigt illustreret.

Indhold:

Min sidste Aften — Lyngby — Teglværket — Drengeliv — Peter Rørdam — Hven — Til Søs — Nørrebro — Blaagaard — Journalist — Et livligt Foraar — Ned med Estrup.

Kr. 6.75

Memoireværker

Harald Høffding: Erindringer

Den gamle berømte Filosof, hvis Erindringer rækker tilbage til Tiden før Trearskrigen, fortæller fængslende om sit lange Livs mange Oplevelser og om den Række store Personligheder, han har mødt. Kr. 9.50

Jeppe Aakjær: Erindringer I—III

Fra min Bitte-Tid. — Drengaar og Knøsekaar. — Før det dages. Pr. Bind 7.50, ib. m. Læderryg 16.00.

I „Fra min Bitte-Tid“ tegner Jeppe Aakjær et Billede af Livet, som det levedes i 60erne og 70erne i et fattigt Hjem paa den blæsende jyske Hede. „Drengaar og Knøsekaar“ handler om hans Liv i den betydningsfulde Overgangsalder, da Drengen blev Mand — om Brydningerne i hans eget Sind, i Hjemmet og Samfundet omkring ham. „Før det dages“ fortæller om hans Virksomhed som omvandrende Foredragsholder, som Soldat og som Højskolelærer, om de trange Læseaar, om Giftermaal, Eksamen og de første Digteraar.

E. Marott: Tidsbilleder

Redaktør E. Marotts Bog er Bidrag til Forstaaelse af den sociale og politiske Udvikling i Danmark fra Estrupiatets Dage til den bevægede Afstemningstid i anden Zone i 1920. Bogen er rigt illustreret. Kr. 6.75

Axel Henriques: Svundne Dage — *Glade Aar*

Axel Henriques skildrer i „Svundne Dage“ indtagende sit Barndomshjem og beretter om en Mængde muntre Træk fra sin Skoletid, Rusaar og Studieaar med Livet i Studenterforeningen. Kr. 7.50

I „Glade Aar“ fortæller han om sin Virksomhed som Teateranmelder, om Begivenheder, han har taget Del i, og om Mennesker, han har kendt: J. P. Jacobsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Henrik Ibsen, Holger Drachmann, Sophus Schandorph o. m. fl. Kr. 7.50